Mannen som reste sig

Bokutgåva

Tidens förlag, Stockholm 1927.

I.

Det första mötet.

Tidig söndagsmorgon i maj med jorden fuktig efter regn och grostarkt doftande i ymnig sol.

De två envåningslängorna sovo ännu. Mellan dem fanns en tämligen bred plan, mot vilken fjorton gröna farstudörrar vette. Alla dessa voro tillslutna, på ett undantag när. Tidnings-Mina ville nämligen bräcka grannarna med hur fint hon blåmålat sin gamla skänk, som stod i farstun, och hade därför icke stängt efter sig, då hon vid femtiden lunkade sin väg med väskan hängande över axeln och munnen full av kaffedopp. På väggen hängde ett oljetryck av drottning Viktoria som ung, i ram, som skurits ur en brokig korkmatta, och på skänken småslumrade Perssons utestängda katt, ännu lyckligt okunnig om att han satt fast i färgen.

En kort trätrappa ledde upp till var farstu med dithörande två lägenheter, dessa utgjordes av enkelrum, utom vid gavlarna, där det fanns rum och kök. Små täppor inom spjälstaket bårdade när de voro i fullt flor längorna med grönt och blommor, trådar voro redan utspända över väggarna, och de späda skotten, som sköto upp ur myllan, varslade om deras blivande utsmyckning.

Det var söndagsfint överallt. Kvasten hade gått fram över planen, här och där även krattan. Skurade trappor, inga strumpor uppträdda till tork på staketspjälorna. Ena fönsterraden var starkt solbelyst, där ritade skuggan mönster på trappor och väggbräder och en ljus rand gled allt längre fram över planen, bredande ut sig. Stuprännorna droppade ännu men sparsamt, en rännil glittrade som ett silverband. På planen mittför Frejtorps fönster tecknade ett kvarglömt rullband en blodröd cirkel.

Sparvarna voro som yra av fröjd, men försummade därför icke maten, som var lätt tillgänglig i den luckrade jorden. Gatan nedanför huslängorna låg tyst och öde. I luften glittrade kablarna. Från vedbacken skönjdes glimt av spårskenor mot den nytvagna gatbeläggningen. En röd affisch var uppklistrad på rönnen vid bortersta gaveln, där bergknallarna togo vid och småbarn brukade leka magasin eller lyssna till gumman Almgrens sagor på hennes bro. Därifrån var utsikten obehindrad över en lång och bred gata med ena sidan oregelbundet uddad av husens tunga skuggor.

Solbergs och Anderssons farstudörr var den som först öppnades. En parvel i bara skjortan kom uttassande på bron, ställde sig bredbent och spanade misstänksamt åt alla håll och kliade sig lite varstans. Sedan grep han sig an med det han stigit upp i otid för. Därunder låg hans tunga platt mot överläppen och stjärten visade sig titt och tätt. När han var klar med arbetet, drog han sig tillbaka på lämpligt avstånd, satte handen i sidan och beskådade effekten. Den var klen. Stången lutade för en fläkt. Han band och ordnade på nytt, och nu ... hejsan, flaggan bredde ut sig ..., den stiliga lilla flaggan han sytt i skolan ... och, så stadigt den stod fäst vid staketspjälan! Oj, vad mamma skulle bli glad över att få flagg på sin namnsdag!

– Schas med dig! Han kastade en småsten på skatan, som oförskräckt hade börjat plocka upp de blomfrön hans mor sått kvällen förut. Fågeln flydde till nästa täppa, och dit sträckte sig icke hans omsorg, utan han försvann in på tå, gäspande och gnuggande sig i ögonen.

Sedan var lugnet obrutet under nära en timma. Men just som sexslaget klingade från kyrktornet inte långt

ifrån, trippade en ung flicka över planen och var borta, rundande ett hörn. Kort efter trädde Gustav Frejtorp ut på sin farstubro, och då var det som om alla traktens sparvar väntat på honom. De kommo till i skaror. Mat, mat! De hoppade upp på honom, in i farstun, flögo om hans huvud, glättigt uppfordrande med kvitter och småskrik. Svarta pärlögon bevakade intresserat alla hans rörelser ifrån trappräcket, takrännan, fönsterblecket och spjälstaketet och planteringen bredvid. Han smålog och hans leende var vinnande i sin godhet.

– Ge mig lite bröd åt fåglarna, Gunhild, är du snäll, sade han dämpat inåt köket, vars dörr stod på glänt.

– Ja, men gå sen efter vatten, svarade en ljus kvinnoröst. Och strax efter stacks en naken, välbildad arm ut, och en flyktig skymt av ett ljushyllt ansikte syntes i den försiktigt vidgade dörröppningen.

Gustav, som hade ställt ifrån sig en vattenhink medan han väntade på att systern skulle ge honom det begärda, gav sig god tid att mata de hungriga. åter hördes rösten, nu manande, otålig:

– Ska vi ha kaffe i dag eller inte? Skynda dig en smula, jag kan ju inte gå själv!

– Ja, ja, jag går. Frid på jorden!

Han sträckte fram fingret med en brödsmula på, och en tilltagsen sparv nappade den genast i flykten. Men då brast systerns tålamod, hon klappade i händerna, vilket kom sparvarna att pila sin väg, och gav Gustav en kännbar knuff i ryggen.

Småskrattande grep han hinken och sprang utför trappan. Men därmed var det slut med brådskan. Något i planteringen bredvid fick honom att stanna, och när han fortsatte, tog han sig god tid, gick småvisslande och markerade takten med huvudet. Hur pass hade grannarna hunnit med täpporna måntro? Det måste man se efter. Och så var majmorgonens skönhet så fängslande, så förunderlig.

Han korsade planen för att se på Södergrens fina rosor. Inte minsta bladknopp ännu, men de skulle nog bli granna, han mindes prakten förra sommaren. Jaså, Hagbergs hade redan spenat och rädisor, de odlade bara grönsaker. Praktiskt folk! Lövgrens hade narcissor som han själv. Och deras syren höll på att lövas, få se hur hans egen artade sig i år med blomning ...

Gustav, som med mor och syster bebodde en gavellägenhet, måste passera hela planen för att komma till vattenledningen. Somliga täppor gick han förbi med ett ögonkast, vid andra dröjde han. Lidén hade redan planterat penséer och tusenskönor, och det lilla äppelträdet bar skärtoppiga knoppar. Gumman Levins jord var ännu orörd – den odågan Milo borde ha pisk för sin lättja, fullvuxen lät han den gamla släpa sig fördärvad för hans uppehälle. Nej men se på Kruse som nymålat! Lull, lull. Bordskivan grön, foten blå, bänken vit med blå ränder vid ändarna och rabattens prydnadsstenar smockade med brandgult inom röda cirklar. Jansson hade syrener – Var det någon vid vattenledningen ...? Han lyssnade. Ett kärl skrapade mot cementen, vatten forsade. Och han, som blott var halvklädd och rufsig. Men det var väl bara någon gammal, som icke gett sig ro att sova ut, tänkte han och strövade iväg, svängande hinken. Solen stack honom i bringan, som var bar i skjortsprundet. Skjortärmarnas vithet var anmärkningsvärd. Han var barhuvad och i tofflor och utan strumpor, håret, ljust och våtblankt efter morgontvagningen, vågade sig rikt över en bred hjässa och vackert insvängd nacke. Han fick en obetvinglig lust att sjunga, och han stämde dämpat upp en sång av Runeberg, vilken stått på sångföreningarnas repertoar under moderns ungdom, och som han lärt som barn av henne.

»Sköna maj, välkommen till vår bygd igen!
Sköna maj, välkommen våra lekars vän!
Känslans gudaflamma – – – »

Han hejdade sig tvärt. Ty ett par vader, som tydde på motsatsen till ålderdom, voro en oväntad syn vid vattenkastaren. Stussen liknade ett välformat plommon. Stort mer såg han icke, ty ägarinnan stod böjd över en balja och tvättade. Hon var klädd i svarta strumpor och högklackade lackskor, i den ena strumpan, från ovan knävecket till hälen, bildade ett par uppsluppna maskor en gräddvit rand, vilken framhävde benets sinnligt lockande form.

Hon rätade hastigt på sig, och linjespelet i hennes unga kropp tände då en eld i hans, så att han skälvde till.

– Fortsätt med sången, det lät inte alls dumt, sade hon leende, obesvärat.

Så barnablå ögon hon har, alldeles enastående, har aldrig sett maken hos en vuxen, tänkte han och kunde inte få fram ett ord, bara såg på henne.

– Jag står väl inte i vägen med baljan, fortfor hon och blåste bort litet tvållödder från sin bara arm.

Han nekade enstavigt, mera artigt än sant, upptagen av att med blicken tillegna sig alla detaljerna i hennes tilldragande person.

Hon var ljusklädd, de små fasta brösten välvde sig över en spenserkjol, som var uppskjörtad över ett vitt underplagg för att icke nedstänkas. I halsurringningen hängde ett förgyllt hjärta. Similidiamanter gnistrade i öronen och i kammen, som nästan försvann i det stora, burriga gullglänsande håret. På den ena välformade armen bar hon ett kedjearmband av silver, på den andra blåmärken efter ett nyp. Vinden lekte med pannhåret, hon hade jämt göra med att hålla det ur ögonen, än med fågellika kast på huvudet, än långsamt strykande bort det med en våt, ringprydd hand. Just där ena bröstvårtans kontur röjde sig satt majblomman för året; att den snörpte hop ett hål i klänningslivet, antagligen bränt av en cigarr, det undgick naturligtvis mannens ögon, som friskt vällustiga njöto av bröstets sakta skälvning.

– Vattnet rinner verkligen inte ned i hinken, utan att man släpper på det, sade hon troskyldigt.

Han återvann med ens sin säkerhet, skrattade till och tog hennes vink i akt. Men som hans ögon alltjämt voro upptagna av henne själv, forsade vattnet ohindrat över hinkens brädd. – Usch då, så ni bär er åt! Hon hoppade skrattande åt sidan. – Sannerligen jag tror att ni glömt förståndet kvar i sängen. Se, så ni styrt till mig!

Hon strök sig över strumporna, som blivit fuktiga, nickade åt hans ursäkt och började gnugga plagget i baljan. Han hade nu intet skäl för sitt kvarstannande men förblev dock, betaget följande hennes rörelser. Han sade efter en värmeutstrålande tystnad:

– Att fröken tråkar med grovgöra på sönda'n! Sånt brukar min syster uträtta på annan tid, så att hon kan få vara fri hela dagen. Varför ska bara vi karlar få fira helg alldeles sysslolösa.

– Vem tycker inte det, smålog flickan. Men jag ville just se herrarna, om de inte blev mer än annars uppassade och proppade med god mat på sönda'n.

Hon började åter gnugga i såplöddret.

– Förresten är det ett särskilt förhållande med det här knoget, fortfor hon med en blåglimtande sidoblick på mannen. Lilla Ulla är inte den, som nekar sig att sova på armen, om hon kan få. Men titta här – jag trodde det skulle gå ur lättare om jag blaskade genast.

Hon vred lätt, skakade ut, stänkande omkring, och höll fram en vit spetsklänning.

– Usch, såna lortkorvar till grabbar! putade hon och visade på några svarta fläckar. De har inte vett för en

styver.

I vanligt fall skulle det grova uttrycket verkat så osympatiskt på Gustav Frejtorps uppfattning av den unga flickan att han skytt närmare bekantskap. Hans liv förflöt visserligen utom hemmet i en omgivning, där groft språk ofta fick tjäna att uttrycka även fina tankar, men som han själv med framgång strävade efter andlig utveckling, ägde han ett rikare ordförråd och förmåga att sovra detta, något som förövrigt gjorde honom väl sträng i nagelfarandet av andras. Men Ullas kvinnliga tjusning kunde notera en seger över hans finare förnimmelser.

Snabbt som den utbrutit gick hennes förtret över. Och det var mysande åt nattens minnen både med läppar och skälmska ögon hon sade:

– Det var i alla fall livat värre i natt, och man får inte vara så noga med pojkarna. De har ju sotigt jobb de flesta, och det går inte att tvätta bort smörjan helt och hållet, det vet jag ju. Och inte heller rår de väl egentligen för att de bli svettiga. Jag har varit ute och dansat i natt, förstår ni, och om jag haft förstånd skulle jag aktat mig för att ta på mig den här vita blåsan.

– Den blir nog fin igen, tröstade han.

– Gu vet. Och gör den inte det så tar det eld i stubben för Ullan.

– Det är väl inte så farligt, det är ju frökens egen klänning.

– Min! Ja om det vore så väl. Men det är just susen att den inte är det. Tror ni att jag har råd med en sådan finfin sak, nej då, det är direktör Sabbats fru, som rår om den; mamma har den hemma för tvätt, och så lånade jag den, och ni kan inte tro så bra den passar mig. Men morsan blir gräsgrön, då hon för veta att jag gjort det, och det får hon för de förbaskade fläckarnas skull. Den var rentvättad, ser ni. Hon träter ihjäl mig, jag fick en orre när jag kom hem på morgonkvisten, och för kaffe är det stopp. Jag har inte fått en droppe än.

– Ja, men det blir väl, dagen är ju inte så långt liden –

– Nej, hon ska ut på en lustresa med gudsbarn, hon kanske har farit medan jag stått här och jobbat. Hon har låst in bönorna och hällt ut sumpen på rent kiv. Jag får sukta, för jag har inga pengar.

Gustav, som icke anade att hon ljög det mesta, sade ivrigt:

– Låt mig ordna det där! Jag ska säga till min syster, så kan fröken låna vad som behövs av henne. Vi bor på gaveln, Frejtorps. Jag ber om ursäkt att jag inte presenterat mig. Gustav Frejtorp.

– Det gör inte ett dugg, jag heter Ulla Svensson, och säg Ulla om ni vill, så säger jag Gustav. Får jag?

Hennes tungspets spelade på läppen.

– Vi flyttade hit i förra veckan och jag trivs bussigt. Kom in till oss någon gång, Gustav!

Med kattmjukt behag böjde hon sig åter över baljan, plaskade litet, tömde, varpå hon med foten makade den, lagom för vattenstrålen.

– Jag sköljer, strunt i fläckarna, de går i alla fall inte ur utan kokning, utbrast hon gladlynt och slängde i klänningen.

– Hur ska det bli med kaffe? frågade Gustav.

– Jo, det är klart att jag vill. Pumpa på, full fart, efter ni är så hjälpsam.

Gustav gjorde som hon ville utan att ana argan list. Ulla stod allvarlig och såg på lugnt intresserad, hon höll kjolarna stramt om benen, kroppen som ett strå. Så ... Försent hoppade han undan, stänket yrde över honom – hon hade försåtligt satt sin hand under strålen. Det risslade kallt i skjortsprundet, i hårfästet, på de nakna vristerna. Han sökte förgäves sin näsduk. Då tog han en snibb av hennes förkläde. Hon värjde sig storskrattande. Sparvarna, som hoppat kring i närheten, flydde förskräckta, hennes gäckande skratt och deras gnabbiga kvitter smälte samman.

Med ens gav hon efter, strök själv bort vattenpärlorna från hans skjortärmar. Hon berusade honom med sin kvinnlighet. Han vidrörde henne icke och kände sig dock som omsvept av den lenhet han anade hos hennes lemmar. Våryr, besegrad, utbrast han:

– En sån yrhätta ni är, en lekfull liten unge. Hur gammal kan fröken vara, tro?

– Det står skrivet i stjärnorna, svarade hon allvarsamt. Och blickande upp i solskyn narrade hon honom att göra likaledes.

– Jag har inte tålamod att vänta tills de blir synliga. Jag ser det bättre i handen om jag får.

Hon stack beredvilligt fram den vänstra, i det hon med maken viftade bort en geting från pannburret, som lämnade helt litet av den smala pannan synlig.

Han tog varsamt om den lilla handen. Tummen var kort, flatan tjock, len, svagt linjerad. Han låtsade en djupsinnig granskning, och alltefter hans min mörknade förbyttes hennes leende gradvis till bekymrad spänning.

– Vad är det ni ser där, blir jag olycklig? Säg! Kan ni verkligen spå? frågade hon ängsligt.

– En ljus karl till fästman och kaffe om en stund, svarade han trovärdigt. Och så kysste han hålhanden.

I samma nu hördes den unga rösten, som talat till honom i dörrgläntan.

– Gustav, pannan kokar torrt, varför kommer du inte med vattnet?

– Det är min syster Gunhild, sade Gustav.

Flickan hade tvärstannat, nu kom hon tvekande fram till paret.

– Mamma är vaken och väntar så på kaffe, sade hon förebrående till brodern, som såg förvirrad och ertappad ut – han insåg nämligen att Gunhild bevittnat handkyssen.

Ullas skära hy hade bjärtnat i färgen. Men hon var icke det minsta besvärad:

– Vi är ju gamla bekanta, utbrast hon hjärtligt. jag visste inte av att vi blivit grannar, och tänk att det här är din bror, vi är redan goda vänner han och jag.

Gunhild tog den framsträckta handen med märkbar tvekan. Ulla pratade på:

– Ni har då syskontycke så det förslår. Kors, vad du är snygg redan så här tidigt. Och jag tror sannerligen du är förlovad! Är det riktigt guld i din ring, få se! Är din fästman stilig och förtjänar bra?

Gunhild bar en välstruken blå bomullsklänning, det var hela stassen. Men hon passade väl in i majmorgonen.

– Det var roligt att ni två är vänner, sade Gustav.

– Gunhild och jag har varit arbetskamrater på pennfabriken.

– Vad! Inte har min syster varit där.

– Inte? Jaså, ja då var det väl på Lings lampfabrik.

Han vände sig rådvill mot systern, som nöjde sig med att skaka på huvudet.

– Nå, då var det väl på någon annan fabrik, avgjorde Ulla, synbarligen led på att anstränga sitt minne.

Inte fri från missaktning i ton och sätt framkastade Gunhild:

– Du förstår, det är inte lätt för Ulla att minnas alla ställen hon arbetat på, för hon byter så ofta.

Hon tog upp den trasiga majblomman, som glidit ur och lämnat Ullas linne synligt.

– Kommer du inte ihåg att du var springflicka på ateljén, då jag lärde mig sy? Fäst nålen ordentligt ...

– Kors, det är ju så sant. Det var det ledsammaste hål jag i hela mitt liv varit på, sade Ulla eftertryckligt. Så mindes hon Gunhilds anmärkning om de täta ombytena.

– Det är basarnas och verkisarnas fel att jag aldrig kan stanna länge någonstans, förstår Gustav. Jag får inte vara i fred för dem, de är efter mig jämt som mygg.

– Nå, du schasar just inte bort dem, inföll Gunhild vasst.

Men Ullas goda lynne uthärdade även detta sting. Hon förde talet på sin kaffetörst och lät förstå att hon hellre än att låna bönor och själv koka ville bli bjuden i gott sällskap.

– Det skulle smaka maffens att dricka i er täppa, föreslog hon tilltagset.

De voro nu på väg från vattenledningen, Ulla med sin balja under armen. Ett klädstreck var spänt mellan en tall och vedbodknuten, hon stannade mittför, inväntande Gunhilds svar, Gustavs samtycke lästes i hans ögon. Motståndet kom från hans syster.

– Nej, det går inte för sig, sade hon rättframt. Om du vill vänta här, så ska jag komma ut med ett mått kaffe. Vi har en sjuk mor och vi dricker alltid kaffe tillsammans på söndagsmorgon. Det är omöjligt att göra något undantag, mamma går framför allt och alla för Gustav och mig.

Ulla knyckte på nacken och gjorde en spefull min. Gustav sade enträget:

– Kom till oss frampå dagen i stället, så bryr jag mig inte om att fara ut med båten. Och jag lovar att bjuda på bakelser.

Ulla lät blidka sig och lovade komma, varpå de skildes. Det sista han såg av henne var hur hon stod på tå i solflödet med tillbakakastat huvud och högt lyfta armar och hängde upp den snövita luftiga spetsklänningen.

– Varför bjöd du henne, knotade systern. Hon är mycket opålitlig, en slarva, och det kan du väl själv se.

– Inte alls. I mitt tycke är hon vacker och älskvärd.

– Ja, jag vet nog att hon har starkt herrtycke, men det hindrar inte att jag bedömer henne rätt, och gud nåde den hon slår klorna i på allvar. Hon har redan varit intim med flera. Passa dig du!

På detta gav Gustav intet svar. Gunhild kastade en snabb, forskande blick på honom, innan hon vred om

nyckeln i köksdörren.

– Du som alltid varit så kräsen på flickor, sade hon.

Kökssoffan, där han hade sin sovplats, var redan dagställd. På bordets rödrutiga duk stod en kruka med björklöv. Dörren till rummet var som alltid öppen. Därinne låg modern med fri utsikt över köket, sängliggande sedan sju år, förvriden av värk. Det fina huvudet var starkt gråsprängt, händerna voro porslinsblanka över knogarna.

Gustav gick omedelbart in till henne, rättade med ytterlig varsamhet på täcket och frågade:

– Hur har det varit med värken i natt, lilla mor?

– Åjo, jag har fått sova rätt bra. Ge mig en karamell, är du snäll, de som du hade med dig hem i går är så goda.

Vid sidan om sängen fanns ett ställ, som sonen själv snickrat. Där hade hon sin bibel och annan litteratur, konfekt och för det mesta blommor, samt några andra småsaker, däribland en missionssparbössa.

Gustav stack det begärda mellan hennes läppar.

– Har det hänt dig något roligt, du ser så lycklig ut? sade hon. Och de kloka ögonen blickade innerligt.

– Det beror väl på att jag haft så bra ackord den här veckan. Och så har jag mött en söt flicka ... en raring, tillade han småleende åt minnet. Men som han var ovillig att gå längre i detaljer, blandade han bort med att säga:

– Jag har talat vid Gunhild att hon ska gå och köpa mor en förstklassig filt i morgon.

– Ack, kära du, det finns nog ingen så lätt och mjuk att den inte tynger på mig. Täcket är ju så bra i alla avseenden, men ändå så kändes det som järn i natt, tyckte jag.

– Mor sa ju att natten varit bra, smålog sonen. Varför ropade inte mor på oss?

Han visste hur ogärna modern störde deras sömn. Det skulle svåra plågor till.

– Ni behöver så väl litet uppmuntran, ursäktade hon sig. Jag tycker ni har alltför stora bekymmer för mig om dagarna, ni behöver nattro.

– Men natten är ju lång, då man ligger sömnlös och plågas, och vi -

Hon avbröt:

Ja då, svårt lång. Men jag är inte utan sällskap, som du vet, jag har ju klockan ...

Hon makade gradvis sitt huvud på kudden så att hon kunde se pendeln som svängde i dörröppningen – klockan hängde på köksväggen – och just då ropade göken »kuku» i sju omgångar.

Den sjuka skrattade till – hon var lättroad.

– Där hör du, Gustav, jag skulle tro att det var svar på tal av min lilla sällskapare.

Gunhild kom nu in med kaffebrickan och hällde upp. Sonen lade armen under den sjukas rygg med huvudkudden emellan och reste henne oändligt försiktigt i sittande ställning, varpå han stödde omkring med småkuddar. Endast hennes nypor voro ännu brukbara, de andra fingrarna hängde förvissnade. Gunhild

plockade det bästa av brödkorgens innehåll kring hennes kopp, och så njöt familjen morgonkaffet. Det hände nog att en ryckning i moderns ansikte förrådde hur plågan malde hennes kropp, men de unga voro så vana därvid ... Och söndagsvädret var strålande, ingen arbetslöshet oroade, de voro friska och färdiga att hugga i för den lyckosamma framtid bägge väntade och hoppades på. Gunhild bar i fickan ett brev från sin trolovade, maskinisten Sten Tallrot, att han inom kort vore att förvänta hem efter en årslång bortovaro, och Gustav hade mött den flicka, som han ville behärska och behärskas av, erkännande hennes trollmakt. Själviskhet? Javäl, men berättigad som fullt naturlig.

Fru Frejtorp blev sittande en stund efter kaffet samtalande med barnen. Så och så, skulle Gunhild göra, undervisade hon. Det var en vana. Flickan hade under många år skött hushållet, och inte ens den kinkigaste grannfrun hade funnit något att klandra. Tjat, tänkte hon ibland, otålig över sitt instängda, uppoffrande liv, och då hände det nog att hon gjorde som hon själv ville. Men denna morgon var hon idel överseende och eftergivenhet. Ja, ja ... Hon rättade sig efter den milda, litet entoniga röstens anvisningar och gick ordnande omkring, lätt i gången och vänlig i tonfallen.

Janssons tolvåriga Bertil kom och bjöd ut söndagstidningar. Han hade högra handen förbunden med en smutsig och blodfläckad trasa och förklarade, tillfrågad:

– Farsan pucklade morsan väldigt i går kväll, och då gick jag emellan och tog morsan i försvar, för ingen av de andra ungarna tordes, de bara kröp in i vråarna och gömde sig, och då dängde han mig mot spiseln. Gubbfan var pirum förstås.

– Nå, men Bertil!

– Ja, tant skulle ha honom. Det är gräsligt kymigt att det tar så lång tid, innan man blir stor, men då ... Vänta mig.

Pojken var bliven som en knut av ilsken beslutsamhet. Hans röst varslade hårdhänt tuktan.

Han slängde mössan på nacken men tittade långt på kaffebrickan.

– Doppa mycket, sade Gunhild, sedan hon fyllt en kopp. Och sen ska du få en ren bindel och något på såret, som läker.

– Bara inga andra grabbar tar mina kunder.

Han proppade sig med brödskivor, drack på fat, knaprade socker, på farten var intet att anmärka. Gunhild, som förstod risken för affärerna, ställde sig på vakt vid fönstret. Sista droppen urdrucken bockade han sig med oväntad snitts, grep tidningspacken och gick mot dörren. Där stannade han bredbent över tröskeln, vände sitt frimodiga ansikte mot fru Frejtorp och sade hurtigt:

– Vet tant vad, jag var i skogen i går och plockade lite moj, som morsan tycker om, och jag undrar om inte tant, som ligger sjuk och inte kan skubba nå’nstans, skulle vilja ha några natt och dag, för då kommer jag hit med dem, när jag kursat tidningarna.

Den sjuka hann inte svara mer än »tack», ty Gunhud inföll brådskande:

– Kalle Hagberg springer med tidningar, Bertil, kvicka dig.

Och Bertil flög i väg som blixten.

– Kanske mamma vill lägga sig ner nu? frågade Gustav och beredde sig att hjälpa henne. Hans handlag var i sin varsamma styrka bättre än systerns.

Åh den smärtan! Det kändes som om ryggen långsamt brutits av, när han gradvis sänkte henne bakåt. Hennes läppar prässades samman kvävande jämmern. Men tårarna kunde hon icke hindra. De tillrade utför de infallna kinderna, som i färg liknade maskätet trä. Sonens medlidande, starkt avspeglat av hans manliga drag, gav henne dock kraft till ett skälvande leende. Och hon viskade tröstande, avbedjande: – Det är inte så svårt som det ser ut, Gustav lilla. Äntligen liggande mot kuddarna, och sedan han torkat hennes kinder och haka, tackade hon honom med de grå, tårglänsande ögonen, varpå de slötos i en långvarig utmattning. Fönstrets blommande växter avtecknade sig på lakan, nattlinne och händer – över ansiktet dallrade kristibloddroppens skuggning.

Gunhild, som sysslade i köket, tittade emellanåt in. Då hon till sist såg moderns pupiller glimta, gick hon fram till sängen.

– Har Gustav farit ut? frågade modern med knappt hörbar röst.

– Nej, han bryr sig inte om sjön i dag, säger han. Han sitter på bron och läser tidningen.

– Det är ju så vackert. Sitt inte inne!

– Han går nog ut sedan, men inte kan vi båda vara ifrån. Förresten ämnar jag skriva till Sten i dag.

Fru Frejtorps röst ökade i styrka.

– Gå i kyrkan! De två timmarna kan jag gott vara ensam. Gör det, Gunhild!

– Nej. Varför ska vi ta upp den saken igen och igen? Vad ska jag göra där som inte är kristen?

– Du ska gå dit för att bli det.

Gunhild sväljde ett spetsigt svar och sade:

– Jag sätter mig på bron en stund. Ropa om det är något mamma vill.

Modern gjorde dock ännu ett försök.

– Ack Gunhild lilla, om du visste hur svårt det känns för mig som mor att du och Gustav inte vill höra Gud till. Det är en sån bitter sorg för mig att jag inte får vara viss om att vi alla återses i himmelen, för dit hoppas jag att få komma genom Guds nåd, fast jag är ovärdig.

Gunhild blev med ens idel mildhet. Hon smekte modern över håret och sade småleende:

– Lilla mor, allt ordnar sig nog. Jag är fullkomligt lugn jag, för inte kan mamma vara lycklig i himmelen utan Gustav och mig, mamma hittar alldeles säkert på en bakväg och släpper in oss genom.

II.
Bror och syster emellan.

Gunhild kom ut på bron lagom för att se hur Gustav förstulet bevakade Ulla Svenssons fönster i längan mitt emot. Hon satte sig bredvid honom, såg i sin tur ditöver men med ett helt olika uttryck i blicken. Hon sade:

– En odiskad såskopp och två ölbuteljer och en papperssolfjäder i fönstret. Just likt Ulla.

Gustav räckte henne en tidning.

– Å, du med din kritik. Det kan ju vara hennes mor. Var inte kitslig. Gunhild!

– Fru Svensson arbetar borta om dagarna, det är Ulla som sköter hemmet för närvarande.

– Nå, men det angår väl varken dig eller mig. Se här, läs och lugna dig en smula. Det står visst om hur damerna ska ha sina hattar i sommar.

– Det intresserar mig inte för tillfället, sade Gunhild, men kunde dock icke avhålla sig från en flyktig granskning. Nu vill jag tala om Ulla och rädda min själ och din med, om det inte redan är för sent.

– Tackar. Du låter ovanligt högtravande, men –

– Var du lugn, jag ska nog tala så att du begriper, avbröt hon kort. Hör Gustav, vad du än gör, så gå icke och förälska dig i Ulla Svensson, då gör du dig olycklig för hela livet.

Harmen drev upp blodet i mannens ansikte. Han utbrast med skärpa:

– Att du inte blygs att tala illa om en så oskuldsfull och intagande flicka på hennes rygg. Det är inte likt dig.

– Oskyldig! stack Gunhild.

– Ja. Just det. Sådant misstar inte en man sig på, om han inte är utan all erfarenhet om kvinnorna.

– Jaså. Då har Ulla större förmåga att förvända synen på folk än jag tilltrodde henne. Sanningen är i alla fall den att hon skulle vara mor åt ett omkring tre års barn vid det här laget, om hon inte på något sätt skaffat det ur vägen.

– Det är lögn, utbrast han och slog sin knutna hand i knät.

Även Gunhild flammade upp.

– Lögn? Har du någonsin hört mig ljuga?

– Nej inte förr. Men du har blivit vilseledd av någon illasinnad människa.

– Tala saktare! Perssons har fönstret öppet. Jag tar inte tillbaka ett enda ord för det är sant.

De läste i varandras ögon, och därunder mojnade vredesstormen i Gustavs sinne.

– ... Det förefaller mig alldeles omöjligt, hon har ju blickens oskuld i behåll, mumlade han.

– Hur länge har du känt henne? smålog systern ironiskt.

Hon gjorde en bestämt avvärjande åtbörd, då han lagade sig att svara och fortfor:

– Vänta! Låt mig först tala om vad jag vet. Det är inte något löftesbrott – nej, jag vet ju att du inte tror mig om det – jag fick reda på saken av en ren tillfällighet. Ulla Svensson gick åtmintone åtta hela månader med barn. Ingen kunde se det på henne för säkert, sånt är ju förresten lätt att villa bort, helst om naturen hjälper till, och det gjorde den därvidlag. Men var blev barnet av? Hon var på pennfabrik den tiden och såg då så eländig ut ett par dagar att föreståndarskan ville hon skulle gå hem, men hon nekade och höll i med arbetet.

Gunhild gjorde ett uppehåll. Gustav höll ögonen mot marken. I högre ton och ett grand understruket tillade hon:

– Det var kort före faster Anna flyttade från trettiofyran, du minns vi var där en kväll och hjälpte henne.

Gustav ryckte till. Åter läste de sekundsnabbt i varandras ögon, sågo bort. Och nu sysselsatte samma bild

deras inre syn, ehuru den i verkligheten endast blivit sedd av Gustav:

En nattmörk, smal trappa, med gammaldags höga steg, upplyst endast av ljusstrimman från hans ficklampa. På avsatsen en kvinna sittande med utspärrade knän, kjolarna uppdragna, vit i ansiktet, döende i ögonen, tänderna egg mot egg, med ena handen klamrande sig om ledstången, under det den andra hamrade på trappsteget som en klubba. Flytande nedåt en vätska – för övrigt det enda spår som fem minuter efter funnits kvar av kvinnan.

– Nej, nej, mumlade Gustav. Och då systern teg:

– Hon var säkert trettio år minst.

Han ångrade strax att han blottat något av sin tankegång. Men Gunhild tycktes ej ha hört, och han kände sig lättad. Han bedrog sig, hon tänkte att ett ansikte förvridet av barnsnödens plågor icke kunde vittna sanningsenligt om åldern. Hennes tystnad kom sig av att hon var lyhörd för oron i broderns yttrande, hon fattade instinktivt hans stumma vädjan att hon ej med förståndsmässiga slutledningar skulle bidraga att skingra dunklet över händelsen ifråga. Och dock hade han förr önskat den uppklarad. Han var rädd ...

En gammal man kom långsamt, stödd på käpp, nerför trappan mittemot, bärande en kaffepanna av blankskurad koppar. När han såg sig uppmärksammad av syskonen, hälsade han med två fingrar vid mössan och stannade sedan vid deras staket, undersökte hur långt syrenen hunnit våras och prisade slingerväxten, som drack sol med sina bladmunnar. Mysande mot Gunhild frågade han.

– Hur står det till med lilla husmor på morgonkvisten?

– Jo tack, jag mår som jag ser ut till. Bjuder herr Karlsson på kaffe, eftersom hurran är med?

– Nej då, det är för tidigt än, men kom in till gumman och mig i eftermiddag ... Jag ska tömma sumpen, för jag tänker bjuda gumman min på en riktigt god tår, när hon kommer hem. Hon har haft skurning i natt.

– Ge mig pannan, så går jag och sköljer den, sade Gunhild, som visste hur giktbruten den gamle var.

Hon klappade honom övertalande på armen. Gubben såg tio år yngre ut, och när hon var utom hörhåll, meddelade han Gustav, att under de tjugotvå år han bott i huset, hade där icke funnits maken till duglig och älskvärd flicka. Och han tillade: – Hon har ju varit förlovad länge nu, blir det inte bröllop snart?

– Tallrot har inte kunnat få någon anställning här i Stockholm, och hon vill inte lämna vår mor, svarade Gustav. Om något antagligt yppade sig för honom här, så gifte de sig, och vi flyttade alla ihop, det har vi kommit överens om.

– Ja se Frejtorp, det är inte av nyfikenhet jag frågar, utan därför att jag vill vara beredd i tid. Vi grannar har gjort opp att vi ska ge henne bröllopspresent, och det är jag som ska sköta om insamlingen.

Gunhild återkom med pannan fylld av friskt vatten. En liten sol lyste i kopparn, den blå klänningen vajade mjukt.

Karlsson bjöd på snus. Ingen avböjde och mysande åt Gunhilds häftiga nysningar gick han in till sig med pannan. På vägen tappade han toffeln, när han stampade på sig den rann vattnet ur pipen ned på hans vita ullstrumpa.

Gunhild hade mest lust att gå in. Hon frågade:

– Mamma ropade väl inte, medan jag var borta?

– Nej. Sätt dig här, jag vill tala mer med dig.

Han makade sig på bron. – Jo, var snäll ...

– Folk börjar röra på sig, sade hon motvilligt men slog sig dock ned bredvid honom.

Hon väntade. Han satt tyst, såg mot Ullas fönster. Slutligen förlorade hon tålamodet och sade kärvt:

– Jag har ingenting mer att säga om henne där – hon nickade mot fönstret – om det är det du håller mig kvar för. Jag vill vara kvitt saken.

På detta gav han intet svar. Men plötsligt purprades hela hans ansikte, ögonen blevo simmiga och han skälvde. Gunhild, som fattade sinnesrörelsens art, smålog ömkande och roat, halvt om halvt.

– Vet du vem som var far – var far – till hennes barn?

Även hans röst darrade.

– Ja.

– Vad heter –

– Jag säger ingenting vidare om det än att han var gift och hade flera barn.

Gustav envisades ej. Han kände systern.

En tystnad uppstod. Det ljusa förståndet och den starka könssinnligheten stredo om honom. Hur det ändade framgick av hans ord:

– Hon må vara hur som helst – jag vill ha henne, fastslog han med järn i rösten.

– Till hustru?

– Naturligtvis. Om hon också varit lite ostadig – man vet ju inte alla omständigheter. Hur gammal tror du hon är?

– Hon blir nitton vid jultiden.

– Där ser du, ett barn –

– Ulla var fullfjädrad då hon gick och läste, avklippte Gunhild. Hon är en glädjeflicka av naturen. Ja, dräp mig du med dina dolkar till ögon, hon är det, säger jag. Av naturen, märk det. Jag påstår inte att hon börjat trafiken än.

Han svarade avvisande med starka ord. I saknad av skäl sökte han sak med Gunhild för att bemantla sitt nederlag sedan det blivit oomtvistligt. Han sade retligt:

– Förresten, ditt förakt för glädjeflickor. Det är din käpphäst. Du rent av förföljer de stackars liven.

Gunhild sände honom ett slugt ögonkast, hon begrep manövern. Men hon var nöjd att slippa Ulla och svarade temperamentsfullt:

– Är de bättre värda då? Jag kan inte med smuts. Högaktar du dem kanske?

– Jag missaktar dem åtmintone inte.

– Nej! Nå, kärlet som man dricker ur bör man väl inte spotta på. Men förskona mig från din nattsida – fy.

– Kvinnor har väl begär, de med –

– Ja, men är man inte ett vrak, så har man dem under kontroll. Förresten förmenar jag inte alls dem som är bräddfulla av lättsinne att skaffa sig tillfredsställelse, men vad jag tycker är gement, det är att de ta betalt för sin egen njutning.

Gustav teg.

– Men det här är då att förstöra en vacker majmorgon, fortfor Gunhild anslående en lättare ton. Ge mig tidningen nu så får jag titta. Jag ska sy en ny hatt åt mig i morgon.

Hon vecklade upp tidningen. – Usch, så fult! O, så stiligt, kom det ömsom. Men hattmodellerna upptogo icke ensamma hennes tankar, ty rätt som det var avsköt hon ett skott mot brodern, som läste en politisk ledare med ett öga, samtidigt det andra sysslade med Ullas fönster. Hon sade:

– Förresten, din aktning för glädjeflickor ... Pyttsan, det går inte att inbilla mig. Varenda karl föraktar dem i djupet av sitt hjärta, punkt. Att påstå annat är bara struntprat. –

Huslängorna voro nu vakna på allvar. Kaffekvarnar surrade, damtrasor skakades. Björklund hängde ut sin fågelbur med dess sjungande innevånare, lilla Anna Brink satt på ett trappsteg och pluggade söndagsskolläxan, medan Jenny, systern, kammade och flätade hennes hår. Öppna farstudörrar och fönster, söndagsklädda människor. Ejnar Ling tvättade sin hund ute i täppan, vilket offret klagande anförtrodde grannskapet. Gumman Levin klagade också, men det var över grannfrun, som spillt mjölk i farstun, och hennes fräsande ordsvall kunde komma en jordfast sten att hoppa.

Hittills hade ingen rörelse förmärkts bakom rutorna med såskoppen, ölbuteljerna och solfjädern, men gumman Levin hade antagligen väckt slumrerskan innanför. Ty äntligen fick Gustav sin åstundan uppfylld. Fönstret kastades upp och ett ansikte, med avtryck i den rosigahuden av maskorna i ett stickat plagg, blev synligt.

–Kukeliku! ropade Ulla. Jag har sussat en stund efter allt besvär med tvätten.

Hon gäspade och ställde undan en ölbutelj och stack solfjädern i den andra.

– Ack, den som hade sig ett bloss, jag glömde köpa i går kväll ...

Gustavs kavaj hängde på en spik alldeles bakom honom. Han tog ett cigarrettfodral ur bröstfickan och lockade inbjudande med det.

– Nej, kom in i täppan och räck opp det till mig, eller också kan Gustav komma in till mig, det gör väl ingenting att jag inte har uppbäddat än, ropade Ulla, och vinkade med fingret.

Över krukväxterna i fönstret bredvid sköt hastigt upp ett rynkigt, gult gummansikte, inramat av en skarpskär nattmössvolang kantad med vit uddspets. Ett par guldringar hängde ned från öronlapparna på en brunmelerad ullstrumpa, lindad om halsen, med hälstoppen över hakan.

– Håll dig tyst, ditt syndfulla beläte, skrek en hes och argsint månglerskeröst. Kan du inte ens så här dags på en söndagsmorgon låta en karlstackare vara i fred för dina konster, så att en anständig människa kan få hålla andakt med sin Gud utan baktankar.

Fönstret smälldes igen. Ulla teg av ren överraskning.

Gumman Levins fosterson, Milo Lettström kom gående från vattenkastaren med skyffel och kvast. Han var av sydlänskt tycke. På överläppen hade han en smal, rak skäggrand. Hans gång var som en ung flickas ... En rutig mössa skymde hans ögon, svart hår fortsatte som ludd från nacken nedåt under skjortkragen.

Ulla, som fått igen målföret, nickade kokett åt honom. Han sneglade föraktfullt på Gustav, såg därefter självkärt, med äganderätt i minspelet på flickan.

– Passa på tiden, sade han förtroligt över axeln, då han gick förbi fönstret.

Gustav stod oviss på sin bro med det öppna cigarrettfodralet. Även Gunhild hade stigit upp. Hon höll huvudet högt.

– Gå du! sade hon kallt och drog igen köksdörren om sig.

En knapp timme efter såg hon honom komma utför Ullas trappa med små avbrott, under vilka han tydligen växlade skämtsamma infall med någon, som höll sig osynlig. I uppslaget bar han Ullas majblomma. Systern såg menande på den, när han kom in i köket, hon höll på att hacka persilja vid bordet.

– Åh, Gustav, trots allt vad du fått veta ...

– Ja. Det stryker jag ett streck över, det har bara berott på barnslighet och för övrigt är det obevisat. Hon är en äkta pärla, Gunhild, du känner henne inte. Livet har nog varit svårt mot henne; när hon kommer i bättre förhållanden, så kommer allt det fina och vackra i hennes karaktär att utvecklas. Tro mig.

Gunhild upphörde att hacka, såg förvånad på brodern, skakade på huvudet och fortsatte att hacka.

– Varför svarar du inte, utbrast han irriterad.

– Vad ska jag säga? Jag tror inte det minsta på de där grannlåterna. Ullas förhållanden har aldrig varit så fattiga som våra, när vi växte upp. Men det är sant att hon inte haft ett gott hem som vi. Fast jag tror att om den inre halten hos en människa är äkta, så reser hon sig, om det så skulle vara ur ett träsk. Men nu är saken den att Ulla är nysilver alltigenom.

Gunhild började skala en gurka. Då brodern ej svarade, tillade hon:

– Delvis är det väl inte hennes eget fel, hon har dåligt påbrå från både far och mor.

Gustav stod vid fönstret och såg tvärs över planen, ett leende kom och gick. Systerns ord gjorde föga intryck, han återkallade i minnet Ullas blickar, inpass, åtbörder, i hans blod dröjde en angenäm värme kvar efter den tjusning hon spritt. Försonligt, bevekande, sade han:

– Gunhild, hon tycker mycket om dig, det har hon själv sagt mig. Var vän med henne, så skall du få erfara, vilken älskvärd och präktig flicka hon är.

– Vän! Nej. Men naturligtvis ska jag vara lojal.

– Jag vet ju inte alls om jag kan vinna henne, hon är säkert mycket firad.

Det var längtan efter uppmuntran i tonfallet.

– Det gör du visst, var inte ängslig, du som ser så bra ut och kan ge en flicka ett trevligt hem. Frågan är bara hur länge du ensam får rå om henne.

– Håll inne med dina elakheter någon gång. Anser du mig för ett mähä kanske. Det har jag fått min hand om,

det behåller jag, förstår du.

– Du kan inte hålla fast en solkatt, smålog Gunhild lugnande. Och hon visade mot den på glänt stående rumsdörren, ty Gustav hade höjt rösten i vrede, efter att förut liksom systern ha varit lågmäld.

Han kom till bordet, där hon nu skivade gurkan i en glasskål.

– Du går för långt, Gunhild. Jag råder mig själv, det kan du ha gott av att minnas, jag står inte under någons husbondevälde, utbrast han häftigt.

– Jo, det gör du, svarade Gunhild skarpt.

– Vad menar du? Under vems?

– Under din sinnlighets, min kära bror.

Han åsåg tyst hur hon blandade till gurklagen med kryddor och persiljan.

– Tycker du att jag skulle sockrat mera? frågade hon i det hon inbjudande höll fram en tesked med lag.

Han smakade kritiskt – blinkningen visade att han uppfattat hennes dubbelmening. Frågan lämnade han obesvarad. Men han stack sin arm under hennes och Gunhild, som förstod halvkväden visa, sade med värme och mjukhet:

– Visst, Gustav. Det säger sig själv att vi ska hålla ihop i alla väder som vi alltid gjort.

III.
Ulla i sin familjs sköte.

Kläderna gör allt, säger i regel en fattiglapp till kvinna, när hon ser bilden av en dam i full paryr. Den där skulle vara klädd som jag, så såg hon så lagom ut.

Ulla Svensson, som i förbigående sagt var förtjust i bild men avskydde läsning, utgjorde intet undantag från regeln. Och dock var hennes egen pigga person ett bevis för dess otillitlighet. Ulla såg intagande ut hur hon än var klädd, dock var hon, rustad för slabbgöra, mest till sin fördel. Uppskjörtad, i vaxduksförkläde, med snibb om hårburret, bar i halsen och bar om armarna och med en sotfläck här och där var hon pikant vacker mot fattigdomens gråhet i omgivningen. Modernt klädd och kammad var hon visserligen en täck flicka, men det naturliga behaget kom då ej till sin rätt.

Själv var hon övertygad om sin fullkomlighet, men som hon trivdes med slarv, valde hon den tacksammaste utvägen att tjusa till manliga hjärtan. Alltid var det något på tok med hennes klädsel. Garnstroppar i knapphålen, när hon ökade i omfång av för mycket bakelser, söndriga strumpeband, felande knappar, uppspruckna sömmar, hårnålar som gledo ur ... än sen! Föll håret ner, så vindade hon upp det igen om så mitt på gatan, och männen sågo inte mulna ut för det, ty hennes glittrande uppsyn kom dem att förnimma vårsprittningar och solsken i kroppen. De kritiserade aldrig, såvida icke alldeles förtorkade. Men kvinnorna äcklade sig ända ned till skosulan.

Hennes rörelser voro glidande, nästan loja, men minspelet snabbt skiftande – en egendomlig kontrast, som värkade upprörande på männens sinnen. Hon följdes av långa, åtrående blickar, där hon gled fram, medveten om det intryck hon gjorde. Ännu smålog man icke mot henne, men den invärtes skälvningen avspeglades utan minsta försök till dröjsmål.

Allt hon företog sig utfördes hafsigt eller lämnades halvfärdigt. Sydde hon i en knapp, dinglade den på en

tråd, som hon glömt att fästa, sopade hon, låg hälften av skräpet kvar. En talang hade hon dock – matlagning. Hon gjorde den enklaste rätt pikant i smak. Förövrigt var det trivsamt i hennes sällskap. Det kunde hända att hon stack till sitt främmande en blyertspenna i brist på sked att använda i kaffekoppen, men behaget hon förde med sig gjorde att slarvet verkade som en lustighet, vilken förhöjde stämningen. Modern, som gick i hjälp hos familjer, omväxlande med grovarbete på en restaurang, hade föga tid till hemskötsel, men dottern så mycket mer, ty hon bytte ofta anställning, som Gunhild anmärkt, och brådskade aldrig att skaffa sig ny. Men Stina Svensson hade ringa gagn av henne. För lat att hålla reda på sakerna berikade Ulla renhållningsverket med knivar, gafflar och dylikt som kan rakas ned i en sophink, ödslade och lät allting förfalla.

En kväll – det var omkring fem veckor efter Gustavs och Ullas första möte – kom Stina in från soptunnan med ett saltkar, som hon räddat från skräpet Ulla samlat hop. Stinas tunga var tränad under många skärmystlingar med kokerskor och kypare ... Men dottern ryckte bara på axlarna och kastade fram:

–Det är väl ingenting att gorma för. Glasbruken ska väl leva de också. Förresten är det bäst du tar skeden i vacker hand, för du blir snart kvitt mig och får ångra dig.

– Jaså. Vart ska prinsessan Oppnosig då ställa resan, om jag för lov att fråga?

– Jo det går an. Jag ska gifta mig, ser du stomman lilla.

Stina blev ej det minsta imponerad av meddelandet. Ulla fann sig gäckad och såg slokörad ut.

– Pyttsan. Milo Lettström har ju knappt en hel skjorta på kroppen, han kan inte ens möblera ett kråkbo.

Ulla fnyste och kastade med huvudet, åter pigg.

– Milo! Jag är väl inte snurrig i knoppen. Han kan vara bra att skoja med »men vad därutöver är, det är av ondo». Nej då, det är Gustav Frejtorp och jag, som ska ha vårt ihop, men om du kan, så tig med nyheten än så länge.

– Arma karl, sade modern.

Ulla fortfor oberörd med sin favoritsyssla att göra ingenting. Hon hade mest ögonen på gårdsplanen och Frejtorps fönster men egnade också modern uppmärksamhet.

– Du måtte inte ha sett så värst illa ut i dina unga dagar, sade hon fundersamt granskande Stina uppifrån och ner. Att du inte haft någon tur att bli gift! Det är bra märkvärdigt, vad kan det bero på?

Stina var stendöv för tillfället.

Hon satt på sängen, ett obäkligt svartglänsande sängskåp, med förgyllda ränder och med granna handtag på imiterade lådor, som hon köpt av en svenskamerikan vilken uppgivit att det var av ceder. Hennes egen fantasi hade sedan tillagt: från Libanon. Avklädd för natten skötte hon om sina av lutpulver såriga händer. Hon var lång och tämligen grovbyggd, med vackra proportioner och mjölkvit hud utom på benen, som voro åderknutiga och blåfläckiga. Endast två av hennes fyra barn voro helsyskon. Sexuellt var hon starkt betonad allt sedan barndomen, känslolivet i övrigt var även synnerligt utvecklat och krävde ständigt tillflöde av stimulans – när Stina Svensson icke var kär, så var hon frälst. Både det ena och det andra tillståndet hade emellertid jämförelsevis snabb övergång, men medan de varade sparades icke på värme. Trots sina kärleksbesvikelser var hon, sett från krass synpunkt, ingen olycklig människa, ty hon hade förmåga att draga njutning ur själva sorgen.

Stina var knappa sjutton år då hon födde Ulla, som var äldst av hennes barn och blott hade halvsyskon. Hon

fick ha flickan i sitt föräldrahem. Barnafadern betalade aldrig ett öre till den lillas underhåll, men fattigvården bidrog. Och det behövdes, ty visserligen arbetade Stina, men hon var svag för kläder och ännu svagare för god mat. Och när två år och litet till förflutit, så hade hon satt ännu ett liv i världen, en pojke, vars far höll fast vid Stina så pass länge att hon hann förära honom en pojke till, varefter han skuddade stoftet av fötterna och rymde till Amerika. Fattigvården utackorderade gossarna och så var Stina kvitt dem. Åldersskillnaden mellan bröderna var blott tretton månader. Den yngre frågade hon aldrig efter, hade ej ens reda på var han fanns; för Nore hyste hon däremot ett lamt intresse. När han vid sju års ålder oförmodat presenterade sig för henne såsom son och med frimurarkorset på mössan, blev han därför icke egentligen ovälkommen, ehuru hon insåg att hon hädanefter skulle få tåla påhälsningar med anspråk på traktering och fickpengar. Vidare tacksam kände hon sig dock icke mot den som välvilligt skaffat in honom på Kristineberg, helst hon vid denna tid satt upp över öronen i svårigheter. Hon hade nämligen skaffat sig en fjärde arvinge.

Största skulden för den pojkens tillkomst lade Stina på fattigvården.

Förhållandet var detta: Stina hade angripits av reumatisk värk och fattigvården, som befarade att hon skulle bliva invalid och som sådan vålla kommunen dryga utgifter för framtiden, skickade henne till en badort för vårds erhållande. Hon blev kvitt värken men fick en pojke, och till den var anstaltens massör far.

För det barnet visade Stina förkärlek. Hon hade gossen hos sig ett par år, men så fick hon ett mellanhavande med en plåtslagare, och i yran vanvårdades den lille. Följden blev att fattigvården utackorderade honom i Småland. Plåtslagaren hade icke tyckt om barnskrik, nu var han alltså kvitt det, men icke förty gav han Stina på båten. Vid samma tid avled hennes mor, hon måste själv åtaga sig Ulla, men flickan blev en klen tröst för hennes bedrövade hjärta. I sin nöd slöt hon sig till frälsningsarmén, och där nådde hon korpralsvärdigheten. Sen dess hade hon varit kär och frälst och kär igen omväxlande. För närvarande lutade hon åt båda hållen.

Nore hade denna vår lämnat barnhemmet och bodde hos modern. Hon hade även den yngste hos sig, ehuru, som hon hoppades, blott för en tid. Det var en morsk och enveten liten smålänning, som med framgång trotsade moderns maktspråk och tog hämnd på Ulla för hennes misslyckade försök att kusa honom. För närvarande hade han ett horn i sidan till henne därför att hon sålt lump och behållit pengarna – en affär som han länge bespetsat sig på och fått löfte om. Han hade icke synts till på hela dagen, och lika glad var Ulla.

– Var är Ivar? frågade modern. Det är sent och jag vill till ro.

– Ska jag taga vara på min broder, svarade Ulla retsamt.

– Gå och lägg dig! Varför sitter du och glanar i fönstret?

För att visa sig hörsam avtog Ulla långsamt en sko. Moderns omständiga förberedelser till natten retade henne och prövade hårt tålamodet, ty hon ämnade sig ut och tiden förspilldes.

– Bryr du dig verkligen om Gustav Frejtorp? frågade Stina oförberett. Kanske skojar du bara som vanligt, men det vore både dumt och illa gjort, för det är en ovanligt bra och arbetsam karl.

– Nej, den här gången är det allvar, för jag får det bra på alla sätt, han har duktiga förtjänster och inte är han barskrapad heller och förresten är det en stilig karl som alla flickor avundas mig.

Stina tog sitt nya testamente från byrån och klev i säng. I detsamma kom Ivar infarande. Ena handen höll han i byxfickan. Han ställde sig hos systern, och då hon låtsade sig ovetande om hans därvaro, sparkade han henne på smalbenen. Budskapet han bar avvände hämnden från hans person – Ulla hade redan fingrarna krökta. Han sade snabbt, brytande på småländska:

– Milo Lettström hälsar dig att du ska sno dig till det vanliga stället, för han väntar där och du har lovat honom träff, sa han.

Ulla häpnade.

– Kors en sån talgoxe att narras. Det har jag aldrig lovat honom.

Men modern, som visste vad Ullas bedyranden voro värda, utbrast bladande i testamentet:

– Ja, det skulle Frejtorp veta att du stämmer möte med den spelevinkern. Men nu stannar du vackert inne i kväll, förstår du. Jag tål inget slams.

Det var icke fritt för att Stina ångrade det sista påståendet, hon hade yttrat det förr och då fått till svar en hänvisning till de fyra levande bevisen på sin stadga. Men till hennes angenäma överraskning genmälde Ulla helt vänligt:

– Det ska jag visst det, mamma lilla. Det ska bli skönt att krypa till kojs.

Gustav Frejtorp kom ut på sin farstubro och hon talade ögonspråk med honom. Ivar passade tillfället. Han tog handen ur fickan och släppte en stor fet snigel förstulet i hennes knä. Sedan sade han affärsmässigt:

– Vad ska jag svara Milo? Jag fick tio öre av honom, för jag gick in till dig och sa till.

– Du hörde ju vad mamma sa, snäste Ulla.

Varpå Ivar tog till fötter fortare än vanligt.

– Jag är så trött att mina ögon faller ihop, men Herren ser nog att jag inte orkar med bröllopet i Kana och förlåter mig, sade Stina förtröstansfullt och lade sig till rätta i skåpsängen. Men hon flög upp med håret på ända. Ullas skrik var fasaväckande – hon hade rört vid snigeln.

Hon skakade kjolarna, krossade djuret under foten, darrande av vämjelse, nära att kasta upp. Sedan sparkade hon mattbiten, som låg vid dörren över fläcken på golvet. Hotelser och tillmälen forsade över hennes vitnade läppar, och som syndaren vetat förpassa sig utom hörhåll, fick den oskyldiga Stina sitta emellan.

En skopa vatten ur hinken återställde Ulla så pass att hon kunde berätta om sinnesrörelsens orsak. Modern försökte medla för Ivar:

– Det var ju bara skämt, han menade inte så illa. Han är så skojfrisk.

– Ska du försvara honom till på köpet! Jag kan förlåta dig allt, ja om du så tände eld på mig, men aldrig i livet att du skaffat dig den där gemena ungen, vredgades Ulla.

Stina ilsknade genast till.

– Den synden har Herren Jesus förlåtit mig och tagit på sig och avtvagit i sitt blod, är du förmer än han, kanske? Va?

Gamla Adam mullrade i rösten fast orden voro ödmjuka.

Ulla var redan på väg att återfå sin vanliga glättiga sinnesstämning.

– Äsch, var inte så skenhelig, sade hon visserligen avsnoppande men med löje i ögonvrån, och för övrigt är din missgärning så himmelsskriande att det vill till att vara en Gud för att kunna förlåta dig.

Men vreden bubblade upp igen. Hon gned sig hårt och häftigt på låret, spottade.

– Hu, det otäcka kräket, det känns som om det var kvar än. Jag måste byta kjol. Tänker du klå ungen i morgon? Jag undrar var han hålls, visste jag så skulle jag dra in honom vid håret.

Under det hon talade, hade hon ryckt till sig en kjol från kroken bakom dörren och ömsat. Så kom hon ihåg att hon lovat vara inne och lägga sig. Hon väntade en anmärkning. Men i skåpsängen var det tyst. Modern vände ryggen till med täcket över huvudet Ulla prisade sin tur, ställde sig att bevaka Frejtorps bro och fönster. Gustav syntes icke till, var väl redan nere vid »Syskrinet», mötesplatsen. – Nå, det skadade honom inte att få vänta. Gunhild satt och sydde, då och då skymtade hennes hand i gardingläntan – så dumt att arbeta och stå i, vad hade man för det när man kolade vippen. Och innanför den öppna rumsdörren låg den gamla, sjuka otäckan med sina gråa ögon på den eviga pendeln, som dinglade i dörröppningen. Gud give att den lilla söta göken snart ropade ut hennes dödstimma – men nej, då var ju också pensionen adjö, och den måste lilla Ullan ha som gift, gumman fick hon dras med. Sov morsan än? Hon andades visserligen djupt men hon var knepig ...

– Jesses, jag tror det brinner hos Janssons, utbrast Ulla med väl spelad förfäran i undertonen.

Inte en rörelse i skåpsängen. På med hatt och kappa. Kors, det var ju så sant, hon skulle titta i morsans portmonnä ett tag. Hur mycket skulle hon våga ta – morsan hade blivit så misstänksam på senaste tiden? Och se, hon hade pantat sitt ur, stackars stomma ...

Ulla gömde det hon stal i en jästpulverburk. Hon var redan på bron, då hon märkte att hon bara hade en sko på sig och måste in igen.

Utför trappan, över planen i fyrsprång – stopp. Och det var i sista ögonblicket hon hejdat sig, ty bakom knuten stod Milo Lettström.

En sån slipad stare! Svartsjuk förstås, hade väl misstankar. Bäst att vända om.

Det var för sent. Han hade varsnat sin lilla vän och nickade kort och smålog mångtydigt. Varpå Ulla störtade mot honom, andfådd, med ångestfull uppsyn, så uppskakad att det gjorde honom ont.

– Gudskelov att jag fick tag i dig Milo, utropade hon och gned sig i ögonen. Morsan har sjuknat så hastigt, hon har fått något åt hjärtat, du vet ju hon har svårt hjärtfel.

– Nej, det har jag aldrig hört, avbröt Milo förvånad.

– Det var märkvärdigt, det vet ju hela stan. Hon är närapå sanslös, och jag måste till apoteket efter hjärtstyrkande droppar, men jag vågar inte lämna henne ensam, hon kan ju få ett anfall och dö.

Milo gick snällt i fällan.

– Ge mig flaskan, så kilar jag. Gråt inte mer, min lilla gullböna, din stomma blir nog bra igen.

– Inte gav jag mig tid att leta efter en flaska, det får man ju på apoteket, lilla du.

– Ja det är sant. Hur mycket droppar ska du ha för?

– Man får väl inte för mindre än en krona, för det ska vara hjärtstyrkande och nervdroppar tillsammans.

Milo räckte fram handen.

– Nå, ro hit med stålarna då!

Ulla trevade i fickan, blev bestört.

– O, kära du, jag har glömt dem inne på bordet.

– Det gör detsamma, jag kan lägga ut, förklarade Milo. Jag kommer in till er med dropparna.

– Nej, gör inte det. Mamma måste ha lugn. Jag ska passa dig utanför. Skynda dig för all del, snälla Milo!

Milo flög iväg och så gjorde också hon, men bara till sin farstutrappa. Där måste hon sätta sig på ett trappsteg och hålla sig för mellangärdet, ty hon skakade av tyst skratt. Det gick en minut innan hon vågade smyga sig därifrån till Gustavs möte. På vägen utanför en biograf råkade hon ut för missödet att tappa underkjolen. Den föll ned om hennes fötter så plötsligt att hon var nära att fara överända. En artig herre bland den utströmmande publiken erbjöd enträget sin hjälp, men Ulla, som var ängslig att bli försenad, avböjde fnittrande, klev beslutsamt ur kjolen och tog den på armen, räckte ut tungspetsen åt honom och vinkade adjö åt åskådarna samt satte av i språngmarsch.

Hon fann Gustav otåligt väntande, eldig. När nattluckan smälldes igen efter Milo Lettström och de hjärtstyrkande, small första kyssen mellan hans trolösa Ulla och lyckliga rival bort i skymundan vid Syskrinet, en av mariga tallar omgiven träbyggnad med trådrullsliknande skorstenar och färg som potatisskal. Paret vandrade sedan ömt omslingrade till en skogsgömmas avskildhet.

Som bekant är lyckan sällan fullkomlig. Detta fick nu Ulla erfara under kärleksmötet och därmed även Gustav, som icke kunde utfundera varför hon av och till visade sig så nervöst tankspridd. Förklaringen var emellertid att hon kittlades invärtes av lusten att berätta honom om knepet, som befriade henne från hans medtävlare, så att hon ibland blev andlös och vimmelkantig och blott med uppbjudande av alla krafter kunde lyda instinkten, som varnade: Akta dig, flicka! Du gör vad du ångrar om du babblar. Han kommer nog att njuta av att du haft Milo till driftkuku, men sättet fördömer han, eftersom han själv är en hängiven son. –

Inte förr än morgonen grytt övergåvo de sin lövriga tillflykt.

När de kommo in på gårdsplanen stannade Gustav och vädrade.

– Här luktar medicin, sade han förvånad. Besynnerligt. Känner du? Nervdroppar tror jag.

Det gjorde Ulla. Omöjligt annat. Hon såg också orsaken till lukten på sin trappa, men inte Gustav, ty han hade endast ögon för henne. Fullt av glasskärvor, som glittrade i solen! Bara ingen vaknat vid skrällen. Milo hade allt varit bra arg.

Efter det omständiga avskedet, och sedan hon kastat en sista slängkyss åt Gustav, tassade hon in. Alla sovo, pojkarna i utdragssoffan. Ingen vaknade fastän hon råkade släppa sopskyffeln på kakelugnsstenen. Mot vanan sopade hon omsorgsfullt och bar sedan bort spillrorna av droppflaskan till sopbehållaren. Kort efter somnade hon bakom moderns rygg i skåpsängen, nöjd med sig själv och sina upplevelser.

Följande dag var dropplukten vid Svenssons trappa det allmänna samtalsämnet i längorna. Den mest förvånade av alla var Ulla. Milo höll sig osynlig. Hans fostermor omtalade att han gett sig av tidigt, han skulle nämligen hjälpa en bonde att sälja grönsaker på Kornhamnstorg, enligt vad han själv sagt, tillade hon försiktigt.

IV.

”Jag kan inte leva utan henne.”

Det hängde amerikaporträtt på väggen hos Frejtorps. Gunhild och Gustav hade nämligen en bror och en syster, båda gifta, som sedan några år voro bosatta i Boston.

Fru Frejtorp var änka efter en man, som innehaft en anspråkslös syssla vid Statens järnvägar. Alltså åtnjöt hon pension. En oerhörd förmån, tyckte folket i längorna, som på några undantag när var knalt lottat i ekonomiskt avseende. Det första en nyinflyttad fick veta om familjen Frejtorps förhållanden tog sig i regeln uttryck i ett avundsamt betonat:

De har det väldigt bra, för gumman har pension från järnvägen.

Summan var dock ringa. Familjens välstånd berodde på barnens arbetssamhet och klok hushållning. Gustav var en skicklig timmerman, eftersökt av arbetsledare, Gunhild sydde åt en affär, då hon hade ledigt från hushållsgörat. Båda höllo av sitt hem och månade om det. Ekonomin kunde gott tillåtit dem att hyra en större och bekvämligare bostad, men fru Frejtorp trivdes där hon sedan länge bott under fattigare förhållanden. Hon hade skogen helt nära, det beredde henne en vemodig glädje att tänka därpå, skogen som hon aldrig mer skulle få njuta, där barnen samlat nypon och nässlor och ved och letat blåsippor under uppväxtåren, och dit hon gått med den heta kaffepannan insvept i ylle och tidning och brett duk på gräset åt dem. Dessutom voro grannarna särdeles vänligt stämda mot henne, rörda av medlidande med hennes hjälplöshet och tåligt burna lidande. Att de värderade Gunhild är redan bevisat av Karlssons förtroliga meddelande åt hennes bror om en tillämnad bröllopsgåva. Även för Gustav räckte deras sympati. För hans sonliga ömhet översåg man med hans lust att leva avskilt. Den skulle annars ovillkorligt förskaffat honom det vackra adjektivet skitförnäm som karaktärsbeteckning med åtföljande impopularitet.

Syskonen voro outtröttliga i vården om modern. Det fanns intet för gott för henne. Hon låg alltid prydlig, maten lämpades efter hennes ömtålighet, för hennes räkning inköptes kristlig litteratur, och för att göra henne glädje lade de irreligiösa syskonen ofta bidrag i den missionssparbössa hon hade vid sin säng. Gustav hade för vana att komma hem med godsaker åt henne. – Bara litet att knapra på medan mor tänker på mig, brukade han säga, då han kom stickande med sina påsar.

Emma Frejtorp var ehuru pietistiskt sinnad icke främmande för olika strömningar i tiden. En erfaren och klok kvinna, dömde hon icke. Så många huven, så många sinnen, hade hon till valspråk.

Det fanns ett bokskåp med gediget innehåll hos Frejtorps, och det var det enda i de femtiotvå lägenheterna – varje enkelrum, som vette mot planen motsvarades av ett likadant på andra sidan huset. Ullas förundran var stor när det fick tillskott:

– Ett så’nt slöseri med pengar. Det är för galet, ingen förnuftig människa köper böcker.

Däremot gillade hon att linneförrådet tillökades:

– Man får låna så mycket på lakan och så’nt, förklarade hon erfaret. Märk inte, så för du mera på det.

– Pantbanken är ett fördärv för folk, sade Gunhild. Undvik den, Ulla!

– Du pratar, jag tycker den är en himlens välsignelse istället. Man köper saker, när man har pengar, och när man sen är pank har man det att stampa på.

– Men det blir inte igenlöst ofta. Och så räntan.

– Vad gör det. Då har det blivit omodernt och man är led på det. Du har då ingen idé om ekonomi. Men så behöver du det väl inte heller, för du har ju din mammas pension, som kommer som amen i kyrkan.

Pensionen ... Led på tragglet upplyste Gunhild om dess storlek. Ulla tänkte: Du ljuger, min flicka. Ryktet visste nämligen att berätta om dubbelt och tre gånger så mycket. Men hon höll god min som hennes fördel bjöd.

– Man får den i alla fall gratis, sade hon, det tycker jag är riktigt himmelskt, jag är så trött på att släpa ut mig. Jag skulle bra gärna vilja ha en jungfru, då jag har gift mig.

– Då för du tänka på någon annan än Gustav, för han kan då inte hålla tjänare på sina inkomster.

– Seså, bli inte stucken! Ska vi försöka det där receptet på curry, som du fått av din fästman? Jag kan gå och köpa kryddor om du inte har, väjde Ulla ledigt.

Hon hade icke behövt lång tid att nästla sig in i familjen, visade sig från sin bästa sida, gjorde sig hemmastadd och försökte med lämpor få den självständiga Gunhild i tygeln som hon redan hade hennes bror. Den vänlighet hon visade sin blivande svärmor var till största delen hycklad, resten utgjordes av ungdomens och den fullkomliga hälsans instinktiva ryggande medlidande med sjuka och ålderstigna. Självisketen reste borst då Ulla såg fru Frejtorp omhuldad. Denna hjälplösa, onyttiga kvinna var ett hinder för Gustavs fulla underkuvande nu, och hon skulle bliva en börda och ett omutligt samvete i sonens äktenskap – de grå ögonen raspade som smärgelduk, bildligt talat i Ullas medvetande. Och det var otänkbart att slippa henne. Trots pensionen, vilken verkade på Ulla, som om hon skådat genom gult glas, hade hon varsamt känt sig för om Gustav ville låta sin mor sluta sitt liv på någon privat eller kommunal inrättning. Ännu ett dylikt försök och hon skulle mista honom, det sade hon sig, fastän det kostade på egenkärleken. Och förlora honom ville hon icke, den tillfredsställelsen unnade hon ej de många giftaslystna, som spekulerat på honom och avundades henne den ståtliga mannen, som kunde bjuda bärgning, och den ärliga, goda människan. Hon älskade honom även på sitt sätt. Han var i hög grad tilltalande för hennes krävande sinnen. Det kyliga, ekonomiskt betonade svar angående sina känslor för honom, varmed hon avspisade modern, den kväll hon lyckades lura Milo till apoteket, hade icke varit fullt uppriktigt. Då visade hon sig sannare mot denne förorättade yngling, vid ett förtroligt sammanträffande en tid efteråt – hon var då förlovad med Frejtorp.

Hon sade:

– Jag tycker Gustav är en stilig tupp, vet du vad, och inte kommer hans lilla höna att förgås av brist på kärlek, det kan du ge dig på.

Klatch!

Ulla skrek till och tog sig för kinden. Milo hade smällt till med en omild hand.

Slut. Hon ville ej mer kännas vid en karl, som icke blygdes att slå en kvinna. Aldrig i evighet skulle hon se åt honom ens. Gudskelov att hon äntligen såg hur han var ...

En kvart senare kilade Milo efter porter för att värdigt fira försoningen.

Till hans heder skall sägas att handgripligheten mot Ulla icke enbart kom sig av svartsjuka, utan och till en del – visserligen ringa – av sedlig harm och en något större av vämjelse över kvinnlig sexuell omättlighet.

Milo Lettström hade som spädbarn lämnats i fru Levins vård av hans ogifta och övergivna mor. Om ett par år reste hon till Finland för att fortsätta sin skörlevnad på en bordell där. Fosterlönen uteblev alldeles. Men den barnlösa Olga Levin hade fäst hjärtat vid den lille, hon kunde, trots sin fattigdom, icke övergiva honom. Varken på fostran eller dagligt bröd kom barnet att lida brist. Änkan Levin var en kärnkvinna, fast häftig till lynnet och skarp i munnen. Men hon fick ingen glädje av honom, sedan han överskridit de långa lockarnas ålder. Hans dåliga anlag förbittrade tillvaron för både henne och andra, som hade med hans uppfostran att göra.

Rent elak var han inte. Huvudfelet var brist på styrsel. Han var en klimp till karaktären kort sagt.

Vid tretton år småstal han lite varstans, ertappades och intogs på uppfostringsanstalt. När han kom ut därifrån, var han nästan fullfjädrad i dålighet, det som brast däri var han alltjämt i färd med att tillägna sig. Bland husets folk var han illa tåld, men fostermodern höll fast vid honom, försörjde honom med sitt arbete, när han slog dank, och hade det berott på hennes förmåga både att träta och förmana, så skulle han nog räddats åt samhället. Ingen djupare känsla fäste honom vid Ulla, hon var blott ett tidsfördriv. Hennes förlovning tog han med ro. Än sen – kyssa henne fick han ju ändå.

Emellertid var huset synnerligt lyhört, det var så gott som omöjligt att hålla något hemligt där. Tio minuter efter det örfilen small dryftades den av fruarna i tvättstugan, tillika med portern och försoningen. Två dagar efter fick Gustav veta allt i ett anonymt brev. – Ullas utlåtande om honom som en »stilig tupp» var inte glömt, och hade en besynnerlig verkan. Dels retade det honom så att han ville slå henne som Milo, och dels eggade det hans manlighet och smickrade honom på ett simpelt vis. Han brände skrivelsen men hade tyvärr ett så gott minne att han kunde den utantill efter det enda ögnandet. Upprörd, frätande svartsjuk kände han behov av att meddela sig. Gunhild hade tagit emot brevet och sett hur han behandlat det, hon sade visserligen ingenting, men hennes min var en fråga:

– Det där visste jag förut, sade Gunhild, när han talat om det huvudsakligaste i skrivelsen och därvid tveklöst tagit Ullas parti.

– Fördömt tarvligt av folk att komma med lögner och förtal, utbrast han vredgat.

Gunhild hade dragit fram en plåtbeslagen koffert från dess plats under bordet vid fönstret. I den förvarade hon åtskilligt till sin bosättning, linne och smärre hushållssaker, somligt gåvor på högtidsdagar, annat inköpt för egna besparingar. Hon hade just fått ett par virkade servettringar och ämnade lägga dem till det övriga, det var i alla fall roligt att ha dem, tänkte hon, fastän hon väl aldrig finge så fint att de komme i bruk. Nå, inte gott att veta förresten, Sten, som hade så fina betyg, kunde måhända arbeta sig upp till chef för en maskinell avdelning ...

Gustav satt och såg otåligt på hur hon ordnade bland sakerna, gned blankt, blåste ut ett smolk som fastnat i en tesil.

– Det där är väl inte så riksviktigt. Varför svarar du inte? utbrast han retligt, ehuru van vid att hon visade besinning, framförallt när det gällde andras angelägenheter.

Hon sade stillsamt:

– Hur kan du lita på Ullas heder efter det jag berättat dig?

Han teg.

– Tror du ändå innerst att det inte är sant? Har du frågat henne?

– Hon nekar.

– Du tvivlar alltså på mig, som du alltid känt?

– Jag gör det och gör det inte. Men är hon skyldig, så var hon ju bara barnet då. Och i så fall var det missfall, en naturlig sak.

– Må vara. Men att hon ljuger sig från det ...

Gustav skakade till som av en frossbrytning. Systern fortfor då hans tystnad varade:

– Snälla Gustav, var har du ditt förstånd numera? Och är du alldeles blind, du brukade vara skarpsynt nog förr?

– Kärleken lär ju ha det med sig, smålog han självironiskt.

– Kärleken! Säg du som det är – lättsinne.

– Nej. Det tar du fel i, Gunhild. Det jag känner för henne är inte bara kroppsligt. Jag vill ju gifta mig med henne.

Gunhild hade ett spetsigt svar på tungan. Men eftersom hon fattade broderns mening, avstod hon från nöjet att vara kvick på männens bekostnad. Gustav fortfor i övertygande ton:

– Ulla kanske är litet yr nu, men det blir annat, då hon får ett eget hem att vårda sig om. Hon har ju inte den bästa omgivning.

– Nej. Men hon har ingen egen kraft att höja sig men mycket att dra ner dig.

– Mig!

Han bröstade sig.

– Just dig. Och du vet lika väl som jag att en skökonatur är oförbätterlig.

Han ryckte till, ögonen flammade av vrede. Systern förekom hans utbrott:

– Jag ser nog vad du tänker. Akta dig själv du, du har en vilde inom dig ... Kommer du ihåg när busen sparkade boll med kattungen, som han knutit in i något vad det var? Det var allt på vippen att du blivit skyldig till mord då.

Gustav satt tyst, långsamt återfående besinningen. Gunhild fortfor gnistrande till:

– Förresten var det bra gjort av dig. Jag skulle kunnat gräva ut ögonen på uslingen.

Brodern tummade en skruv, som han tagit ur fickan. Han sade kärvt:

– Tag tillbaka!

– Vad?

– Ditt ord om min fästmö.

– Det har jag ingen orsak att göra. Det är det rätta.

De hade talat så lågt att modern omöjligt kunnat höra. Men hon hade en underbar förmåga att utan sinnenas påtagliga hjälp leva med i allt som rörde barnen. I rätta ögonblicket kom nu hennes ingripande, hon hade vaknat från en lätt slummer, orolig, ehuru hon annars befann sig förhållandevis väl:

– Gustav lilla, kom in och hjälp mig är du snäll, jag har det inte riktigt bra.

– Gå in! manade Gunhild, då hon såg hans tvekan. Och inåt sade hon med högre röst: Han kommer strax, vi har något för oss.

Gustav tog en avsköljning ur vattenkranen. Under tiden stod systern helt nära och viskade:

– Det tjänar ingenting till att vi diskuterar Ulla vidare. Vi är båda orubbliga, så låt det vara sista gången nu.

Han nickade medgivande. Och så gick han in till den sjuka. Gunhild låste kofferten och sköt den på dess plats vid fönstret. Nej se, Ulla var på väg till dem. Hon kunde då inte komma mera olägligt.

Gunhild lyckades komma ut på bron i tid.

– Vad har Gustav för sig, han vet att jag väntar, frågade Ulla retligt.

– Han hjälper mamma för tillfället.

– Aldrig är det annat. Han ska väl tänka på mig först och främst, säg åt honom att han raskar på.

Ulla trippade förnärmad in till sig.

Det led mot juli månads slut. Som förlovad karl hade Gustav blivit sprättig i sitt yttre. Ulla hade också klätt upp sig för hans och sin mors pengar, hon hängde på hans arm stolt över sin grannlåt och över sin kavaljer, men som vanligt var alltid faran överhängande att en strumpa skulle åka ner, en knapp gå ur blusen, en bristande söm låta underplaggen synas. Den hatt hon bar var tredje nya för sommaren. Gustav hade skänkt henne den till lustresan, som hans fackförening tillämnade, hon hade köpt den på förmiddagen men redan satt en flottfläck på det ljusa bandet. När han om en stund kom in till henne, stod hon och provade hans present framför spegeln. Hon var trollskt intagande. Hennes fasta unga bröst skälvde mot hans, kvinnligheten var som en vällustbringande doft om henne.

Innan de skildes åt, sade Gustav:

– Festkommitterade har sammanträde hos Bergström i morgon kväll, så då kan jag inte träffa dig. Vad ska du har för dig, det blir troligen vackert väder?

– Jag stannar inne och tänker på dig, svarade Ulla hängivet.

– Det blir allt långsamt. Gå in till Gunhild åtminstone.

– Nej då, jag vill helst vara för mig själv, när jag inte har dig. Jag ska repa opp en gammal kofta, som jag tänker virka en maggördel av åt morsgumman.

– Alltså går du inte ut. Är det ett löfte?

Ulla nappade till sig moderns nya testamente.

– Jag svär att sitta hemma som en trämask, sade hon högtidligt med två fingrar på boken. Dumma gosse, är du nöjd nu?

Han tyckte leken stötande, men nändes icke säga henne det.

När Gustav dagen efter gick på sammanträdet, såg han Ulla sitta på trappan och repa upp något blått, medan ett par småungar bollade med hennes nystan. Hon vinkade farväl och kastade förstulet en slängkyss.

Han kom hem med oförrättat ärende. Festkommitterade måste uppskjuta förhandlingarna och mötas i en annan kamrats hem, ty Bergströms fru hade oförhappandes fått en liten, talade Gustav om för systern. Barnmorskan hade varit i fullt arbete, när de ringt på, likbleka av skräck över jämmerropen, utan aning om dess orsak.

– Jag går och hämtar Ulla, så gör vi en tur utåt, det är så friskt och vackert väder, sade han. Gör i ordning några smörgåsar åt oss att ta med, så är du hygglig, Svenssons har ont om det som du vet.

Gunhild svarade stillsamt beklagande:

– Sitt ned, det är ju ingen brådska, kära du. Jag ska steka dig en kotlett, bara jag får knappen isydd.

– Nej, jag måste iväg och överraska henne.

– Jag tror inte att hon är hemma.

Han skrattade. – Du pratar. Det är hon visst.

Gunhild blev stött av hans övermodiga ton. I hennes kom det skärpa.

– Hon är ute och dansar vid Jungfrudansen. Jag har det från säkert håll.

Han blev stående och såg mot Ullas fönster. Modern ropade honom till sig, men han dröjde blott ett ögonblick på tröskeln – pendeln svängde över ett förvridet ansikte. Utan ett ord tog han så hatten och försvann.

– Tror du han går och söker upp henne? frågade modern ängsligt utåt köket, där Gunhild trampade sin symaskin. Soffan var belamrad med en hög färdigsydda blusar och tillklippt tyg. Ett brev med utländsk poststämpel skymtade i symaskinslådan, som stod litet utdragen.

– Hur kan mamma tro det, Gustav som är så stram, svarade Gunhild utan att stanna maskinhjulet.

– Är du inte orolig för hur det går, när de träffas?

– Inte ett dugg. Hon lindar honom så fint om fingret. Om han kommer in i tid, så ska vi bädda om åt mamma i kväll.

Gunhild hörde det icke, men hon visste dock att modern suckade. Ty plågorna voro svåra, då hon skulle flyttas. Det skedde i lakan och trots barnens varsamhet måste hon uppbjuda all sin viljekraft för att icke skrika. Även för Gunhild och Gustav var det ett lidande. Den stackars utmärglade kroppen, tårarna som droppade och droppade ... Lyckligtvis behövde hon icke ombäddas dagligen, hon vilade så lätt och orörlig på lakanet.

Gunhild sydde tills göken ropade tio, modern var så van vid maskinbullret att det icke störde hennes sömn, om så nådigt var att hon inslumrat. Därpå bäddade flickan kökssoffan åt sin bror, ställde fram dricka och smörgås åt honom, läste ännu en gång om utlandsbrevet och gick sedan till vila i rummets tvåmanssäng.

Vid det laget var Gustav, som hela kvällen irrat omkring i grannskapet, vid vedbodknuten. Där kunde han i skydd av tvättkläderna, som halvtorra sakta fladdrade från ett par fullhängda streck, ha Ullas farstubro under uppsikt. Han hade övertygat sig om att hon fortfarande var ute och var besluten att invänta hennes återkomst.

Gumman Hagberg kikade förstulet på honom bakom sin fönstermyrten, och fru Brink gluttade i dörrspringan från sin farstu. Här kunde han icke stå. Han återtog sin rolösa vandring, alltjämt i närheten av huslängorna. Och vad tiden led fick han gå fredad för nyfikenhet och kunde släppa en smula på sitt strama minspel, ty utom de svärmande paren, som vara helt upptagna av egna angelägenheter, syntes få vandrare. Människorna hade sökt sig till de torftiga och trånga hemmen för vila. På nytt anländ till vedbodknuten fann han dock en kvinna, som ännu var i arbete. Hon satt på träbron där och ränsade fisk i månskenet, marken var beströdd av silverglänsande fjäll, på skärbrädet låg en stor braxen under kniven. Mitt i pannan, över svarta sammanvuxna ögonbryn, hade hon, som det såg ut, en blank tretumsspik inslagen – ett braxenfjäll som fastnat.

Ullas mor!

Det var för sent att laga sig undan, hon hade redan upptäckt honom och väntade.

– Var är Ulla? frågade hon märkbart förvånad över att se honom ensam. Jag har inte sett henne gå in.

Gustav ryckte på axlarna.

– Vet inte.

– Vad är det jag hör! Har ni inte varit i sällskap i kväll, Frejtorp.

– Nej.

Stina Svensson skar vant upp en ny fisk, stötte så knivskaftet i skärbrädan och utbrast förgrymmad:

– Då är hon ute och ränner med någon annan karl. Det är ett kors som jag har fått för mina synders skull, den jäntan. Men den som kommer att stänga henne ute i natt det är jag det. En sådan en. Hon har lagt en lapp på bordet åt mig att hon skulle ut på en friluftsteater med Frejtorp.

Han bjöd henne godnatt, lyfte på hatten och gick för syns skull in i sin farstu. Där stod en verktygskista, som tillhörde grannen, han satte sig och förblev där, tills Ullas mor, som sköljt sin fisk vid vattenledningen, återvänt in. Sedan gick han på nytt ut i sommarnattskymlet.

I Sparrmans täppa växte grekiska lövkojor, som ljuft bedoftade natten. Var femte minut lyste glidande ljus borti grönskan, där vägen svängde vid skogsbrynet, och en spårvagn kom med pingel och dån. Vid vattenledningen kalasade ett par igelkottar på skulor, medan en av samma släkte drack ur mjölken som Gunhild ställt till reds i ett tefat i täppan. Gustav iakttog och reflekterade. På syrenbusken vid Ströms trappa var ett vitt bröstlappsförkläde utbrett till torkning. Det skulle deras Ingeborg ha på sig i morgon i brödboden, finstryket av modern, medan tösen ännu njöt morgonsömnen bland syskonskaran.

Från kyrktornet mättes tiden av med klingande slag. Ulla dröjde alltjämt. Gustav led en bedragen mans kval. Hans väsen ville förgäves balans. Vreden stormade, han kände sig förnedrad, orenad, ty han visste sig maktlös i hennes garn. För honom fanns ingen återvändo.

Med tanke på den dag som väntade honom fylld av hets och tungt arbete, smög han in en gång och sträckte ut sig på bädden fullklädd. Men rolös måste han upp igen och ut efter få minuter. På den korta tiden hade hon ej kunnat hinna in till sig – han hade noga bespejat vägen, som ledde till längorna, innan han drog sig tillbaka.

Äntligen lyfte gryningen på nattens slöjor. Kyrktuppen fick röda fjädrar i stjärten, och urtavlan blev så glansig att Gustav med nöd kunde avläsa den. Som han nu stod kisande uppåt, hålögd och vit av sinnesuppror och vaka hörde han hennes röst:

– Tjopp, tjopp, vi är bägge i gasen –

– Håll muggan på dig, bönan, annars haffar bylingen dig, avbröt en manlig stämma. Men Ulla fortfor att skråla.

Gustav var med några språng bakom tvättstugan, ett litet fristående ruckel. Själv skyddad för upptäckt kunde han därifrån iakttaga vad som tilldrog sig på planen mellan längorna.

Det var Milo Lettströms arm som låg om Ullas midja. Och stöd behövde hon verkligen. Hon hängde på honom halvfull, cyniskt uppspelt. På planen uttryckte hon sitt överlägsna förakt för grannarna med hånskratt

och grimaser. Avskedet blev synnerligt ömt och omständligt – Gustav skar tänder ... äntligen snubblade hon uppför trappstegen, men på bron blev det ett vinkande, som hotade att räcka tills huset vaknade. Så försvann hon oväntat och Milo lomade av. Men han hade bara hunnit ett par täppor längre bort, då Ulla stod på bron och dämpat ropade honom till sig igen. Hon fräste argt:

– Den där avskyvärda stomman jag har att reta mig på, har inte lagt nyckeln under dörrmattan. Hon har stängt mig ute helt enkelt.

Resten gick förlorad för Gustav. Han hörde blott hur hon slog om till fnissningar och begrep av det som följde att hon förutsett moderns strategi och planerat ett motdrag. Hon pekade på täppan snett över. Milo vinglade dit, varpå hon hjälpte honom att få upp grinden. Det var nära att han tappade bänken, som han bar ut, och det gick fumligt att få den tillfredsställande under hennes fönster. Men Ulla själv hade tydligen tillnyktrat något, ty det som återstod för henne gick med kläm. Hon klev upp på bänken och petade upp ena fönsterhalvan med hjälp av en hattnål och naglarna, varefter Milo lyfte henne och gav henne en smeksam klapp i bakdelen till avsked. Det sista Gustav såg av henne för tillfället var lågskorna han gett henne, vader i svarta genombrutna strumpor och ovan dem byxholkar med trasiga brodyrremsor. –

Det dröjde en stund innan han osedd kunde avlägsna sig, ty Milo begav sig visserligen av med bänken till ägarens täppa men åtrade sig halvvägs och släppte ned den med en duns och tog plats. Där satt han så mitt på planen och såg ut i ansiktet, som om han försökte gissa gåtor, i kroppen förövrigt som om han uppgivit att hänga ihop. En uppbygglig syn för Gustav. Slik rival! Och han själv ... Vart hade lidelsen fört honom, och hur långt skulle den driva honom på undergångens väg? Denna skammens natt, befläckelsens, vanärans, skulle den bliva den sista. Ack, avgörandet låg i Ullas händer. Han ville slå henne, när han tänkte på de timmar han smitit kring spionerande, och hur han nu stod berövad all självkänsla bakom husknuten, avvaktande ett fyllkräks godtycke. Men kunde han slunga henne? Nej. Varje hans bloddroppe var Ullatrående. Hon hade redan givit sig helt åt honom, han visste vilken översvinnlig sällhet ägandet av henne beredde. Slut, det ska vara slut mellan oss, hade han åter och åter lovat sig, under det han drev omkring sjudande av vrede, föraktande och själv föraktlig; men mindre då än nu, anmärkte hans vakna självkritik, nu, när det mojnade sinnesupproret tillät honom att se klart och han dock gav tappt, kapitulerande för det djuriska väsendets djup.

Figuren på bänken kastade upp. Och Gustav var nära att göra detsamma av vämjelse över skåspelet. Då gick han äntligen, obekymrad om upptäckt, in till sig.

Han tog av kavaj och skor, smög så till rumsdörren, vidgade gläntan. Daggen tillrade över fönsterglaset. Moderns huvud vilade på kudden i blek dager. Och det var som om hon väntat på honom, hennes gråa milda ögon talade ...

Han insåg med ens att hon intuitivt visste vad som hänt, och att hon med moderlig intensitet led med honom. Tyst sjönk han ned på den låga stolen invid hennes säng. Hans händer voro krampaktigt knutna, armarna vilade på knäna och hakan mot bröstet.

Båda tego. Gunhilds andning susade fredligt från imperialsängen, sparvarna kvittrade utanför och flögo tätt framför rutorna. Modern såg sin sons i smärta böjda huvud så nära, så nära – och hennes stackars förvärkta händer voro ur stånd att som hon längtade smeka det, trycka det mot sitt hjärta ... Det ryckte i de fingrar, som ej voro förlamade.

Med plågsam ansträngning lyckades hon vända på huvudet, så att hon kunde se även hans ansikte. Då drogo hennes ögon hans till sig. Men han sänkte dem strax. Hon hade dock sett hans sargade själ.

– Gustav lilla, gör slut med flickan! viskade hon.

Hans röst var oigenkännlig. Den tog död på hennes hopp:

– Det är försent, jag kan inte leva utan henne.

Gunhild rörde sig oroligt i sömnen men vaknade ej. En sparv hackade på rutan, en nyckelpiga flög ut från blommorna på ställningen och slog ned på den sjukas porslinsblanka högerhand. Gustav var ordlös, men modern viskade tröstande.

V.

Gunhild fastställer villkor.

Förebråelser, ånger, tårar, lysande löften för framtiden, förlåtelse – den vanliga gången av försoningar. Ulla hade snart överstökat det hela. Ett enda fattigt litet snedsprång, det var väl inget att bråka om. Helst hon inte menat ett dugg illa, hon hade blivit lockad i en fälla, och hon blev pirum bara av att lukta på ett glas pilsner. Gustav visste ju att hon älskade honom. Va? Tvivlade han? – Nå, så kom hit med munnen då, så ska du få bevis som känns ända ner i lilltån!

Kapitlet om troheten var litet kinkigare att klara, men det gick. Hon lovade runt och svärtade allt vad karl var utom sin tillbedda Gustav. Sen begravde hon hela äventyret i sin glömskepåse bland mycket annat ljusskyggt.

Ulla hade ett lynne som stod rycken mot vedervärdigheten. Hon trätte, hon smällde till, stampade, flög i vädret – och minuten efter var hon snäll flicka. Det var ett liv inne hos Svenssons. Nore, äldsta halvbrodern, och hon tålde icke varandra, samsades de någon gång, så lyfte de taket med sina upptåg. Men felet var huvudsakligen Nores, ty han var anspråksfull och retsam i hög grad. Han gick på sitt sjuttonde år, hade ett hull och en kroppsbyggnad, som vittnade synnerligt fördelaktigt om Frimurarebarnhemmets kosthåll. Anstalten hade skaffat honom anställning, innan han skrevs ut, men den behöll han blott tre veckor. Sen dess hade han bytt flera gånger, platserna voro alltid för arbetsamma och lusten att slå dank för stark. När han ville kunde han uppträda belevat; i hemmet förde han busliv. Undsluppen anstaltens tygel visste han intet roligare än att missbruka sin frihet, och han sparkade bakut av alla krafter för det lättaste försök att hålla in honom. Hans uppfattning av världen var att den fanns till för Nore Svensson. Med pengar hade han ingen hand, han tycktes icke begripa deras värde, köpte han, var affären uppåt väggarna, beräkning kom aldrig i fråga. Han strödde slantarna omkring sig till nöjen. Att betala modern för mat och husrum m. m. var han absolut emot. Aldrig en tanke på hur inskränkta hennes ekonomiska resurser voro, han trodde sig bara behöva gapa för att bli matad som på barnhemmet, där man proppat honom utan att gnälla över matens svåråtkomlighet på grund av höga pris och penningbrist. Kort sagt, han hade där, allt för ängsligt skyddad, fått verkligheten om bakfoten.

Modern dignade under bördan att försörja två vuxna barn; för Ivar, som ännu var kvar, bekom hon ett otillräckligt understöd. Ulla begrep affärernas tillstånd och fogade sig därför, men Nore ... Var limpan gammal, så dängde han den i huvudet på modern. Och hur han föraktade hennes fattiga förhållanden! Detta syntes henne alldeles oförklarligt, han hade ju under många år gått hem mycket ofta, visste alltså hur där var och hade likväl längtat att bli fri barnhemmet med dess disciplin, för att bo hos henne. Orsaken låg dock snubblande nära. Hon hade själv i bästa avsikt ofrivilligt ingivit honom en falsk uppfattning om sina tillgångar och om ställningen hemma, ity att hon vid hans besök bullat upp mer än hon hade råd till. Som i regel alla kvinnor om barnhemsbarn hade hon tyckt synd om honom och på mödrars oefterhärmliga vis fått honom att känna hemmet hos henne som en famn – en suggererande kontrast mot anstaltens kasernmässighet. När så verkligheten slog honom stjärnsmällar med armod, brist, trångboddhet, trätor, småsinthet och krav på arbete för nödtorften, då förlorade han sinnesjämvikten och slog över till ytterligheter, som egentligen voro främmande för hans natur.

De beskedliga barnhemsbarnen, så artiga, så vårdade i tal! Det finns dock hemligt barnhemsspråk ... Stina, som var en köksbjörn van vid fräsande replikskiften, baxnade likafullt, när Nore gav ord åt sin ilska.

Våldsamma uppträden hos Svenssons förekommo ofta och samlade talrika åhörare utanför. Men sökte någon tala pojken till rätta, tog hon honom i försvar. Vilket icke hindrade henne från att gå omkring i lägenheterna och framvisa spåren av hans framfart – blåmärken lite varstans.

En kväll kom Gunhild Frejtorp i ett ärende till sin blivande svägerska. Redan på trappan hörde hon att det var si och så med Svenssonska familjelivets helgd. Det var Nore som öppnade blossande och ondögd.

– Är Ulla inne? frågade Gunhild.

– Ja gunås, svarade Nore surt och gick omedelbart och tog plats bakom grammofontratten, uppställd på ett korsbent bord i hörnet vid sängskåpet.

Gunhild blev stående med handen på låset några ögonblick, oviss och generad över sitt intrång. Ulla och Ivar sutto i soffan framför bordet och doppade i kaffe; Stina Svensson gick av och an, tårarna tillrade ymnigt och en aning kalkvita över hennes rödlätta kinder, en hårtest hängde ned mot ögonbrynens svarta streck.

– Du kommer som om du vore kallad, sade Ulla mumsande. Stig på och var som hemma hos änglaskaran!

Gunhild tog ett par steg, stannade – hon kände något mjukt under foten. En brödkaka! Hon tog upp den, men släppte den genast, ropande till av vämjelse, ty hon hade fått fingrarna i en spottslaska.

Först blev hon blodröd, sedan blek. Och det kom ett farligt sken i hennes blick.

– Vem har spottat på brödet?

Stina tvärstannade, frågan hade riktats till henne, men hon teg. Ulla grep in.

– Det har Nore, skrek hon. Vem annars tror du är så genomnedrig. Vi är panka för tillfället, så vi har inte råd med fint bröd, vi doppar likadant allihop, bara rågsikt, men det är inte gott nog åt den där gristruten, så han slängde det i golvet och grisade på det.

Pojken hörde på med ett hånleende. Stina gjorde miner åt dottern: – Tyst med dig, ni är likadana allihop, brummade hon.

– Tag upp brödet, Nore, sade Gunhild fast.

– Om du kysser mig i – stångade pojken.

Gunhild vände på väckarklockan, som stod på byrån, så att den blev fullt synlig för Nore och sade stillsamt:

– Lägg märke till tiden, Nore! Om du inte inom två minuter tagit upp brödkakan och torkat av den, så går jag i morgon förmiddag och anmäler dig för vanart, och det är fullkomligt säkert att du blir intagen på en uppfostringsanstalt. Det finns vittnen på att du misshandlat din mor, det fordras bara anmälan. Och vad det betyder för en pojke att bli intagen på en anstalt för vanartiga, det har du nog reda på. Två minuter alltså.

Hon satte sig lugnt på närmaste stol och avhöll med en blick pojkens mor från att utföra det ålagda. Ingen yttrade något, Ulla hade flyttat på bordslampan så att brödet nu var starkt belyst på det nakna golvet, hon glittrade av skadeglädje och spänning. Ivar eggade med minspel och ögonkast brodern att trotsa, medan Stina stod handfallen.

Och trotsade det gjorde Nore. Han höll sig rak bakom grammofontratten och flinade. Men när visaren skridit fram en minut, började han plocka nervöst på en skiva.

– Käringen gör skäl för mer puckel än hon får, brusade han ut anklagande. Det är väl hennes plikt att försörja mig, eftersom hon satt mig i världen, och inte ge mig rama skiten att äta.

Sån fräckhet! Både modern och systern öppnade munnen för en duvning. Men det stannade därvid, respekten för den tysta, myndiga flickan betvang talträngdheten. Nores ögon flackade nu omkring överallt utom på klockan, som han hela tiden undvikit att se på: Slutligen vågade han dock ett förstulet ögonkast – och hållningen sviktade.

Fristen ute. Gunhild reste sig långsamt, men sjönk tillbaka – Nore var på väg för att taga upp brödet.

Han kastade det ilsket på bordet, ryckte till sig mössan från skänken. Gunhilds fasta röst hejdade honom på språng ut:

– Du har inte uppfyllt villkoret att torka av det.

Kusad tog han handduken, som hängde på spjället, och gottgjorde försummelsen.

Upp flög Ulla, och hann före Nore till dörren, för att hindra honom komma ut. Slagsmålet kom genast i gång, Ivar flög till, modern slet och rev i vem hon fick tag i, hörtestar foro kring; ifråga om Stinas var det inte så farligt, ty det var löshår, men Nores långa lugg blev tunn och ynklig. Ulla stred som en valkyria, och Nore stod sig slätt, men den lilla smålänningen var ställningen vuxen – han satte krokben för fienden. Ulla tog med sig åtskilligt, det blev ett öronbedövande brak och alla skreko, Stina värst, eftersom det var hennes egendom, som strök med. Så följde ett par tre ögonblicks absolut tystnad, lagom för Nore att sansa sig. Men när han ville dra fördel av ställningen och fly, var det Gunhild, som helt lugnt höll sin hand om låsvredet.

Hans flata min ... Hon brast i ett smittande skratt.

Det förmedlade lyckligt övergången till ett relativt lugn i familjelivet. Fattad av medlidande för Nore sade Gunhild innan hon gick:

– Hör på, Nore, din gröna ekorre, skulle du inte ha lust att komma in till oss om en stund? Sten, du vet väl Sten Tallrot, är hemkommen och jag väntar honom i kväll, och då kan vi få talas vid riktigt om din framtid. Säg mig uppriktigt, vad har du lust att bli?

– Vad som helst, bara jag kommer härifrån, svarade Nore buttert. Men han såg frimodigt Gunhild i ögonen.

– På sjön kanske?

– O ja då, men det är omöjligt att få något sånt arbete, för det är arbetslöshet bland sjöfolk.

– Har du hört efter? Jag trodde väl jag att det finns gry i dig.

Nore såg skamsen ut, då han måste svara nekande.

– Sten vet nog råd, uppmuntrade Gunhild. Alltså kommer du om en timme ungefär. Sten har just varit i Japan och Indien, och han kan berätta. Och jag tror att han kan hjälpa dig ut, för han känner så många sjömän.

Nore pekade med uppblossande harm på Ulla, som gjorde grimaser åt honom i spegeln.

– Om hon ska vara med, så vill jag inte komma.

– Nej då, det blir bara vi tre och mamma. Gustav och Ulla har sina affärer och det var så sant ...

Därmed framförde Gunhild sitt ärende: ett telefonbud från brodern till Ulla om möte i Vasaparken.

Nore letade fram en skoborste under skänken och skokräm ur kommoden, och det var svar nog för Gunhild.

Sten Tallrot hade kommit tidigare än bestämt var till sin flicka. Gunhild smålog då hon hörde hans friska munterhet, som fångade in henne redan i farstun. Dörren stod på glänt, hon smög in ljudlöst för att överraska honom, men han hade ändå hört henne och mötte med utsträckta armar.

– Har du haft hem den där lilla skönheten åt mamma, frågade hon, seende en liten skål på ställningen. Sten hade återtagit sin plats vid fru Frejtorps säng och Gunhild satt på hans knä. Beundrande vände hon gåvan i handen.

– Var är den ifrån, Sten? Du är bra snäll.

– Från Benares, min hjärteros.

Det karakteristiska för Sten Tallrot var hans erkännsamma ögon.

Fru Frejtorp, som fått en smula färg på kinderna av iver och intresse, bad förväntansfullt:

– Tala om för oss hur det gick till då du köpte den! Det var väl i en basar?

Hon tyckte om sin blivande svärson, vars inre människa hon rannsakat och funnit pålitlig och god. Han å sin sida hyste berättigad tilltro till hennes klokhet, så att han inte bara vände ut och in på sig, utan också, när han släppte bruset från fjärran människohav till hennes fantasi, vågade blotta skådespel, vars verkan på henne som förfäktare av kristen moral icke kunde vara mer än en: anstötlig. Men hon ojade sig aldrig, såg endast genomskådande på honom, när hon förstod att han själv agerat med, och frågade:

– Du har väl Gunhild innerst, Sten?

Varpå han svarade lika enkelt:

– Säkert. Ingen fara för annat.

Och den av mycket ensligt inåtskådande kloka lät sig nöja, övertygad om att Gunhild gjort ett gott val av livskamrat. –

Benaresskålen hade han köpt på en basar i Kalkutta, berättade han nu och ville de se den med hans hjälp – så låt gå. Men, Gunhild bad honom dröja litet, det skulle nämligen komma någon, som också skulle ha nöje av en tur till Indien. Därmed omtalade hon i korthet Nores svårigheter, så som hon uppfattat dem. Pojken behövde komma i andra förhållanden, där han måste lita till egna insatser för uppehället, annars vore det bara för att han skulle öka de moraliskt undermåligas skara. Och hon fortfor:

– Frits här bredvid, som kom ut ungefär samtidigt som Nore ifrån barnhemmet, är svår han med. Han vill inte betala för sig hemma, utan slarvar bort hela sin förtjänst, och man har kommit på honom att snatta. Och Larssons är uppsagda för att deras Roda är nattfjäril, hon är också uppfostrad på barnhem som du vet.

Fru Frejtorp sade nedstämt:

– Ja, det är en vanlig klagan, tror jag, att barnhemsbarn är tråkiga, när de kommer hem och ska reda sig själva. Vad det nu kan bero på ...

– Kanske killingarna hållas för strängt, så att friheten stiger dem åt huvudet, när de släpps lösa, framkastade Sten.

– Det tror jag inte. Felet är nog det att de få för litet känn med det verkliga livets svårigheter. Men är det gott virke i dem så rättar de sig snart och blir duktiga och hederliga människor, det har jag sett prov på.

– Jag ska göra vad jag kan för Nore, försäkrade Sten. Jag tror jag har en plats i kikarn åt honom. Sjön kommer nog att ta den överflödiga stärkelsen ur grabben. Får de inte lära sig arbeta på barnhem?

– Jo. Men på leksätt. Och förresten – olust för ordentligt arbete är ju ett lyte hos nutidens folk. Det och bristen på allvar.

– Nog får vi sjömän lägga manken till nu som förr, fast knoget väl lättat i detaljerna. Och inte är det något skoj i ryssväldet ombord, det kan jag försäkra. Men i stort sett har nog tant rätt. Fast väl varje generation klagat på sin efterträdare.

Gunhild hade tagit sig för att fylla skålen med penseer från ett blomglas. Ordnande dem sade hon livligt:

– Du vet kanske inte att man ville ta Gustav från mamma, då hon blev änka med oss fyra barn att försörja. Men hon ville inte bli av med honom, på något villkor, inte med någon av oss, förstår du. Jag minns det ganska bra, fast jag var så liten då. Du kan inte tro vad mamma fick arbeta för att hålla oss rena och hela och mätta. Och inte ett öres hjälp från något håll. Vi har aldrig behöft gå i välgörenhetskläder vi eller leva på nåder.

– Du glömmer pensionen efter far, barn lilla, det var ju en hjälp till hyran, påminde modern.

– Det är sant. Och vad vi barn tyckte det var roligt då den kom, för då fick vi en sexöres bakelse var!

Gunhilds minspel visade hur hon njutit av den sällsynta läckerheten.

– Vi fick allt lära oss att arbeta vi också, och börja tidigt med att vara nyttiga, fortfor hon, allt mera inne i hågkomsterna från barndomen. Lättja, det är en skam, brukade mamma säga, man ska förtjäna sitt bröd, så länge man orkar och har tillfälle, och det är ohederligt att tigga, om inte den värsta nöd piskar en till det. Mamma hör att jag kan predikan än efter så många år.

Modern smålog:

– Jag kan inte säga annat än att ni varit läraktiga.

– Jaså. Ja det borde Gustav höra. Fast någon brist på självkänsla har då varken han eller syskonen i Amerika förstås.

– För att nu inte tala om fröken Gunhild Frejtorp själv, inföll Sten, knyckte på nacken och gjorde sitt bästa att se förnäm ut.

– När vi bli gifta ska –

– Ja, vad då?

Sten spetsade öronen.

– Gunhild gäckade hans nyfikenhet. Hon sade – mest till modern:

Gustav har sagt mig många gånger att han känner det så som om han aldrig kunde vara nog tacksam för att

han slapp komma hemifrån till en anstalt. Han glömmer aldrig mammas slit och försakelser för oss barn, säger han.

– Lilla Gunhild, det är en lycka att arbeta för dem man älskar, svarade modern. Och hon fortfor efter ett kort uppehåll egna minnet: Och nu måste jag ligga så här onyttig, fast jag tycker jag har så mycket ogjort arbete kvar.

Fördunklad av sorg riktade hon blicken på pendeln, som mätte av hennes tid. Gunhild vidrörde impulsivt de hjälplösa händerna på täcket med sina friska läppar och sade sen:

– Jag undrar om det är med andra som med mig. Många saker av vikt är som bortblåsta ur mitt minne men andra, rena obetydligheter, glömmer jag aldrig.

– Jo, det är alldeles min egen erfarenhet – jag har ju jämt dig i tankarna, sade Sten.

– Tackar! neg Gunhild. Du ska få rågmjölsgröt i kväll istället för stuvade abborrar som jag ämnat.

– Var inte ängslig, Sten, hon har dem redan tillreds i pannan att ställa över elden, lugnade den sjuka. Vad var det du tänkte tala om, min flicka?

– Jo, det var om en kväll, när vi bodde på Hornsgatan.

Hon vände sig till Sten:

– Vi hade bara ett litet rum med kakelugnsspis, och när det brann i den och taklampan var tänd, så tyckte jag alltid att det var så trevligt inne. Den där kvällen hade vi fått plättar, innan vi kröp i säng. Vi hade varit ensamma hela dagen, mamma hade varit borta och tvättat, och det hade varit så långsamt och tråkigt tills hon kom. Vi hade en gustaviansk säng då, och där låg mina syskon, som är i Amerika. Gustav sov i en tältsäng och jag låg i soffan. Jag kunde inte somna, jag låg och tittade på mamma, som hade så brått, så brått. Hon bakade och strök och sydde en mössa åt mig och på spiseln puttrade korngrynsgröt, som vi skulle ha till dan därpå. Hon passade in sysslorna i varandra, sydde mellan det järnen värmdes, trillade bullar, rörde i grytan och provade mössan på mig. Så fick jag litet skrapdeg på en tallrik och trillade bullar jag med. Och under tiden pratade vi två som mamma och barn brukar. Taklampan lyste så klart och skålvirket sprakade och det doftade så gott av färskt bröd, och hon berömde mig för att jag var så ordentlig och aktsam, så att hon kunde anförtro mig att tända lampan när hon var borta.

– Mössan minns jag, sade modern eftersinnande, jag gjorde den av gammal sammet.

– Den hade två röda silkesbollar vid sidan, påminde Gunhild. Jag var till den grad stolt över dem, och alla ungar avundades mig.

– Ja, du var allt bra fåfäng på den tiden, smålog modern.

– Det sticker fast ännu, tror jag, anmärkte Sten. Inte det? Jaså. Ja, då kanske inte ers nåd vill ta mot det här, som jag tagit hem från Japan.

Bugande räckte han henne en kartong, som varit gömd under en tidning.

Ett glädjerop, då hon öppnade den. Sen såg hon bara på honom.

Hans erkännsamma ögon lyste därvid. Till brudklänning, sade han varmt.

– Veckla upp det och håll det framför dig, så får vi se, uppmanade modern.

Ett svall av lenglänsande vitt över den smärta flickgestalten ... Gunhild smekte med lätt hand, draperade och solade sig i beundrande blickar.

– Men kära Sten, ett sånt slöseri, det är ju siden för en prinsessa, utbrast Emma Frejtorp milt förebrående.

– Då har jag lyckats precis, smålog Sten. Don efter person, tant lilla.

Han smekte Gunhilds kind:

– Min vita flicka. –

Nore kunde nu väntas när som helst. Då hon lagt in tyget gick Gunhild ut i köket för att styra om kaffe. Och om en stund fann Sten också en anledning att gå dit. Han såg sig om med en uppmärksamhet, som skärpts av vanan vid ett maskinrums fläckfria renhet och ordning.

– Du har fint i din kabyss, sade han. Men om du vill ska jag måla lite här och där åt dig, medan jag är hemma.

– Ska du då snart bort igen? frågade hon i hast nedstämd.

– Jag vet inte säkert när, men det blir ju sista resan, om jag lyckas få platsen du vet, svarade han i tröstande ton.

– När vi är skilda åt, då först inser jag hur djupt jag älskar dig, Sten.

– Jag är mycket värre däran, lilla du, för jag vet om jämt jag, hur kär jag är i dig.

Gunhild, som stod och skummade mjölk, höll upp därmed och sade sorgset betonat:

– Ack, Sten – och ändå ...

– Bruna, svarta, gula och blå, rimmade han. Och så visslade han till långdraget.

– För mig är det inget skämtsamt, Sten.

– Men för det första överdriver du, tro mig, svarade han övertygande. Och för det andra – vad tusan, Gunhild, jag är ju karl och till på köpet sjöman, var inte orimlig, du är ju en nutidskvinna, vet jag.

Som om det vore oförenligt att vara modern och svartsjuk. Ja, för det är jag, Sten.

– Svartsjuk! På – en tillfällig! Kära barn, det är inte mer med den saken, jag menar att den lämnar inte större intryck efter sig än när man luktar på en blomma, som man sen kastar bort.

Gunhild hade åter börjat skumma. Hon förhöll sig tyst, darrade litet på handen. Sten gick några slag fram och åter, stod så en stund i sjömansställning och såg på under tystnad. Så tog han henne i famn. Grädden stänkte omkring.

– Gunhild!

Hon bjöd genast sina läppar.

– Du ska i alla fall vara övertygad om en sak, Sten, sade hon efteråt, klar och fast i blick och stämma. Det är ett oeftergivligt villkor –

– Vad då, avbröt han och slöt henne fastare till sig.

– Att jag ska ha läkarintyg på att du är frisk, innan det blir någon vigsel av mellan oss.

Stens ansikte uttryckte inte direkt ogillande men ej heller motsatsen. Han sade en smula stramt:

– Nåja, det är ju din rättighet förstås. Fast nog vet jag att det finns kvinnor, som överse med en könssjukdom hos mannen för sin kärleks skull.

– Naturligtvis, för på fjollor och samvetslösa kräk är det tyvärr uppsjö, men jag hör inte till bottenrasket jag, utbrast Gunhild temperamentsfullt. Och lågmält tillade hon: Jag vill så gärna ha barn som gift, men jag kommer aldrig att med vett och vilja ge liv åt en stackars varelse med pest i blodet.

Tindrande och segerviss strök hon hans kinder:

– Säg, gossen min, tycker du mindre om mig för att jag är sådan?

VI.
Hur Gunhilds bröllop firades.

Sten Tallrot gick miste om den plats han hoppats på. Men från annat håll fick han löfte om en anställning, som lovade mycket för framtiden. En skötsam man skulle där kunna arbeta sig upp till chefsställning, om han hade tillräcklig underbyggnad och praktisk duglighet. Och dessa villkor fyllde Tallrot.

Han unnade sig blott ett par veckor i Stockholm, varefter han reste till England och tog hyra på en indiafarare. Först i april året därpå skulle Gunhild, om allt ginge väl, återse honom, förr blev inte den beramade anställningen tillgänglig. Men då. – Bröllop, bröllop, Gunhild, skrev Sten. Ha bara brudklänningen färdig.

Frampå vintern kunde Ulla Svensson icke trots alla knep dölja att hon var havande. Hennes mor beskärmade sig mycket över saken, glömsk av egna snedsprång. Själv tog Ulla det bekymmerslöst, om det frånräknas att hon grämde sig över att digerheten förstörde hennes vackra figur för en tid. Hon plockade Gustav på pengar med mycken framgång, han försörjde henne numera helt, betalade Stina för inackorderingen. Över sitt faderskap var han stolt. Och hans förälskelse visade inte spår till minskning. Tvärtom.

Grannarna konstaterade Ullas tillstånd utan förvåning. Ingen blev överraskad, eftersom ingen tilltrott henne avhållssamhet. Visst hackade man litet på henne, men i jämförelse med vad fallet vanligen brukar vara med flickor, som råkat illa ut, slapp hon lindrigt undan. Men åt Frejtorp runkade man på huvudet som åt ett stort nöt.

Gustav hade det så ekonomiskt att han när som helst kunde sätta bo, men utom det att Ulla yrkade på uppskov, fanns det skäl som talade mot. Han var orubblig i att vilja behålla sin mor hos sig, och däri understöddes han kraftigt av Ulla, som ville åt hennes pension, lämpligast vore ju då att de unga övertogo lägenheten, när Gunhild gifte sig och flyttade därifrån. Men den hängivna dottern, som befarade elände för modern, om hon komme i Ullas händer, stred tappert och uthålligt för att rädda henne, däri understödd av sin blivande make. Pensionen var tillräcklig att betala ett extra rum, resten ville han åtaga sig och det med glädje, förklarade han skriftligt. Det tog Gustav som ett intrång i sina rättigheter, skickligt pådriven av fästmön. Tvedräktens ande hade alltså insmugit sig i det förr så eniga hemmet.

För Emma Frejtorp var det en tid av oro och tyst buren sorg. Hon genomskådade Ullas karaktär och förstod orsaken till flickans skenbart oegennyttiga önskan att få vårda henne till döddagar. När Ulla sade: – Jag tycker det är så synd om tant så, led Emma Frejtorp som om hon skymfats. Länge teg hon dock med vad hon själv ville. Blotta tanken på att bereda sonen smärta, missräkning, pinade henne outhärdligt. Men rädslan för att bliva prisgiven åt sonhustrun tvang henne slutligen att söka inverka på honom i motsatt riktning.

Förgäves.

– Mamma kan aldrig få det så bra hos någon annan som hos Ulla och mig, svarade han ömt. Tallrot må vara hur präktig som helst, han är ju ändå en främling –

– Är inte Ulla det då? Förresten håller jag av Sten som om jag hade fött honom.

– Åh, Ulla, hon är redan ett med oss. Och så är hon den vänligaste och hjälpsammaste själ man kan tänka sig, och hon har en hand så lätt som en fågelfjäder med sjuka. Och hon vill så innerligt gärna offra mor alla sina krafter, det har hon ofta sagt mig.

– Men Gustav lilla, jag vill helst till Gunhild, som är van vid mig och vet hur allt skall vara. Ulla är ju så oerfaren, och hon får händerna fulla med att sköta hushåll och barn, det inser du nog.

Han tog så illa vid sig att hon föreslog en medelväg.

– Jag kunde nog få komma in på någon anstalt, sade hon. Man har det bra på sådana nu för tiden. Låt mig lägga in en ansökan, Gustav.

En sån idé! Aldrig så länge han levde och kunde arbeta. Hur kunde hon såra honom så djupt ...

Så stod saken, då Ulla i mars födde en gosse. Hon påstod att det skedde en månad förtidigt, men grannarna, som gjort sig underrättade om förlossningens förlopp och funno henne utkommen från barnbördshuset i laga tid, hånlogo. Och när de sett barnet, sade de sinsemellan:

– Hon ljuger. Det syns ju på pojken. Ett sånt nöt till karl som inte begriper.

Fru Frejtorp insåg det också, men förhöll sig tyst.

– Märkvärdigt att Alan är så mörk, fast han har ljust påbrå, anmärkte Gunhild en dag.

– Ja, men han har ju blåa ögon, svarade Ulla.

– Det är ju självklart, då både du och Gustav har det, varifrån skulle han då fått bruna, sade Gunhild omisstänksamt, och såg så hastigt upp från barnet att Ulla icke hann förställa sitt minspel. På det viset ... Ett ljus gick upp för Gunhild. Men liksom sin mor teg hon.

Gustav var lycklig över sin son. Ullas moderskärlek var av hysterisk art. Hon slösade smekningar på barnet men ville icke amma och överlämnade dess skötsel åt Stina. Hon hade ymnigt di men lyckades med konstlade medel få mjölken att minska, och då sökte hon sig arbete för att slippa från amningen helt. Hon ville icke vara bunden av en glupsk unge, förklarade hon, måste ut och ha livat, och varför skulle pojken få suga ut henne, så hon blev ful och tanig, när det fanns kor.

Gunhild hade haft ett par veckors oro över Stens fördröjda hemkomst, men nu var han i arbete och trivdes bra med sin nya verksamhet. Lägenhet var hyrd, men tillträdet kunde ej ske förrän i juni. Bröllopet bestämdes till lördagen före midsommar och Gunhild var i full färd med brudklänningen. Hon satt mest bredvid moderns bädd och sydde. Glädjerika stunder, lätt skuggade av vemod ... Blott under nattens insegel viskade modern plågad ut sin längtan, sin bävande fråga, medan blicken följde pendelns gång: – Varför får jag inte dö, min Herre och Gud? Jag orkar inte mer, jag ser ingen mening. –

Gustav yrkade på dubbelbröllop; Ulla skulle nämligen omedelbart övertaga platsen efter Gunhild som husmor. Men han fick bestämt avslag, Ulla sade förtörnad:

– Jag begriper nog varför hon nekar, hon är naturligtvis haj för att jag ska överglänsa henne, trots hennes

fina klänning.

Han visste att slutledningen var falsk men aktade sig för att motsäga henne, ty vad betydde numera lojaliteten mot en syster i jämförelse med den njutning för sinnena det stod i Ullas makt att bereda honom, och som stod på spel, då han väckte hennes misshag. Hon fortfor:

– Då går du och jag helt enkelt till prästen ensamma nånstans i augusti eller juli. Enkelhet är det allra finaste, och det ska lära dem att inte jäsa.

Hennes förbittring mildrades betydligt, då hon senare fick veta att Gunhild skulle stå brud hemma. Ulla hade nämligen trott på restaurangbröllop. Gustav sade:

– Helst ville de ha det borgerligt, men mamma vill så gärna se henne vigas och de ger efter. Och Gunhild vill inte veta av någon fest borta. Hon ämnar vara fin för de sina, säger hon, och fin blir hon. Det ska bli så enkelt som möjligt, helt få inbjudna, ser du, och så tänker de vidtala pastorn, som brukar gå till mamma ibland, det är en som vi alla tycker om. Är inte du som Gunhild konfirmerad av honom?

– Jo då. Han var bra, men präster är inte min kulör. Förresten gick Milo Lettström också och läste för honom. Har du hört om den stackars grabben fått sin dom än för han stal en smula?

– Han slapp med villkorlig. Så nu har han, som väl är, tillfälle att bli en hederlig karl.

– Hederlig! Ja, men då blir han ju inte längre så trevlig, sade Ulla tankfullt. –

Bröllopet blev en bra förevändning för henne att sluta på fabriken. Hon skulle hjälpa Gunhild, lovade hon. Men först då det blev fråga om baket, blossade hennes intresse upp. Pytt för bagarn, hon skulle stå för allt, skorpor, småbröd, tårtor, klenätter. Hon slickade sig om munnen vid tanken. Och hon stötte, hon malde, hon vispade, knäckte ägg, knådade, trillade. Det var ett nöje att se henne, röd av värmen, barhalsad, lite mjölig här och där, doftande av kryddor hon knaprade på. Barnungarna, som kommo i hennes väg, fingo kakor, och allt emellan gick hon in till fru Frejtorp och stack något gott mellan hennes läppar. Gunhild erkände sin underlägsenhet.

– Var har du lärt dig allt, Ulla?

– Jag, inte har jag lärt någonstans. Det går av sig själv, svarade hon och sköt in en full plåt i ugnen.

– Men du bakar för mycket. Det går inte åt, det kan ju mätta ett helt regemente.

– Det blir väl råd med det; i värsta fall äter jag upp det själv, lugnade Ulla.

Hon gav också lysande prov på sin förmåga att fylla magen med snask. Men till slut gjorde den uppror, och det så pass att hon efter en mycket orolig natt måste förbli liggande halva nästa dag för att återhämta sig och inte se ut som ett lakan i bröllopsstassen Gustav skänkt henne. Därmed var Gunhild, som räknat på hennes bistånd, hänvisad till sig själv att ordna vad som återstod för kvällens högtidlighet. Frampå förmiddagen fick hon dock några handtag av Sten, som tagit sig fritt för hela dagen. Gemensamt hängde de upp rena gardiner. Nej, det var icke riktigt bra ... Hon steg åter upp på bordet och han räckte knappnålar. Kom så att titta ut.

– Nej, se på Jonssons tvillingar, smålog hon. Vad är det de bär på, pyrena. De är bra korta för sina fyra år, de växer bara på bredden.

– Ett par så’na ska jag ha, anmärkte Sten.

– Du tror visst att du ska få allt vad du vill du.

Gunhild luggade honom eftertryckligt och han kvitterade med att vicka på bordet.

– Det är någon som bultar, sade fru Frejtorp, Sten, hör du inte, låt Gunhild vara och gå och öppna.

Det var tvillingarna som ville in.

– Vi har ont om tid. Vad har ni för ärende, små trumpinnar? frågade Sten.

– Det står på lappen, svarade Axel.

Ada puffade till honom.

– Du är så dum så. Vi är främmande till tant Gunhild, och vi ska gratulera, sa mamma.

– Ska ni det. Stig på, herrskapet.

Han ledde dem genom köket, varvid de, som det sedan spordes, väl använde ögonen.

– Främmande till dig, Gunhild, anmälde Sten.

– Nej, ge dem en kaka var, jag har för brått för er. Vad vill ni förresten?

– Det står på lappen, sade Axel.

– Du är så dum så, bocka dig, jag niger jag, pojkar kan ingenting, sade Ada. Och efter det ceremonien utförts: Mamma sa att vi skulle hälsa så rysligt mycket från allihopa grannarna och ge tant det här.

Därmed tog hon det i silkespapper insvepta från den motspänstiga tvillingbrodern och gick fram på golvet.

Gunhild hoppade ned från bordet.

En korg skära rosor! Tvillingarna tindrade med fullkomligt lika blå ögon. »Lappen» var en vackert textad lyckönskan och den åtföljdes av ett presentkort värt två hundrafemtio kronor.

– Har tant ont nånstans? frågade Axel undrande, då han såg Gunhild tåras.

Hon visade modern allt och läste högt. Fru Frejtorp sade något, som grannarna skulle tyckt om, ifall de hört det. De hade visserligen två representanter närvarande, men dels var det obegripligt för tvillingarna och förresten voro deras små själar bland godsakerna i köket.

– Vi tycker rysligt mycket om kakor, sade Axel.

– Och tårta med, instämde Ada.

– Det är farligt för småbarnsmagar, avböjde Sten, som hissade den ena efter den andra, tills de hissnade av förtjusning.

– Det säger våran pappa alltid, när vi vill ha en slant till gott, men det är inte sant, karlar förstår ingenting alls, genmälde Ada, som tycktes ha bildat sig en mycket låg tanke om det manliga könets intelligens trots sin ringa ålder.

När Sten sedan satt och såg på hur gratulanterna proppade sig, utbrast han beklagande:

– Gunhild du, det är bra ledsamt att vi inte ska kunna bjuda hela hopen grannar på något roligt i kväll. Så’na

sabla hederstrossar ...

Gunhild tänkte just detsamma. Men det fanns ju ingen möjlighet.

Hände så att han senare råkade toffelmakare Rådig, som nog var på kulan men blott så pass att det förgyllde humöret. Rådig hade varit och köpt en ny sträng till sin älskade fiol. – Musiken och nubben voro hans allt, förklarade han. Sten fick en god idé. Ville Rådig komma och spela på hans bröllop i kväll? – Ja vars, Rådig skulle nog sätta fart i fötterna på folk, om han finge en kyss av bruden för besväret. – Omöjligt, men han kunde få kyssa Gustav Vasa på en tia istället. – Kör till. Och prima musik skulle det bli.

Om detta blev det varken tid eller tillfälle att underrätta Gunhild.

Vid tiden för pastorns ankomst var det fullt av folk i fönster och på broar och trappor. Han var omtyckt för sitt flärdfria uppträdande, och det låg honom icke så värst mycket i fatet hos folk att han var präst – ynglingarna undantaget.

Huslängorna bestrålades av kvällsol. Frejtorps fönster stodo vidöppna. Utanför var det tillopp av husets folk och andra i grannskapet. Tvillingarna bredde ut sina knubbiga personer på bron, och som de trots vänlig påstötning icke makade sig en tum, måste pastorn för att komma förbi, kila in sig sidlänges. Alltemellan gav någon ett falskt allarm att nu började det, vilket vållade en brådstörtad fart i somliga som tövat. Fru Levin kom direkt från byken i tvättstugan klädd i vaxduksförkläde och snibb, med rotborsten i handen. Fru Person hade sin katt på armen. Paret Karlsson som var inbjudet, väckte sensation. Gubben såg ut som en greve, och gumman var så uppfiffad att hon fått minst tio år från nacken.

Med herr och fru Karlsson voro gästerna fulltaliga, och nu dröjde det icke länge förrän vigselakten började. Prästens djupa, varma stämma hördes ut, inte ett ord gick förlorat. Helgstämning. En sparv, som satt ovan fönstret, föll in med kvitter då och då.

Fru Frejtorps säng var omflyttad, så att hon skulle kunna se vigseln försiggå – hennes huvud var numera orörligt. Ögonens uttryck gjorde henne skön på ett ädelt vis. Hon bar en vit spets på håret. Det nya högblå täcket skärpte händernas glasyr.

När akten var slut böjde Gunhild sig över modern lik en vit sommarsky och kysste henne ömt. De två talade till varandra, dottern med unga lyckliga ögon, modern med allvarsmilda. Och sedan lade Sten så försiktigt han kunde sin hand över svärmoderns. Likväl var det för hårt, en smärtsam ryckning i hennes ansikte förrådde det, och då strök han henne avbedjande över kinden.

Utanför väntade många att få lyckönska. Gunhild och Sten måste ut på farstubron.

Ulla sade syrligt:

– Henne kan ni fira och ge presenter, men åt mig skulle ni inte ge så mycket som en sillstjärt är värd, det kan jag sätta mig på.

– Det är väl skillnad på lort och pannkaka, svarade fru Levin, som var sörmländska och inte glömt sin landsändas ordstäv.

I all glädjen kände Gunhild dock en ledsnad över att ej kunna visa dem gästfrihet, som ville henne så väl. – O, den som ändå finge ta sig en sväng, jag har spritt nya skor, hörde hon Elsa i nitton säga till en väninna. Sten stod bredvid, och det var nära att hon kysst honom mitt för allas ögon, ty vad sade han: – Det är ingenting i vägen för det som jag kan se, för där kommer spelman, fröken Elsa.

Dans! Underrättelsen flög omkring som vinden. Dansa, det kunde både unga och gamla i längorna.

Gårdsplanen var ypperlig, slät, rymlig, flankerad av täppornas grönska. Spelman Rådig välkomnades med en redig jamare i Stina Svenssons täppa, som skulle bli plats för musiken, varpå han spelade upp till brudvals. Det var en vacker syn att se brudparet dansa, eld och rytm och jubel i allt. Glädjen var förövrigt äkta över lag och tog sig vackra uttryck. Pastorn stod litet på bron och såg på, man kom med en stol, men han satte sig i Frejtorps täppa, och där i lövsalen blev han länge. Män och kvinnor kommo dit och hade vänliga ord för honom, unga flickor knixade i förbifarten, barn kikade mellan spjälorna. Endast ynglingarna förhöllo sig översittaraktigt. »Prällen ...» Men rätt som det var märktes en påfallande ändring till det bättre, plåtslagar-Otto hade nämligen spritt ut, hur pastorn bistått hans farmor sistlidna vinter. Den gamla, som levde ensam och var klen, hade fått ett lass ved men icke orkat att bära in den i vedbon och saknat pengar att lega hjälp, varför den blev kvarliggande på gården översnöad. Det hade pastorn märkt, tagit reda på omständigheterna, bundit om sig ett av farmors köksförkläden, plockat in och staplat veden, burit upp ett fång för hennes fyra trappor och sen hållit till godo med kaffe i hennes sällskap, bjudande på mycket och gott dopp.

Fint gjort, tyckte pojkarna. Värt att lyfta på hatten för. En klämmig präst. –

Fru Frejtorp, som noga höll sig underrättad om vad som pågick utomhus, resonerade med Stina Svensson om en plan att låta de obedda gästerna få en smula välfägnad. Någon borde vidtalas att koka kaffe och servera, man kunde låna hop vad som felades, förresten finge envar ha med sig sin egen kopp. Folk skulle nog förstå den goda viljan och ursäkta bristerna.

Ett gott förslag. Stina själv kunde icke komma ifrån Ullas pojke, men fru Hagberg, en redig människa, grep sig genast an med utförandet. Och Ulla blev hej och hurra. Det var något i hennes stil. Hon kilade omkring efter vad som behövdes hos grannarna. Och eftersom hon var god vän med Ida i bagarboden, så slapp hon in dit bakvägen och fick handla, fast det var över laga stängningstid. Därefter band hon ett vitt förkläde över sin fina klänning som förresten redan fått en trekantig lucka, kånkade ut ett bord men släppte det på bron så att det rakade utför trappan. Allt hon bakat dukade hon upp, och allt gick åt. För en gångs skull vann hon huslängornas gillande. En spendersam själ, sade man, och baka kan hon.

Slutligen skulle kronan dansas av bruden.

Trots sin reumatism envisades gamla herr Karlsson att svänga med i ringen om Gunhild, som stod där vit och luftig i det milda kvällsljuset, med säkert förbundna ögon. Alla giftaslystna flickor följde hennes rörelser med oro i blick och barm, när hon tog av sig kronan och bärande den på lyfta händer långsamt gick fram i den stilla ringen. Men det blev gubben Karlsson som fick den på sin kala skult.

Länge efter det brudparet under leverop farit hem till sig fortsattes balen. Milo Lettström hade till slut kommit med, Ulla varsnade honom nämligen vid knuten, där han stod obeslutsam och oviss om han skulle töras ge sig in bland grannarna, stack helt enkelt sin arm under hans och drog honom med. Hon dansade nästan huden av fötterna den kvällen. Och lade an på och lyckades att få Gustav fräsande svartsjuk, vilket betydde detsamma som att hon hade övermåttan roligt. Vid det sena uppbrottet beredde hon honom en svår missräkning. Han väntade nämligen att hon, som det var avtalat, skulle flytta in till honom i hans kökssoffa, men när det kom till kritan nekade hon bestämt.

– Men Ulla lilla, det är ju på sätt och vis också vår bröllopsnatt, efter du nu blir husmor, sade han bevekande.

Hon gäspade som om hon velat sluka månen.

– Åh sväng dig lagom, det klär dig inte att vara brännvinsadvokat. Jag är så sömnig så att jag ser dig nästan tredubbel.

– Men –

– Nej, tack så mycket för vänligheten, men lilla Ullan går allt in och sussar bakom ryggen på stomman.

Hon slet sig lös.

– Natt, natt, gubben lilla, väck mig när jag ropar på dig!

Därmed tog hon två steg i taget uppför sin farstutrappa. Och så föll dörren igen om henne.

VII.
Under Ullas spira.

Fru Frejtorp hade ju insett att hon, beroende av sonhustrun för omvårdnad, icke skulle få goda dagar. Verkligheten överträffade dock vida vad hon befarat.

För Ulla var hon som en tagg under nageln.

En ordningsmänniska av rang hade hon fordrat mycket av sin dotter i fråga om sysslornas noggranna utförande. Ibland hade hon gjort sig skyldig till tjat, överdrivande småsakers betydelse. Gunhild hade nog då och då rivit ifrån sig i lätt övergående förargelse, men vanligen hade hennes tal varit ja, ja, åtföljt av handling överensstämmande med sjuklingens önskan. Ulla däremot tillät aldrig det minsta tryck på sin självrådighet. Vid blotta antydningen till sådant, snäste hon i regel: – Håll käften, gamla skrapa, det där begriper jag mycket bättre. Ändrade hon något ord i ovettet, var det ingen mildring.

Allt hade gått så väl i lås under Gunhilds tid att fru Frejtorp i någon mån glömt, hur besvärlig hon var att sköta, trots tålamodet under plågorna. Ulla sade henne sanningen hon.

Värst var det med naturbehoven. Ullas hjälp var så motvillig. Ängslan, uppskov i det längsta ...

Gunhild hade alltid lagt sig vinn om att hålla modern prydlig och hennes bädd likaså. Numera kunde familjens matsedel avläsas på fru Frejtorps natttröja och lakan, och under sängen låg dammet i högar. Halva dagar kunde förgå i ensamhet för henne, solen stack, törsten brände, vägglössen, som Ulla dragit in med gamla kläder, sögo sig stinna på hennes hjälplösa lemmar. Ibland kom någon granne och frågade genom fönstret hur det stod till, hängde nyckeln vid dörren, gick man in och gav henne en handräckning. Det måste dock ske i hemlighet för Ulla, som med orätt fruktade att svärmodern skulle lossa något på sin tystlåtenhet. Ryktet om vanvården kom i alla fall ut, och även om hennes sätt att sköta barnet. Vanvård även det.

Även för sonen förteg den sjuka vad hon måste genomlida prisgiven åt Ulla. Han var som alltid öm och frikostig och villig att bistå henne. Men för hustruns pliktförgätenhet var han blind. Kärleken ... tänkte modern ursäktande. Men egentligen fattade hon det icke, eftersom hon själv aldrig varit nämnvärt könslysten. Hon förundrade sig över att han, van vid ordning och anständig ton i hemmet, innan Ulla kom dit, utan opposition fann sig i misshushållningen, slarvet, de simpla vanorna, slangen och de misstänkliga besöken av mindervärdiga individer. Nog kände han väl ändå obehag över den vändning hemlivet tagit, fast han höll god min, resonerade hon oriktigt. Ty än så länge var Ulla ofelbar – nästan – i hans ögon. Han fann den moraliskt unkna miljön hon skapade på ett visst sätt trivsam, vilket kom sig av den starka animaliska tjusning, som hon utövade på hans ständigt eggade sinnen. Någon andlig förbindelseled fanns det ej emellan dem. Han kunde känna det som en saknad, men hon begärde inte annat av honom än tillfredsställelse för könsbegäret och pengar att svänga sig med efter behag. I intet hänseende hade hon skäl att beklaga sig. Likväl ställde hon ofta till bråk och hetsiga skärmystlingar, ty hon njöt intensivt av att utveckla sina krafter i dylikt. Bara det att i ursinne dänga en tallrik i spiseln ... skrällen, förstörelsen ... Och hur road hon själv var åt sin fyndighet i replikväxlingen, skrattet var aldrig långt borta även under de allvarligaste tvister, och

alltid behöll hon sista ordet. Gustav själv kom snart att taga dessa utbrott av ett ostadigt och på förändringar begivet sinne med jämnmod, fast han blev den stukade, ty Ulla lagade aldrig så god mat som då hon hade en seger att fira.

När Alan, hennes son, nått över den fullkomligt maktlösa spädbarnsåldern, visade han rädsla och motvilja för hennes kyssar, han slog mot henne med små knutna nävar, sparkade, vältrade sig, ty hon smekte måttlöst, hetsigt, tog för hårt i den ömtåliga kroppen. Gossens förkärlek för Gustav var uppenbar, men i fred för moderns hysteriska ömhetsbevis tyckte han också om henne, ty hon kunde leka som ett barn med honom, när det lynnet föll på.

Snål var icke unga fru Frejtorp. Visst hände det att svärmodern blev förbigången vid en måltid, men det berodde endast på slarv och glömska. Ej heller lät hon en harmsen sinnesstämning inverka på mathållningen, därvid avvikande från kvinnor i allmänhet. För henne var maten helig, en gud som hon hängivet dyrkade med obrottslig trohet.

Hemmets ekonomi hade hon redan från början fotat på kredit och pantbank. Fredag kom Gustav hem med avlöning, lördag var det i regel blott några fattiga småslantar kvar av den. Hon var skyldig i så gott som alla traktens affärer. Någon större svårighet hade hon inte att bli betrodd, hon ljög beundransvärt. Dessutom var hon trevlig i uppträdandet, inställsam och flott. Inte brydde hon sig om att granska varken vikt eller räkning och fann aldrig fel med varorna. Dessutom köpte hon mycket av det dyraste och på sådant förtjänas mest. Detta allt gjorde att lite var nog avskrivit hennes skuld blott hon fortsatt att vara kund, men så snart man satte stopp för krediten, sökte Ulla sig en annan jaktmark.

Hon hade övertagit ett välförsett bo efter Gunhild. När ett år gått liknade det ett tattartillhåll. Linneförrådet var på pantbanken, annat lösöre på ständig vandring där emellan och hemmet. Pantbanken var hennes förnämsta stöd, ett ankare för hennes vinglande hushållsskuta.

Eftersom hon jämt behövde smålån och endast Gunhild var villig att försträcka henne dem, uppehöll hon förbindelsen med sväger och svägerska. Men hon såg ogärna deras täta besök, befarande kritik och rädd att deras inflytande skulle kosta henne svärmoderns pension. Gunhild, som led av att se vad modern måste tåla, gjorde nämligen flerfaldiga försök att få henne ur Ullas händer; Sten skulle frampå hösten flytta med fabriken, där han var anställd, till ett villasamhälle ett par mil söderut, en stuga på fyra rum var under byggnad för dem, modern kunde vara förvissad om att få det gott.

– Mamma vill det så gärna, Gustav, försökte systern. Tänk på att hon får lantluft. Förresten måste hon härifrån, annars blir hon allt sjukare.

– Men Ulla är fäst vid henne, svarade Gustav vid ett sådant tillfälle, hon vill inte mista mamma.

Gunhilds tystnad irriterade honom starkt:

– Vad bråkar ni för, du och Sten? Ulla gör allt vad hon kan för mamma. Och ingen kan annat än trivas i Ullas sällskap, det må väl jag veta bäst.

– Titta på mammas lakan! Du kan freda dig något så när för vägglösen, antar jag, men hon kan inte ens klia sig. Hur tror du det känns i hennes stackars värkbrutna kropp, att »bli oppäten».

Det tog. Väggohyran var han själv offer för. Och han lånade systern villigare öron än tillförne, så att hon gick hem och sade till Sten att nu var segern deras.

Men på natten kelade Ulla Gustav tillbaka till sin ståndpunkt, betog honom förmågan att se saken med andra ögon än hennes.

Dagen efter var hon ovanligt uppmärksam mot svärmodern. Hon gav henne ett rent lakan och örngått, klippte hennes fingernaglar och redde ut det hoptrasslade håret – saker som Gunhild icke vågade göra för att ej åsamka modern obehag av den tyckmyckna sonhustrun. Och det skedde utan ett otåligt ord, behändigt, mjukt. Fru Frejtorp betogs av orolig förvåning. Detta betydde något, men vad?

– Om fredag, så fort jag får avlöningen, så ska jag köpa farmor ett par stiliga nattröjor, för den här är alldeles utsliten, förklarade Ulla.

Efter en snabb städning av rummet slog hon sig ned på en stol vid svärmoderns säng med gossen i knät.

– Är han inte väldigt smaskig, farmor? inledde hon älskvärt.

– Jo, han är rar.

– Ja, och tänk vad han tycker om farmor sen. Säg, inte är det väl sant att farmor vill ifrån oss, det kan jag omöjligt tro, vi skulle bli så gräsligt ledsna om farmor flyttade.

– Jag är ju så besvärlig, kära du, och du har för mycket att sköta. Du kan inte hinna med gossen och hushållet och mig, som blir allt skröpligare. Så det blir nog bäst för dig att jag kommer bort.

Fru Frejtorps ton hade också varit avväpnande. Ulla, som väntat sig klagomål, fick en bortkommen min, snöt gossen omständigt för att vinna tid och sade sedan, fullkomligt säker om sin taktik:

– Ja, visst har farmor rätt i att jag är överhopad med bekymmer och göromål. Det är ett evigt slit, jag har ju aldrig en lugn stund. Men när jag nu är så villig att ta på mig bördan ...

– Gunhild har ju mindre om sig, och så är hon ju van att sköta hushåll och mig med.

– Men hon väntar ju en liten, och förresten tycker jag att farmor bör vara hos sin son, för annars blir vi utsatta för folks prat, de tycker ju att han förtjänar så mycket. Varför ska också Gunhild få sin vilja fram, och vem vet hur Sten blir mot farmor. Jag tror att han är en jäkel i grund och botten, annars passade nog inte Gunhild och han så bra för varann.

– Det ligger inte för Sten att vara elak mot något skapat, allraminst mot en som är hjälplös och beroende av honom.

Fru Frejtorps röst var fortfarande under kontroll men bestämt antydande att härvidlag lät hon icke huttla med sin uppfattning. Ulla blev med ens rivande ond:

– Tack så mycket, jag begriper nog piken. Men jag ska tala rent ut jag. Det är för Gustavs skull som jag ber farmor vara kvar, han är ju så fasligt fäst vid farmor, obegripligt nog.

– Bara för Gustavs? Är det inte litet för pensionens skull också, säg Ulla?

– Fattas bara att jag skulle släpa ut mig för ingenting.

En tystnad uppstod mellan de två kvinnorna. Gossen jollrade och svängde sin skallra.

– Nå, hur ska det bli?

Det var Ulla som åter talade.

– Som Gunhild och hennes man vill, svarade den sjuka undfallande.

Gossen kved till – modern hade ofrivilligt i sin upphetsning gjort honom illa. Hon hade blivit blodröd,

ögonen blänkte vasst under det hon hotade:

– Det ska vi bli två om. Farmor gör som jag vill, annars ...

– Vad då, Ulla? Vad vill du göra?

Även i fru Frejtorps röst var gadd.

Ulla var i ett nafs vid fotändan av sängen, så att svärmodern kunde ögna henne fullt.

– Titta på pojken här, vem är han lik? Gustav? Jo ta i där. Men det kan man inte begära av ungen, han ska väl vara lik sin far vetja.

– Vad menar du? Är inte Gustav far till honom? Seså, Ulla, du är uppretad nu, så du vet inte riktigt vad du säger, var –

– Gustav! Jag skulle tro att Milo Lettström satt sin liknelse i ansiktet på grabben tydligt nog.

Det var sant. Sedan barnets drag blivit mer tydliga, hade också farmodern misstänkt dess härstamning. Avslöjandet överväldigade henne dock.

– Kanske att du inte kan vara säker på vem det är, Gustav eller Milo, som är far, sade hon bitande.

– Jo, vad jag kan.

Hon slet byxorna av gossen och höll honom dinglande framför svärmodern. På högra låret, nära ljumsken, hade han ett brunsvart födelsemärke i form av en snigel.

– Det där har jag sett förut, sade svärmodern lugnt. Den är märkvärdigt tydligt tecknad, horn och allt. Akta gossens armar, du gör honom illa.

– Men farmor har inte hört hur märket kommit dit, stötte Ulla fram, kippande av sinnesrörelse. Och så forsade berättelsen om broderns okynne att släppa snigeln i hennes knä, varvid hon nämnde och underströk datum.

Svärmodern räknade högt.

– Det stämmer inte, sade hon sedan. Du har ju sagt att gossen är född en månad för tidigt.

– Jag måste ju svänga mig för Gustavs skull, men jag gick fulla nio månader med Alan. Jag var en månad på väg när Gustav och jag hade vårt första hm hm.

– Du är allt en mästare i att svänga dig.

– Ja, gud vad jag har haft roligt åt er alla.

– Men varför talar du om det där för mig nu, du kan väl förstå, att det gör mig mycket ont?

Ulla uthärdade spotskt de sorgsna grå ögonen, tills hon gick och satte sig på sin förra plats.

– Varför, frågar farmor. Hon talade hårt och fräck omkring munnen. – Jo därför att nu beror det på farmor själv, om Gustav ska bli olycklig eller inte, för flyttar farmor till Gunhild, så talar jag om vartenda dugg för honom. Det kommer allt att ta. Tänk på hur kär han är i pojken.

– Ja. Men tänk du på att det kan kosta dig förlusten av din man.

Ulla smålog övermodigt.

– Det är jag inte det minsta rädd för – han är fast. Förresten spelar det ingen roll, huvudsaken är att jag får det som jag vill.

Emma Frejtorp följde med sorgsna ögon pendelns gång. Det insjunkna bröstet arbetade tungt. Hon tänkte på allt hon lidit under beroendet av den unga kvinnan, numera helt främmande, tyckte hon, då barnet icke längre var en länk mellan dem. Och det skulle upprepas, sannolikt förvärras ... Hon kunde icke se Ullas ögon, men hon förnam dem som en genomborrande smärta. Blott skallrans skrammel hördes, pendeln hade efter allt långsammare svängningar stannat. En stund förgick. Så sade Ulla otåligt – hon hade sett de färglösa läpparna röra sig:

– Vad sa' farmor, jag hörde inte?

– Gustav måste skonas.

Den unga slog genast om. Hon skrattade bekymmerslöst och lät gossen dra i det ljusa hårburret.

– Då är vi sams då. Farmor säger naturligtvis ingenting om det här till Gunhild, va? Lova mig!

Hon fick löftet.

– Ja, se så lätt jag är att komma överens med, bara man gör mig till lags, triumferade hon. Nu ska jag bjuda på himlagott kaffe och bakelser.

Hon bredde ett täcke på golvet vid sidan om sängen.

– Jag lägger Alan här, medan jag springer till bagarn, han skriker inte om han har sällskap, sade hon.

Men det var just vad han tog sig till med, så fort hon var utom dörren. Först gnällde han till ryckvis, så började han plötsligt gallskrika och höll i därmed under våldsamma krängningar. Så blev han plötsligt lugn och lekte med ett par trådrullar en minut eller två, varpå han gav hals vildare än förut, kastade sig, sparkade och slog i luften med knutna händer; tårarna tillrade oavbrutet utför kinderna och ned i det utspärrade gapet. Och där låg fru Frejtorp skälvande av ängslan, medlidande och oförmögen att ens räcka ut en hand. Hennes försök att lugna med jollrande och ömt tilltal hade ingen verkan. Så kom äntligen någon på dörren.

– Jag är ensam med gossen, ropade hon, men kunde inte göra sig hörd. Så begrep man och talade till henne genom det stängda fönstret, varpå gubben Karlsson kom tillstädes och dyrkade upp dörrlåset.

I barnets mellangärde satt en knappnål till hälften inborrad.

– – –

För Gunhild återstod endast att foga sig i skilsmässan från modern.

– Det ligger något fanstyg under, sade Sten. Ulla har naturligtvis varit i farten.

– Jag tror så med. Men det går inte att få något ur mamma om det, hon säger bara: Allt ordnar sig nog till slut, Gunhild. Och om Gustav vill hon inte höra ett ont ord, om det än är aldrig så rättvist.

– Strunt till karl som har sin vilja i en kvinnas kjolar. Vem kunde tro det om honom, en så'n rejäl pojke som han var, innan han träffade henne.

– Han vänder rätsidan ut igen, var säker. Men nog kommer han att få skinnet garvat först. Vad det kommer

att bli av Ulla då, det vågar jag inte tänka på, avslöt Gunhild och låtsade icke höra sin mans retsamma insinuanta:

– Men en vacker satunge är hon i alla fall, du Gunn. Och så pikant sen ...

Förhållandet svägerskorna emellan, som redan var så spänt, skulle emellertid få ännu starkare åtstramning. Ulla satte nämligen en fläck på det namn, vars heder Gunhild var mån om, och som dittills åtnjutit allmän aktning. Händelsen var denna:

Under det gångna året hade tvättkläder rätt ofta försvunnit från strecken, där de hängt till tork i det fria, något dittills okänt. Det gissades hit och dit och oron var allmän, ställningen syntes alla obehaglig. En dag hade unga fru Frejtorp glömt att låsa sin vedbod, vilket några småflickor upptäckte. Pojkar kommo till och man rev om – där fanns så mycket saker men ingen ved. Så fick lilla Berna Lindberg tag i något, som hon kände igen. Det var tre vita skjortor, vilka hon själv märkt med sin fars initialer, de lågo instuckna i en gammal lockkorg bland annat skräp. Berna sprang självklart till sin mor med fyndet, och nu blev det hallå. Alla fruar, som mistat något, tågade till vedboden och gjorde undersökning, och flera återfunno förlorat. Marsch till Frejtorps av uppretade kvinnor, bärande på tvättkläder, och andra, som förlorat men ingenting hittat och nu spekulerade på en undersökning av unga fruns lådor. Ulla blev överrumplad så pass att hon hann få störtsjöar av ovett över sig, innan hon själv kom sig för i samma genre. Det blev en storartad uppvisning av kvinnlig kraft i tungan. Ingen tog några hänsyn till den sjuka innanför den stängda rumsdörren – numera hölls den sluten och Ulla hade bytt bort gökuret mot ett halft dussin fruktknivar med ställ. Men då Ulla i full panik störtade in för att skydda sina lådor, och de sågo det vita förtvivlade ansiktet i sängen, då blev det tyst. Man mindes att den hårt prövade var hedern själv. Här var sannerligen smärtornas och olyckornas hemvist. Lina på hörnet, som började klaga över försvunna handdukar, nedtystdes utan krus och drog sig tillbaka till köket med de övriga.

Ulla hade hela tiden bedyrat sin oskuld. Någon elak människa hade gömt sakerna i hennes vedbod på kiv. Det var för dumt att svara på, tyckte man. Men uppträdet måste ju ha ett slut, och man beredde sig att troppa av. Då blev det en sista sensation; Lina på hörnet tog utan vidare handduken från hängaren, hon hade känt igen den som sin. Och som Ulla icke vårdat sig om att sprätta bort hennes monogram mer än delvis, stod hon ertappad.

Gustav. Hur skulle han ta skandalen? Ulla beslöt att själv vara den första, som invigde honom i omständigheterna, naturligtvis tillrättalagda. Så fort han ätit sig mätt av god mat, öppnade hon alltså sin vältalighets slussar, och nästan dränkte honom. Kontentan var att hon var ett helgon och grannarna motsatsen. Han vågade inte annat än tro henne, ty han ville ej leva i celibat.

Ulla skulle dock icke undgå obehag ehuru från annat håll. Hyresvärden sade upp Frejtorps till avflyttning på våren. Och modern gjorde det hett för henne. Även Stina blev uppsagd, och för henne var det en allvarlig sak. – Det är din skuld, sade hon till dottern.

– Var du glad, stomman lilla, att du äntligen kommer från det här patrasket, svarade Ulla. Jag för min del håller mig mycket för god att umgås med någon här. Jag har sagt till min man att han ska hyra oss en modern lägenhet. Pensionen räcker väl till hyran något så när, och gudskelov för det.

– Du kunde hållit dina fingrar från strecken, mullrade Stina. Tig. Neka inte. Din man tror dig, säger du. Han är en godsinnad åsna för närvarande, men det kommer en dag då han sparkar bakut, och akta du din lilla stjärt då, det råder jag dig.

– Som om inte jag kunde sköta om en karl ...

– Eftersom du är så mallig, kan du väl skaffa mig en billig lägenhet också.

– Det är nog mycket knepigare det, stomman.

– Vart ska jag ta vägen, jag kan ju inte komma ut med någon dyr hyra.

– Åh skräp, det finns ju alltid ungkarlar att leva på, sade Ulla.

Och det var all tröst hon hade att ge.

VIII.
En frikväll.

Det var en tillökning i Ullas förtretligheter att Nore, hennes bror, kom hem, på ett kortare besök strax efter oktober gått in. Han hade ådragit sig en lindrig fotskada och tänkte vila ut ett tag.

Det hade blivit en karl av Nore under de dryga två år han försörjt sig själv med sitt arbete på sjön. Det kunde icke längre komma i fråga att han spottade på en brödbit om än möglig, stenhård. Frimurarbarnhullet var borta, han var mager och muskelstark. Mamma Svensson pöste av stolthet över honom. Han är jag opp i dagen, sade hon. Och inte med orätt. Som hos henne möttes hans svarta ögonbryn, och hans mörkblåa glober blixtrade med en eld, som ännu kunde tändas i hennes vid åsynen av en vacker karl. För längornas barn och ungdom blev han en hjälte. Bland flickorna härjade han svårt. Och Stina kom sig knappast för att läxa upp honom därför, ty hon mindes mer än annars sina unga dagar, sedan han kommit hem. Och hon var ganska utledsen på sitt celibat. Och desslikes på sina troende bröder. I djupaste hemlighet måste hennes eldiga själ erkänna att Lukasförsamlingens manliga medlemmar voro mähän, och att den föredrog ofrälsta. Inte så att bröderna saknade lust för en avvikelse då och då från den smala vägen, men församlingsdisciplinen var sträng och vaksam. Stina var själv under den och erkände dess nytta. Men o, fäder, vad livet blev tråkigt ...

Självklart ville hon ha sina barn frälsta, och förmanade dem därför ideligt att övergiva synden. Som var att vänta blev det enda resultatet ytterligare försyndelser.

En kväll var Nores skadade fot i så stort behov av vila att han måste avstå från ett möte med en av sina kärestor och hålla sig hemma. Rummet var väl upplyst av en bordslampa, och det brann i spiseln. Soffan hade han lackerat röd och modern hade sytt grannrosiga kuddar. Hans banjo hängde på väggen, en kortlek låg till hands, i moderns syskrin låg en visbok och ur snuggan ringlade en rök som luktade gott. Han satt och lappade sina arbetsbyxor, rökte och sydde med lika flit och intresse. På ställningen vid spiseln låg det två fläskkottletter, kryddade och bröade, färdiga för stekpannan, och råskalad potatis fyllde en skål. Det var fru Svenssons frikväll; hon åtnjöt en i veckan på restaurangen, där hon var anställd som diskerska, och efterlängtad var den alltid. Hon tänkte, jag borde titta i missionstidningen, pastorn har kanske något välsignat där, men blev sittande sysslolös, njutande av vilan och tyvärr även av sin sons historier, ehuru de icke voro egnade att förkovra hennes kunskap om kristliga dygder. En bra stund rådde gamla Adam på hennes samvete, en mild opposition var mest för formens skull, men till slut reste det dock borst på allvar. Följaktligen sade hon ifrån att nu fick det vara stopp med flickhistorierna. Och så ville hon veta om gudstjänsterna på sjämanshemmen. Varpå Nore gjorde sitt bästa att ljuga, men ertappades – han hade aldrig satt sin fot på något dylikt ställe. Mamma Svensson suckade, yttrade ett par tre moraliska sanningar, och sköt in i ugnen en långpanna med skuret ister, som skulle smältas. Nore stoppade omsorgsfullt sin snugga och behöll sina tankar för sig själv, men då fruktade Stina att han var klen och hon kom med hjärtstyrkande droppar på en sockerbit, Nore blev förbaskad och svor som sjömännens sed är, vilket blev Stina en giltig anledning att utlåta sig över de yttersta tingen, och denna världs vedermödor. Hon sade djupt suckande:

– Det är för tokigt att församlingen aldrig har möte på min frikväll. Jag får höra och se så fasligt med

elakhet jämt att jag mer än väl behöver få till livs något uppbyggligt för min fattiga själ.

Det begrep Nore och uttryckte sitt deltagande och förklarade sig villig att i sin ringa mån avhjälpa det bedrövliga förhållandet. Alltså började han, efter litet betänkande, tala om en skeppskatt, som han avskytt, därför att den anställde blodbad på fåglarna, vilka utmattade slogo ned ombord för vila. En natt hade han i smyg bundit ett stort kolstycke vid kattens hals och kastat den i djupet. Sorgen blev allmän efter favoriten. Besättningen hade länge gått i knutarna och lockat kiss kiss kiss, och Nore själv ivrigast, och som han var buktalare, hade han, när lämpligt var, svarat med ett ja-am, som kommit de vidskepliga sjömännen att blekna av förfäran, eftersom katten aldrig kunde anträffas. Skutan blev en tid hemsökt av ett kattspöke, som blott lät sig höras. Men så hade irländska Pat tagit nio glödande kol och kastat sitt vatten över dem och läst en besvärjelse och –

– Nej, sade mamma Svensson och höll för öronen. Hon stod på kattens sida. Sjömän voro odågor, plågoris och Nore intet undantag. Men vänta, straffet kom, var så säker.

Därmed var hon lyckligt inne i kolportörstonen. Ett litet omvändelseförsök tills fläskkotletterna skulle i stekpannan, det vore att använda tiden på gudi behagligt sätt. Nore tystades ned – han hade börjat tala om sjöfarande kvinnor, vilka han hatade, därför att de som han påstod, voro osolidariska med manskapet. Det blev ett litet uppehåll, varunder Stina rev sig bakom örat och grunnade. Så sade hon med moderlig ömhet och sin pastors hjärtesmältande infall.

– Hör du Nore lilla –

– Ja, svarade Nore uppmärksamt. – Aj för tusan!

Han hade stuckit sig i fingret.

– Svär inte –

– Nej.

– Håll klaffen på dig, tills en människa får tala, brusade modern upp, men ångrade sig genast och knäppte hop händerna över den frodiga magen. Och hennes stämma var åter from, då hon sade:

– Vad jag ville säga dig, min käre Nore, det är att du som jämt är utsatt för en massa farligheter på det falska havet, du borde väl om någon tänka på din ändalykt, tycker jag.

Nore trädde på en ny tråd och svarade sonligt vördsamt.

– Det gör jag, morsan, jag har den för jämnan med mig i byxorna.

I det samma kom Ulla infarande som ett oväder och började omedelbart gräla på brodern. Jaså, han hade haft med sig en nipperask av alabaster från utlandet åt Gunhild. Det hade han råd till, men att ge sin enda syster något, om än aldrig så billigt – nej. Fin syskonkärlek! Visste han vad han var? Jo, en snålvarg, en uppblåst –

Ulla blev uppfinningsrik i att sätta hop okvädinsord. Modern grep in blodröd av stigande harm:

– Ut med dig eller tig på ögonblicket, befallde hon. Och du Nore låter bli den där förb – förb – din banjo, håll fingrarna från den, säger jag.

En brand föll ur spiseln, och hon rusade dit, stack in den med fingrarna och kände inte i upphetsningen att hon svedde dem. Så kom hon tätt inpå dottern, som satt och tjurade vid fönstret:

– Har du inte makat dig i väg än? Vad har du med oss att göra? Här sitter Nore och jag i den djupaste frid och talar om det som guds rike tillhörer, och så kommer du och överöser oss med ovett. Är det att handla som en klok människa att ränna från ditt hem och spruta din galla över andra stackare, när du har en man. Du ska väl skicka dig som folk, Ulla, man skall väl göra som andra gifta fruar, så gå bara hem och sköt dina plikter, för här passar du lika bra som en spyfluga i slätvälling.

Ulla lät upp sin näbb, men modern lyssnade ej. Hon strök med en handrörelse dammet av skänkskivan och sade till Nore, som såg uppbyggd ut.

– Jag undrar om potatisen är kokt.

Så snurrade hon om mot Ulla, ty denna dam hade satt sitt hejdade ordsvall i halsen och hostade förtvivlat. Modern veknade med ens, och Lukasmedlemmen greps av nitälskan. Hon runkade på huvudet sägande:

– Kära barn lilla, det gör mig ont att säga det, men du är verkligen för svår. Prova med en gaffel, Nore! Nej, pojke, är du galen –

Hon kastade sig emellan – Ulla illskrek, gaffeln hotade henne i hjärttrakten.

– Potatisen, i potatisen! menar jag, ropade Stina och knuffade Nore mot spiseln. Förfärliga barn, vad ska jag ta mig till med er, jag som ska ansvara för er, när tiden är inne. Ack ack ack, vad jag är för en olycklig människa ...

Hon strök bort tårarna och fingrarna sotade av sig. Under tiden undersökte Nore grytans innehåll, varefter han avvaktade händelsernas utveckling med korslagda armar, snuggan i mungipan och ryggen mot det blanksvarta amerikanska sängskåpet. En lukt av bränt, ännu svag, började sprida sig. Modern tänkte på en söndagsskolberättelse om en underbar omvändelse, och hennes mod steg, så att hon åter tog i med sin botpredikan. Ulla demonstrerade med ryggen, men Nore lyssnade med synbar andakt:

– Är det skick och fason att leva som du gör, Ulla, i sus och dus? Du hoppar och dansar, och kjolarna är så korta att de knappast räcker över magen. Men tänk om du skulle dö i natt, syndig och obotfärdig som du är, hur går det dig då, stackars arma varelse –

– Det tar eld i späcket, morsan, konstaterade Nore.

Modern såg djupt förebrående på honom. Men i nästa nu kände också hon lukten av bränt och fick fort ut långpannan. Hostande och storknande av röken, fortsatte hon dock oförtruten frälsningsverket.

– Hur många gånger har jag inte tiggt och bett dig om att låta vår pastor bedja med dig, det är en sån välsignad man, han får en precis som han vill. Varför tror du inte på Herren, det är så saligt att vara tvagen i blodet, så det kan du aldrig föreställa dig. –

Ulla avbröt, ryckte på axlarna.

– Tro och tro, rår jag för min otro kanske? Det står ju i testamentet att ingen kan taga utan att det varder en givet.

Nore inföll med den vänligaste röst:

– Jo, visst kan du det, Ulla. Än Lina på hörnets handduk då? Och paltorna i vedbo’n som det är ett sånt helsikes hallå om?

Ulla flög på honom som Jehu. Han fick inte ens tid att ta snuggan ur mun. Kampen fördes med växlande

lycka, tills mamma Svensson stjälpte vattenhinkens innehåll över dem och därmed fick till stånd en väpnad fred.

– Och det här skall kallas min frikväll, pustade hon alldeles utpumpad.

– – –

Kalabaliken blev ingalunda den sista syskonen emellan. Stina fick en viss färdighet i vattenösning. Likväl saknade hon sin sjömanspojke när han rest. Han hade friskat upp hennes tillvaro, satt liv i spelet, skrapat av överflödig frälsningsfernissa från hennes av naturen åt synden hängivna väsen. Ledsnaden föll nu över henne på nytt och i brist på annan stimulans tog hon som förr emot den som bjöds i bönehusets extatiska svammel. Hennes ögon blevo sällsamt glasklara och hon såg bortom den hon talade med. Ulla sade: Blir inte morsan snart kär i en karl, så får hon mygg i kulan.

Det var flera än modern som sörjde Nore. Både Martina Lejon och Lisa Jonson i läskedryckståndet gingo en tid så hänghuvade att Stina befarade dubbelt farmorskap och var trägen i bön att den kalken måtte besparas henne, eftersom hon hade mer än nog av att vara mormor och ännu inte var mer än trettioåtta år. Vad det nu berodde på, så undslapp hon tills vidare prövningen – stackars Stina tvivlade aldrig ett ögonblick på att det var direkt ingripande av försynen till hennes förmån, hon kände nämligen sin Nore.

IX.
”Jordens oro viker.”

Gunhild ur vägen, alltså inga oförutsedda, olägliga besök, Nore borta, Gustav arbetade på övertid ute vid Äppelviken, moderns arbetstid ändrad, så att hon kunde se efter Alan – hejsan, nu skulle lilla Ullan roa sig, försäkrade hon vännerna.

Allt gick bra till en början. Men så blev modern besvärligt frågvis. – Vart ska du gå, vad gör du ute om kvällarna, vem sällskapar du med? Folk pratar om ditt leverne. Ullas uppfinningsförmåga kom visserligen aldrig till korta, men hon fann det harmligt att stå till svars, och så beklagade hon sig för en förtrogen. Då fick hon veta att det fanns droppar, som höllo småbarn i sömn så länge som helst, och därmed var Stina helt ur spelet.

När Gustav kom hem brukade han finna en skriven lapp om var hans mat fanns och vart hon gått – det sista oftast ett bedrägeri, såvida kontroll ej kunde befaras. Maten var alltid vällagad och varm. Imperialsängen, som nu stod i köket, bäddade han själv, och ofta var han i djup sömn, då hon hemkom. Hon hade alltid omotsägliga skäl för en otillbörligt lång frånvaro, hon var så kärleksfull och uppriktig i ord och väsen att han icke misstänkte henne för svek. Ännu tog hon sig i akt att öppet förlöjliga honom. Därvid leddes hon av en vaken instinkt, som var understödd av ingående kännedom om männens natur och ännu obesegrad av alkoholens och lösaktighetens förslappande inflytande på självbevarelsedriften.

Luciadagen var hon bjuden på bal av Emil Bolin, biträde i en slakteriaffär. Han var alltför självkär för att kunna väcka någon livlig värme hos henne, men hon fann det förmånligt att stå väl med honom, ty han såg icke på sin principals bästa, då han expedierade henne i affären. Dessutom hade han gott om pengar och lät dem rinna mellan fingrarna.

Lucia var kommen med grant vinterväder. Ulla hade svårt att vara stilla, hon for ut och in, i blodet var som yra gnistor. Då hon såg barnen åka kälke i backen nära längorna, tog hon ut Alan och bad att få vara med ett slag. En yngling erbjöd henne plats på sparkstötting; ja då, stor tack. Lilla Alan var röd om nästippen och kinderna, Ullas hårburr pudrades av en snöboll, det gnistrade vitt, och det gnistrade solblått, och världen hade tycke av ett barnaskratt.

Plottrande bort tiden fick Ulla mycket brått med förberedelserna till kvällens nöje. – Det är som den onde stucke klorna i allt vad jag tar mig för i kväll, knotade hon, när skobandet brast och hon i det samma trampade sönder sin finaste kam. Pojken kinkade, spiseln rökte in, fårstuvningen var nära att brännas vid. Och till på köpet kältade svärmodern om sina löständer.

Ulla hade en gång för alla lovat att hjälpa henne med avlägsnandet av dessa för natten. Ursprungligen välsittande hade gommarna blivit för stora för den insjunkna munnen, en olycka kunde således lätt inträffa och Ulla visste det, helst hon genom sin uraktlåtenhet att uppfylla givet löfte varit nära att vålla den sjukas död genom kvävning. Det var icke behagligt att nödgas bedja henne om handräckningen, som hon sällan kom sig för med utan påminnelser.

– Den stackars barnungen, tänkte den sjuka, då hon hörde Ulla skjutsa med barnvagnen ute i köket. Så blev det äntligen tyst med pojkens gnäll – dropparna, denna gång rikligare än eljest, hade verkat.

Strax efter kom Ulla in till byråspegeln och tog på ytterkläderna. Därvid råkade hon tappa ena örhänget, och det var som försvunnet, hon måste raka och lysa under byrån. Just som hon nu låg på golvet och kikade, nervös och blixtrande förargad, hörde hon sin svärmors försagda röst:

– Du är väl snäll och inte glömmer bort att hjälpa mig med tänderna, innan du går, Ulla.

Olägligare kunde påminnelsen ej kommit, men den sjuka var ursäktad, utan rörelseförmåga låg hon så till att hon icke såg vad sonhustrun förehade.

Vidjemjuk stod Ulla på fötter i ett kast, smällde rottingen hon rakat med i golvet och skrek:

– Jag skiter i farmors tänder, och jag önskar att de for ner i halsen och kvävde farmor i natt, så jag blev kvitt eländet nå’n gång.

Så ryckte hon till sig sin väska, blåste ut lampan och rusade bort så hastigt att det enda örhänget pendlade mot pälskragen.

Kämpade Emma Frejtorp, bliven ensam, mot ett upproriskt hjärta, som ropade om varför det skulle lida så grymt, varför döden dröjde? Fann hon tröst i bibelorden hon bevarade i minnet och älskade, löften av en allsmäktig, kärleksrik Gud om livsstånd och förlossning, ur bedrövelsen? Lyfte sig hennes själ ur förtvivlans djup, vann hon frid, ödmjukande sig, i de kristnas förvissning att korset är till deras eviga bästa, innan hon slöt sina ögon i sömn?

– – –

När sonen hemkom, försenad av övertidsarbete och ett sammanträde, gläntade han på dörren i avsikt att hälsa god kväll. Han hörde blott en lugn, djup andhämtning, stängde ljudlöst och sökte sedan förhålla sig möjligast tyst medan han stökade åt sig själv i köket, där gossen sov i barnvagnen under uppfälld sufflet. Hustruns frånvaro förvånade honom icke. Duktigt av henne att själv sy sin nya klänning, tänkte han läsande på papperslappen, som han funnit fastsatt på gardinen. Tråkigt för henne att behöva gå till bekanta och sy på maskin, han skulle försöka att lösa ut hennes från pantbanken nästa vecka. Hur länge den se’n fick vara hemma ... Nåja, styv i hushållning var hon då inte.

Han åt sin goda förstuvning, bäddade åt sig och sjönk snart, överväldigad av trötthet och mäktig mat, i djup och tung sömn.

Ulla kom hem tre kvart efter midnatt. Hennes ofrivilliga slammer väckte varken honom eller barnet, men hon hajade till och såg på mannen lömsk i ögonen, döljande innehållet i sin väska, som hon tömt. Den hade

varit tom så när som på några småslantar, då hon gick ut, nu fanns där sedlar ... Hon smög sig försiktigt under täcket till hans sida, spritluktande, fånigt fnissande och självbelåten.

Väckaruret jagade sömnen från Gustav på morgonen, varpå han ruskade liv i Ulla. Han fnyste åt hennes andedräkt.

– Hur dags kom du hem? Du luktar ju krog lång väg.

Hon tumlade halvsovande ur sängen, trädde på sig kalsongerna bakfram.

– Jag såg inte på klockan. Krog! Emeli bjöd på kväll och pilsner, men jag tål ju ingenting som du vet.

Gustav hade för vana att gå in till modern med kaffe och hjälpa henne tillrätta, innan han gick bort för dagen. Hon brukade då undantagslöst redan vara vaken. Men när han denna morgon kom in, fick han inte svar på sin hälsning.

– Jag måste kvicka mig för jag är lite försenad, sade han och ställde kaffekoppen på bordet.

Hon sover, tänkte han förvånad. Synd att väcka, men –

Han tände lampan. Som han skulle lägga på kupan, kom han att se åt sängens huvudgård, nu skarpt belyst, träffad av skenet från kökslampan, som Ulla flyttat mittför rumsdörren under bestyret med mannens matskrin.

Han ryckte till så häftigt att kupan for på sned och slog mot glaset som därvid brast. Svart och kväljande steg röken.

– Mor! Mor!

Hon var över gränsen. En lugn köld utströmmade från henne. Blodet som sjunkit, hade lämnat ansiktet skiftande i gult, violett och grönt, mungiporna tycktes vilja brista, ögonen voro halvvägs ur hålorna. Nedre gommen syntes ej för den svällda, uthängande tungan, men nere i svalget, tilltäppande det, skymtade en halvcirkel av blåvita tänder och tegelröd övergom.

Ulla kom instörtande. – Usch vad du ställer till med lampan. Hon blåste ut den, vände sig mot sängen, såg. All besinning övergav henne, hon skrek vilt. Och utan att bry sig om mannen drog hon sig, förfärat stirrande på den döda, baklänges ut i köket. Där ropade hon i dörrgläntan inåt mörkret:

– Varför gör du ingenting? Hon kan inte vara död, res opp henne, bulta henne i ryggen. Konjak hjälper. –

– Tig. Och låt mig vara ensam. Mor är död.

Gustavs röst förrådde hur själiskt främmande han var för hustrun.

Men äntligen gripen av ett svagt medlidande med honom, gick Ulla in och försökte lägga armen om hans hals. Han makade undan henne utan ett ord, drog lakanet över det ohyggligt förvridna ansiktet på kudden och satte sig vid sängen. Ulla grät högljutt.

– Det är inte mitt fel. Jag kunde väl inte ana att det skulle gå så, jag fick inte ta ut tänderna, fast jag bad så mycket, för gamla kärr – människor är så konstiga och nyckfulla. –

Han visade mot dörren. Obevekligt.

Ulla gick. I köket slog hon sig ned på sängkanten, slutade gråta, och övervägde noga ställningen. Hon var

icke enfaldig, hon såg hans uppförande nyss i dess riktiga belysning ifråga om förhållandet dem emellan. Endast som könsvarelse var hon kär och nödvändig för honom. Nåja, i grunden begärde hon inte mera. Det hindrade dock ej att hon kände sig illa behandlad, och hade hon ej haft så mycket att ångra och dölja, skulle hon nog sökt hämnas med kallsinne. Men nu måste hon hålla god min. Den här fnurran går snart över, tänkte hon, och då lindar jag honom om fingrarna igen, han är ju bara en karl. Hans sorg över modern föreföll henne dum, nästan ofattlig, själv sörjde hon bara pensionen. Ack, ack, hur skulle hon kunna reda sig för den närmaste tiden, hon hade ju räknat på svärmoderns slantar till avbetalning på de mest pressande skulderna, först och främst, där hon tagit nysilvret, och så en annan affär som hotade att anmäla henne i polisen, därför att hon pantsatt obetalda varor. Så kom hon hastigt på angenämare tankar: sorgkläderna. Svart klädde henne ypperligt, hon skulle ha vit kant om sorghatten, lång fin slöja och mycket snäv kjol. Hon såg sig själv vid Gustavs sida högtidlig, sorgsen. Hon skulle ha endast vita blommor i händerna.

Samtidigt satt Gustav hos den döda och återupplevde det liv han levat med henne. Med sig själv höll han räfst, och den blev obarmhärtig under den svidande sorgen. Han led, han ångrade. Och känslan av att vara helt ensam nu, berövad moderns förstående och förlåtande ömhet, kylde och förmörkade hans inre värld. Hustrun var honom ovidkommande under denna stund, när hon omsider kom in, såg han på henne kallt, granskande.

Ulla ville åter orda om sin skuldlöshet, men han sade nedtystande:

– Om Gunhild fått taga mor till sig, hade det varit bäst och rättvist. Jag har stor skuld mot mor och den kan aldrig gottgöras. Vill du göra mig en tjänst så förskona mig från prat. Jag måste genast ut och anmäla vad som hänt.

Nej, Ulla hade alls ingen lust att tillmötesgå honom. Hon sladdrade på under det han brådskande klädde sig. När han stod färdig att gå, föll det honom in att Alan var bra tungsövd, som ej vaknat vid allt buller. Han frågade:

– Brukar pojken sova så här länge på morron?

– Det är väl inte långt lidet än. Har du nyckeln? Usch ett sånt elände, nu kommer väl polisen också, eller vad tror du?

Han gick utan vidare, Ulla kikade i dörrspringan, och så fort hon såg honom försvinna om husknuten, rusade hon ut för att sprida nyheten om svärmoderns död. Först sprang hon in till sin mor. Stina mottog underrättelsen med kristligt lugn, suckade och sade:

– Hon har gått hem. Hon var så väl bekant med allihopa patriarker och profeter och apostlar, så hon blir nog väl mottagen hos Herran. Det var en verklig kristen, och Jesus visste nog vad han gjorde, då han befriade henne från dig, Ulla. Men Gustav är det synd om.

Ulla tyckte inte om detta utlåtande och sade det oförbehållsamt. Varefter hon snodde in till Hagbergs och flera till. Hon måste prata, prata. Stor uppståndelse överallt, men stämningen mot henne var påfallande kylig, – hon bjöds ingenstans på kaffe. Hon satt i en stolsäng hos Janssons och diskuterade sorgdräkten, då en telegrampojke kom och frågade om han kunde lämna ett telegram för Frejtorps räkning, då ingen vore hemma där. Ulla fick det och läste. Det var från Sten Tallrot. Gunhild hade blivit mor till en gosse. Förlossningen svår.

– Nu kan hon inte komma på begravningen, utbrast Ulla. Och en pojke blev det.

En idéförbindelse fick henne att skrika: – Jesses, Alan ... varpå hon rusade in till sig.

Han sov. Hon såg på klockan – så mycket! Den där sömnen kunde inte vara naturlig. Hon skakade gossen, men han vaknade icke. Förfärad ryckte hon upp honom ur vagnen, ruskade honom omilt, stjälpte upp och ned på honom – han var som en docka i hennes händer. Då kom hon ihåg att man brukade slå nyfödda i stjärten, när de visade sig duvna, och försökte samma kur på Alan, och gjorde det eftertryckligt, alldeles vild av rädsla. Äntligen rörde han på ögonlocken, och när hon baddat hans ansikte höll han sig vaken, men sedan fick hon ny ångest, ty våldsamma kräkningar vidtogo.

*

Fru Frejtorp var redan lagd i jorden då Gunhild fick veta hennes död. Det skedde dock alltför tidigt och av en tillfällighet: ett fotografi av den blomsterhöljda kistan stående i det gamla hemmet, föll ur Stens plånbok, under ett besök hos henne på förlossningshemmet. Slaget var nära att bringa henne döden, men hon räddades omsider till full hälsa. Sorgen mildrades av moderskapets fröjder; lycklig i make och barn gömde hon minnet av sin mor i ett hjärta, som icke visste av svek, och lät det bliva drivkraften till förståelse och flärdfri hjälpsamhet mot alla som kommo i hennes väg och voro i behov därav. –

För Ulla blev tillvaron motig den tid hon hade kvar i huslängorna. Hon visste varken ut eller in ibland. Krångliga affärer, smygande förtal, en kinkig barnunge och till råga på allt en äkta man, vars könsdrift avmattats under sorgens inverkan, medan hennes egen, som en följd av ett nytt havandeskap, alltjämt stegrades. Hon lirkade, lockade, förebrådde honom skarpt. Varför skulle han låta sin stackars hustru sota för gummans död genom att neka henne vällust? Var det rättvisst? Nej. Och kristligt? Långt ifrån. Hon skulle tala om det för sin mamma, så finge han höra vad bibeln säger om dylikt.

Gustavs invändning att Skriften inte var någon auktoritet för honom, avvisade hon med en bestämd förklaring att i en sak som den de avhandlade en religiös och i handling omsatt uppfattning var den enda riktiga.

Hon hade sällan nämnvärd lön för sin bevisföring. Men hennes hopp stod till våren. Och icke förgäves.

I hög grad besvärlig var även Gustavs ovana misstänksamhet. Slut med svir och svassande. Hemmakvällar – usch! Kilade hon ut, så fick hon göra reda för sig och hennes uppgifter kontrollerades, nu då hennes behag icke längre bländade hans omdömesförmåga blev det också allt svårare att snärja honom med osanningar. Ville hon roa sig ute, så följde han med, och vad piff blev det då på nöjet? –

Så var det grannarna. Ulla var särdeles angelägen att övertyga dem om sin djupa sorg över svärmoderns frånfälle, men samtliga voro vantrogna. Hon hade dock stunder av saknad, fast visserligen grund och självisk; det var då svårigheterna, som hopade sig, lärde henne inse att med svärmodern ett inflytande till hennes fördel försvunnit.

X.
Stinas spådom besannas.

Familjen Frejtorp måste på våren inflytta i en mindre hemtrevlig lägenhet än den gamla i längan, fastän dubbelt så dyr. Den var försedd med moderna bekvämligheter, hade två fönster åt gatan; dess största fördel i Ullas tycke. Huset var en hyreskasern, bebodd av respektabelt folk med blygsam ekonomi, på ett undantag när – vicevärden, en polisman, ansågs förmögen och sedligt undermålig.

Ett litet arv efter en avlägsen släkting, tillät Gustav att köpa nytt bohag, vilket var nödvändigt, då Ulla i hög grad skamfilat det gamla. För de överblivna medlen köpte hon sig moderna kläder, kristallsaker och prydnadsskräp. Kläderna hade hon föga glädje av, då moderskapet efter hand gjorde henne oformlig, och de redan voro omoderna, då hon återvunnit sin smärta figur. Av sitt hem var hon intresserad, tills hon fått visa

sina vänner allt det nya, och så länge höll hon det någorlunda snyggt. Fönstret var hennes käraste tillhåll, där låg hon dagen lång och glanade. I början tyckte Gustav att det var roligt att hälsas av hennes leende och nickar, men då han märkte den oblyga uppmärksamhet hon även ägnade främlingar och ägnades, undvek han snart att spana efter henne.

I juli födde hon en gosse. Det var ett ljuslockigt och skärhyllt barn med ansiktsdrag, som redan liknade Gustavs. Förlossningen var så smärtfri att hon under hela dess förlopp skrattade och pratade nojs med läkare och kandidater.

Hon kom upp från sin barnsäng vackrare än någonsin och livshungrigare.

Ej heller Gert uppföddes med modersmjölken. För hindersamt, tyckte Ulla. Det var så obekvämt att hänga i fönstret med ett barn vid bröstet. Och gudskelov för glasrutorna, annars skulle hon väl försmäktat av åtrå efter gatorna. Hon var bunden vid hemmet av de små. Modern, som då och då kunde användas som barnpiga, stod inte att när som helst taga på hyllan; att ge båda barnen sömnmedel vågade hon icke, och även om hon kunnat besluta sig därför, vilket hon i sin leda över instängdheten ofta hade lust till, så återstod Gustavs svartsjuka. Han blev alltmera svårlurad.

En tröst var dock att hans eldiga förälskelse var över allt beröm numera.

Ibland mötte hon vicevärden i trapporna. Ännu var det blott ögonspråk ...

Pensionen! Vad hon saknade den, ty aldrig fick hon hushållspengarna att räcka. Skuldsättningen i traktens affärer, som kort efter inflyttningen kommit i gång, hotade att växa henne över huvudet. Hon drack mycket öl och porter och det var dyra saker. Det hände emellanåt att Gustav vid hemkomsten från arbetet fann henne yr i mössan, men eftersom han själv satt i glashus, och han icke gärna ville påminnas därom, låtsades han helst om intet. Kom det till ordväxling, så spred hon först gift i hans hjärta med sitt tals etter, sedan slingrade hon ormlikt sina lemmar om honom och smekte honom från sans och förnuft.

Han egnade henne numera all sin lediga tid. Hans kulturella intressen voro i utdöende av brist på näring, med självbildningen var det slut. Kamraterna i föreningslivet erbjödo honom förgäves förtroendeposter. Allt dylikt var tidsspillan, tyckte han avhängig för sin lycka enbart av samvaron med hustrun.

Han ville ha hemmet fritt från obehöriga. Men Ulla tyckte om sällskapsliv, hon drog hem främmande, och det kunde han ej hindra, även om hans känsla av rättvisa tillåtit honom. Hon var populär för sitt låtgå-lynne och sin gästfrihet, som verkligen var äkta. Med kvinnorna voro dock vänskapsbanden sköra, de gifta drogo sig snart från en väninna, åt vars tjuskraft manliga hjärtan hade så lätt att hemfalla. Männens hyllning var emellertid huvudsaken för unga fru Frejtorp, att denna gärna antog en frän bismak eggade blott hennes aptit.

Våren efter Gerts födelse köpte Gustav motorbåt på avbetalning. Sedan blev det utfärder varje söndag, när icke vädret hindrade, för hela familjen. Motorbåt var just icke i Gustavs smak – han var en god seglare – men Ullas tycke hade fått råda. Det fick det merendels också vid bestämmandet av landningsplatsen, men en stilla träta därom var först oeftergivlig. Gustav ville tillbringa dagen på ett ensligt ställe i möjligast orörd natur, Ulla där folktillströmningen var stor och hon kunde få sitt lystmäte på dans och kurtis. Drev han sin vilja igenom, fick han dagen förstörd. Då låtsades hon att han icke fanns till, satt mulen för sig själv och blickade långt, snäste barnen och hjälpte dem ovilligt, eller och visade hon med en översvallande ömhet, som skrämde dem, att hon ansåg de arma liven för martyrer, vilka delade hennes grymma öde. Styrde han däremot efter ett dragspels locktoner till en strand, där ljusa klänningar och vita skjortärmar skymtade i gränskan, blev hela Ulla som en smekning. Men han led kval, då hon sedan gick från grupp till grupp vid festhumör, smuttandet på starkvaror, outtröttlig i dans och lekar. Fanns det en gunga och en kavaljer, som ville ge henne fart, nog skulle hon upp till trädtopparna. Och kanske var hon sedan borta en stund med

denne i någon skogsgömmas avskildhet. – Var har du varit? Plockat blommor – sökt efter en källa – gått vilse. Ursäkterna voro lätt funna och anletsdragen ljögo förträffligt.

Gustav tyckte bäst om hemfärden på kvällen. Då var Ulla uttröttad och litade sig till honom för hjälp. Han bar den yngsta, matkorg och filtar och hade Alans lilla hand i rockskörtet, medan Ulla gick litet efter med gungande, loja rörelser och famnen full av löv och vildblommor. I hemmet var han i okvald besittning av henne, ingen annan mans blick kunde där begära hennes kropp. Kältade barnen blev hon nog nervös och rev ifrån sig, men för det mesta var hon snäll, pysslade med bäddning och mat – den alltid goda maten! – sömnögd, inte själv smeksam men vällustigt begärlig på att bliva smekt.

Gert vållade Ulla mycket besvär, när han hunnit över dibarnsåldern. Det var en rustibus, uppfinningsrik i odygd. Man måste binda handdukar om hans händer för att hindra förödelse av allt flyttbart och icke för tungt i hans närhet. Han var också fallen för att rymma, trapporna voro ingen svårighet för hans rappa ben, när han var halvtannat år. Annars var han lätt att handskas med, gladlynt och alltid vid ypperlig hälsa, frikostig med smekningar, när det låg i hans intresse.

Alan var hans motsats i allt.

Gossen var tystlåten och inbunden. Ett ömhetsbevis av honom var sällsynt men fullkomligt osjälviskt. Ulla var för övrigt utesluten därifrån, all hans kärlek tillhörde Gustav – ett lidelsefullt barns kärlek. Lusten att retas kom Ulla att ibland tillställa små scener egnade att framkalla gossens svartsjuka. Då blänkte hans mörka ögon, och de små händerna voro icke sena att slå till. Det slutade merendels med att han grät sig till ro i Gustavs famn, med armarna om hans hals, skälvande av upphetsning.

– En bortbyting, sade Ulla. Han är ju redan som en fullväxt i mycket.

Den lille visade sig redan tidigt äga stor känslighet för musik. När Ulla hade främmande, brukade hon för att höja stämningen spela handklaver för gossen, som då förvrängde sitt ansikte, rev och slet i både henne och instrumentet till åskådarnas högljudda förnöjelse. Så en dag fann Ulla fullt med nubb inbultade i bälgen och vem gärningens upphov var, bevisades av söndernaggade pojkfingrar.

Utom fadern var Gunhild föremål för gossens tillgivenhet. Hon tog honom till sig då och då ett par veckor i sträck – det stod hårt åt att få Ullas tillstånd. Vid hemkomsten var gossen betydligt förändrad till sin fördel, hövlig, avvand att svära och lärd att använda kniv och gaffel istället för fingrarna. Men han återföll snart i de dåliga vanorna, tillbakahållen av ingen.

Frampå hösten kommo Sten och Gunhild på besök och hade sonen Lennart med sig. Syskonen hade icke träffats på drygt ett år. Hon blev förvånad över den förändring Gustavs utseende undergått. Ansiktsdragen voro försimplade, hans rörelser tyngre, hans blick var vanligen duven och tändes icke som förr av ett intelligent inpass, en framkastad idés storhet eller ett uddigt skämt. Hon märkte även att han modulerade rösten mindre och att hans ordförråd avknappats. Vid småprat förnekade sig icke hans intresse men väl vid en intellektuellare omläggning av tankeutbytet.

– Var har du dina böcker? frågade hon seende sig om efter bokhyllan från hans ungkarlstid.

Han fann en undflykt för att slippa svara. Förhållandet var att Ulla dels bränt upp dem i brist på annat bränsle, dels låtit barnen förstöra dem.

Gunhild, som såg hans motvilja, slog sig ned på golvet hos de tre smågossarna och började bolla med dem, hennes man satt i soffhörnet och gjorde anteckningar på ett block. Gustav såg litet på leken, så dök han ned i en tidnings slaskspalt. Barnens ljust klingande röster och skratt behärskade rummet. Ifrån köket hördes hur Ulla steg lätt och mjukt, en gaffel vispade i porslinsskål ... något hårt revs på rivjärn ... ägg knackades

sönder. Så kom Ulla in i vitt förkläde med det säreget trivsamma behag hon förde om sig.

– Sitter du nu igen med näsan i en gammal tidning, sade hon till Gustav. Vi ska dra en spader istället, tycker jag, men först ska vi äta.

Då han ej såg upp, slog hon lekfullt tidningen ur hans händer.

– Vad gjorde ni på bjudningen hos Hambergs i går kväll? frågade Gunhild, fortsättande ett avbrutet samtal om föregående dags händelser.

– Ack, kära du, de är sådana tråkmånsar, svarade Ulla. Det var förresten bara jag, som var där och pinades, Gustav hade inte tid. Erland var hemkommen, och han hade textat en gratulation åt gamlingarna på silverbröllopet, och så spelade han fiol. Och så pratade de alldeles vådligt, men det var så fint, så fint så lilla Ulla kunde inte följa med utan fick sitta där med ett finger i mun och bara titta på herrarna och damerna. Usch!

Hon hade satt sig på Gustavs knä. Lekande med hans ena örsnibb fortfor hon tankfullt:

– Hör du Gustav du, de talade ett tag om någonting som de kallade mattrakatet, vad är det för slag egentligen, jag kunde inte komma underfund med det?

– Var det inte matriarkatet, undrade han efter några oklara men vägledande antydningar om samtalets gång.

– Jo, det kan nog hända. I alla fall var det något om giftas i urtiden, och att fruntimmerna rådde över allting. är det sant? Vet du något om det?

– Jag har visst läst om det, men jag minns just ingenting av det.

– Var det inte så att man fick vara gift med flera karlar samtidigt?

– Jo. Jag vet förresten inte.

– O Herre Gud, den som levat på den tiden ändå! utbrast Ulla med ögonen glimmande av sexuell omättlig lystnad.

Gustav sköt henne bryskt från sitt knä och gjorde sig ärende ut.

– Jo, du är av prima sort du, sade Sten Tallrot. Han såg under lugg på henne och skrattade cyniskt.

– Tycker du? Ja dig kunde det verkligen löna sig att vara gift med, svarade Ulla i menande ton och svansade tätt intill honom i detsamma.

Han skalv till och blicken flög till Gunhild. Bollandet hade upphört, men hon satt ännu på golvet bland barnen, upptagen av sin lilla son, som stod bakom henne med armarna om hennes hals och lät smällkyssar dugga på hennes kind: Tie, femton, tie tie, fem, tie – – – räknade den klara rösten.

– Ge dig av, här har du inga utsikter med ditt djävulskap, mumlade Sten. Och då Ulla likväl djärvt såg honom i ögonen höjande och sänkande ögonbrynen: Du passar inte bland hederligt folk utan till allmän på krogen hos halvblod.

*

Vid nyårets inbrott var Ulla pank, och hade en ölskuld på över hundra kronor, alla andra att förtiga. Efter en stunds självövervinnelse – vicevärden var henne motbjudande – manövrerade hon så att det blev hon själv,

som fick gå och betala hyran. Hon återkom med kvitto – och pengarna lönnligen i behåll.

Nästa kvartal upprepades saken. Likväl var hon fortfarande i stort behov av pengar och sökte övertala Gustav att överlåta kontraktet å motorbåten på en spekulant, eftersom avbetalningarna voro så betungande och medlen behövdes mer än väl till bestridande av hennes utgifter för hushållet. – Han nekade dock, och på senvåren vidtogo utfärderna på nytt. Hon undvek dem helst, eftersom hon hade andra och angenämare resurser för söndagens nöjesbehov – vicevärden var spendersam, och även andra beundrare lossade gärna på pungen för hennes skull. Maken fick allt oftare fara ensam, hon kom med ständigt nya och skickligt motiverade påhitt för att slippa ifrån och för att hindra honom avstå, som han tillbjöd.

Sommaren det året blev rik på varma, molnfria dagar. När den led mot slutet tyckte Gustav att dess avsked borde firas med en utfärd. Ulla gav med sig och fick ett par extra tior för matsäckens delikatesser, som hon lovade anskaffa. Redan på lördagskvällen skulle man ge sig av och övernatta på den utsedda holmen, bestämdes det.

Fredagskvällen gick hon och handlade godsaker, och när han kom från arbetet lördagsmiddag möttes han av läckert matos. Något var i olag med båten, han bleve därför upptagen med att avhjälpa det en del av eftermiddagen men skulle komma hem på bestämd tid för att hämta familjen, förklarade han.

Lagningen gick raskt, han fick tid att hjälpa en kamrat, vars båt också låg i hamnen, och dessutom att på hemvägen vika av till en koloniträdgård och köpa bär åt Ulla och barnen.

Ingen nyckel. Han ringde, hörde att det var barnen som kommo springande. De kivades om vem som skulle öppna – ett sådant busspråk, han måste väl en gång ta i tu med dem, tänkte han. Gert föll tydligen av en pall innanför dörren, varpå denna äntligen gick upp för Alans ansträngningar.

– Var har ni mamma? frågade Gustav de små, som strax återtagit leken att segla en stärkkrage i diskbaljan.

– Mamma har gått ut i det gröna med en farbror, svarade Alan. Hon sa att hon kommer snart hem igen.

– Hon tog alla plättarna med sig med sylt på, klagade Gert. Allihop, Gert får inga plättar.

– Jaha, det gjorde hon och nya pannan med, för hon och farbrorn ska koka potatis, sa hon och ha så väldans lattjo, sa hon.

Gert gnällde:

– Skitmamma, Gert får inte spegla sig mera i nya fina pannan.

Gustav satt slagen. I hans svenskblå ögon sprang det gnistor av vildhet.

Alan sade fula ord, därför att en pinne, med en öletikett till flagga ej ville hålla sig upprätt i kragens knapphål, varpå han yttrade, rädd för en förebråelse, villig att blanda bort saken med en viktig upplysning:

– Titta i skåpet så får pappa se! Den där främmande farbror han tog vartenda dugg i pappas flaska och hällde det i en butelj, som mamma gav honom, och den tog han med sig i det gröna.

Hans brännvin. Var enda atom i hans kropp protesterade mot slikt helgerån. Han störtade till skåpet som stod i rummet. Inte en droppe kvar.

Pojkarna hade hittills ej hört honom svära mer än något enstaka tusan, men nu blevo de imponerade av en radda ord, som de visste förskräckligt syndiga. De kurade hop sig i kökssoffan.

– Vad var det för en farbror, frågade Gustav i dörren, tvingande sig att tala lugnt. Vet du vad han heter,

Alan? Seså, var inte rädd.

– Han heter Ture.

– Vad mer. Han har väl efternamn, förstår du.

– Det vet jag inte, mamma säger bara Ture.

– Har du sett honom förut då?

– Ja-adå, många gånger, för han kommer hit när pappa är borta, och då får Gert och jag slantar till gott, för att vi ska gå ut och inte komma igen med det samma.

Gossens oskyldiga förklaring framkallade vämjeliga syner för den bedragne maken. Med misstankarna högg han omkring i bekantskapskretsen som med en kniv. Men hon hade lekt med så många och han trott att det endast varit behagsjukans oväsentliga skärmystlingar ... Giltigt bevis mot någon – nej det hade han icke.

Gert talade om att han ville äta och Alan ansåg att det var tid att kläda sig fin till utfärden. Men det kom i dagen att han vid denna endast räknade på faderns sällskap, ty då brodern, som höll vakt vid fönstret, för andra gången gav falskt alarm, – nu kommer mamma, – inföll Alan överlägset:

– Vad du är dum som ligger och tittar. Inte kommer mamma som hon sagt, hon som ljuger jämt.

Då barnen började fara fram som vildkatter i skafferiet, satte han dem vid köksbordet och plockade fram mat. Det fanns tillräckligt kvar, om än Ulla tydligen ömmat mer för den främmande farbrorn än för make och barn, ity att de bästa bitarna voro borta. De små uppförde sig icke värre än vanligt, men den sinnesstämning han var i gjorde honom granntyckt och skarpsynt som aldrig förr i fråga om deras brist på hyfsning. Råa ord, okynne, avund, olydnad ... Gert sparkade honom på benet vid en tillrättavisning och skrek ett skällsord i hans ansikte.

– Tyst! Vem har lärt dig säga så fult?

– Det säger mamma.

Hans hand, som var sträckt till en omruskning, drogs tillbaka. Och han mindes plötsligt med avsmak att Ulla, som erfor de lågt ståendes nöje av att höra barn i all oskuld yttra sig gement, plägade locka och uppmuntra sina små till dylik frispråkighet. Och han själv då, hade han ingripit stävjande? Feg, flat hade han varit, en tok, som lät allt gå vind för våg hellre än att äventyra en vällustnatt med sin kvinna.

När gossarna slutat äta, sade han avgörande:

– Det blir ingen utfärd av i kväll, nu ska ni genast lägga er så snart jag bäddat. Snör av er kängorna så länge.

Tonen medgav inga protester.

Gustav retade sig denna kväll på allt. Sängkläderna, barnens huvudlöss, deras underkläder ... Här skulle bli en annan ordning, om han så måste taga i med hårdhandskar för att tvinga henne fullgöra sina plikter.

Genompyrande de inre utbrotten av harmsen ovilja över vad han nu fann vara brister i hennes hemskötsel och barnfostran, var en brinnande svartsjuka. Och alltemellan föll tanken på brännvinet de tagit från honom, som krut i branden ...

Det var hans avsikt att gå ut så fort barnen somnat, men när tillfället erbjöds hade han förlorat lusten. Från ett fönster i rummet såg han tillsynes sorglösa människor draga förbi i en ström med ständiga tillflöden.

Lördagskvällstämning – inledning till en dag av vila och förströelse. Han upptäckte mer än en arbetskamrat på väg ur staden med båtsaker, matkorg, en ljusklädd kvinna, småungar, alldeles som han själv skulle tett sig, om allt gått rätt till. Ensam, bedragen ... Eländiga hustruslinka, som sög ut honom till kropp och själ och hade honom till åtlöje för älskare, sjöd det i hans pinade inre.

Det föll honom icke in att hon skulle vara ute över natten, men före tio kunde hon nog ej tänkas hemkomma. Tiden blev honom odrägligt lång. Läsa! Det gick inte, hans egna tankar fördrevo andras och hindrade nya intryck.

En rastlös vandring vidtog i rummets knappa utrymme.

Klockan blev elva. Lyktljuset glimmade som guldprickar på gatans månskensslöja, skratt och förtroliga tonfall nådde upp till honom, som en sista gång spanade i fönstret.

Föraktande sig själv, därför att han icke kunde driva Ulla ur sina tankar, sökte han ro på kökssoffan. Men den var obekväm, och vissa känningar påminde honom om hur fallen han var för ryggskott, den vanliga timmermansplågan. Alltså blev det ändå att bädda sängen.

Han tänkte först endast kasta sig ovanpå i kläderna. En våg av utmattning kom honom att hastigt ändra mening.

Men det blev ingen sömn på länge. Hur skulle han taga mot henne, när hon återkom? Förebråelser – vad beto de på henne? Handgriplig tuktan? Aldrig. En sådan låghet tillät han sig icke. Ut med henne från hemmet för alltid, skilsmässa ... Ja, men att vara henne förutan, hennes ljuva smekningar ...

Genast vaknade hans kött och krävde hetsigt tillfredsställelse. En natt med Ulla i skogen, omgiven av naturens sjudande kärleksliv, hade varit det mest lockande av de nöjen han väntat sig av utfärden, och här låg han nu ensam ... Hans knutna händer bultade i bädden under passionens anstorm och synernas suggestiva inverkan. Ullas nakenhet i en älskares famn ...

Slutligen blev dock hans hjärna utmattad, domnande, kvitt fantasierna, och lemmarna upphörde att skälva. Sömnen kom men icke drömlös.

Han vaknade från en lek med Gunhild på en hög klippa, under det de sågo sagolikt granna skepp fara direkt in i en regnbåge. I samma nu var han på det klara med att tamburdörren öppnats, ehuru han omöjligt kunnat höra det, ty den kommande hade gått till väga med största försiktighet. Morgonsolen sken obehindrat in och förvandlade den gulmönstriga korkmattan till en mässingsplåt. Gustav låg orörlig, väntade. Han var lugn, något duven efter sömnen, men inne i ställningen.

Dörren till köket stod på glänt. Något av metall föll, skramlade och rullade utåt golvet, vattnet släpptes på, hickningar, en visrefräng, vingliga steg av och an. Men nu voro de stadda mot dörren – han reste sig upp, blev halvliggande på armbågen, och så såg han Ulla.

Hon bar en vit klänning med glesa röda prickar och vit hatt med rött band, under vilket vissna blommor voro stuckna och hängde slokande över brättet. Baktill var kjolen fläckad av fuktig mylla och gräs. Blusen var sönderriven framtill, armbågen stack ut ur ett hål. Hon var svullen kring munnen, svart under ögonen, som glimmade rusigt under det toviga pannhåret. På vänstra kinden fanns en lång sotstrimma.

–Tjänixen på dixen, hu-ur mår du på mor-mor- ronkvi-kvisten? sluddrade hon och gjorde honnör med en sotig kastrull. Och därmed hade även högra kinden en svart pladaska.

Om hon icke varit omtöcknad, skulle Gustavs ansiktsuttryck säkerligen varnat henne att draga sig tillbaka i

tid. Nu raglade hon mot sängen med utbredda armar och fasthållande kastrullen.

– Grisplutten lilla, var inte kymig nu, för här ha-ar du din kis-kissekatt igen, lallade hon.

Vämjelse, förakt och en hatisk förbittring släppte lös vilden inom Gustav. En ed, och han var ur sängen, slängde henne över sitt knä, rev upp hennes kjolar – ritsch, kalsongerna i flikar, och så ven den barkade, kraftiga timmermanshanden. Icke ett ljud kom över hans läppar. Ulla kämpade vilt för att komma ur järngreppet. Hon vrålade, sparkade, bultade honom på benen med kastrullen, så att blodet sprang fram. Bakdelen svällde upp och blånade under den förfärliga handen som hänsynslöst piskade på. Ett barns förfärande skrik hade plötsligt skurit in i Ullas, men ingen märkte det. När hennes utbrott av ilska blevo till dödsskrämda böner för livet, hade redan den späda rösten tystnat.

Vräkt i sängen låg hon orörlig, hennes huvud hade fallit bakåt, strupen, mjäll och vit, var blottad samt vänstra bröstet. Hon såg hans ögon. Det var mord i dem. Skräcken gjorde henne vanmäktig. Hans hand var redan om hennes strupe.

Då ... Var det Gustavs undermedvetna jag som vakade? Han vred sig halvt om, som på befallning, och såg mot barnens bädd. Gert sov fridfullt, men bredvid honom satt Alan stel, färglös i ansiktet, munnen vidöppen, pupillerna uppdragna och fingrarna utspärrade och krökta.

Gustav släppte taget om den vita halsen, men med en sällsam känsla av otillfredsställd lystnad. Seende honom komma kröp gossen snabbt ända ned till fotgaveln och knöt ihop sig under täcket.

– Det är inte farligt, lilla Alan, var inte rädd, sade Gustav hest och försökte lossa det, men gossen höll krampaktigt igen.

– Jag är ju inte ond på dig, min pojke.

Alan gav intet tecken att han hörde. Täcket förrådde hans häftiga andning.

Synd om stackarn, tänkte Gustav, men förstrött. Och utan en blick mot sängen, där Ulla låg orörlig, rädd att tilldraga sig hans uppmärksamhet, gick han ut i köket masserande sin värkande handled. Där slog han sig ned vid bordet, som var belamrat med odiskade kärl och överlevor från kalaset med hans lyckliga rival.

Grannarna måste hava hört uppträdet var hans tanke, kanske hade de givit uttryck åt sitt misshag, fast han icke hört. Det var verkligen fallet. Ovanpå hade man bultat i golvet och under i taket; rop på polis, yrvakna människor i fönstren. Och nu hamrade en stark näve på tamburdörren, men då han förhåll sig tyst och allt förblev lugnt, gav man sig tydligen tillfreds.

Han hade icke mera på sig än skjortan. Solen sken muntert på hans nakna ben och på ena höften, som blottades av en lucka i tyget. Varsnande blod på sin högra hand gned han av den med en fuktig trasa, som Ulla slängt på bordet, och sjönk sedan ned på stolen med huvudet i händerna.

I början kände han ingen ånger över sin brutalitet, han snarare avnjöt en befrielse från något skamligt, djupt kränkande, som länge tyngt, det var rättvisa han skipat, rättvisa. Förnimmelsen var snarlik den han erfor efter njutandet av läcker, starkt kryddad mat. Att han varit så nära att taga hustruns liv, ingav honom ännu ingen fasa. Misstanken han en gång förnekat inför systern, men dock aldrig varit helt kvitt, att Ulla var kvinnan i födslovåndor han sett i trettiofyrans trappuppgång en höstnatt, dök nu upp på nytt, blev till visshet. Fostrets öde? Antagligen strypt, tänkte han. Nemesis om hon nu fått lida samma hemska död.

Om en stund hörde han henne snyfta, först någorlunda dämpat och med avbrott, under vilken hon sannolikt lyssnade, sedan allt högljuddare och uppblandat med råheter och jämrande skrik. Det beredde honom ingen

sorg. Han ändrade icke ställning, ännu hade han sol om benen och den värmde skönt.

Det gläntades tveksamt på rumsdörren. Så skymtade en liten spenslig gestalt, ett smalt ansikte. Gläntan smalnade, vidgades åter, en barnfot syntes – och så kom Alan, även han i bara skjortan. Tvekande först, sprang han de sista stegen och gled så in mellan Gustavs knän. Hela hans kropp darrade.

– Pappa, snälla pappa, har djävulen gått sin väg nu? viskade han.

Gustav ryckte till för ett djupt sting, i medvetandet vilket kvarlämnade en molande oro.

– Vad menar du? sade han för att vinna tid.

– Jag menar om han gått nu för jag är så rädd.

Gustav ville icke höra ordet igen och dock måste han fråga:

– Vilken han?

– Djävulen, viskade gossen med en skygg blick omkring sig.

– Jag har ju sagt dig många gånger att det inte finns någon.

– Ja, men jag såg honom, pappa. Och mamma gråter och svär så förfärligt, så jag törs inte vara inne.

Det låg ett köksförkläde på soffan. Gustav svepte det om gossens axlar och satte honom på sitt knä.

– Vad har mamma gjort, säg pappa?

– Det är du för liten att begripa. Nu ska du inte tänka mera på det, du kanske får följa med mig på sjön, jag vet inte ...

– Ja men –

– Tyst pojke!

Barnet smekte honom avbedjande på kinden.

– Ja, lilla Alan.

Den lille, som såg att faderns ansikte uttryckte sorg, lidande, slöt sig än närmare hans bröst. Då oljudet ini rummet plötsligt stegrades blevo gossens ögon undrande men icke medlidsamma. Han sade:

– Vad mamma åbäkar sig. Hör så hon skriker.

– Är du inte ledsen för henne?

– Nej vars. Jo lite, jag vet inte riktigt.

Gustav lösgjorde sig från armen, som höll om hans hals, kysste honom tröstande:

– Spring in till bror och lägg dig nu, sade han. Du kan vara alldeles lugn, jag ska vara hemma och väcka dig, och då får du något gott.

– Ja, men lilla pappa –

– Seså, skynda dig nu.

Gossen gick dröjande, såg tillbaka ...

Bliven ensam sjönk Gustav ihop. Barnet hade med sina ord liksom räckt honom en spegel, vari han nu såg sig själv. Och för första gången under sin olyckliga förbindelse med Ulla insåg han till fullo, hur djupt hon dragit ned honom, understödd i förstörelseverket av hans starka könssinnlighet. Han, som velat utveckling för sig till frigjord, sund, mänsklighet, hade blivit en neslig slav av driften. Själens intressen hade han kastat för fäfot. Till moderns död var han visserligen skuldfri, men ej till att i hennes lidandes kalk blandats förödmjukelse, vanvård och stundlig ängslan. Systern hade han sårat och avlägsnat genom orättvist partitagande för Ulla i alla misshälligheter. Och nu gärningen, som kommit hans lilla son att förväxla honom med den troende mormoderns helvetesfurste. Nyss hade han till och med yvts över den! Han hade inte ens ryggat för vetskapen om att han varit nära att mörda!

Och framtiden! Alan skulle icke glömma det han bevittnat, och en dag skulle han förstå att det var fadern – som velat dräpa. Ulla skulle avslöja sanningen för honom första lägliga stund. Alan var hans hjärta mycket nära ... Han måste skiljas från henne, riva upp sin tillvaro, som var rotad i kärleken till den ovärdiga. Det gällde barnens räddning; hennes inflytande var endast av ondo. Hur blind han varit! Allt han hoppats, strävat, planerat för hennes lycka! Men detta ångrade han dock ej, ty just det att dela med åt henne hade varit hans renaste glädje. Hädanefter – mörker.

Han gömde ansiktet i händerna, tårar banade sig väg till bordets svartslitna vaxduk. –

När Alan kom in var Ulla på fötter framför spegeln. Gossen stirrade skräckslagen på den hiskliga uppenbarelsen och stod stock stilla med utspärrade ben och fingrarna spretande.

– Vad gapar du på, unge? Vad har pappa sagt åt dig? Du håller förstås med honom.

Gossen teg.

– Jag vill bara säga dig att du inte ska tro ett ord av vad han pratar om mig, för han bara ljuger och skäller ner mig, det har han alltid gjort. Kläm ur dig genast vad han sagt?

– Ne-hej, sade Alan. Och nu höll han händerna knutna.

En knuff i ryggen sände honom på väg till soffan, där Gert fortfarande sov, ostörd av allt som hänt.

Ulla klev upp på en stol framför spegeln för att komma åt att syna baken.

En sån skurk att ha tilltygat henne! En sån ... en sån ... Hon fann inte ord i sin ilska, fräste, skar tänder. Så linkade hon till sängen igen och där började hon att högljutt gråta och höll på med det en bra stund i hopp att få missdådaren uppmjukad, ångerfull och tiggande förlåtelse på knä.

Nej, han var alldeles förstockad. Inte ett ljud, inte minsta tecken. Och här låg hon och grät bort sin tid!

Ilskan drev upp henne igen. Hon kände sig nära att storkna av allt ovett hon ämnade servera honom hett. Hon måste ha tag i honom. Upp med dörrn och buss på.

Ulla var i strumplästen, hon hade sparkat av sig skorna under den vilda kampen. Men även detta förutan hade Gustav nog inte hört henne komma, så försänkt som han var i grubbel.

Nu är det så att en kvinna kan sitta i bara linnet och gråta vid ett köksbord, med solsken om benen, utan att verka löjlig, men en man i blotta skjortan – aldrig. Ulla gav också till ett gapskratt så fort hon fick ögonen på maken. Hans förbluffade uppsyn minskade icke hennes munterhet. Det gjorde gräsligt ont i hennes misshandlade kropp att skratta, men hon kunde icke låta bli; skratt och jämmerrop omväxlade.

Gustav hade rätat på sig, han satt stel med ögonlocken fällda. Hennes gyckel stack honom som ett nålregn. Om Ulla brytt sig om att göra bruk av den insikt hon verkligen ägde i det manliga psyket, skulle hon aktat sig att göra hans sinnesstämning till föremål för löje och än mera hans yttre människa, men hon var så van att anse sig suverän i sin tjuskraft att hon hänsynslöst blott följde sin impuls.

Han kunde också haft orsak att le, ty hennes uppenbarelse var grotesk. Men när han plötsligt steg upp och ögnade henne var det endast med kall vrede. Hennes skratt stockade sig.

– Sköka! sade han vit om läpparna, fick henne med ett grepp i armen från dörröppningen, gick in i rummet och sköt för regeln.

XI.
Misslyckade uträkningar.

Gustav hade löftet till Alan om något gott vid uppvaknandet att infria, han gick därför ned till bagarboden i huset och köpte kakor, sedan han omsorgsfullt klätt sig. Där blev han närgånget betittad av tillstädesvarande – ryktet om uppträdet var tydligen redan i omlopp.

Att Ulla skulle koka kaffe tog han för givet, och han blev icke besviken. Men han fick lukta sig till det, hon gav varken honom eller barnen bud, han fick själv förse sig och hjälpa dem. Hon svarade icke på tilltal. – Jag sätter inte min fot i rummet, så länge du är där, var det enda hon yttrade. Och hon var noga med att dörren mellan dem hölls stängd. Gert skrek och sparkade sig dock tillträde till köket i olikhet med brodern som höll sig stilla och uppenbart tog parti för fadern.

Ett försök av Gustav att bortförklara den brutala handling gossen bevittnat som en livlig dröm, avvisades av Alan tveklöst. Han sade:

– Äh pytt, försök inte att lura mig, för jag är ju på sjätte året, och jag håller ju på och äter bakelsen, som jag skulle få om jag gick och la’ mig och sov.

Gustav beslöt fara ut med båten och räknade på att få vara ensam. Men Alan tiggde sig slutligen med. Nåden i köket rörde icke ett finger till hjälp med deras matsäck, Gustav fick plocka hop vad han kom åt i en vaxduksväska och köpa mera på vägen. Besynnerligt! Den lilla pojkhanden kändes som ett stöd, som en hjälp. Kanske livet kunde uthärdas, trots lyckan grusats; barnen ...

De landade på en holme, enslig och med en natur, som i sin blidhet ägde förmågan att verka helande och lindrande på ett kvalt sinne. Barnet lekte stillsamt omkring honom, härmade fåglarna, sov vid hans sida, behövde honom. Det lilla inbundna ansiktet bar ett lillgammalt lyckligt uttryck, som grep Gustav och stärkte och fördjupade hans vilja att egna sig åt barnen för framtiden. Slut med sjunkandet. Uppåt, framåt var det enda värdiga hädanefter. Han sade det icke i ord och själens ton var ödmjuk och liknade mer en åstundan än ett tillförlitligt beslut.

Under tiden var fru Ulla hos sin mamma.

Hon hade åkt dit i bil tillsammans med Gert, efter det hon misslyckats vid försöket att få honom inhyst för dagen hos en familj i huset. Hon var osäker på mottagandet, ty hon stod inte på god fot med modern sedan en tid. Inte heller hade hon så noga reda på hur mamma Svensson hade det ställt. Nå, allt ordnade sig, men o Herre en sån pina att sitta. ... Den satans Gustav! Aj! Vänta, han skulle få betala, så sant hon var en kvinna. Jo, och det med ränta till.

Fru Svensson kom själv och öppnade. Och hon nästan förlorade målföret vid anblicken av sitt främmande. Hon spärrade ingången med sin stora kropp, men överraskningen betog henne kraft till motstånd, då Ulla

sköt på bakåt och linkade in med Gert vid handen.

– O, mamma, jag är så förfärligt olycklig, snyftade hon.

Stina Svensson stoppade in sin alltför svällande barm i livstycket och knöt underkjolen stadigare; hon hade icke stort mera på sig. Hon hade påtagligen tankarna på egna angelägenheter, ty hon tog dotterns patetiska tillkännagivande med ro. Ulla slank utan vidare in i rummet. Kaffeos, tobaks- och sängkammarlukt gjorde luften därinne tung, men för Ulla var den naturlig och hon inandades den med lent kittlande välbehag. Stina hade långsamt följt, stod nu vid dörren och såg ut som om hon önskat sig osynlig.

Ulla backade inpå modern, de våta ögonen blevo onaturligt stora och hon utbrast häpen:

– Vad sjutton nu då, morsan! Igen!

I den amerikanska skåpsängen satt en karl och drack kaffe med dopp.

– Tjänis! hälsade han flinande. Va är du för en liten pulla?

Ulla makade sig så att hon kunde se modern i ansiktet:

– Är du inte guds barn längre, morsan, va?

– Nej då, morsan har fallit från, kom det från utdragssoffan.

Där låg Ivar, Stinas yngste, och rökte en cigarrett. Ullas min underströk hennes utrop!

– Usch, är du också här, sån otur!

– Du kan väl sätta dig för ett par minuter, nu när du är här, sade modern surt. Hennes höga färg började sjunka, det värsta var nu sagt tack vare Ivar.

Sitta! Gubevare baken, tänkte Ulla och försökte att med värdighet gå fram till fönstret genom den smala gången mellan skåpsängen och utdragssoffan. Där stod hon sedan och hängde med kroppen. Snedblickar övertygade henne om att den nya styvfadern såg rätt bra ut och var yngre än mamma Svensson – fördjupningen i kudden bredvid hans och en natttröja på täcket förrådde otvetydigt arten av förbindelsen.

Även hans ögon spanade förstulet, och den svartsjukt skarpsynta Stina såg att hennes dotter fann nåd för dem.

– Vad vill du egentligen? frågade hon ogästvänligt. Låt bli sakerna på byrån Gert, gå ner från stolen, säger jag.

Ullas tårar strejkade aldrig när påkallade.

– Gustav ... Gustav ... snyftade hon.

– Nå, vad är det med den stackars karln? Har du fått kol på'n till slut?

– Jag! Det är han, som – O, morsan, jag sätter aldrig min fot inom hans dörrar mer.

– Jessus vad du skrämmer mig. Men varför står du, sitt vetja, det blir väl inte bättre för att du dinglar som ett rangel. Vad har ni haft för er, det är nog ditt fel som vanligt?

– Mitt! Jag har väl aldrig gjort något ont. Han har försökt att skjuta ihjäl mig.

– Oj oj oj. Gick det?

– Nej, tydligen inte, svarade Ulla buttert.

– Ja, se karlar, man vet aldrig var man har dem. Tänk, Gustav Frejtorp, som är så hygglig. Men vart tog kulan vägen, den sitter väl inte kvar i dig på något håll? Opp med dig, Ivar, du får gno efter doktorn, kvicka dig, grabb.

– Jo, du är god du, sade Ivar till systern och gäspade och sträckte sig lättjefullt. Han hade alltsedan hon kom egnat henne en oavlåtlig uppmärksamhet, skärpt av motviljan dem emellan.

– Prata inte skräp, morsan, sade han sakligt. Hon har bara fått smörj helt enkelt, hon tar sig så ofta bak och grinar illa.

– Äh, äh, bräkte Stina. På det lilla viset, så dumt att vi eldat upp stolen med hål i. Ja där ser du. Vad var det jag sa dig en gång, då du var mallig i pipen?

Herrn i skåpsängen, som vid Ivars meddelande glömt sin giffel halvvägs mot gapet, mumsade åter och sade medlidsamt.

– Ge lilla frun en redig sup, Stina, det behöver hon.

Stina svarade ej men Ivar:

– Ja, som omslag med mycket salt i.

– Min gamla mamma brukade säga att brännvin och salt var bra för allting, nickade Stina.

Det kröp i Ulla. Om modern talat i god tro var omöjligt att avgöra, hon såg med ens så fromt barmhärtig ut, men Ivar ... Ulla knöt näven åt honom. Sedan bad hon mör i munnen.

– Jag är nöjd med lite kaffe, morsan lilla, och så vill jag lägga mig en stund, för jag har gått igenom så mycket i dag.

– Det går visst för sig det, kom bara, flinade Stinas kavaljer och makade åt sig i skåpsängen.

Men fästmön rynkade sina svarta bryn.

– Kaffe ska du få, men ligga ... Nej det är bäst du ger dig av hem. Här kan du inte vara, kom det argt.

– Mamma, du vet inte hur jag blivit behandlad. Du ska få höra allt sedan. Jag ser väl gräslig ut så som jag gråtit, och här är du och har det så bra på alla vis. –

– Det är allt bäst att ni tittar till grabben, avbröt Ivar och tände en ny cigarrett.

Gert satt vid kommoden, i vilken han hittat skokräm och borstar, doppade fingrarna i burken och målade sina ljusgrå strumpor svarta.

Ulla fick omsider sitt kaffe. Medan hon i hastigt klarnande lynne njöt sin frukost, pallrade sig herr Engström ur cedersängen och gjorde toalett öppet och rättframt. Ivar måste dragas vid benen ur soffan av Stina; när hon så upptäckte att han bränt hål på lakanet med sitt rökverk, väntade Ulla skadeglatt: nu far han åt häcklefjäll. Men hon bedrog sig. Ivar tog modern om halsen, och stack en tvåkrona i hennes hand.

– Var får du pengar ifrån? utbrast Ulla slokörad.

Modern svarade i hans ställe:

– Ivar arbetar för två allraminst. Han är springpojke och ibland hjälper han till på restauranten, där jag har mitt knog, och vid tillfälle staterar han på en friluftsteater.

– Teatern! En sån bondtur för den odågan! Så fort jag blir skild ska jag gå in vid filmen och bli filmstjärna, för det passar jag till, sade Ulla.

– Tänker du skiljas? Så tokig är du väl ändå inte.

– Det ska jag. Jag har lämnat Gustav för alltid.

Ivar som höll på att tvätta sig och var löddrig ner på bröstet, tog nyckeln med träklots från en spik vid dörren, gick gravitetiskt fram till systern, bugade djupt och räckte den vördsamt åt henne:

– För berömlig gärning. Medalj att bäras på bröstet, sade han.

Skåpsängen var redan uppfälld, vilket gjorde rummet rymligare. Stina ordnade färmt, hon skjutsade med herrarna, men dessa fogade sig tämligen villigt; och försvunno snart. När Stina satte söndagssteken över elden, tog hon upp frågan om skilsmässa på nytt. Och åter avrådde hon. Men Ulla var orubblig.

– Nå, men barnen då, hur ska det bli för dem?

– Dem får Gustav behålla. Inte kan jag ha besvär med ungarna.

– Men var ska du vara tills det blir ordnat?

– Här hos dig förstås.

– Omöjligt. Vi har för trångt.

– Pytt. Jag förstår väl sjukan. Men var lugn, jag ska inte titta åt din skatt.

Ulla ville gärna veta hur modern nu hade det med sin församling, men som hon önskade stå väl med henne, fann hon det klokast att icke vara påträngande utan nöja sig med den upplysning hon fått. Modern hade nämligen helt kort sagt att hon sedan en tid var utesluten ur församlingen. Orsaken hade hon icke nämnt. Ulla förstod ändå. Engström, naturligtvis. Nåja, den jordiska kärleken hade troligen räddat hennes förstånd och förskönat henne med, under bönhustiden hade allt Stina varit litet snurrig.

– Du har min välsignelse, sade hon till modern. Det är livat att vara kär, det är bara synd att det går så snart över.

– Inte alltid, invände Stina hoppfullt.

– Nej. Och du ska få se, morsan, att Gustav kommer hit senast i kväll och tigger mig på sina bara knän om att jag ska komma hem och ber mig om förlåtelse. Men lilla Ullan ska allt hålla stånd hon.

Ullas tro kom på skam. Engström fick överlåta sin plats i cedersängen åt Ulla och Gert och själv kinesa hos Ivar. Och inte blott för en natt, som Stina innerligt hoppades. Gustav gav intet livstecken från sig men väl Ullas säregna tjusningsförmåga på manliga sinnen. Engström började bliva oroväckande het i blicken vid blotta ljudet av den unga kvinnans röst men kallsinnig mot Stina. Hur hon längtade att svärsonen skulle hämta den ovälkomna! Gert var också till besvär, hans mor löpte ute efter förströelser lämnande honom vind för våg. Stina måste vara hemma mycket, förvärvsarbetet led, pengarna sinade. Och så till: den ohjälpliga fiendskapen mellan bror och syster, vid vars utbrott hon, den oskyldiga, alltid fick sitta emellan.

Restauranten krävde hennes arbete på fredagen. Hon måste gå dit, om hon ville behålla platsen, sade hon till Ulla, som visade en sur uppsyn över att nödgas se till Gert för dagen.

När Stina på kvällen hemkom, fann hon en skriven papperslapp nålad på gardinen. Hon läste:

»Adjöss med dig, stomman, jag står inte ut med er längre. Lilla Ulla kilar hem till sin gubbe och får sig gödkalv. Sörj nu inte ditt hjärta sönder och samman och kyss Engströmen från mig.»

Mellersta byrålådan stod en smula öppen. Stina anade oråd, undersökte innehållet – fyra lakan saknades, naturligtvis de bästa.

Ungefär samtidigt stod Ulla hemma vid spiseln och spädde en läcker kalvstek, som hon anskaffat för de pantsatta lakanen.

När Gustav kom från arbetet studsade han. Upplyst! Matos! Barnen kommo springande, glada, ivriga. Gert fattade om hans ben, hoppade upp mot honom, ropade:

– Gert ä' så glad, så glad, så glad.

Alan sade:

– Mamma är hemma, och hon har hämtat mig från barnkrubban. Hon är bara på magasinet och köper grädde och kommer strax.

En blus, tydligen nyss begagnad, hängde över en stolsrygg. Mannen spårade rundningen av kvinnobarmen, tyckte sig känna värmen och doften av len hud. Hans hustru ...

Ulla nickade obesvärat, då hon om ett par minuter inträdde, blossande av den snabba gången. Det var som om hon skiljts från honom i den största sämja några timmar förut. Hon gick strax och vände på kalvsteken.

– O, så väl att den inte bränts vid, jag var så ängslig, småpratade hon. Gertrud Olsson är på tok, kära du, det är nog den där Valdemar Larsson, målarn du vet, som är skuld till det. Nu ska vi snart äta, jag har köpt gurka.

Gustav förhöll sig tyst. Han såg dum ut i sin stela häpnad över hennes ogenerade uppträdande.

– Kära du, hur är det med dig, är du sjuk, jag tycker du ser blek ut? frågade Ulla hustruömt och smekte hans skuldra.

Det kostade på att avvisa den handen. Fortfarande ordlös gick han in i rummet och var noga med att stänga dörren efter sig, men blev dock stående bredvid den.

I hans känslovärld rådde kaos. Och tankarna uppsögos av en rysande vällust, när han hörde hennes fötters mjuka fall. Syner av vaggande höfter, en kjol som smög in i knävecket vid vart steg, brände hans ögonlock, immade globerna.

Fördömda fä! klubbade han till djuret i sig.

Hon kunde spela könsmusik den kvinnan. Om hon kastat sig om hans hals slösande smekningar eller tiggt på knä om förlåtelse, då skulle han gott rett sig, ty på dylikt var han förberedd och hade inriktat sin vilja till motstånd. Men detta lena inglidande i deras gamla förtrolighet förtog honom kraft och sans och vett.

Gustav Frejtorp hade alltsedan katastrofen med hustrun, då vildheten, som lurade i hans väsens djup, triumferat men dock i sista stund kuvats, varit stadd i andligt växande. Men ännu var han blott mäktig ett

svagt motstånd, skarpt ansatt av könsdriften. Visserligen kände han en upprorisk ångest, då han klart formulerade sin ställning sålunda: får hon mig under sitt täcke, så blir jag ett kräk för alltid, men agget i själen mot Ulla förgicks i medvetandet om att hennes lemmars ljuvhet var hans att njuta med hennes fulla medgivande. Obeslutsam, skälvande invärtes, hörde han hustrun ropa att han skulle komma till bords, men först då hon själv kom i dörren, reste han sig. Och hade han gått, så skulle det varit döden för hans bättre jag.

Men med ens förvandlades Ullas drag, där hon väntade förföriskt leende – en panna hade rullat utåt golvet. Hon var borta i blinken, skrek argt och gällt som en skrikblåsa:

– Din ärans klånypa till unge! Gustav, Gert har slagit ut såsen för mig. Var i jesse namn är rottingen, jag kan inte få tag i den!

Mannen stängde till dörren. Han begrep att hans närvaro var Ulla likgiltig, då hon hade att tillaga ny sås till kalvsteken, egenkärare var han icke fastän karl. Det blev alltså en frist för honom, synnerligen behövlig för att bringa reda i hans känslovärld. Och nu blev det gynnsammare resultat för de ädla syftena. Det är inte omöjligt att Ulla ofrivilligt bidrog därtill, i det hon, uppgående i stundens sensationer av förbittring, brådska och nervpåfrestning, icke längre sög honom till sig med sin könslystnads tentakler.

Alan hade gått ut för att se på vad brodern ställt till och på upptuktelsen. Sen kom han in igen och satt storögd och såg oavvänt på fadern. Om en stund kom Gert farande. Hans ansikte var randigt av smuts och tårar, men ögonen skrattade. Han drog fadern i ärmen.

– Kom och ät, pappa, kom strax, för Gert är så förskräckligt hungrig!

Vid bordet blev stämningen dräglig tack vare barnens oskyldiga glättighet; för dem hade samvaron nyhetens behag. Ulla hade återvunnit sitt goda lynne, var älskvärd, moderlig, lovade dem leksaker och fyllde deras tallrikar. Och i morgon ska ni få fara ut långt, långt med pappas båt och sova på natten om det blir varmt väder, sade hon med en menande blick på mannen.

Gert klappade i händerna. Men Alan satt mulen och med en skeptisk, lillgammal min. Han sade:

– Mamma lurade oss i lördags, det tycker jag var simpelt gjort.

Gustav måste slå ned sina ögon för gossens, som uppfordrade honom att bestraffa brottet.

Aj, aj, hon hade råkat in på farligt område, den där bortbytingen var alldeles oberäknelig! Med en fyndig vändning fick hon samtalet in på annat spår och pladdrade obesvärat. Gustav förhöll sig antingen tyst eller svarade enstavigt. Ingenting visade att hustrun märkte det. Hon skar för och öste sås över hans stekskivor, just lagom för hans smak.

– Det är så sant, kära du, jag har så när glömt att tala om för dig att jag gjort opp med fru Nilsson, som hjälpt dig. Hon vill ha en femton kronor, tror jag, sade Ulla inställsamt.

Han svarade med en nick. Ulla fortfor utan att tänka sig för, glömsk av strategien för lusten att sladdra och uppgaskad av ett glas öl och tillfredsställelsen över att maten lyckats.

– Vet du vad Gustav, kära du, jag tycker du skulle ta dig en duktig nubbe till kalvsteken.

Han ryckte till, blängde, blev blodröd. Nubbe! Vad ville han hellre, men var ta den? Levande klart såg han för sig sin fulla brännvinsflaska – en karl som tömde den och Ulla bredvid, kelig, leende åt sitt förräderi. Hans brännvin! Av stålblänket i hans ögon var det icke att misstaga sig på vredens äktsvenska art. Han sade skarpt:

– Det har du sörjt för att jag inte kan.

– Jag! Den där skvätten ... Du kunde väl skaffat dig annat.

Nu sköt han i höjden och prässade hop käkarna. Dåliga tecken. Hon skyndade sig att översläta.

– Jag ska hämta åt dig i morgon –

– Behövs inte, avbröt han kort. Det är slut mellan oss. Jag har talat vid en advokat om skilsmässa.

Han var själv förbluffad över sin plötsliga beslutsamhet.

– Skilsmässa! Är du klok du, det vill jag på inga villkor.

– Din vilja betyder ingenting därvidlag.

– Inte det? Vi får väl se. Du har väl inget att förebrå mig, det är ju jag som har orsak att vara ond för du misshandlade mig så förfärligt och närapå mördade mig för en så'n struntsak som att jag gått ut en stund med bekanta. Jag har rysliga märken än.

Gustav skickade barnen in i rummet. – Alan hade varnat honom till försiktighet med sin plötsligt förvirrade och skrämda uppsyn. Ensam med hustrun, vars replik löpte ut i en oresonlig svada, avbröt han åter hänsynslöst.

– Tig. Gjort är gjort. Kanske ångrar jag att jag var alltför brutal, men säkert är att jag varit för slapp mot dig. Du hör till dem som ska tyglas, du förstår inte en högsint tillit. –

– Jag har aldrig svikit dig. Du kan inte påbörda mig något, insköt Ulla ettrigt.

– Advokaten sa' mig, att skilsmässan är given, och du får gå från hem och barn på grund av trohetsbrott.

– Så'na himmelskriande lögner du måtte pumpat i honom. När skulle jag begått dem? Jag nekar absolut.

– Det är bara frågan om ett – det i lördags, för det finns det vittnen på.

Ulla slog till ett cyniskt skratt.

– Nej, där högg du allt i sten. Försök inte. Man inbjuder inte en hop folk att –

Hans leda var så tydlig att hon självmant tystnade. Efter ett uppehåll drev nyfikenheten henne att fråga:

– Vad är det för lögnhalsar du kommer med till vittnen?

Han svarade behärskat:

– Du är snart i var mans mun, Ulla. Ester Salgren och Herman Pettersson såg dig och din vän för tillfället strax nedanför klippan vid Lillsjön. Jo, de tog er på bar gärning. Ester till och med kastade grästorv på er, när hon förstod.

Ulla satt och klippte med ögonlocken. Mannen tog fram sin plånbok:

– Hur mycket behöver du för dig och barnen? Räcker det här? Jag måste ha något till kost och bostad åt mig själv, förstår du. Det är för en vecka.

– Vad! Du tänker väl inte flytta från oss med det samma?

– Det blir ju bäst. Jo.

Hon hängde sig plötsligt om hans hals, smekte honom förledande, brukade all sin tjusning, tiggde honom om att stanna; vädjade, grät: – Inte i kväll! Var kvar, jag blir så förtvivlad annars, jag som var så glad över att få vara hos dig igen, du är ju min egen, gå inte, gå inte – – –

Han såg henne gå i rummet och breda lakanen med loja, svepande rörelser – han hade icke förmått stå emot hennes böner. Det är att utmana min manlighet, hade han tänkt och betingat sig liggplats i kökssoffan. Ensam. Vilket hon gått in på – med ett förstulet evasmil.

På morgonen kokade hon kaffe åt honom, butter, otillfredsställd. Hon hade dock själv omakat sig med att mitt i natten stå vid hans soffa och be honom om att få krypa ned där. Resultatet? En hårresande förbannelse och en tillvänd rygg.

Gustav Frejtorp hade alltså avgörande besegrat sin djuriska drift ifråga om Ulla ... Därmed hade han ock tagit första steget på fast mark, räddad från den gungfly, varpå hustrun lockat ut honom och vilken nära förkvävt hans personlighets ädlaste möjligheter. Vad kampen kostade honom fatta de hetblodiga. –

Han övergav hemmet, men Ulla hade dock intet att beklaga sig över, ty han sörjde frikostigt för hennes och barnens underhåll. Likväl stod hon icke ut med att sköta om de små mer än en knapp månad. Hon kom en kväll till sin mor och bad att få lämna gossarna där en stund, hon hade nämligen ärenden att uträtta. Det blev en lång och bedrövlig väntan för barnen, tills de omsider fingo lägga sig hos Ivar i utdragssoffan. På morgonen var hon fortfarande borta och förblev det.

Sedan kom det i dagen att flykten var förberedd, hemmet var nämligen berövat allt som kunde omsättas i pengar.

Gunhild tog barnen till sig och behöll dem, tills skilsmässan var avkunnad makarna emellan. Då hade Gustav fått i ordning ett enkelt hem och hämtade dem, lycklig att kunna uppfylla sin längtan. När han första kvällen, trött efter dagens arbete, hemkom och möttes av deras röster och ivriga små fötter, blåste en sund livsglädje genom hans själ, och han tänkte: Här finns att knoga för.

Han lyfte dem högt.

– Hejsan, småttingar, nu ska vi göra dunderkarlar av er, det är ni väl med på, va? sade han glättigt.

XII.
En dotter av sin tid.

Gunhild hade vidtalat en ung kvinna ur sitt umgänge att hushålla för Gustav och hans småpojkar. Avtalet gällde bara ett par månader, men den ömsesidiga belåtenheten förlängde hennes vistelse till nära ett år, och hon flyttade för att gifta sig. Hon hade då fått pli på Ullas vildbasare så pass att de icke uppförde sig värre än nutidsbarn i gemen. Gert var hennes gunstling. Alans växlande lynnesart förstod hon icke, men var dock god mot honom. Hans tillgivenhet vann hon ej, den egnades uteslutande Gustav. Ett fel i hennes sätt med honom var att hon talade med honom som om han varit vuxen, förledd därtill av hans lillgamla idéer och intelligens. Och det förbättrade icke saken att hon var ganska tungsint av naturen. Även Gustav glömde allt för ofta att Alan bara var en liten pys, i det han lät honom blicka in i sin själ, än hopplös och kvald, än förtröstansfull, modig och tapper. –

Gustav måste själv skaffa sig hushållerska denna gång. På hushållerskor var det ingen brist. Hembiträdena ville gärna slippa matmorskommandot och råda sig själva och över en ungkarl. Men hur få den rätta? Herr Frejtorp, som insåg och erkände sin oerfarenhet i husliga affärer, fann det lättvindigast att låta

fruntimmerskarln ge utslaget. Alltså utsåg han den vackraste flicka som stod till buds. Dock utan baktankar.

Edla Alm var av vallonbörd. Glimmande och eldiga ögon, rosig, mörk hy, en viljestark mun, som gärna log. Hon älskade arbetet, och hon njöt det. I hennes rörelser var kraftig rytm men icke tung, det ingav åskådaren en uppfriskande glättighet att se henne syssla. Allt hon hade hand vid blev välgjort och, där sådant var möjligt, med en kokett anstrykning.

Det var en flicka, som man kunde resonera med utan att behöva frukta kvinnologik. Dessutom var hon ett barn av nutiden, naturligtvis frånsett dyrkan av arbetet.

Det skulle bara behövts en uppmuntran för att Gustavs gryende tycke för henne blivit kärlek. Men hon var endast rättframt vänlig. Som husbonde behövde han ej känna sig, och det var han tacksam för. Ett par arbetskamrater, var och en i ansvar för sitt, så ville hon tydligen ha deras förhållande.

Nåja. Men i alla fall sårade det hans fåfänga som karl med kvinnotycke.

Edla var mycket nöjeslysten. Sällan var hon hemma en kväll om möjlighet gavs att slippa. Hon dansade sönder ett par lackskor i månaden, såg teaterpjäser, hörde musik och gick i brist på annat på biograf. Självklart hade hon sällskap, men Gustav såg aldrig till någon. Och han fann sig hindrad att säga något mot nöjesrännet, då hon skötte sitt arbete klanderfritt och som han trodde höll hemmet i helgd för tvivelaktig erotik.

Hände så att han en natt satt uppe och renskrev ett föreningsprotokoll – han var numera sekreterare i en sammanslutning. Klockan gick på tu, redan en timme tidigare hade han hört Edla komma hem och visste att hon genast gått till sängs i köket. Protokollet var i det närmaste färdigt. Skönt att få sova, tänkte han. Stavningen av ett ord brydde honom, han reste sig för att taga en ordlista från chiffonierhörnet. I samma nu såg han dörren glida upp och en man kliva in klädd i ytterrock och mjuk filthatt och med en blommig påse i handen.

Båda stirrade, främlingen handfallen, då skrattade han till, lyfte ett par tum på hatten, gjorde helt om och var borta.

Gustav lyssnade. Gick Edlas främmande, eller slank han in genom rätt dörr? Ovisst. Men om en stund hörde han att det var två i köket.

Följande förmiddag var han ledig från arbetet, vilket kom bra till pass för hans tillämnade uppgörelse med flickan. Han väntade att få se henne brydd och rodnande för hans blick, men hon syntes snarare skrattlysten. Han väjde i det längsta att vidröra nattens händelse, grep sig dock slutligen an fast besvärad av en kuslig förkänsla av kommande nederlag.

Han gick rakt på sak.

– Hör nu Edla, jag kan verkligen inte tillåta att Edla tar emot herrbesök om natten här hemma.

Hon såg upp från Gerts känga, som hon höll på att snöra:

– Jaså. Var ska jag då ta emot dem, tycker Frejtorp? Jag bor ju här vetja.

Svaret var icke sådant han väntat. Han strök bort ett leende och lyckades att få sin röst farbroderlig.

– Jag anser att Edla bör avstå från dylikt.

– Frejtorps tycke därvidlag gör varken till eller från. Jag råder mig själv, svarade Edla bestämt.

– Ja Edla, ursäkta mig att jag påminner, men Edla är i min tjänst –

– Jag har aldrig tänkt mig annat än att vårt avtal gällde dagarna och inte mer. Har Frejtorp något att anmärka på mitt arbete? Slösar jag bort tiden kanske?

– Nej då. Jag är fullt belåten.

– Nå då så. Natten är väl min skulle jag tro, att använda som jag har lust till. Jag har inte avsagt mig min rätt som människa, fast jag tagit plats, ser Frejtorp.

Edlas ton var genomgående rättframt vänskaplig, likaså uppsynen. Förlägen över sin roll som moralist önskade Gustav att han icke själv sutte i glashus. Och han var rädd för att hon skulle kasta en sten och sökte välja sina ord därefter. Men just känslan av ofrihet kom honom att dabba sig.

– Tillåt mig att fråga om Edla är förlovad med honom som var här i natt, sade han.

– Nej då, det är jag inte, svarade Edla frejdigt.

– Men ni tänker väl gifta er med varandra?

– Det var en närgången fråga.

– Men jag menar väl, Edla. Och jag är ju så mycket äldre ...

– Det har aldrig varit på tal, allvarsamt åtminstone. Nej, så fjollig är jag inte, han är trevlig men en dålig arbetare och karaktärslös med.

Hon satt nu bredvid Gert i kökssoffan och hjälpte honom att klippa pappersgubbar.

– Titta så vackert Edla klipper, pappa! Gert har så väldans lattjo, sade gossen.

– Roligt, rättade Gustav mekaniskt.

– En framtid med honom – usch nej då, tillade flickan eftertänksamt. Men för stunden är det ju livat.

Gustav sade:

– Edla då, man ska leva sedligt.

Han hajade till. Mycket riktigt, krasch i glashuset. Hon frågade blitt:

– Gör Frejtorp det då?

– Det som inte skadar en man, är ett fördärv för en kvinna, sade han kort.

– Karlprat. Ett gammalt påhitt för att hålla kvinnan i tygel, smålog Edla överlägset.

– Det är att ta saken alltför lättvindigt. Tänk efter! Edla är ju allt annat än enfaldig.

Hon förhåll sig tyst en stund, varunder hon att döma av minspelet lade till, drog från, summerade. Sedan sade hon dröjande:

– Något inom mig medger visserligen att Frejtorp har rätt, men det är nog bara gamla tiders fördomar som ta sig ton. Jag tror att män och kvinnor av naturen är av samma ull ifråga om det sexuella. Och vi moderna kvinnor vill ju leva naturenligt. Som männen alltid gjort förresten.

– Men jag tror att det går åt skogen för släktet. Edla, om kvinnorna antar vanor som vi.

Hon smålog fränt gäckande. För första gången verkade hennes väsen motbjudande, han erfor en ryggande förnimmelse som inför något ej fullt friskt, ett lönnligt frätande ont. För ögonblicket väckte det hans undran, men han skulle snart förstå. Ty när han häntydde på ett möjligt havandeskap som följd av hennes lösa förbindelse utbrast hon med ovilja:

– Barn! Aldrig. Det har jag satt mig i sinnet på, sak samma om jag gifter mig eller icke.

Gustav som iakttog henne, såg henne därvid ofrivilligt kasta en blick på den mittemot stående spegelskänkens vänstra hylla. Var det en spricka i glaset? Han strök eld på sin cigarr och kom då att ändra ställning – nej det låg något på hyllan halvt utanför, avspeglat. Han böjde sig fram ... Det var en sond.

Edla var med. Nu lågade hennes ansikte. Hon klippte med allt sitt intresse skenbart fästat på pappershästen, som Gert utbett sig. Tummen knep krampaktigt i materialet ... Hon gjorde dock nervositeten ihärdigt motstånd men hade icke upphört att darra, då hon uppfordrades att svara. Gustav sade allvarligt:

– Sånt där ska Edla akta sig för. Det är farliga saker.

Hon ryckte på axlarna, såg fortfarande ned.

– Det angår ingen annan än mig själv.

– Lagen säger annat. Och den straffar hårt.

Hennes vallonblod tog med ens eld.

– Det vet jag väl. Som om inte den där lagen kunde väcka opp de döda med sin orättvisa. Är inte en kvinnas liv hennes eget? Vill hon våga det så har hon rätt till det.

– Må vara. Men hon dödar ju spirande liv också, invände Gustav.

– Hon gör det, ja. Och så länge hon inte fött det, utan det bara är en del av henne själv har hon rätt att bestämma över det.

– Det går jag inte med på. Fördriver hon det så är det ett brott hon begår. Fostret tillhör inte henne ensamt utan också fadern och samhället. –

– Kvinnans innersta medvetande säger annorlunda, avbröt Edla häftigt. Faderskapet är väl i grunden något tillfälligt. Har en far i regel någon kärlek för sitt oäkta barn? Nej. Han missunnar det att leva, och det anser jag är ett bevis för att mitt påstående är riktigt.

– Med Edla, familjeförsörjarnas uppoffrande liv ... Hårt arbete, ansvar, bekymmer, otack, liten glädje –

– Ja, ja, men vad är det allt mot mödrarnas oavlåtliga mödor för barnen. Har Frejtorp själv haft en god mor?

Han nickade, gripen av minnet.

– Räknade hon stegen, tror Frejtorp, som hon tog för er?

– Aldrig.

– Så var också min lilla mamma, sade hon med tårglänsande ögon. Och hon fortfor efter ett uppehåll: Frejtorp förstår då att jag vet hur en mor ska vara. Men själv saknar jag alla förutsättningar att bli sådan. Jag tänker bara på mig själv och har inte den minsta lust att offra mig för andra, och jag vill framför allt njuta

livet. Och någon moderslängtan har jag absolut inte. När man är sådan, tycker jag att det är orätt, ja ett brott att bli mor.

Han fann intet att svara. Han beundrade henne för hennes hänsynslösa uppriktighet och förstod att den var ett bevis på aktning för honom. Men på samma gång var han i viss mån kränkt av den i sin egenskap av man.

Han stod tyst och såg på hur hon bredde Gert en smörgås och lagade till choklad åt honom.

– Men Edla är ju så snäll mot småpojkarna, sade han så. Och det var ett tvivel på hennes givna förklaringar även i hans ton.

– Snäll! Jag gör vad jag har betalt för. Sin plikt ska man sköta fullt ut, svarade hon stolt.

– Men de tycker om Edla, det vet jag.

– Ja, för att jag är glad och lekfull. Det ligger ju i mitt lynne. Men när Gert föll omkull här om dagen och slog hål på benet, så kom han inte till mig för att bli hjälpt och tröstad, utan han klängde upp i knät på fru Hamrin, som var här för tillfället.

Gustav såg på sitt ur. Han kände sig ytterligt olustig för att taga upp frågan om Edlas nattliga främmande på nytt, ville smita. Men då hon märkte hans avsikt, sade hon lugnt:

– Kanske Frejtorp vill att jag flyttar så snart som möjligt?

– Edla vill inte lyssna till råd alltså?

– Jag prutar inte av ett dugg på min självständighet, Frejtorp. Men misstaget i natt ...

Hon brast i skratt. Och Gustav gjorde sällskap.

– Det får Frejtorp vara snäll och förlåta.

Han nickade. Och sade sedan:

– Nej, jag vill inte mista Edla. Och inte heller har jag rätt att ställa krav på Edla, som jag inte ville underkasta mig själv.

Och därvid blev det. –

Ett halvår till fick Gustav behålla sin dugliga hushållerska, varefter Amerika tog henne. Minnet av henne förflyktigades påfallande hastigt hos barnen. Men deras far bevarade henne i tacksam hågkomst, ty hon hade tagit hushållet med dess omsorger helt på sitt ansvar och därmed givit honom den ro han behövde för läkning av såren, som olyckan slagit, och för harmonisk förkovran i individuell kultur.

XIII.
Rosa och kärleken.

Efter vallonflickan avlöste tre hushållerskor varandra i rask följd hos Frejtorps. Alla hade de varit under trettio års ålder. Gustav mindes dem med leda som inkarnationer av slarv, oredlighet och slams. Sannolikt hade de antagit platsen i tro att intimt samliv med husbonden ingick i kontraktet som underförstått, ty när de funno ut att han inga osedliga närmanden gjorde, så vantrivdes de och läto allt gå vind för våg.

Ungdom och dårskap, tänkte Gustav. Och så beslöt han sig för att anställa fröken Rosa Melander, en djupt

allvarlig kvinna, fyrtiofyra år gammal och nitisk medlem av det samfund, som två gånger upptagit Stina Svensson i sitt sköte och på goda och likartade grunder ävenledes två gånger makat henne därifrån.

Rosa fann sig genast väl tillrätta i allt. Barnen voro förvildade, men hon lyckades få dem under sin lydno så småningom; hon var barnkär men utan pjosk. Frejtorp tyckte hon om från första stund, och stor var hennes sorg och förfäran, då hon kom underfund med att han var irreligiös. Men med Guds hjälp skulle han väl kunna pånyttfödas, tänkte hon fullkomligt villig att bliva redskapet. Detta var dock endast ett utslag av vanlig kristlig nitälskan att avfolka den breda vägen och påkallade ingen särskild värme i hennes förböner för honom. Men det blev annat av och det i rappet. Ty en middag då hon höll på att vispa till äggröra, fick hon en inre visshet att Gud av evighet utkorat henne till äkta maka åt den stackars frånskilde.

Att hon var många år äldre än han, ansåg hon bara som ett plus i sina företräden. Ty i olikhet med bibeln tyckte hon att mannen, är det svaga kärilet. Det manliga släktet tarvade eftersyn i hög grad, och därvid var överlägsenhet i ålder enbart av godo. Inte tyckte hon precis att hon var vacker, men underskattade sig ej heller. Alltför korta ben uppburo en alltför lång och bred överkropp. Förövrigt såg hon ut som folket mest, utom att blicken var utpräglat redbar.

Gustav anade icke hennes känslor. Äggröran hade icke kunnat upplysa honom därvidlag, ty visserligen var maten alltför salt, vilket plär vara ett osvikligt tecken på kärlek hos kokerskan, men han var så van vid klen tillagning att han inte fäste sig vid det.

På kvällen gav han ofrivilligt näring åt Rosas förhoppningar på besvarad böjelse. Hon hade ställt sin missionssparbössa på köksbänken, och han blev så rörd över anblicken att han lade dit en hel krona. Guds verk i hans hjärta, tänkte Rosa visserligen, men hon kände det i kroppen att hennes egen tilldragande person var orsaken. Om hon forskat, skulle hon fått veta att missionssparbössan var alldeles lik den som Gustavs mor brukade ha stående på ställningen vid sin sjuksäng. Och därmed hade hans givmildhet mot kongonegrerna tillfredsställande förklarats, och hennes aftonbön fått en helt annan karaktär.

Nu tog Rosa i på skarpen med omvändelseverket. Tyvärr för syftet överdrev hon betydligt. Nackade hon en salt sill, blev det en anledning för henne att föra döden på tal och frälsningens under och de obotfärdigas förskräckliga öde.

Visserligen låg hon i bakhåll för Frejtorp vid alla möjliga tillfällen, men att få honom till tals för längre stund var dock svårt; han var så upptagen av arbete och annat. Desslikes hade han ett sätt att skratta bort de mest gripande framställningar, som betog henne målföret för tillfället. Men de små barnen voro alltid till hands och som lera för intryck. Hon kände ansvaret djupt för deras oskyldiga själar, och lade sig vinn om att frälsa dem.

Gustav fann traktater insmusslade i sina världsliga böcker, och en religiös tidning kom regelbundet i hans post fast han icke prenumererat. Hon kontrollerade hans tider; var han ute på nattsudd, läste han kristliga förebråelser i hennes ansikte. Svårt att uthärda, tänkte han ofta. Men hon skötte bra om hemmet och var god mot barnen och höll dem i tukt. Att de kunde taga skada av hennes pietistiska undervisning trodde han ej, besinnande att både han själv och systern Gunhild visat sig imuna för trång kristlighet.

Om hon bara inte lagat så dålig mat.

Varifrån Rosa fick ingivelsen att köpa sig en kokbok, inte var det från en himmelsk makt som hon trodde, ty dess verkan på Gustavs känslor för henne blev rakt motsatt den avsedda. Resultatet av hennes välmenta försök att bättra sin kokkonst blev nämligen: Ju läckrare matrecept dess osmakligare röra.

Slutligen brast hans tålamod, men icke för matens skull, ty i värsta fall åt han ute, orsaken var en helt annan.

Posten hade en dag bragt honom ett vykort med hälsningar från en kamrat och en avbildning av en naken kvinnlig skulptur, han fann det på skrivbordet när han kom hem efter arbetet. Först trodde han att Gert varit framme med sina okynniga fingrar, ty av bilden var endast huvudet synligt, resten var översmetat med blåpenna. Men nej, pojken var oskyldig, likaså Alan.

Han gick ut i köket, där Rosa höll på att stryka tvätt, och visade på kortet.

– Jaha, det har jag gjort, erkände hon oförbehållsamt.

– Jag anhåller att Rosa lämnar min post orörd. Förstår inte Rosa att det här är orätt gjort.

– Nej det gör jag inte. Det är en gudi behaglig gärning att utrota osedlighet och onda lustar. –

– Osedlighet! avbröt Gustav.

– Just det, hon på kortet är ju alldeles naken vetja. Och det skulle bara skadat Frejtorps arma själ att titta på sånt där omoraliskt.

Hennes enfald var avväpnande.

– Den där statyn står i en offentlig park i Danmark, sade han lugnt.

– Ja det kan jag tro, för jag läste här om dagen i en tidning att det föds så förskräckligt mycket oäkta barn där, svarade Rosa runkande på huvudet.

Gustav undvek replik. Han njöt sitt kaffe, som Rosa hällt upp; det var det enda hon tillagade gott. Hon var åter verksam vid strykbrädet, och han måste beundra hennes snabba, säkra rörelser. Hon syntes helt upptagen av arbetet, han blev därför så överraskad att han inte kom sig för att avbryta, då hon oförvarandes tog i tu med räddningsverket för hans själ.

– En fru, som jag känner, har sagt att Frejtorp är en sådan bra och präktig karl, sade hon.

– Tackar så mycket, smålog han och doppade kaka, som Gunhild skickat.

– Ja, det tycker jag med att Frejtorp är. Men man kommer inte in i himmelen på sina gärningar, utan man ska tro på Herren Jesus först och främst. Läs bibeln hellre än att lära sig engelska! Kära snälla Frejtorp, i himlen talas det bara lammets språk.

– Sköt sig och sitt, avsnoppade Gustav. Jag har annat att tänka på än fruntimmersjolt.

– Vill inte Frejtorp lova mig att bedja en liten bön var kväll på knä vid sin säng, bara under fjorton dagars tid. Jag menar så väl med honom, så det är dannt.

– Hur skulle den bönen låta då?

– Kära Herre Jesus, fräls min själ, amen.

– Men när jag inte har någon önskan om det, så skulle ju det bara bli ett rabbel, en ren hädelse, förstår inte Rosa det.

– Försök bara! O, snälla Frejtorp gör det! Önskan och viljan kommer rätt som det är, medan Frejtorp ber. Och så sker frälsningsundret och Frejtorp blir så salig så.

– Men det är ju rena trolleriet, Rosa, utbrast Gustav förbluffad.

– Ja pris ske Herren Jesus att han är en stor trollkarl. Jag känner en fröken, som var världsligt sinnad, men hennes fästman, som hörde Gud till, han fick henne att lova precis som jag ber Frejtorp göra, och nu är hon verksam på missionsfältet, tänk så härligt.

Denna inblick i Rosa Melanders mentalitet kom äntligen Gustav att mera vaket följa hennes handledning av barnen. Men hans tid var alltför upptagen av ett villabygge just då. Och när han sent kom hem, var det knappt han orkade kläda av sig. Han visste att Rosa läste aftonbön med barnen, han hade sett dem sitta med knäppta händer i bädden, medan hon själv stod bredvid och neg amen. Men det var Alan förbehållet att upplysa honom om att de petitionerade om hans frälsning. Det hände en dag, då han tog aptitsupen. Pojken sade åt honom att låta bli. För det är synd, förklarade han och tillade:

– Nog är det märkvärdigt att inte pappa blir frälst, när både Gert och jag ber Jesus om det varenda kväll.

Detta ledde åter till en uppgörelse med Rosa. Husets herre förbjöd bönen ifråga. Hon svarade ödmjukt men fast:

– Jag kan inte lyda, för Herren har ålagt mig att bedja för syndare. Och det bör barnen också.

Gustav beslöt en kompromiss.

– Eftersom inte pojkarna är befallda – eller äro de?

– Jag kan bara svara för mig själv.

– Nå, bed då så mycket Rosa behagar för mig, men tyst, absolut tyst. Det kan jag inte hindra, men pojkarna får inte knysta om mig i sina ramsor. –

Dagen efter kom han att delvis åhöra ett av Rosas samtal med barnen om bibliska ämnen. Hon berättade bra. Särskilt gamla testamentets sagor tilltalade gossarna. Denna gång hade hon beslutat utreda treenighetens mysterium för dem. Gert fann ämnet mindre intressant än en kedja av säkerhetsnålar, men Alan syntes vetgirig. Hur Rosa till slut klarade uppgiften måste han i brist på tid neka sig vetskap om. Av en händelse kort efter kunde han dock draga vissa slutsatser.

Tant Rosa kom från bagarboden och hade köpt tre granna pepparkaksgubbar. Hon radade upp dem på köksbordet framför gossarna och sade:

– Se här, Alan lilla, du som är störst, du för dela, men du ska vara rättvis. En är för dig, en åt Gert och en åt lilla Ebba, som lekte med er i förmiddags.

Alan sade mot, Ebba förtjänade ingen gubbe. Men tant Rosa var obeveklig. Han stod litet, värjde dem för broderns angrepp, så sköt han en knepig sidoblick mot tanten och frågade inställsamt:

– Säg mig, tant, så jag är säker på’t, det var ju tre i treenigheten som tant talade om för oss, va?

– Javisst lilla du, svarade Rosa uppbyggligt stämd.

– Jaså. Tre gubbar är bara en då?

– Gubbar! Det var fadern, sonen och den helige ande – Men tre är en och jag skulle ha en, va?

– Ja.

– Jaså, ja då tar jag den välan då, sade Alan, ramade till sig alla gubbarna och kilade skrattande sin väg, innan den handfallna Rosa kom sig för att mota.

Gustav, som höll på att kläda om sig i rummet, hade hört alltsammans. En sån knivig unge. Det var omöjligt att inte känna sig road, men en uppsträckning skulle han få i alla fall. Arma Rosa.

Men det blev Gert som fick den, ty han höll på att lyfta taket med sitt tjut över pepparkaksgubben han frånlurats. Sen glömde Gustav det hela för annat.

Under följande vecka tyckte han emellanåt att Alan såg underligt skrämd ut, men strängt upptagen som han fortfarande var, blev det ej av att forska efter orsaken. Det var dessutom en kinkig sak att få gossen meddelsam, när han icke hade lust att röja sig. Hans starka inbillningskraft gjorde honom misstänksam; för ovarsamma närmanden slöt han sig hermetiskt. Stor varsamhet var alltså av nöden, ty hade pojken trängande behov av att förtro sig, så kom han väl självmant, resonerade fadern.

Måndagen inledde en vecka av relativt lugn i arbetet. Gustav hade varit ute och roat sig på kvällen. Alla voro till sängs, när han kom hem, ehuru det icke var synnerligt sent. Han hade litet skrivgöra, anteckningar om ett ingånget ackord, slog sig därför ned vid bordet och började, men måste åter upp för att hämta ett plån ur rocken i tamburen.

Därvid såg han hur Alan, som dittills legat som sovande, snabbt dök ned bakom Gert. Överraskad stannade han vid soffan.

– Sover du inte, pojken, klockan är över tio? Mår du inte bra? Jag tror du har gråtit.

– Jo, lilla pappa, nu är det så bra när det är ljust inne, svarade Alan och försökte att åter dölja ansiktet med täcket.

– Är du mörkrädd, du som är en hel karl? Jag har ju sagt dig att ingen behöver vara det, sade fadern och tog plats på soffkanten, strök håret ur gossens panna och klappade den smalfingriga musikhanden. Och han tillade:

– Tala nu om för mig vad du gått och sett ängslig ut för några dagar! Ingen hör oss och du vet ju att vi är överens om att hålla hop.

Men tant Rosa –

– Hon sover. Tala du bara, du kan viska för att inte störa henne, om du vill.

Alan teg skyggt en stund. Så viskade han:

– Tror pappa att det kostar mycket pengar att ringa i kyrkklockorna?

– Åh, inte så värst, svarade fadern. Men för vem skulle man ringa i dem?

– För mig, snälla pappa, men se det skulle vara i sju kyrkors klockor på en gång.

– Sju! Vad säger du. Ja, det blev mycket dyrt.

– Skulle inte pappa ha råd med det då?

– Absolut inte, min pojke. Men jag begriper inte varför man skulle ringa för dig.

Den plötsliga skräcken i barnets ögon kom Gustav att draga den darrande kroppen till sin famn. Mellan snyftningarna kom det jämrande:

– O pappa – då måste jag i sjön – som brinner – jämt – av eld och svav-el –

– Vad har du gjort då? Har du varit elak? Tala om sanningen nu?

– Jag ha-ar hä-ädat Gud.

Hädelse och sju kyrkklockor ... Nu dagades det litet för Gustav, han mindes otydligt ett gammalt kristet skrock. Rosa hade väl varit framme, hon var från Nordmarken, finnblod ...

Nu, när han var på spåret, behövdes blott några försiktiga frågor för att få allt klart. Alan snyftade fram om treenigheten – pepparkaksgubbarna. Tant Rosa hade sagt att han hädat Gud och att det måste ringas i sju kyrkklockor för honom för att rädda honom från helvetet.

Gustav sade:

– Det är bara en saga, min pojke. Och mörkret gör dig intet ont, det har jag ju förklarat för dig. Allt det där om den onde och spöken är osanning. Du tror väl att det är så som jag säger?

– Ja, om dagarna, men inte när det är natt.

– Var gubbarna go'a? slog fadern om.

– Ja-adå, väldans.

– Fick du inte ont i magen av så många?

– Ne-ej då, inte ett enda dugg.

Gustav visade honom sitt ur.

– Du ser hur sent det är, vi måste sova. Men i morgon kväll ska jag vara hemma hos er och förklara saker och ting för dig. I morgon bitti går du ned till bagarn och köper två gubbar, och ger Gert och Ebba var sin, du ska ta pengar ur din sparbössa till det.

– Neej det vill jag inte. Jag vill inte ge dem något alls, och det är dyra gubbar.

– Du måste. För det är rättvist. Nå?

– Ja, lilla pappa.

Alan kysste honom på kinden.

– Du får sova hos mig i natt om du vill, lovade fadern vek i sinnet. Och därmed slog han tillbaka täcket, men då han ville taga Alan på armen, tog det emot, ty gossen hade bundit fast sig vid en spjäla i soffryggen med ett snöre lindat om midjan.

– Vad är meningen med det där, leker du häst i sängen, eller vad?

– Nej då.

– Det var många knutar du gjort, vi får skära av, ser jag. Men vad ska anordningen vara för?

– För ingenting. Jag kan inte säga det.

– Jo du kan. Du vill ju visa mig förtroende.

Gustav stod och höll gossen på armen. Och Alan viskade i hans öra, förlägen och skamsen nu när han kände sig under starkt beskydd:

– Jag knöt fast mig för att inte den onde skulle komma och ta mig. –

Innan Gustav somnade denna natt, hade han svårt med sitt samvete. Självförebråelserna voro skarpa. Han var också vred på Rosa, fast han ju insåg att hon handlat i välmening.

Alan sov med handen på hans bröst.

Uppgörelsen med Rosa skedde redan dagen därpå. Ingendera överilade sig, båda voro orubbliga. När han sade henne att han, ehuru ogärna, måste se sig om efter annan uppfostrarinna åt barnen, såvida hon icke lovade att lämna dem fullständigt fria från religiös påtryckning, så svarade hon tveklöst:

– Det kan jag inte, Frejtorp, för mitt samvetes skull. Det är min plikt som troende människa att leda barnen till himmelen.

Och mycket lågt tillade hon:

– Då blir det bäst att jag flyttar den första.

Ett stolt och stort bevis på karaktersstyrka och trohet mot själens djupaste allvar. Ty Rosa Melander älskade mannen, i vars tjänst hon var, och hon måste, avlägsnad ur hans närhet, övergiva hoppet om genkärlek.

Så gled hon ut till nya öden, rikare i själen därför att hon lärt känna kärleken och kärlekssorgen men oförändrat benig i livsåskådning. Med rätta såg hon sin framtid grå, arm på jordisk lycka. Och nog hände det då, att hon, ihågkommande den himmelska rösten, som sagt henne vara av evighet utkorad till maka åt Gustav Frejtorp, trots all undergivenhet frågade: Vad menade du egentligen den gången, käre Jesus?

Rosa Melander hörde till de människor, för vilka smörgåsen alltid faller med smöret nedåt. Hennes kärlek hade blivit oförstådd av föremålet, ömhetsbevisen uppfattade såsom mästrande och näsvis inblandning i ovidkommande angelägenheter. Men icke nog med det, hon skulle också förgifta sitt minne hos den älskade, ty då han redan egde tre biblar, förärade hon honom i avskedspresent sin kokbok, med vilken ohyggliga smaksensationer voro oupplösligt förbundna.

XIV.
Nore Svensson klarar kabyssen.

Rosa Melanders efterträderska hos Frejtorps tog med sig Gustavs helgdagskostym och ett halft dussin nya skjortor, när hon efter fem dagars därvaro i all hemlighet försvann.

Lyckligtvis fanns det en barnkrubba i församlingen, där han kunde lämna Gert och även Alan, fast denne var över sju år, annars skulle Gustav stått sig slätt mellan ombytena av hushållerskor. Han gjorde rätt tråkiga erfarenheter, tyckte det såg ut som om hans hem var till för att utplundras och vanskötas. Och barnen foro illa, utsatta för växlande lynnen och karaktärer, de förvildades snabbt, ehuru han alltmer ägnade sig åt dem – han kunde icke räcka till överallt. Otrevnad i hemmet, som förföll, oavlåtliga bekymmer, traggel och slitningar med oefterrättliga kvinnor ... Han nära förtvivlade.

Och dock var Gustav inte njugg som arbetsgivare och ingen pådrivare. Han krävde själv fullgod lön för sitt arbete, vilket, tyckte han, förpliktigade honom till rättvisa mot dem i hans bröd. – En icke alltför vanlig uppfattning inom arbetsklassen, tyvärr, särskilt evad det gäller kvinnlig arbetskraft.

En stark och hetblodig man, levde icke avhållsamt, men han höll sitt hem rent för lösa förbindelser. Och detta var möjligen en bidragande orsak till att hushållerskorna icke blevo gamla på platsen. En träbock, tyckte kvinnorna, som ville ha flirt och eggelse i samvaron och kände sig kränkta av en lugnt värdig

behandling. Ingen kurtis – ingen trevnad. I väg till annan marknad utan tidsspillan.

Den sista i raden hette Olivia Johanson. Det var en frodig tjugofemåring, sävlig, tämligen duglig i sysslorna, ödslande. Men hon var vänlig mot barnen och höll sig hemma, rän,de icke omkring på tvetydiga nöjeslokaler, vilket gjorde att Gustav hoppades få behålla henne, helst hon ej besvärade honom med uppenbar eller lömskt trevande könslystnad. Han misste henne dock efter sex veckor. Det hade väckt hans undran att hon, som alls icke var nervös, likväl ryckte till vid en ringning på dörren, en okänd röst i tamburen. Förklaringen därpå kom med polisen, som häktade henne för mordbrand anlagd i den förra husbondens gård.

Det var smällkall vinter med täta snöfall. Arbetet på byggena prövade hårt fysiken, och humöret led av besvärligheterna hemma. Gossarna vistades på krubban under dagarna, han avlämnade själv Gert och hämtade båda – Alan hade börjat skolgången – lagade mat och skötte om det oundgängligaste i hushållet på kvällarna. Julen stundade, kvinnlig arbetskraft var därför starkt eftersökt, det såg ut som om han skulle få vara ensam om allt en längre tid. Han visste till slut varken ut eller in.

Då kom Nore Svensson en kväll inrullande på sina sjömansben, snugga i mungipan, ett paket under armen. Han nickade som om han skilts från Gustav dagen förut, och dock var det mer än fyra år sen de träffats, och svågern ansåg honom på goda grunder vara i Australien. Nore hade blivit en grann karl. Ärret på kinden efter ett knivhugg missprydde ej nämnvärt.

Återseendet gladde båda. Nore bad omsider att få kinesa över natten. Mamma Svensson hade syltat in sig med en plåtslagare igen, hon hade knappt om utrymmet och där var ingen trevnad. När han fick höra om den knipa Gustav befann sig i, kom han med ett förslag, som först syntes för barockt att tagas på allvar, han erbjöd nämligen sig själv som hushållerska.

Se saken var den att han var nästan renrakad på mynt, förklarade han. Och ändå hade han kommit hem för att skräppa med sin förmögenhet! När han startade för gamla Sverige, hade han haft lika mycket pluringar som ett boardinghouse vägglös, men han hade tyvärr inte farit direkt utan gjort avstickare hit och dit och härs och tvärs, och överallt hade han roat sig och flickor plockat honom. Syskrinet av »olivträd från Oljoberget», som han köpt i Hamburg åt modern, hade han dock lyckats rädda och det var tur, ehuru gåvans värde som relik givetvis varit större, om hon fortfarande tillhört de frälsta. Nå, vad tyckte Gustav. Trivdes man icke ihop så skildes man. Hushållsjobbet skulle han nog klara ett par tre månader, tills det blev bättre om hyra. Låt oss titta på kabyssen ett slag! Nåja, sämre hade han sett, men nog behövdes en svabb ...

Gert och Alan häftade vid honom, mun och ögon vidöppna under ansträngningen att fatta hans yttranden, vilka voro uppblandade med ord på olika tungomål. De hade intet emot att han skulle stanna, och när han en stund efteråt stekte ägg och fläsk, så voro de som stadda kajutpojkar strängt sysselsatta med att vara i vägen för honom överallt.

Dagen efter grep han sig an med att svabba, som han uttryckte det. Allt krafs, såsom småburkar, fotografiställ, påskägg, nipperaskar, sönderslaget, hoplappat och ömt bevarat av de många fruntimren som avlöst varandra, plockade han ned i en lår, spikade hop den och bar upp den på vinden. Därpå tog han av sig barfota, spände till svångremmen, kavlade upp byxorna till knäna och skjortärmarna mot axlarna och gick löst på allt som tålde såpvatten med borste och en i hast förfärdigad svabb. Och under tiden visslade han och sjöng och skjutsade med ungarna, som voro överlyckliga och togo efter honom i allt med kvick uppfattning. När han gick på magasinet för att proviantera, tog han dem med, och hur han bar sig åt med fröken Hilda där, det begrepo inte de, men hon skrattade mycket och blev röd och gav dem choklad, vilket aldrig hänt förut. När fadern kom hem mottogs han av två lyckliga småpojkar, som redan hade börjat rulla i gången och inte längre sade ja och nej, utan yes och no.

Fyra karska karlar åto sedan biff och potatis med största aptit och i trivsammaste stämning. Det var intet futtigt med Nore Svensson, och Gustav, som så länge varit hänvisad till kvinnligt gemyt i hemmet, gladdes åt intrycken av fri synrand och friska vinddrag och kände bekymren lättas.

Rummets förändrade utseende tilltalade honom i hög grad, ty som fallet vanligen är med män, tyckte han illa om det prydnadsskräp, som är kvinnorna så kärt. Visserligen såg det en smula kalt ut med bara möbelytor, men allt var bländande rent, och luften var lätt att inandas. Hans blickar hade med oro genast sökt skrivbordet. Orört! Nore hade haft vett att utan tillsägelse lämna det i fred, som strängt förklarats tabu för alla de kvinnliga husföreståndarskorna utan minsta effekt.

Nore hade velat förhöra sig om Ulla redan föregående kväll men avhållits av hänsyn till barnens uppmärksamma öron. Den goda maten och de många äventyren under dagen hade nu gjort dem så sömniga att de med nöd hängde ihop, tills de kommo i säng, och därmed gåvo de äldre tillfälle att fritt samtala.

– Har du hört något av syster min på senare tiden? frågade Nore. Var finns hon? Morsan säger att hon inte vet något, men det kan också hända att hon inte vill klämma fram med sanningen.

–Jag tror inte att Ulla håller svärmor underrättad om sig och sitt, svarade Gustav. Hon bor i någon landsortsstad, tror jag.

– Sist hon skrev till mig var från Göteborg.

– Brukar hon skriva till dig? Ni var ju aldrig sams.

– Jag har fått sex brev, sedan ni skildes, och i alla har hon velat låna pengar. På det första var jag nog korkad att skicka henne några hackor, för hon jämrade sig över att du lämnat henne i sticket och att smågrabbarna inte hade något att äta. Sedan fick jag ju riktigare besked om vad som hänt av både morsan och bror min. Vad har hon för sig egentligen? För att försörja sig, menar jag.

Gustav svarade förbehållsamt:

– Hon är visst uppasserska, jag vet inte så noga.

– Låter hon aldrig höra av sig?

Gustav nickade. Den andre tydde hans minspel.

– Pengar förstås. Ja ja, hon har nog någon fähund, som äter på sig, stackars kräk. Bryr hon sig om barnen?

– Det gör hon väl eftersom hon är deras mor, fast inte längtar hon efter dem, såvitt jag kan se.

– Bäst för ekorrarna, och var du glad att du blev kvitt henne, och det tar vi oss en sup på, sade Ullas bror med synnerlig känsla för groggen.

Dagen efter målade han om köket. Kabyssen blev slutligen så fin som klar kristall, och ve den som icke respekterade dess fläckfrihet. Matordningen han höll var mindre omväxlande men så mycket mäktigare. Och gott lagade han – fallenhet för matlagning låg tydligen i Svenssonska släkten. Knussel fördömde han, där en sparsam kvinna skulle lagt i en smörklick av en valnöts storlek, smäckte han i ett hekto, och det som hon skulle spätt med vattenblandad mjölk, spädde han med tjock grädde. Familjen blev frodig och blank i hyn och småpojkarnas byxor måste läggas ut i linningen av den händiga morbrorn. För Alan och Gert var han en beundransvärd förebild i allt. Engelska glosor späckade deras språk, rullningen var inom kort fullkomligt sjömansmässig. De hade fått hemmagjorda snuggor och lärde sig fort att hålla fast dem mellan läpparna pratande. Man stod som han helst hängande på något, med benen i kors och snuggan i gipan, men i

brist på tillgängligt stöd, hjulbent, med fötterna i vinkel, den ena foten en smula framskjuten, krokig i knäna och med fingrarna spretande på magen. Nore svor hårresande på olika språk, och så gjorde de utan att veta betydelsen. Likt honom hade de ärmarna uppkavlade och voro specialister på knutar. Det var bara tatueringen som felades, för att de skulle vara fullgoda sjömän, och den var morbrorn nog hygglig att måla på dem med blåpenna.

Nore hade två lagpåbud för dem: noggrann renlighet och ögonblicklig, motsägelselös lydnad. Brott däremot bestraffades tvärt och eftertryckligt, syndaren hann inte blinka, förrän han låg över Nores knän ... Tjöt han, fick han dubbel ranson.

Nores tur hos kvinnor hade ej lidit avbräck. Tvärtom. Han hade plånboken proppfull av kärleksbrev, då han ankom till skådeplatsen för de husliga bedrifterna, efter en tid fyllde de ett gammalt örngott till hälften. Ibland stod det rivaliserande flickor och blängde på varandra i trappuppgången, under väntan på att han skulle visa sig, men då höll han sig helst undan av fruktan för ett kvinnokrig.

En kväll i februari hade han »träff» med en spritt ny flamma, men kunde ej ge sig av, därför att Gustav sölade med sin hemkomst. Nore svor på engelska, spanska, tyska och på ett hemgjort språk, och när han äntligen hörde en ringning på dörren, lugnade det icke hans stämning, ty Gustav hade nyckel. Någon jänta, tänkte han och öppnade motvilligt och var nära att smälla igen dörren, ty utanför stod verkligen ett kvinnligt väsen. Hon hade ljust hårburr under en gräsgrön klockhatt, det låg snö på skinnkragen och lackskorna. I ulstern saknades två knappar.

– Ulla! utbrast Nore. Och så svor han till på engelska.

Han hörde Alan och Gert närma sig och hejdade dem med ett befallande:

– In i rummet med er kids. Kvickt. Och stäng till dörrn, och stick inte ut näsan förrän jag säger till.

Ulla hade snabbt övervunnit sin förvåning över det oväntade återseendet.

– Från vilken planet har du stupat kullerbytta hit? frågade hon syrligt. Släpp in mig, vetja.

– Va vill du? Har någon bett dig hit då?

Nore fyllde dörröppningen stående på sjömansvis. Ulla puffade omilt till honom i avsikt att smita förbi, men resultatlöst. Hon sade i grälton:

– Vad jag vill? Är det ett sätt att ta mot sin syster, men du är dig lik. Jag vill se mina små barn, din gamla ekstock. Jag håller ju rent av att längta döden på mig efter dem.

– Verkligen! Och jag som tycker du är mullig som en slaktarbak.

Ulla slog om, tog till att bedja:

– Hör Nore, var inte kitslig nu. Jag vill tala med Gustav ett litet tag. Maka dig är du snäll.

– Han är inte at home just nu, svarade Nore orubbligt.

– Vad menar du? Katten förstår din rotvälska.

– Han är inte hemma.

– Ja, då kan jag gå in och vänta tills han kommer.

– Omöjligt. Det är osäkert om han kommer den här veckan, i alla fall kan du inte vänta ut honom.

– O herre gud sån otur! Och jag som måste ha en tia, vart ska jag nu vända mig, sade Ulla med oförställd ängslan.

Nore flinade diaboliskt.

– Jaså, det var din längtan efter smågrabbarna.

Ulla föll honom i talet med samma ömkliga tonfall som nyss:

– Nore lilla, var snäll mot mig för en gångs skull! Jag törs inte komma hem utan pengar, för då slår Oskar mig fördärvad. Låna mig lite, du ska så säkert få igen det, så snart jag får.

Brodern drog med ett raskt grepp ut byxfickorna och höll fram dem till beskådande. Ulla började tvärt fnissa, tog så till att storskratta, vilket slöt med att hon gnolade:

En sjömans ficka är bara ett rör

som stålarna ramla igenom.

Sin hand håller flickan nedanför

och krögarn – aj!

Utropet hörde inte till versen, men hon hade fått dörren bredvid i ryggen. Orgelmusik strömmade ut, i dörröppningen syntes en ung man lik ett förkroppsligat ogillande. Vad han ämnat säga förblev osagt, ty Ulla gav honom en slängkyss och tog sig för hjärtat, som om hon funnit honom oemotståndlig. Lackröd i ansiktet gjorde han sig fort osynlig, men ett blänkande öga i den åter försiktigt öppnade dörrgläntan vittnade om att han höll utkik på den förledande dottern av Belial.

Nore sade broderligt förmanande:

– Hör du Ullan, du är visst osig i vindskupan, låt bli att sprita, vad än du annars gör!

– Jag måste ju försöka glömma mina bekymmer och vedervärdigheter, svarade hon på nytt modfälld. Jag får väl gå utan hjälp då, Oskar kan ju inte göra värre än mos av mig.

– Stackars djävul, det är ändå synd om dig, jag ska se till om jag kan skrapa hop något åt dig, lovade Nore. Vänta här, jag kommer om en minut.

Dörren gick i lås efter honom. En femtioöring på sin höjd, tänkte Ulla. Men det var sju kronor han återkom med.

– Hälsa Gustav från mig! bad hon strålande, sedan hon stoppat ned dem i sin väska och noga beskådat sig i dess spegel. Han längtar förstås alldeles rysligt efter mig, men det är inte mitt fel att det gått på tok mellan oss, jag har inget att förebrå mig.

Brodern lyssnade ej på hennes ordsvall. Orolig för att Gustav skulle finna henne där, manade han:

– Ge dig av! Kuta på hem till dig och kyss Oskar!

– Om du anade hur förskräckligt jag fryser i mina silkesstrumpor och de här peppardosorna till skor, så skulle du inte neka mig att komma in och tina opp mig ett par minuter, sade Ulla vädjande ännu en gång.

Men Nore var obeveklig.

– No, säger jag. Du är inte värd att få träffa dina barn, och de skulle bara ta skada av det.

Ögonblicket efter stod hon ensam. –

Senare på kvällen fick Gustav veta vad som hänt. Han ryckte på axlarna:

– Jag mötte henne och hon pungslog mig på två tior, jag är alldeles pank och måste låna mig fram till fredag. Hon påstod att hon fick en spark utför trapporna, när hon bad dig om hjälp, och att hon inte hade ett öre.

– Sa hon ingenting om »Oskar»?

– Nej då. Hon dukade opp en annan historia, riktigt rörande förresten.

– Det ljög hon hop, avgjorde Nore. Men ifråga om Oskar, tror jag hon talade sanning. Antagligen en hallick, och värre djävlar än hallickar att behandla kvinnorna, som försörjer dem, finns inte; det har jag erfarenhet av från alla fem världsdelarna.

Detta yttrande kom delvis ur ett moln av ånga, enär Nore lyfte vatten från elden i spiseln. Det skulle nämligen groggas, ty han hade plötsligt upptäckt att han denna dag fyllde år – vilket troligen hade ett visst samband med bristen på pengar för ett kvällsnöje med »träffen», så att han måste stanna hemma.

XV.
Eva Bergklint tar plats.

Nore Svensson började allt oftare stå i ett öppet fönster och känna efter vart vinden blåste, fångande den på sitt spottfuktade finger. Han undersökte också sin sjömanskista och anskaffade vad som felades, bland annat skjortor. Tusenkonstnär, som han var, sydde han dem själv. Snart är det vår, kvantingar, ropade han och förlängde därmed deras ansikten betydligt, ty adjö då med morbrorn.

Den svåra arbetsbristen inom sjöfarten lättade mer och mer, han hade redan på sina goda betyg erbjudits hyra men ville avvakta bättre villkor. Senast i början på april skulle han i alla händelser ge sig av, varför Gustav i tid borde se sig om efter ny hjälpreda, påpekade han.

Obehagliga utsikter. Gustav var icke pickhågad, utan tövade och sköt upp.

Hände så att han en fredagskväll måste hem till en arbetskamrat, Arvid Sellergren, för att resonera med honom om åtgärder mot en byggmästare, som icke utbetalade intjänta löner. Han ringde förgäves, men som han hörde röster inifrån och fann dörren olåst, steg han utan vidare på. Han kom mitt i en idyll.

Sellergren satt i den brandgula kökssoffan och hade en liten pojke på knät och en flicka på var sida om sig stående på sofflocket, hans blanka skult liknade en jättemelon mellan deras blommiga klänningar. Framför sig på bordet hade han en innehållsrik påse, ur vilken han var strängt sysselsatt att plocka gotter i tre snålt gapande munnar. Hans orakade kinder smektes, han hade en knubbig pojkarm om sin hals. – Mera far! – Snälla far, det är min tur nu ...

Gustav stod en stund vid tröskeln och tittade på. Ingen märkte honom, förrän han till slut fann för gott att stiga fram till gästabudsbordet.

– Se på Frejtorp, välkommen, tag dig en bit, utbrast Sellergren och bjöd gästfritt påsens innehåll.

Gustav kände sig föranlåten att säga några varningsord:

– Passa er för knip i magen, småknyten! Ni får rysligt ont om ni proppar er så där.

Margit, som stack fram huvudet till höger om pappa Sellergren, och hade hans bruna, skälmska ögon, försäkrade ivrigt:

– Nej då farbror, visst inte, det gör oss inte ett dugg hur mycket godis vi äter i dag, för vi har våra fredagsmagar.

– Du förstår, jag köper hem med mig åt dem, när jag får min avlöning, sade herr Sellergren som en förklaring.

– Det finns mer kvar i påsen, far, påminde Elsa knaprande.

– Mor ska också ha. Hör, där har vi henne, spring och öppna.

Fru Sellergren var så lastad med en överfull torgväska, tillbringare och ett kålhuvud, som hon bar under armen, att hon anmält sig med tåspetsen på dörren.

När hon pustat ut, bjöd hon herrarna att slå sig ned i rummet, så skulle de strax få kaffe. Men de blevo sittande, köket var så hemtrevligt med blank, gammaldags koppar på vägg och hylla, rödrutiga gardiner och modern aluminium. Småflickorna sydde dockkläder, pysen sov mot sin fars skuldra.

Sellergren var en praktisk karl, som tyckte om nya metoder. Hustrun hade fått en väggfast kaffekvarn av honom, det gamla sättet att mala tyckte han var ett ödslande av tid och kraft. Medan hon nu som ivrigast lät veven löpa, och surret blandades med männens röster, kom en kvinna genom tamburen från dess bortersta dörr. Vid kökströskeln stannade hon, hälsade lätt och gick, efter att ha yttrat en ursäkt, till vattenledningen, där hon fyllde en medhavd hink. Återvändande mötte hon Gustavs ögonkast med ett igenkännande uttryck i det gråbleka, magra ansiktet, varpå hon böjde huvudet med behag för honom. Han besvarade artigheten men undrande. Och då först varsnade han att hon haltade. När hon var utom hörhåll, utbrast fru Sellergren:

– Inte visste jag att ni är bekanta.

Gustav sökte i sitt minne. Han svarade villrådig:

– Det är vi inte heller, fast det förefaller mig som om jag sett henne förut ... Bor hon här?

– Javisst. Hon har hyrt vårt lilla rum sen flera månader. Hon heter Bergklint och är änka, och en rejäl människa är det men gräsligt fattig, tror jag.

Hanna Sellergren var välvillig till sin natur, hjälpsam och frimodig men lösmynt. Oombedd och utan omsvep berättade hon det lilla hon visste om hyresgästen:

– Gud vet vad hon lever på, jag kan då aldrig märka att hon lagar någon mat utom kaffe förstås, och det känns på lukten att det är bara lanken. Och jag tror att hon går och plockar opp vedavfall, när det är mörkt – det är märkvärdigt att hon inte fryst ihjäl därinne i sin iskällare. Och ingen människa har hon som kommer och hälsar på, och aldrig får hon ens ett vykort. Det gör mig riktigt ont om henne, helst hon är så arbetsam, hon sitter jämt och handarbetar, men så’nt betalas ju så uselt, det förslår nog inte till mycket mer än hyran. –

– Vi skor oss verkligen inte på henne, Frejtorp, avbröt Sellergren.

– Nej då, hon bor för vad vi betalar värden, men lägenheterna är dyra här. Jag tror det är en bildad människa, som det gått ut för. Hon är så snäll mot barnen, och när jag kokar något gott, så vill jag så gärna sticka till henne en tallrik att smaka, men jag kan inte komma mig för, hon håller sig på sin kant, ser Frejtorp, och jag

vill ju inte vara påträngande.

Samtidigt som Gustav i viss mån fattade och upprördes av de livsvillkor den trygga husmorsrösten beskrev, arbetade han med att lösa gåtan när och under vilka omständigheter han sammanträffat med den okända. Men han lyckades ej.

Fru Sellergren, som icke fann sig uppmuntrad till ytterligare meddelanden i ämnet, tog sig för att plocka upp sina inköp, medan kaffet beredde sig att koka på gasen. Vid anblicken av innehållet i ett paket utbrast hon förargat:

– Nej men se, nu har hon dabbat sig igen, den där slarviga Hulda i affären, hon har gett mig bräckkorv istället för falukorv, som jag uttryckligen begärde.

Aha, nu visste han ... Med talet om korven hade fru Sellergren tryckt på rätta ledningsknappen till hans minne.

Det var sistliden trettondagsafton han mött henne och blivit i tillfälle att rädda henne undan några halvstora pojkars illvilja. Träffad av hårdkramade snöbollar haltade hon längs gatans bergknallar och samlade hop en torgväskas innehåll, som spritts ut över snön, franska bröd, potatis, kaffebönor och en bit bräckkorv. En slyngel flaggade med hennes bleckflaska, uppträdd på en påk; av dess utspillda mjölk frös en del på hennes kappa.

– Var det Bergkvist hon heter? frågade Gustav.

– Nej då, Bergklint och Eva i förnamn, svarade fru Sellergren, förvånad över hans plötsliga intresse.

Visst ja. Hon hade ju sagt sitt namn, när hon tackade honom för hjälpen. Och nu kom han ihåg, hur överraskad han blivit av hennes lugnt artiga sätt och vårdade språk, eftersom hennes slitna klädsel och övriga omständigheter tydde på fattigdom och låg samhällsställning.

Fru Sellergren sade till maken:

– Hör du gubben, om vi skulle ta och försöka att få in fru Bergklint till oss på en tår kaffe. Vad tycker du? Vi har så mycket hembakt att bjuda på.

Jo, det hade han ingenting emot. Och vad nu orsaken var till Eva Bergklints medgörlighet, så antog hon bjudningen.

Kvällen blev lyckad för samtliga. Närvaron av en kvinna, som tydligen tillhörde en högre samhällsklass än de själva, verkade endast förfinande på tonen, och detta utan att i någon mån förkonstla den eller trycka. I allmänna frågor hyste hon, som naturligt var för henne som kommande från borgerligt skikt, åsikter vilka icke delades av representanterna för arbetareklassen. Men hon kunde överväga och taga skäl, dessutom lyssna så att den talande kände sig förstådd och eggades att utveckla sin tankekraft. Och hur friskt ljöd hennes skratt. I hennes yttranden var grinig småsinthet utesluten, man kände sig trygg med henne, instinktivt viss om att hon var en försynt människa, vars önskan var att bistå, vara nyttig, glad och giva glädje.

Detta hennes väsen fattade Gustav efter få iakttagelser, ty hans mor hade varit likartat besjälad. Om hennes utseende tänkte han: hon svälter.

Senare då fru Bergklint gått in till sig och schackbordet var framlagt för männen, sade värdinnan intresserat:

– Jag har kommit på en stilig idé, Frejtorp. Hur är det, blir ni inte utan hushållerska snart?

– Tyvärr.

– Om Frejtorp skulle försöka att få fru Bergklint. Det skulle inte vara lite bra för barnen, då finge de uppfostran som duger. Jag vet att hon gärna vill ha plats att sköta hushåll.

– Var har du ditt förstånd, gumman, inföll herr Sellergren. Hon är ju borgarklass, tänk på det.

Gustav var icke mindre häpen. Han utbrast:

– Det är nog alldeles omöjligt. Inte skulle hon kunna trivas i en arbetares förhållanden, hon har naturligtvis helt andra vanor än vi.

– Det kan väl hända, men hon är inte för gammal att lämpa sig, antar jag. Och det är ju en stor fördel att hon blir självständig. Förresten, är det bättre att sitta och svälta och fara illa, invände fru Sellergren. Och hon stod på sig, tills hon halvt om halvt lyckades omvända skeptikerna, varefter hon benäget åtog sig att inleda underhandlingar.

Redan följande morgon grep hon sig an. En livboj ... var Eva Bergklints första tanke därvid. Ty natten som gått hade hon ej kunnat sova för hunger. Doppet fru Sellergren bjudit på var allt hon förtärt under två dygn. Hon hade intet mer att pantsätta, frampå dagen skulle hon visserligen få en brickduk färdig och därmed arbetslön, men hur långt räckte de få kronorna. Det gick inte att livnära sig på handarbetet. Och vad skulle hon ta sig till. Det var uppsjö på arbetskraft. Hon var fullt duglig att sköta ett borgerligt hem, och hur hon sökt efter en dylik anställning! Men hon var blek av umbäranden, tanig i sina slitna kläder och halt, och man ville blott ha intagande, käcka, levnadsglada kvinnor kring sig. Inga anförvanter, inga vänner – det skott som ändat hennes makes liv och ruinerat henne hade också jagat dem på flykten.

Likväl tvekade hon mycket innan hon samtyckte att träffa Frejtorp för att vidare dryfta förslaget. Hushållerska i ett arbetarhem! Det var verkligen ett långt steg nedåt för Eva Bergklint, dotter till en disponent och enka efter en major, i besittning av god bildning vilken dock på penningmarknaden var värdelös såsom icke betygsatt.

Men hon drev fåfängan ifrån sig, gisslande sig själv för ofria och lumpna tankar. Låt vara att hon sjönk socialt, sin andliga standard behövde hon därför icke förlora. Kom så till att hon möjligen kunde bliva till nytta för de moderlösa barnen. Hennes egen gosse, som endast hunnit två år, den oförgätlige, vilken gjort hennes hjärta armt med sin bortgång, jämnade med sitt blida minne vägen till detta för Gert och Alan.

En lugn sympati uppstod från första stunden av deras förhandlingar hos Sellergrens mellan henne och Frejtorp. Hon hade intet att invända mot villkoren han bjöd, dock hade hon svårt att förlika sig med bristen på eget rum. Det kunde avhjälpas sade Gustav, han hade råd att hyra en tvårumslägenhet till nästa kvartal. Det blev väl knappt med möbler i början, men efterhand skulle hennes rum bli som hon ville ha det.

Den slutliga uppgörelsen skedde i närvaro av gossarna. Välartade och fogliga, var hennes tysta omdöme – de visade sig naturligtvis från sin bästa sida under fars vaksamma ögon. Hon märkte visserligen att Alan förstulet bekikade henne mellan släpande mörka ögonhår, men anade icke att hon underkastades skarp kritik, utan tog det som vanlig blyghet. Bliven ensam med sin välvilliga värdinna gav hon dessa tankar ord. Det tog olika mot vad hon väntat. Fru Sellergren brast i ett skratt, som kom hennes välmående mage att hoppa, hon kände nämligen småherrskapet både av hörsägner och egen erfarenhet.

– Barnungar ... sade hon bara på fråga, diplomatiskt undvikande en mer ingående förklaring. –

Gående hemåt med sin hand i faderns hade Alan länge varit tyst, medan brodern anmärkte om allt som fångade hans flyktiga uppmärksamhet.

– Vad är det du går och tänker på, Alan? frågade fadern slutligen. Vi ska köpa klubbor i karamellståndet därborta, om ni vill ha.

– Jag tänker på tanten. Hörde pappa så'n vacker röst hon har, det var inte ett enda falskt ljud i den. Jag tror att jag kommer att tycka om henne, kanske. Och så talade Elsa om att tanten kan spela piano, tänk, lilla pappa, så lycklig hon är.

– Ska hon vara hos oss för jämnan? sporde Gert. Jag vill hellre ha karameller än klubba, för de räcker längre.

– Det ska hon och nu väntar jag av dig, Gert, att du uppför dig hyggligt mot henne. Förstår du.

– Jaadå, det ska jag visst det, pappa, bara hon gör som jag vill, lovade pojken.

Gustav gav uppfostrarkallet god dag för tillfället – läckerheterna i ståndet voro nu inom synhåll för de små, och de slickade sig redan om munnen.

Senare på kvällen, då gossarna kommit i säng, gingo både Nore och Gustav ut men skildes snart. Nore hade efter vanan träff.

Det led mot tioslaget. I portar och gathörn vädrade gatviltet efter rov, fjorton, femtonårsflickor, nybörjare i skörlevnaden, skuttade parvis i lyktljuset på gångbanorna, sladdrande, fräcka i åthävor med lystna, klatschande blickar på allt mankön. Uppehåll vid bodfönstren under förstulet spejande, höftvickning, fingrande på lockar, i halsens urringning ... En stor modeaffär hade ännu fullt upplyst, det vitblå skenet skar i violett och ärggrönt och tegelrött material. Två flickor, till synes jämnåriga, utbytte högljudda anmärkningar om hattlyxen, vilken de åtrådde. Med begärande minspel i det cyniska barnansiktet utpekade den ena, som rökte cigarrett, en grön modellhatt klädd med guldtränser som sin själs längtan. Kamratens intresse var ej fullt så stort för grannlåten, hon högg med vita tänder bitar ur ett grannrött äpple, under det hon egnade de passerande av mankön ett synnerligt närgånget intresse. Gustav hade redan en stund iakttagit henne och undrat vad hon hade för sig utom att äta äpple; på det avstånd han stod föreföll hennes åtbörder meningslösa. Män stannade, skrattade, gåvo henne ett kärnyp, men gingo vidare. I hast intresserad och nyfiken flanerade Gustav närmare.

Flickan sprang rakt på honom och lät en liten naken kvinnofigur i retande ställning hoppa upp och ned, fäst vid en gummisnodd.

Han ryggade häpen, bestört. Elna, murare Ljungs Elna, som ännu icke slutat folkskolan! Omöjligt, det var väl en förvillande likhet ... Nej, det var hon, fjortonåringen.

– Smaskigt va, flinade hon. Ska vi följas åt och ha livat, jag tar vad jag får, men du får väl skicka mig en bya (femma) åtmintone, och så ska det gå fort, för jag törs inte vara ute efter tolv, för då spöar stabben mig.

Han grep henne hårt i armen. Hon, som förut blott sett honom arbetsklädd, skrek till igenkännande, stel i blicken av vild rädsla. Kamraten tog ett språng, tryckte sin glödande cigarrett mot hans hand, han släppte taget – och bort ilade de två och voro snart ur hans åsyn.

Gustav hann just icke med någon långrandig betraktelse över det sedliga tillståndet bland ungdomen och minderåriga, innan nästa händelse inträffade. Ulla kom halvspringande från parken, vari tvärgatan han ämnade korsa utmynnade.

Hennes bröst hävdes våldsamt. Hon stack sin arm under hans, drog honom med, då han förbluffad ville stanna.

– Snälla du, låt oss gå, låtsa om ingenting, flämtade hon. Jag blir tagen annars, han där ... titta försiktigt ... det är en sedlighetspolis ... gud vad jag är skraj, men nu är det förresten ingen fara längre, om du bara går bredvid mig en stund.

Hennes lynne gjorde ett av de vanliga tvära kasten:

– Oj oj oj, vad det kliar i mig att räcka lång näsa åt honom, småskrattade hon.

Och innan Gustav fick tid att avvärja med ett ord, utförde hon manövern fulländat.

– Jag tror du önskar mig åt skogen, sade hon om en stund. Men följ med en bit till, det är en illmarig snok den där.

Nu tyckte Gustav tillfället lämpligt att tala moral. Hon lyssnade undergivet, och han tyckte sig duktig som predikant, litet för tidigt dock, ty Ulla lät honom icke ens komma till punkt, innan hon demonstrerade sin oförbätterlighet.

– Bäh, bäh, vita lamm, gnolade hon och viftade med ögonbrynen, blickande honom djupt i ögonen, alldeles som i gamla dagar. Och så sade hon spydigt: Än du själv då? Du lever förstås som munk du, va?

Han teg. Men då Ulla vidhöll att få klart besked, mumlade han:

– Jag ... nej, naturligtvis kan jag inte det.

– Fy skäms kolportörn, som vill att andra ska vara helgon, men själv skuttar omkring på syndens vägar med små ludna ben. När du vet att det är synd, varför syndar du då, sötnosen?

– Äsch, var inte enfaldig. För min hälsas skull, det förstår du nog.

– Det är alldeles precis som jag det.

Ulla såg djupt eftertänksam upp i hans ansikte. Han utbrast förvånad:

– Som du! Vad är det för prat, du föder dig ju på skörlevnad.

– Just det ja. Det är det enda sättet för mig att skaffa mig mat, och utan mat ingen hälsa, sade Ulla. Och sedan knäppte hon honom vanvördigt på näsan. Varpå hon försvann om hörnet.

Han stod och såg efter henne, under det han gned luktorganet. Hennes mjukt vaggande höfter ...

Gatan var folktom så när som på Ulla och en mörkklädd, omodernt långkjolad kvinna. Gustav förstod genast att hon ej drev Ullas yrke och undrade därför på att hon genskött hans f. d. hustru. Kanske en väninna från förr, som förblivit trofast, tänkte han. Och när han såg dem mötas, gick han hem, föraktande sig själv, led på könsdriften, som morrade över att Ulla ej var inom räckhåll. Ty hade icke den främmande kvinnan hindrat, skulle han kanske gått i fatt förtrollerskan.

Denna äventyrliga dam var under tiden i en skön knipa – den förmodade vännen var en kvinnlig nattmissionär.

Ulla hade skakat bort hennes vädjande hand från sin arm vid första taget, men hennes oberäkneliga lynne drev som alltid sitt spel, när den andra hade båda händerna på hennes axlar och bad och bevekte henne att lämna Belials väg mot fördärvet. Med sina blå sommarhimlar till ögon vemodigt i fjärran stod hon stilla, eftersinnande och uppmärksamt insugande varje ord. Redan sjöng det halleluja i missionärshjärtat över en Magdalena, som lät sig räddas. Hon hämtade andan och tog upp en traktat ur sin väska. Tvivelsutan en

medlidsam, uppriktig kvinna. Hennes ansikte, åtbörden, röst – kuvad glöd. Med lång erfarenhet i sin verksamhet bland glädjeflickorna, var hon dock icke vuxen Ulla på långt när.

– Syster har så rätt så, sade den botfärdiga galgfågeln. Ack, jag sörjer mig nästan från förståndet ibland över mitt elände, men vad ska man göra. Jag kan inte komma in på någon annan bana nu, när jag är van att ha livat och gott om pengar.

– Jo, kära vän, det är inte svårt bara viljan finns och man är trägen i bönen – Ulla avbröt sägande med blitt allvar:

– Ack ack ack, jag tror ändå inte att syster riktigt förstår saken. Får jag göra en fråga?

– Var så god!

– Men lova mig att inte bli stött!

Syster uppmuntrade henne milt att fortsätta. Varpå Ulla sade blygt:

– Jo, säg mig uppriktigt, syster har ... ja, har syster aldrig, aldrig varit tillsammans med en karl?

Nattmissionären tålde närgångenheten. Hon sträckte upp en ringlös vänsterhand, yttersidan vänd utåt, och svarade med eftertryck:

– Jag? En sån fråga. Naturligtvis inte, eftersom jag aldrig varit gift.

– Stackars ni, det måtte varit ett förfärligt ledsamt liv ni haft och tänk så rysligt att kanske få gå i graven alldeles ovetande, ömkade Ulla, medlidsamt runkande på huvudet.

Traktaten darrade i systers grepp. Först sårad självkänsla i minspelet, så fanatisk stolthet. Hon sade och markerade sitt yttrande med ett energiskt pekfinger i svartskinntuta.

– Hur kan man tala så oförståndigt, kära vän? Tänk sig för en smula! Det är allt något till härligt för en kvinna att kunna framvisa en oskärad kropp för Herren Jesus på den yttersta dagen.

– Jaså, sade Ulla förkrossat, med nedslagen min och stod så ett par sekunder, varefter hon såg upp med den oskyldigaste förvåning och tillfogade: Inte visste jag att han kommer att titta efter sånt då inte.

Därmed smet hon. Tungspetsen var ute ett stycke, vilket dels skulle betyda ett farväl till nattmissionären och en spefull värdering av hennes verksamhet och religiositet, dels var ämnad att ingjuta hopp hos en gammal man, som frågande smålog i porten mitt över gatan.

– – –

Som Ulla ej sänt hälsningar till barnen och Nore, tyckte Gustav det onödigt att omtala sitt bedrövliga möte med henne. Ty Nore var illusionsfri i fråga om kvinnor av systerns sort och därför oblidkelig i sin dom. Han skulle blott ha de grymmaste ord för henne och slikt stenande bar Gustav emot.

Nores avfärd blev lika oförmodad som hans ankomst varit. En kamrat kom inrullande till honom en kväll och föreslog att de skulle ta hyra på samma båt, och Nore sade: kör till. Kistan var redan packad, han kilade till mamma Svensson och dunkade henne vänskapligt i ryggen, bakade plättar till kvällsmat åt småpojkarna, vilket de dittills förgäves tiggt honom om, och klev ombord nästa morgon, sörjd och begråten av dem, deras far och otaliga flammor.

För Gustav Frejtorp hade han varit till stor hjälp och hans inflytande av bestående nytta. Det hade svirats

åtskilligt, men detta hade icke varit till skada. Tvärtom. I förening med andra omständigheter, såsom Nores odelat manliga handhavande av hushållet, livande och nöjsamt efter allt prövande bråk med kvinnlig arbetskraft, det friska vinddraget i hans väsen och hans vänfasthet och rappa verklighetssinne, hade det effektivt motverkat svårmodet, som efter äktenskapets förolyckande hotat att insmyga sig i hans av naturen frimodiga lynne.

XVI.

Det ljusnar.

Första dagen hos Frejtorps var prövosam för Eva Bergklint. De tarvliga vanorna, bostadens beskaffenhet och inredning, sysslorna, grova och påfrestande för den ovana, och framförallt barnen, vilkas ursäktliga förvildning oförtövat tog sig nervretande uttryck, så snart den kortvariga blygheten försvunnit, allt tillsammans gjorde henne vilsen, hopplös, som sönderslagen invärtes. Hon kände främlingsskapet tungt. Instinkten bjöd henne skydda sig. Mot vad? Det var henne dunkelt och just att hon icke såg klart ökade hennes fega rädsla.

Men lilla Gert gjorde ett under.

Han hade för vana att somna när och var som helst efter kvällsmaten och vaknade ibland först nästa morgon. Nu fann Eva honom hoprullad under bordet i rummet och omöjlig att väcka, varför hon i hast bäddade. Hon var ensam med barnen, Gustav hade gått ut i ärenden men lovat att vara hemma tids nog för att visa henne hur hans matskrin skulle ställas om.

– Tvätta dig nu först, och gå sedan och lägg dig, manade hon Alan, trött på hans ideliga frågor om musiktecknens betydelse – han hade letat fram ett sånghäfte som tillhörde fadern.

Alan förklarade tvärt strejk. Hon kan nog inte slåss, tänkte han.

Hon tog Gert i sitt knä och började kläda av honom. Han sov djupt, ledlöst hängande med huvudet mot hennes axel medan plagg efter plagg föll, ända tills han satt där i sin urvuxna skjorta och strumporna. Då slog han upp sina sömntyngda ögon, lade armen om hennes hals och sin kind mot hennes och sade:

– Jag vill inte kalla dig för tant utan för mamma, för jag tycker mycket om dig.

Varpå han suckade belåtet och genast somnade.

Något berikande ljuvligt fyllde med ens hennes hjärta. Hon smekte hans slaka, knubbiga ben, när hon drog av honom strumporna, kände på hans hull och tryckte honom intill sig på mödrars ömma sätt. Ensamhetskänslan, som så länge förbittrat och smärtat, var flydd, likaså den av obotligt främlingskap. I detta hem behövdes hon. En lyckogivande vetskap, som förde med sig vilja till plikttrohet och uppoffring.

Alan hade närmat sig, tydligt avundsam.

– Gert är förfärligt snål, men det är inte jag, upplyste han utan märkbar anledning.

Eva bar in Gert till soffan. När hon återkom, höll Alan på att tvätta sig. Och lyckligtvis begrep hon att uppskatta hjältemodet och storsinnet. –

Det gick lättare för Eva än hon trott möjligt att finna sig tillrätta i arbetarhemmets alla förhållanden. Misstagen i början voro i det hela av föga betydelse. I regel kokade hon för litet potatis, van vid borgerlig hushållning, och bredde för få smörgåsar till Gustavs matskrin, okunnig om och förbluffad över vad en kroppsarbetare behöver av föda för att kunna hålla sig vid full arbetsförmåga. Hon tyckte också att det förtärdes väl mycket kaffe med dopp, men det hade hon lättare att förstå, eftersom hon själv varit hänvisad

till den maten och erfarit dess livande och mättande egenskaper under sin tid av nöd. Att rummet var så tomt på prydnader fann hon endast berömvärt, sedan hon undersökt det som Nore plockat ned i låren. Så småningom skulle hon nog få det hemtrevligt med några vackra handarbeten, tänkte hon och grep sig genast an att sy gardiner.

Inför barnens trots och vanarter tyckte hon sig många gånger fullkomligt maktlös, ehuru understödd av deras far i bekämpandet. Men så glimtade det till något ljust, vekt, hoppgivande i de stridbara lynnena, vilket förunderligt styrkte henne, eftersom det visade att hon vunnit deras kärlek, och sporrade till ospart givande av personlighetens bästa krafter och tillgångar.

Kroppsligt fann hon sig väl av det sunda, regelbundna levnadssättet. Hennes svältfärg försvann och efterträddes av en frisk, lenrosig. Hon märkte att det rika håret återfick den glans och mjukhet det haft den tid kroppen icke led brist på näring. En lämpligare fotbeklädnad gjorde haltandet mindre märkbart, och i nya, välsittande kläder kom behaget i hennes rörelser, medfött och ytterligare utvecklat av kulturen, till sin rätt, icke längre hämmat av det ovana armodets blygselfulla försök att dölja sig, vilket medför en särlig kantighet i sättet att vara.

Gustav lärde sig, överraskad och erkännsam, vad en intresserad husmor kan åstadkomma med ringa medel. Han hade nog haft tillfälle till det både under moderns och systerns tid, men då hade han inte kostat en tanke på saken, liksom ungkarlar i gemen. Hustruns och sedan de många hushållerskornas slöseri och vanskötsel av hans hem hade dock väckt honom grundligt. Trots förhållandevis goda inkomster hade det varit att hanka sig fram med uttag och lån och avbetalningskläder. Ett naggande obehag i det dagliga livet, ett minus i självaktningen, olust för utveckling och omtänksamhet ... Gustav Frejtorp var ingen bohem av naturen, han trivdes med lugnet och ville vara viss om brödet för närmaste framtid åtmintone.

Eva tog med sin förståndiga hushållning osäkerhetens börda från honom. Numera kunde han beräkna sina utgifter, viss om att besparas obehagliga överraskningar. Han saknade icke en skjorta i lådan vid behov, han behövde icke springa in och köpa sig en näsduk i förbifarten, därför att hans sista dussin spårlöst försvunnit. Han tyckte om att vara väl klädd, var svag för otadligt linne, och numera kunde han tillfredsställa sin smak. Mathållningen var visserligen enklare än Ulla bestått, men i gengäld kom det litteratur till hemmet. Och när familjen flyttade in i en rymlig och ljus tvårumslägenhet pryddes väggarna icke av värdelöst kram. Ännu så länge voro dock etsningarna endast två, men efterhand blevo de lagom många att tillfredsställa en god smak, de gamla möblerna rustades upp, nya kommo till, hemmet blev allt mer trivsamt och gav intryck av vilja till kultur och strävan därefter.

Eva hade vunnit Alans lidelsefulla, svårtillgängliga hjärta genom att föra hans talan hos fadern om ett piano och lova honom undervisning, så långt hennes förmåga räckte. Hans begåvning för musik var mer än medelmåttig, det insåg hon redan efter få lektioner.

Mellan henne och Gustav var vänskapen fast och förtroendefull. De trivdes med varandra. Han böjde sig för hennes av omständigheterna betingade finare utveckling av intelligensen, men strävade att nå den med krafter, som förefunnits latenta och som numera verkade. Båda hade klassfördomar att övervinna – innerst behöllo de dem nog delvis ehuru med undantag för varandras personligheter. Ty borgarkvinnan hade i sin välmakts och oerfarenhets dagar uttalat sig om arbetare ganska nedlåtande, och timmermannen Frejtorp brukade, innan erfarenheten gjorde honom klokare, yttra sig om borgarkvinnan med öppet förakt.

Umgängeskretsen var redan från början liten och förblev så. Eva fattade varm vänskap för ett äldre par, mannen yrkeskamrat med Gustav, och den äldsta dottern Aslög. Intelligent som föräldrarna hade den unga kvinnan intet i sitt utseende, som förrådde släktskapen. Ett ansikte och en gestalt för spetsar. Vilja som tog sitt mål. Hon hade arbetat sig till en väl avlönad ställning, men det fanns inte spår till högfärd i hennes

väsen. Fint enkel i sin klädsel, bar hon aldrig smycken. De sina var hon hängiven; hade få vänner, rädd om sitt inre och därför något otillgänglig i uppträdandet, men en gång vunnen var hon vänfast. Eva sökte gärna upp familjen, i början häpen över att finna en intellektuell och konstnärlig smakriktning i en kroppsarbetares hem. Där fanns piano och fiol, alla utom husmodern voro musikaliska, och sonen, tryckare till yrket, målade och snidade.

Politiskt voro far och mor ivriga socialister. Barnen svalare.

Ulla hade hon sett en gång. Men Stina tittade ibland upp till barnbarnen med något gott åt dem i fickan.

– Ulla har kommit opp sig alldeles vådligt, sade hon en dag till Gustav. Hon har dubblett på Odengatan, och hon säger att grosshandlarn vill gifta sig med henne.

Själv hade Stina det knalt, trots att hon arbetade duktigt. Plåtslagaren var hon visserligen fri, han hade gift sig, »alla karlar äro lika i falskhet», sade Stina. Men nu låg Ivar efter hennes slantar, han var teaterbiten, skulle bli skådespelare, och hade dessutom fästmö, som rökte upp fyra askar cigarretter om dagen, vilka han skulle bestå. Livet i jämmerdalen var kymigt att leva. Men de frälsta hade sitt bästa kvar när de var döda. En annan stackare ... Det vissa var att Guds barn hade det tryggt ordnat för sig både här nere och där uppe, och hon ville bra gärna sälla sig till dem igen, men numera var nog en omvändelse omöjlig, ty hon kände sig som en sten invärtes, var väl andligt död.

En dag kom hon springande och andfådd och ville ha gossarna med sig. Ulla skulle nämligen resa till Amerika följande dag, det var nu det sista tillfället för dem att se sin mor i livet. Det blev frågor. Hade Ulla sagt sig vilja träffa barnen? Nej, men Stina antog att det var hennes önskan, resbrådskan och allt spring i affärerna ... Ja, men hade hon nånsin talat om att hon längtade efter dem? Inte vad Stina kunde minnas. Men för barnens egen skull ... Barnen! Gert mindes henne inte alls och Alans hågkomst av henne var skrämselfylld. Mormor, som visste hur känslig han var, kunde väl själv draga slutsatsen. –

Stina var särdeles nöjd med att Ulla övergav Sverige och hoppades att det främmande landet skulle göra folk av henne. Hon gick en tid och väntade på att hon skulle få igen sina pengar, som hon lånat dottern, vilken heligt lovat att betala igen dem dubbelt. Men det enda hon fick var en grann näsduk i ett brev. Övriga långivare, strukna om näsan med än frikostigare löften, fingo ingenting och bland dessa var Gustav, men som han aldrig räknat på någon återbetalning slapp han missräkning. Han ville helst aldrig mer höra av henne, lycklig över att numera få arbeta i ro och med växande framgång och vara glad och god mot de sina.

– Hon har väl gift sig med någon miljonär därborta, sade Stina, då ett halvår förgått och näsduken fortfarande var det enda livstecknet av Ulla.

– Nej, var inte orättvis, svärmor, svarade Gustav. Sådan är inte Ulla att hon skulle glömma bort sina anhöriga då, hon skulle basuna ut sin tur i alla väderstreck och skicka svärmor ett par tusen tvärt – hon tycker om att bräcka folk. Sannolikt är hon på vift och har det omväxlande med inkomsterna. Var bara lugn, svärmor får nog diska ihop till mat och husrum åt henne ännu en gång vad det lider.

Omkring två månader efter detta samtal ankom följande skrivelse till honom.

S:t Louis, jag vet inte datum.

Min allra käraste old man.

Jag mår bra. Eftersom jag inte har något annat att göra för tillfället, så skriver jag väl till dig. Du må tro att lilla Ullan har det alldeles förtjusande smaskigt, och jag är bara arg att jag gick så länge och slet ut mig i det gamla otäcka Sweden. Jag är nurse för en baby, och jag reser ofta med käringen på badorter, man säger

aldrig annat än käringen här om frun, svenskar emellan. Ungarna här i kontrit är alldeles hiskligt elaka, för det är barnen som ska uppfostra föräldrarna, och att de har ett helsike är inte mer än rätt, men det är stor synd om nurserna. Min uniform klär mig kolossalt, det säger alla, men på kvällarna är jag mycket stiligare, för här är man klädd som grevinnor allihopa. Jag vill inte hem till Sverige för en miljon, för här får man smörja kråset varenda dag med himlamat. Jag menar egentligen frukt och bakverk, för koka är amerikanare klena med. Jag tänker ta annan plats, så jag kan få komma ut mera och dansa, amerikanare är stiliga och så kära sen, fast de är så gudsnådliga på dagen. Irländare går vackert, men annars tycker jag inte om dem. Jag får en sån mängd kolossalt fina konfektaskar, att jag kan sätta upp kondis snart, när en herre beundrar en flicka, bums ger han henne gotter, ser du. Men lilla Ullans hjärta är i Sweden – hos dig. Jojomensan, älskade darling, för nog förtjänar jag pengar som gräs, inte nu precis, när jag har plats, men förut, men då stal de alltihop av mig fast jag hade det i strumpan, och det var i ett metodistkapell till på köpet, och jag kände inte ett dugg. Kineser tycker om ljushyllta flickor, de är odjur. Tänk dig, käringen sa en gång att så vitt skinn som mitt hade hon aldrig förr sett. Jag var som svandun, sa hon och det vet du bäst att hon inte ljög. Snälla du, kom hit, du kunde låta fattigvården ta gossarna till ett barnhem, timmermän förtjäna grova pengar här och mellan oss kan allt bli bra igen. Jag är ju så gräsligt kär i dig, fast du inte tror det, och jag håller på att längta blodbrist på mig, jag sjunger den här visan jämt och samt och så gråter jag, och en gång fick jag vagel på ögat för det.

»No one to love no’ne to caress

no’ne to respond to this hearts tendernes,

sad is my heart, joy is unknown

for in my bosom I’m weeping alone.»

Hoppas smågrabbarna mår bra. Tolv varma långkyssar till dig från din evigt älskande och trogna Ulla.»

Dagen efter. P. S.

Jag ska flytta, för jag råkade stjälpa ut den välsignade ungen ur barnvagnen i morse, när jag var i parken och han fick en skråma, och det har käringen ställt till med en jordbävning för.

D. S.

Gustav roade sig med att översätta strofen, som skulle tolka den olyckliga Ullas sinnesstämning:

Ingen att älska, ingen att smeka,
ingen som besvarar mitt hjärtas ömhet.
Sorgset mitt hjärta är, glädjen är okänd
för inne i bröstet jag gråter allen.

Han skrattade bittert. Längtan och kärlek ... Allt lögn. Och dock läste han om och om detta hennes svammel. Skulle då aldrig hans kropp bliva fri henne, tänkte han med förbittring bemängd med längtan och eggande minnen om famnandets sällhet.

XVII.
Ulla tar bladet från munnen.

Oktobersnö dalade förbi fönstren i stora lösa flockar. Lampan var tänd i den tidiga skymningen, men rullgardinerna voro ej fällda, ty Alan hade bett om uppskov därmed. Han satt och spelade något känsligt, en rysk folkvisa, trodde fadern. Gert sysslade med färgkritor. Det skulle bli till en storståtlig lyckönskan, Evas

födelsedag stundade nämligen. Intresset höll honom tyst under broderns musik, mot vanan, ty han var omusikalisk som en källardörr.

På bokhyllan bredvid statyetten av Hjalmar Branting låg konsertbiljetter för kvällen. Söndagsmiddagen var aväten sedan en timma, Eva ställde in diskarna i skåpet, men så sakta att ej ett störande ljud trängde in i rummet. Så stod hon litet i dörröppningen och lyssnade med hjärtat bävande, och då Gustav kom att se på henne, i det han slog askan av sin cigarr, vällde en känsla upp från sitt djupa källsprång för första gången, en känsla, som tvang henne att sänka ögonlocken och blekte hennes kinder.

Det ringde. Alans ansikte förvreds och han slutade spela.

– Det är Lasse som kommer, ropade Gert och störtade förbi Eva. Han väntade nämligen en lekkamrat.

Hon tänkte gå in till sig, men Gustav sade något om biljetterna, varpå hon gick till bokhyllan för att kontrollera.

Från tamburen kom en högljudd, ljust klingande kvinnoröst. Gert ropade: »Låt bli mig» och kom inspringande. En dam följde omedelbart. Av ansiktet syntes ej mycket för hatten, som var snett neddragen till näsroten och den snöpudrade pälssjalen, vilken låg i veck upp till den onaturligt röda munnen. Hon stod stilla ett ögonblick på tröskeln, så gav hon hatten en törn bakåt och sprang rakt på Gustav, som rest sig. Ögon som junihimlen! Den gamla leken att höja och sänka brynen.

– Tjenis darling old man, how do you do, hoppade det över läppsminket under en eldig omfamning.

Och så kysste Ulla. Och hon kunde konsten. Gustav frös, men inte av vinterkylan i hennes kläder, han hackade tänder och det kom tårar i hans ögon och ett barn skulle kunnat peta omkull honom, så knäsvag blev han oförhappandes. Men i armarna, som pressade sig om henne var han starkare än vanligt. Det var inte hans egen förtjänst att han kom fri och till sans och förstånd igen, nej, Ulla släppte själv taget, därför att hon kom att tänka på något annat.

Hon kastade pälssjalen på bordet och kappan på en stol, nickade vårdslöst åt Eva och sade:

– Vad de är hiskligt dyra på hattskrållorna i den här hålan, jag fick ge nittio kronor för den här i går, klär den mig? Vad tycker ni? Att ni inte har någon spegel här inne!

Därmed drog hon till sig soffkuddarna och gjorde det bekvämt i soffhörnet och slog sig ned där, och det berodde icke endast på klänningens korthet att hennes ben blevo synliga en bra bit ovan knäna. Gustav presenterade, och hon räckte utan att stiga upp, Eva handen. Så kom hon ihåg sina barn och vinkade Alan till sig:

– Ska du inte komma och hälsa på din mamma, my boy.

Han bockade sig men stod kvar med fientlig hållning vid pianot.

– Jaså du är stram, puttrade Ulla. Du tycker kanske att du är för fin för mig, därför att du kan spela, men det kan jag med på mekaniska pianolan, och det låter mycket bättre. Känner du inte igen mig?

– Nej.

– Han har ju inte sett dig på så många år och var så liten då ni skildes, inföll Gustav. Kom hit, Alan!

– Hur gammal är du egentligen, frågade modern.

– På tolfte året.

– Jesses vart tar tiden vägen? Än du då, din lilla igelkott, kom hit till mamma. Det är vådligt, vad han liknar dig, Gustav. Kom och ge mig en puss.

Eva, som haft för avsikt att lämna rummet genast vid Ullas brådstörtade uppträdande men hindrats av Gert, försökte nu skjuta fram honom mot modern, men gossen höll sig fast i hennes hand och stretade mot sägande:

– Usch nej. Jag har ingen annan mamma än tant Eva, och jag vill inte kyssa någon annan tant.

– Jo, dina barn är snyggt uppfostrade, märker jag, sade Ulla vasst till Gustav, i det hon stack Eva med ett ögonkast.

För att undvika käbbel teg han. Ulla märkte det knappt, hon var så upptagen av att göra iakttagelser och meddela sina tankar. Och medan hon lät tungan löpa insvepte hon honom i utstrålning av förälskad kvinnlighet.

– Kors vad du kommit opp dig! Har du fått ärva? Inte. Ja, då har du väl vunnit på lotteri då, jag spelar jämt, men det är nix att jag vinner. Men så'na fåniga planscher du har på väggarna, och varför har du inga förgyllda ramar? Minns du den där söta tavlan vi hade över sängen, som vi låg i? Den föreställde ett par, som det var så dant emellan, och de satt och kysstes, men så var det också en flicka, som satt och såg ledsen ut och släpade med handen i vattnet. O vad den tavlan var förtjusande. Var har du gjort av den, käraste du?

– Kastat bort den, eller kanske är den kvar på vinden.

– Det vore bra, för då kunde vi spika opp den igen över sängen.

Nu hade Gustav hunnit bli fullkomligt avkyld. Det invärtes löje dessa hennes ord framkallade kan gott liknas vid ättiksprit med cayenne. Han förbisåg att Ulla, i det sätt varpå han reagerat för hennes ömhetsbetygelser, väl kunde ha goda skäl för optimism i fråga om deras inbördes förhållanden och möjligheten av en ny äktenskaplig förbindelse.

– Varför har du övergivit amerikanarna? frågade han räckande henne en ny samtalstråd att nysta på.

– För att jag längtade efter dig och barnen så gränslöst, svarade hon trovärdigt.

Men han såg den häftiga ryckningen i hennes ögonlock, tecknet på att hon kände sig besvärad ...

Hon klappade honom på knät.

– Varför svarade du aldrig på mitt brev?

– Du skrev inte din adress.

– Nej visst. Nu minns jag. Det var sånt hallå, ser du, för att jag hade råkat slå omkull vagnen med ungen i, och han bröt armen. Jag hade ingenstans att bo just då men fick snart. Åh, S:t Louis, det är den mest förtjusande stad på det här klotet. Jag har aldrig haft så livat som där.

Detta inledde en beskrivning av upplevelser, som hotade att bliva alltmera vågad. Båda gossarna lyssnade kraftigt, Alan sluten, kritisk, Gert vidögd och vidmynt.

Gustav skickade ut sin äldste. Han sade:

– Du får vara snäll och se till våra skor så att de är färdiga för i kväll, mina behöver borstas.

Strax efter tog Eva med sig Gert och gick ut i köket. En kaffebricka skulle ställas om.

– Nej, sade Gustav strävt och sköt undan Ulla. Hon hade redan armen om hans hals och försökte sätta sig på hans knä.

Hon plutade kokett och återtog sin plats i soffan ringlande hop sig. Spännena, som höll tillbaka luggen från pannan, gnistrade, det ljusa kortklippta håret fladdrade lätt, armarna, bara till fästet, hade var sin lilla svarta musch, som reklam för deras gräddfärg.

Ulla hade ej tagit anstöt av hans tillbakavisande. Hon pladdrade på som förut, obekymrad om att hon ibland lämnade alldeles motstridande uppgifter. Ur virrvarret försökte han plocka fram det enda fakta, som riktigt intresserade honom – varför hon rest hem. Men på den punkten var hon på sin vakt, hur öppenhjärtig hon än tycktes. Men så kom ordningsmakten på tal och då sjöd hon tvärt över.

– Polisen i Amerika! Fähundar, särskilt irländare, fräste hon och slog sin knutna hand i soffan. Mutkolvar varenda en, om man inte betalar dem blodspengar, så vips åker man fast. Jag begrep inte saken jag, mitt arma nöt, och därför så tog en coumil eller court eller vad det kallas, jag vet inte så noga, och la vantarna på mig, och så blev jag hems – jag menar jag fick plikta grova pengar.

Han gjorde en min, och av den begrep hon att han såg sanningen. Hon skruvade sig, en aning bragt ur fattningen.

Hemsänd på grund av osedligt leverne, konstaterade Gustav tyst. Han var förvånad. Dylikt trodde han ej hände numera, Ulla måtte varit offer för en sällsynt otur.

Evas inträde med kaffebrickan förbjöd mera ordande om den för Ulla snöpliga affären. Värdinnan fyllde kopparna och gossarna inkallades. – Väldigt gott, sade Ulla om kaffet, men brödkorgens innehåll gillade hon inte: – Skorpor ger man åt grisarna i Amerika, jag trodde du hade råd att äta som folk.

– Å vet skäms att tala så vettlöst! utbrast Alan impulsivt.

Eva och fadern ryckte till, och även brodern visade häpnad. Den stillsamma, i sitt tal numera något för fina Alan! På åratal hade ingen hört dylikt från hans mun.

Ulla, som såg att utvisning hotade syndaren, trädde godlynt emellan. Hon sade till Gustav:

– Låt honom vara, inte fäster jag mig vid vad en barnunge säger. Han bär sig åt som han är uppfostrad till förstås, men det är ju inte ditt fel.

– Bed om ursäkt, Alan, uppmanade Eva mjukt.

Gossen gjorde det efter några ögonblicks strid med sig själv.

– Kan du tala engelska? frågade Ulla vänligt. Hon ville lätta stämningen. Sådana kanongluggar till ögon du har, boy.

– Nej, jag går i folkskolan. Men pappa kan. Och han läser franska också.

– Det var sjutton. Du tänker alltså ge dig bland fint folk och inte längre höra till arbetarklassen, Gustav.

– Du tar alldeles fel. Jag stannar där jag hör till, svarade han lugnt.

– Så dumt du pratar, utbrast Ulla föraktligt. En simpel arbetare behöver väl inte veta mer än var han har mun och lite till. Om du inte tänker dra praktisk nytta av bildningen, varför skaffar du dig den, säg?

– För bildningens egen skull naturligtvis.

Ulla knackade sig menande i pannan:

– När jag tänker rätt efter, hade du den flugan innan vi gifte oss också, men jag tog allt kol på den, eller hur du?

– Nog gjorde du ditt bästa, men det lyckades väl inte fullständigt efter den lever än, svarade Gustav liknöjt.

Han märkte hur Alan såg på väggklockan, vilket gossen för övrigt gjort då och då under en stund, och jämförde nu sitt ur med denna. Därvid sade han:

– Du får ursäkta, Ulla, men vi har bestämt oss för att gå ut ett slag i kväll.

– Jag ska på bio, bara Lasse vill med, upplyste Gert men blev icke uppmärksammad.

Ulla såg en aning brydd ut, men lät sorglös då hon framkastade:

– Låt inte mig hindra. Jag kan så gott vara ensam ett par timmar. För ser du Gustav lilla, jag tänkte be dig att få stanna här en dag eller två. Jag har inte hunnit ordna för mig än med husrum, jag har ju så nyss kommit hit till gamla Sweden.

Detta var oväntat. Svaret kom dock avgörande, och i kallt föraktfull ton, ägnad att såra:

– Omöjligt. Här finns ingen plats för dig.

Ulla blev med ens som en spänd fjäder. Till och med hårmanen tycktes resa sig till strid, en gyllene borst.

– Kör du ut mig? Jag har inte tak över huvudet, hör du ju.

– Prat. Du har din mor att gå till.

– Nej, säger jag. Vi har grälat och jag förbannade mig på att jag aldrig mer skulle besvära henne.

– Det finns hotell.

– Sånt kostar pengar och jag har inte lust att gå på förtjänst i kväll.

Så intensivt voro de två upptagna av varandra, att de för tillfället voro ensamma i världen. Eva ville därifrån, men kunde icke resa sig från stolen, ty Gert stod bakom och höll henne om halsen med ett grepp, som rädslan gjorde krampaktigt, och som hon förgäves sökte lossa. Hon tecknade åt Alan att avlägsna sig, men han märkte det ej, han stod vit och stilla vid pianot, med i det som skedde.

Gustav gick tigande till skrivbordet. Därvid råkade han sparka till skon, som Ulla tagit av under kaffedrickningen sägande att den klämde vristen. Den for utåt golvet och blev liggande så, att ljuset från taklampan kom klackens similidiamant att släppa lös alla sina färger.

Även Ullas ögon gnistrade. Hon rusade efter skon, högg till Gustav med blicken som om det varit henne själv han sparkat, och brast så i våldsam gråt.

Han lade pengar på bordet. Eva tänkte: Nu får vi köpa ved säckvis i vinter.

– Se här, göm det i väskan. Det hjälper dig åtmintone över de närmaste dagarna, sade han affärsmässigt.

Tårarna droppade på hennes händer, under det hon knäppte skoslejfarna. Hon blev sittande litet med de

silkesklädda, sinnligt rundade benen korsade. Hemlöshetens pina och ilska över behandlingen hon rönte växlade i minspelet. Hon såg sig om långsamt och iakttagande, slickade fast muschen, som lossnat på armen, och halvt om halvt snyftade och fräste:

– Det finns ingen rättvisa i den här usla världen. Du har det bra du, ombonat värre och fint och tryggt, fast du varit en djävul mot mig jämt och ständigt, men jag, som aldrig gjort något ont, jag ska drivas ut ... mig sparkar du och mig föraktar du. Vad fick jag inte genomgå med din mor, det gamla hycklande benranglet till Guds barn.

Hon tvärtystnade. Ty nu var han ett knutet hot alltigenom, ehuru han ej gjort en åtbörd och hans känsla var stum.

Eva hade samlat hop hennes kringströdda ytterplagg och hängt dem i tamburen. Nu gick Gustav efter dem. Han höll fram kappan.

– Jag ger sjutton i dina styvrar, framstötte Ulla men strök samtidigt ned pengarna i väskan. Kom så i kläderna med rivande hast, stod oviss några sekunder. Det kokade i henne, vad hon behövde för att komma i jämnvikt var en skräll. Kaffeservisen ... Redan höjde hon armen med dess yviga pälsbräm för att sopa den i golvet men hejdade sig, ty Gustav som missförstått armrörelsen, troende den vara en avskedsvink åt Alan, sade avmätt:

– Kom hit och tag din mor i hand och säg farväl till henne!

– Ja pappa, svarade gossen och närmade sig dröjande.

Ulla sänkte blicken i Gustavs ögon, betvingande honom med dess ondskefulla triumf, och sade hånande:

– Pappa! Kära Alan, han där är inte far till dig, du har ingen rätt att kalla dig Frejtorp, din far heter Milo Lettström och han sitter för närvarande på Långholmen för rån och mordförsök.

Hon njöt av att se Gustavs ansikte likblekt, knäppte kappan utan att taga ögonen från det, så skred hon värdigt mot dörren. Under vägen kastade hon till Eva: Lycka till att bli fru åt den där makapärn. På tröskeln dröjde hon för att säga över axeln: Men det är ni naturligtvis redan – på visst sätt förstås. Varpå hon försvann.

XVIII.
Alan får böta.

Att Ulla, driven av måttlös vrede och hämndlystnad, avslöjat sanningen om sin förstföddes börd, det betvivlade Gustav aldrig ett ögonblick ens. Det endast förundrade honom att hon kunnat tiga därmed så länge. Mycket som synts honom dunkelt fick nu reda och sammanhang. Vad han förkastat som skvaller och utslag av personlig ovilja mot den lättsinniga och näbbiga Ulla avspeglade nu verkligheten för hans äntligen oförvillade uppfattning. Han insåg också att hans mor vetat hemligheten men förtegat den för honom av djupaste ömhet. Hur långt hon gått i självuppoffring, för att köpa honom en lycklig okunnighet, fick han först längre fram veta, av en tillfällig anmärkning inblandad i Ullas pladder.

Underrättelsen att han ej var far till Alan, orsakade ingen ändring i hans känslor för gossen, som alltid varit honom kärare än Gert. Han hade alltså varit omottaglig för Ullas gift. Icke så Alan. I den veka, känsliga barnasjälen var förgiftning inträdd.

Inte son ... Så, som han älskade Gustav och såg upp till honom! Inte rätt att bära hans namn ... Alan – vad? Kvittade lika, när det ej var Frejtorp.

Hans far var en brottsling, en rånare som haft för avsikt att mörda.

Var han tåld ännu i hemmet? Ibland bad han med sitt sätt att uppträda om ursäkt för att han levde.

Gustav och Eva rådslogo med varandra, ängsliga inför denna början till tragedi. Alan teg, han gav dem ingen ledning självmant, och det skulle kanske verka enbart ont att riva upp i hans själsliv med frågor och förklaringar.

Eva sade:

– Så ärekär som den gossen är och så i grund hederlig och pålitlig. Han ger då inget belägg för teorin om ärftlig belastning.

Gert kom på tal. Trodde Eva att han fattat något av vad som yttrats under stormen?

Nej. Han hade troligen varit alltför rädd. Och vidare snabbtänkt var han ju dessutom ej. Från det hållet var ingenting att frukta, trodde hon.

Misstaget rättades inom samma vecka.

Gustav ville ha hem en tidning från cigarraffären och sade: Någon av er pojkar får göra mig tjänsten. Det blev en tävlan. Gert ville gå, ty han spekulerade på att gratis få ryska smällare av cigarrfröken, som var betagen i hans vackra ansikte; Alan, emedan han tyckte om att giva Gustav prov på tillgivenhet. I tamburen tog Gert till sina duktiga nävar.

Gustav gick dit för att stifta frid. Då hörde ha Gert skrika:

– Du har väl ingenting att säga till om här. Det är min pappa, min, min, du är bara ett fosterbarn, din pappa sitter på -

Han kom ej längre, ty fadern hade fått honom i vingbenet och ut bar det med den lilla argsinta herrn.

Här hade nu Gustav tillfället att tala med offret för Ullas tanklösa grymhet, ty att hon medvetet velat såra gossen var uteslutet – hon hade visserligen varit en likgiltig mor men icke elak, då de små berodde av hennes omsorger.

– Du är väl nog förståndig att inte fästa dig vid dumt sladder, pojken min, sade Gustav, som höll armen om de smala skuldrorna. Han hade tagit gossen med sig in och satt i det lugna, hemtrevliga hörn, där hans skrivbord stod.

– Är det inte sant då? frågade Alan stelt.

Gustav orkade ej med hans blick. Teg.

Gossen tog tag i hans kavajuppslag med båda händerna, plockade med de fina spelfingrarna. Och så slöt han sig plötsligt mot faderns bröst och grät våldsamt.

– Vi två, vi hör ihop, min pojke. Du är min son med kärlekens rätt. Förstår du vad jag menar?

– Ja.

– Och jag kan ju räkna med att du håller av mig?

– O ja.

– Då är allt det där du hörde oväsentligt.

– Jaa.

Gustav var lyhörd för det skygga, tvekande i barnarösten, som för honom brukade ha särskilt frimodiga tonfall.

– Säg pappa också, min pojke! Är det riktigt säkert att du fattat min mening?

– Ja, lilla snälla pappa.

Gustav tog hans ansikte mellan sina händer och frågade ömsint förebrående:

– Varför måste jag be dig om att säga det?

– Jag trodde nästan – nästan att jag skulle vara tvungen att kalla pappa för farbror nu.

– Dumbom, skrattade Gustav. Men nu får du lov att hjälpa mig med den här boken. Skär opp den åt mig, så är du bra, jag ska se genom räkningar en stund.

Vid sängdags lekte bröderna stojande och i full sämja. Gustav tänkte nöjd: Saken är klarad vad Alan beträffar. Däremot bekymrade han sig för den yngste. Han berättade det timade för Eva. Vad borde man säga åt Gert för att betaga honom lusten att åter på samma sätt stuka brodern, och hur hindra honom från att tanklöst utsprida vad han olyckligtvis uppsnappat och mot förmodan behållit i minne?

– Kanske det klokaste är att försöka tiga ihjäl alltsammans, svarade hon. Gert är glömsk, så det är inte omöjligt att det där minnet aldrig dyker opp igen, om det inte pluggas fast i hans hjärna med prat och påminnelser.

– Men om man bad honom att hålla tyst, invände Gustav.

– Så skulle han lova det med hand och mun och glömma att han gjort det dagen efter, smålog Eva.

Han gav henne rätt.

En viss osäkerhet i hennes sätt alltsedan Ullas uppträdande hade icke undgått honom. Det kom mest till synes vid oförmodade tillfällen. Han gav Ulla skulden, i tro att skymfen hon kastat Eva i ansiktet orsakat en varande misstämning hos den beprövade vännen. Och han tyckte allt att Eva var långsint. Han hade ju bett henne om ursäkt för att hon blivit utsatt för Ullas illvilja ...

Vintern skred fram. Höstterminen i skolan slutade. Alan kom hem med vackert betyg, brodern fick en rättvis avbasning för sitt. Under tiden som gått hade intet tytt på att Alan utsatts för något obehag tillfölje av Gerts lösmynthet. Den äldste var sig lik, utom att hans tillgivenhet för Gustav bevisligen fördjupades.

Över julen gästade de alla Gunhild, och det var en tid då glädjen stod högt till tak för samtliga i den vackra fyrarumsstuga Sten Tallrot byggt de sina.

När vårterminen framskridit ett par veckor, började en förändring med Alan spåras. Han föll av. Att få ut honom till lek och sport var nästan ogörligt, lyckades det kom han hem tungsint, ofta förbittrad, alltid undvikande frågor. Helst spelade han vemodig musik. Som han numera inte hade något att lära av Eva skulle han taga lektioner för en skicklig lärare, en dryg utgift för Gustav. Två timmar voro att välja emellan, en eftermiddagstimme och en ganska sen. Alan tiggde sig till kvällen. Han blev fåmäld även mot Gustav. Om skolan höll han mot vanan absolut tyst och gick till den med illa bemantlad leda. Var han sjuk, spordes det. – Nej, visst inte. Var något tråkigt i gärningen? – Ingenting.

Så sade Gert en dag i förtroende:

– Vet tant Eva vad, men tala inte om det för pappa.

– Vad är det för riksviktigt då? Skramla inte med ärterna på brickan är du snäll, det låter så illa.

– Jag tycker det låter vackert jag. Jo, se tant Eva, det är så rysligt synd om Alan så, för ungarna är så nedriga mot honom i skolan och överallt, han för aldrig vara i fred nånstans.

– Jaså. På vad sätt är de stygga då?

– Tala inte om det för någon. Allihop kallar honom för Långholmsklinken. Och kan tant Eva tänka sig att i går kväll, när vi var ute och åkte kälke i backen, så började alla ungarna på att skrika Långholmsklinken och skratta och åbäka sig och peka på Alan, och då fick jag se att han hade en pappersbit på ryggen, som någon satt dit med en knappnål, och på den stod det Långholmsklinken med så här stora bokstöver. Var inte det väldans nedrigt, säg tant Eva?

Hon bleknade av sinnesrörelse.

– Förfärligt elakt. Men hur har han kunnat få ett sådant öknamn, tror du?

– Det vet jag inte. Jag har inte alls hittat på det. Jag sa' inte så, när han sprang sin väg med min fina mössa, som jag hade på mig och som jag fick till julklapp av faster Gunhild, och alla grabbar stod och gjorde spektakel av mig.

– Varför sprang han med mössan då?

Gert skruvade sig.

– Jo-o, för att jag piskat på honom. Fast inte så värst, förstår väl tant Eva. För han ville inte vara hök, när vi lekte.

Evas min var vänligt uppmuntrande till ökade förtroenden. Gert, som väntat sig snubbor, glittrade odygdigt som mot en medbrottsling och tillade: Det är väldans livat att vara stark, säg tant Eva. Alan rår ingenting mot vad jag gör.

– Vad sa' du egentligen åt pojkarna? Tala om det precis för mig! uppmanade hon.

– Men jag sa ett fult ord för det gör alla grabbar. Ska jag säga det med och tant blir inte ond.

– Säg du bara, och glöm ingenting.

– Jag sa åt grabbarna så här. Alan, det är inte min bror, han är bara en skit, min pappa är inte hans pappa, och det är inte underligt att han tjuvar min mössa, för han brås på sin pappa, som har rånat och mördat och sitter på Långholmen, och där har han varit en massa gånger.

– Men Gert, inser du då inte att det var grymt det du gjorde åt stackars Alan? frågade hon.

Skrämd av hennes allvar fällde han huvudet.

– Nå, svara mig nu!

– Ja-a. Men Alan är så mallig ibland, och så kan han så mycket och har mera pengar än jag i sparbössan.

Han sprang och öppnade för en ringning. Det var brodern som kom. Gert flög in i köket igen, kysste Eva

smällande på kinden och viskade i hennes öra:

– Säg ingenting åt Alan om papperslappen igår i kälkbacken, för vi tummade på att jag inte skulle tala om det för någon. –

Åter dryftade de två som älskade Alan, hans svåra och för framtiden hotfulla belägenhet, men de måste erkänna sig ur stånd att bringa effektiv hjälp, ty ett smygande rykte är ohejdbart. Det enda Gustav kunde göra var att sätta honom i en annan skola vid höstterminen, om ingen förändring till det bättre inträdde.

Tyvärr vederlades varje förhoppning i det avseendet av hans tilltagande ovilja mot att blanda sig med främmande, såväl barn som vuxna, undantaget musikläraren och hans familj. Alan blev ibland kvarbjuden efter musiktimmen, då kom han hem meddelsam och barnsligt glad. Efter ett dylikt tillfälle frågade Eva småleende:

– Vad har hänt, varför ser du så lycklig ut, Alan?

– Ingenting särskilt, jag tycker bara att det är roligt att leva just nu, trots allt.

Gustav sade bittert, när han fick höra om gossens svar:

– Där i familjen vet de förstås ingenting ännu om den stackars pojkens olycka.

Eva rådde enträget:

– Tala ut med Alan. Så här kan det inte gå längre, jag står inte ut med oron för barnet. Han säger aldrig första ordet själv, så mycket känner jag honom. Han är för ömsint, vill inte vålla någon som han håller av smärta, och dessutom har han ju svårt att glänta på sin slutenhet, som du vet.

Gustav medgav att hon hade rätt. Och vid första lämpliga tillfälle sade han därför som i förbigående:

– Hur har du det i skolan nu för tiden, vi får aldrig höra något om det som förr?

– Bra, pappa.

– Du trivs alltså?

– Varför skulle jag inte göra det?

– Och jag som tänkt att du skulle börja vid ett läroverk i höst. Det är väl inte värt då.

All förställning vek med ens. Gossen vaggade på kroppen som en åldring, spelfingrarna knäpptes nervöst samman och de mörka ögonen vidgades och brunno.

– Jo, lilla pappa. Ack, låt mig få det. Jag – jag – nej jag kan inte säga något.

– Varför?

– Därför att pappa bara skulle bli ledsen, och det vill jag inte.

– Prat. Jag står nog rycken. Ut med språket som en karl!

– Ja. Men jag vill hälst låta bli – för jag skäms så.

– Då säger vi läroverk då? Gustav höll ut sin stora, starkådriga timmermanshand.

– Tack snälla pappa. Vet tant Eva det?

Den smala gosshanden försökte av all makt trycka vad den kom åt av den stora.

– Hon vet, det förstår du väl.

Alan störtade ut i köket. Hon höll på att färga marinblått, var strimmig och fläckig upp till armbågarna.

– Akta dig, du blir nerstänkt, varnade hon, då han kom tätt inpå. Så märkte hon det varma, strålande om honom och log själv lyckligt. Han sade ingenting, bara såg på henne,

– Javisst, nickade hon. Och jag lovar dig att läsa tyska med dig. Vi kan börja i morgon, om jag hinner köpa lärobok. Vill du? Du kan komma in i en högre klass då, förstår du.

Alan strök kinden mot hennes färgfuktiga arm och återkom till Gustav marinblå i ansiktet.

Denna utsikt till förflyttning ur den kamratkrets, som kände till hans skamliga börd, hade den följden att han bar förföljelserna med ökad motståndskraft. Och det behövdes – kamraterna voro uppfinningsrika i elakhet som förövrigt barn i allmänhet. Själv teg han fortfarande, men brodern rapporterade för Eva, alltid tillfogande påminnelsen att inte förråda honom, emedan han tummat på med Alan att inte skvallra hemma. Hon bannade honom: Begrep han inte att det var skamligt att bryta sitt löfte? Jo, det gjorde han – men bara för ögonblicket, då han inte hade fler hemligheter att komma med.

Musiken blev Alan en allt kärare och oftare anlitad tröst. Han kommer att gå långt, om han får utbildning, tänkte Eva.

Gunhild hade blivit invigd i sakernas tillstånd och tog honom till sig över skolferierna. Piano hade hon visserligen inte, skrev hon till honom, men han kunde få lära sig spela fiol av en gammal byspelman, som ditflyttat i trakten och som var en konstnär. Han skulle få höra!

En tid kom det idel uppmuntrande besked om pojken. Kusinen och han voro liv och själ, lekte, slogos, åto, badade. Och byspelmannen hade fått en lärjunge – »o en lärling» sade gubben.

Ett feriebarn från Alans skolklass gjorde brått slut på hans trevnad.

– Tira grabbar, där sitter Långholmskliniken. Hans stabbe mojar på Stillet, (Långholmen) tjö.

Lennart, kusinen, göt sitt blod för honom som en hjälte under dusterna, vilka under ett par veckor avlöste varandra tätt. Slutet blev att bägge fingo tillbringa återstoden av skollovet i Bergslagen hos Gunhilds svärmor.

Ulla hade icke givit livstecken ifrån sig sedan det ödesdigra besöket hos sina barn. Hennes mor var orolig och trodde henne offer för en olycka; då och då hörde hon sig för hos Gustavs, om eventuella nyheter om den försvunna, men han hade aldrig några att meddela.

Hände så att han en lördagskväll kom att gå in på en friluftsservering i stadens närhet, där var fullt av lördagsglada människor, mest ungdom – en dansbana fanns i grannskapet. Ett av borden var upptaget av ett påfallande uppsluppet sällskap, en kvinna och två män, den ena halliktyp. Brännvinslitern, som denne hade innanför rocken, tullades kraftigt av den såta trion utan att hymla mer än nödigt, kvinnan sjöng en oanständig visa, vem av de två som hade lust fick smeka henne. Gustav satt så till att han endast skymtvis såg hennes skuldror; av sången uppsnappade han blott enstaka ord och toner i det starka sorlet omkring. En negerdans, som musiken började spela, dränkte fullständigt hennes oljud. Då flög hon upp och rusade in på den fria rundeln. Som lite var reste Gustav sig för att få bättre överblick. Hon dansade ensam i ljuset från en röd kvällshimmel. Applåder, gapskratt, råheter ... Det mässingsgula håret fladdrade, på nästippen hängde ett

par färgade glasögon – skämtartikel – den ena silkesstrumpan hade glidit ned till skon, lämnande benet naket, i handen svängde hon ett ölglas.

Gustav avlägsnade sig skyndsamt. Nu hade han nyheter för Stina. Ulla var minsann vid liv och det såg icke ut som om hon vantrivdes med det.

Som han kände till att svärmodern hade måndagskvällen fri, gick han till henne då, direkt från bygget. Matskrinet han bar var fyllt med träklabbar åt Stina som tyckte om dylika till kaffeved, det mindes han sedan tiden i huslängorna.

XIX.
Skuggan tätnar.

Alan blev vid höstterminen inskriven i ett läroverk. Allt syntes gå efter önskan en tid framåt. Han skötte sig utmärkt och hans personlighet gav osvikliga intryck av att han for väl till kropp och själ i den nya omgivningen. Bland klasskamraterna hade han snart förvärvat en »bästa vän» i sonen till en major, och det rätt sällsynta hände att han blev inbjuden till dennes hem. Ty kamratskap mellan arbetarbarn och de högre klassernas barn kan väl existera inom skolans råmärken, men längre tolereras det icke. Överklasshemmet är stängt för den socialt underlägsne. Från denna regel avveko emellertid major Rising och hans fru. Pojkarna sprungo till varandra och läste läxor, lånade förströelseböcker, lekte och spelade. I musiken var Alan den vida överlägsne. Flygeln i det fina överklasshemmet var en stor lockelse, och han berättade om den med hänförelse för de sina.

Gustav erkände tacksamt Eva Bergklints andel i Alans framgång hos verkligt förfinade människor, ty att familjen Rising hörde till det slaget förstod han av mycket. Det var hon, som angav tonen i arbetarhemmet; nu gemensamt med honom själv, sedan han vuxit till jämlike med henne, förut under stora svårigheter mera ensam om den kulturella tukten av Ullas i självsvåld uppfostrade små.

– Bara han inte blir en snobb, tänkte Gustav, det kan vara farligt för en arbetarpojke att stå med en fot i vardera lägret.

Fruktan var onödig av bland andra det skäl att Alan snabbt fockades från sin nyvunna ställning.

När han en dag kom hem från skolan, såg Eva att han gråtit. Men han var på sin vakt, och innan hon hann en fråga, låtsade han tandvärk.

Ingen glad gosseröst mera som frågade: Är Alan hemma? Aldrig åter Alans ivriga: Får jag gå till Kalle Rising i dag? Slut med den gemensamma läxläsningen, leken, sporten, musiken.

Vad hade hänt? Inte ett knyst därom kom från Alan själv, och här var Gert ur spelet. Men följderna vilka inställde sig efter hand, tydde på samma orsak, som jagat honom ur folkskolan.

Han fick för mycken tid till grubbel och drömmeri vid pianot, eftersom läxorna togo föga tid och han måste avstå från lek med traktens barn, såvida han ej ville lida smälek; Eva kunde höra den plågade barnasjälen i hans musik. Han kände sin skam mer svidande, sin isolering bittrare nu än innan läroverkstiden, ty han hade åtnjutit en pojkvänskap. Och det är något det. Han hade dessutom blivit uppskattad för sitt pianospel och sitt försynta sätt att vara, saker som bidragit att göra honom till föremål för drift bland arbetarbarnen.

En kväll satt Gustav och såg på hur gossen fullgjorde sitt dagliga åliggande att rengöra hans stövlar, som denna gång voro mer än vanligt tunga av fastsmetat bruk från bygget. Han hade själv under arbetet med en takstol samma dag fått en kränkande påminnelse om vem som var Alans far, och förbittringen däröver sjöd ännu. Vad skulle då inte den till självförsvar oförmögna pojken lida! Han fann det med ens outhärdligt att

längre tiga.

– Är du och Kalle Rising ovänner? frågade han.

– Ne-ej, svarade Alan ovilligt. På faderns uppfordrande ögonkast tillade han: Men vi umgås egentligen inte numera.

– Varför det då. Ni var ju som halm och bruk förr.

– Hans föräldrar har visst förbjudit honom.

– Har du uppfört dig illa på något vis då?

– Nej – men snälla pappa, fråga mig inte mera.

– Jo. Och jag ska gå till botten med det, utbrast Gustav, hethuvad med ens. Vill inte du ut med sanningen, så går jag till rektorn och eventuellt till din skolkamrats föräldrar. Nå?

Gossen, som skrapade ena stövelkanten med en kniv, pressade fram:

– Jag vet av inget – nej inget ... Det är bara det att pojkarna kallar mig för – för – det där öknamnet.

Gustav blev ej överraskad, det var som han och Eva förmodat.

– Sätt dig över det, sade han överlägset.

Nu brann det till i gossens blod:

– Var med på skolgården får pappa se hur gott det är för en ensam att hålla upp näsan.

– Vet lärarna, tror du?

– Två säkert – så som de har sett på mig.

Eva hade nu kommit till och hon inföll avledande:

– Det kan du misstaga dig på, Alan, man blir så lätt överkänslig vid motigheter, det vet jag av erfarenhet.

– Du är väl inte feg, pojke? sade Gustav mulet.

Gossen rodnade starkt.

– Hur kan pappa tro. Jag håller mig i styr än så länge, men en dag slår jag dem sönder och samman, det må sen gå hur som helst för mig.

– Nå man kan väl hävda sig på annat sätt. Du ska ha stål i ryggen pojke och inte vara så fördömt ömhudad. Det finns andra medel än stryk att sätta sig i aktning genom. Du ska vara en heder för din samhällsklass det kravet prutar vi inte på.

– Jag är ingen vanheder för min samhällsklass – det syns av mina betyg. Och jag blir det inte om jag piskar upp en grabb, som är orättvis och nedrig.

Skoborsten ven mot lädret.

– Stövlarna är bra, avgjorde Gustav. Vill du vara snäll och gå ett ärende till sjukkassan åt mig. Vi får sällskap en bit, om du väntar en stund.

– Ja då. Alan lyste upp. Att gå i sällskap med fadern var han stolt över. Han plockade fort hop putssakerna för att bära ut dem i tamburen. Gustav sade osäkert:

– Du får lova mig att inte slåss, Alan.

– Nej. Det kan jag inte.

– Varför, då jag ber dig?

– För att grabbarna är djävlar mot mig, då inte lärarna hör dem.

– – –

Gustav hade sedan en tid hört efter ny bostad i avsikt att få Alan i ny omgivning, fjärmad från skvallret. Helst ville han hyra i annan stadsdel. Men det såg omöjligt ut att uppdriva en passande lägenhet, som icke var för dyr, och både han och Eva voro mycket belåtna med att de hållit planen hemlig, så att Alan slapp gräma sig över svikna förhoppningar. Men så kom Gustav av en händelse till tals med en typograf, som önskade byta ut sin lägenhet på tre rum mot en mindre. Hyran var jämförelsevis billig, ett rum kunde hyras ut. Och framförallt passade läget. Alltså tövade han icke med att göra upp affären.

Alan tog mot underrättelsen annorlunda än väntat. Han sade nedstämt:

– Pappa har visst förfärligt mycket obehag för min skull. Och så kostar jag ju så stora summor.

– Det väntar jag att du betalar igen, när du blir vuxen, min pojke. Jag menar genom att du blir en duktig karl.

– Men ... sade Alan.

Gustav blev rädd för tonfallet, för skuggan, vilken kommande inifrån gled över gossedragen, dröjde ett par ögonblick, svann.

– Vad tänkte du säga?

– Ingenting, lilla pappa.

Gert kom inspringande, skaftet på en karamellklubba stack ut ur munnen. Han snodde omkring letande efter något.

Fadern slog om samtalet med Alan. Han sade:

– Ja, det var riktigt vad du nyss sa. Du kostar verkligen betydligt. Jag förstår inte hur det kan gå ihop för oss, det är inte många arbetare i min ställning som kan ge sin son en så’n uppfostran som du får, och förresten har det så trevligt på alla sätt som vi. Men det har vi att tacka tant Eva för, hon gör underverk med hushållspengarna helt enkelt.

Gert tog klubban ur mun och inföll:

– Jaha, det kan ju hända, men alla ungarna i skolan har riktigt smör på smörgåsarna, men jag har bara margarin jag.

Och borta var han.

Alan sade, fingrande på en tumstock, som fadern lagt ifrån sig.

– Säg mig, pappa, varför gifter inte pappa sig med tant Eva?

Gustav granskade gossen, som undvek hans blick.

– Vad i – vad tusan – nej, vet du – Han fann inte ord för sin häpnad.

– Jag bara frågar, sade Alan blygsamt med skälmeri i ögonvrårna.

– För det har aldrig fallit mig in, svarade Gustav planlöst. Men nej, pojken var värd ett mer ingående svar. Han tänkte sig för och fortfor:

– För giftermål fordras att man tycker om varandra på ett visst sätt. Men det där begriper du inte ännu, du är för ung, kära du.

– Åjo, det gör jag allt. Jag är ju snart tretton är.

– Gör du! Det var tusan. Ja man glömmer hur pass man begrep som barn ...

– Alltså tycker inte pappa om tant Eva på det där särskilda viset då?

– Nej. Och inte hon mig. Och det är sagt en gång för alla, förstår du.

– Gamla människor är bra konstiga, sade Alan filosofiskt. Blindstyre, tänkte han vanvördigt.

– – –

Frampå våren sjuknade Gustav i reumatisk feber. Det blev en svår tid för Eva. Gustav hade aldrig förr varit sjuk, utom i ryggskott, följaktligen var han en otålig och fordrande sjukling. Sjukhusvård, ordinerade läkaren. Men det ville han ogärna och vädjade stumt till Eva att få medhåll.

Från sin bädd tyranniserade han sina underlydande omåttligt. Ingen kunde gå tillags åt honom ens, han kinkade och kved för ett ljud. Men så voro också hans plågor svåra. Så var det ekonomin ... Hur han gruvade sig över att han förlorade den bästa arbetstiden inom sitt yrke! Han såg elände hota familjen från alla håll.

Eva sökte tala honom till rätta, och så småningom lyckades det tack vare hennes tålamod med den oresonlige, som hade så lång tids erfarenhet av hennes förmåga att dryga ut litet, så det blev tillräckligt. Sjukkassans bidrag räckte till maten för veckan, övriga utgifter betalades med priset för kolonistugan, som Gustav själv timrat. Det sved i honom att sälja den, men det var ett intet mot när han händelsevis fick veta att hon själv tvättade deras kläder och skurade trappan, vilket hon aldrig förr behövt, för att spara in hjälplönen. Han blev då så ilsken att han varken åt eller talade på en hel dag. Eva skrev det på feberns räkning, hon begrep inte att hans högmod fått en pinsam sittopp. Ty det var avtalat dem emellan att tvätt och skurning skulle hon slippa.

I tre månader var han i sjukdomens klor. Sedan gav han sig ingen ro till konvalescens, han måste på ett bygge bums, trots varningar, föreställningar, böner. Och se, dumdristigheten kom olycksprofeterna på skam. Sol och vind återskänkte honom hälsans färg, det kom svikt i hans gång och han njöt av att känna styrkan ökas i greppen, änträde smidigt ställningen till takstolen och festade på fagra utsikter därifrån, och fröjdades åt arbetet.

Också könet njöt han och det i början med den animaliska aptit den tvungna avhållsamheten väckt. Men ... Den kroppsliga lättnad detta medförde åtföljdes numera av äckel, vämjelse. Sötman smakade förruttnelse. Borta var det förra bekymmerslösa medvetandet, då han tog en allmän kvinna, att han blott tillfredsställde

ett naturligt behov, en naggande ånger som över en förnedrande orätt mot jaget inställde sig numera efter varje eftergift åt begäret. Hans självaktning led, och han blev i känslan av sin orenhet överkänslig för skiftningarna i Evas väsen.

I det längsta ville han icke ens för sig själv tillstå orsaken, som var den att han omsider gripits av en kärlek, vars själsliga och kroppsliga moment voro likaberättigade och i samklang.

XX.
Ett nattligt äventyr.

Det var klent beställt med ordningen i huset där Frejtorps inflyttade på hösten. En trappa upp i gathuset hade nämligen lösaktiga kvinnor tillhåll hos ett äldre gift par. Husvärden beskylldes för att se genom fingrarna med trafiken av ekonomiska skäl. De övriga hyresgästerna hade flera gånger förgäves anfört klagomål över bråk och uppträden nattetid. Om dagarna var det tämligen lugnt i våningen, damerna sovo sig då till krafter för kvällsjakten. Nyktra, ofredade de ingen av husets folk, de tycktes mera sky grannarna än dessa dem. Särskilt de gifta kvinnorna voro hätska och visade nattfjärilarna ett fränt intresse, starkt färgat av avund över praktfjädrarna. Döttrarna kastade långa blickar ...

Frejtorps hade bott där en kort tid, då en granne kom med en petition från hyresgäster till värden om avhysning av slöddret och bad att få den undertecknad. Mannen hade gått miste, som han sedan fick veta av sin hånskrattande fru, vilken sade att han talat om rep i hängd mans hus hos Frejtorps, man visste väl vad en hushållerska gick för. Emellertid nekade Gustav att skriva under, dels därför att om han ock hade rent mjöl i påsen ifråga om de åsyftade, så hade han det ingalunda mot kåren de tillhörde, dels för rättvisan i deras sak.

– De ska väl någonstans bo. När samhället betjänar sig av dem, så har de som andra medborgare rätt till tak över huvudet, sade han bestämt.

Mannen, som hade ett påfallande kort ansikte, djupt liggande ögon och nästippen krökt mot en strutmun, tummade förlägen listan:

– Ja, det är nog sant egentligen, men fruarna i huset vill bli av med dem, mumlade han.

Eva sade betänksamt:

– Det finns många barn här, och exemplets makt är stor i det onda.

Hon undertecknade.

Petitionen framlämnades men flickorna fortforo att lysa i trapporna kvällsdags.

Gustav hade visserligen för avsikt att hyra ut det minsta av sina rum, men än så länge kunde han behålla det, ty han hade förtjänat bra på ackord under hösten och sensommaren. På lediga stunder var han nu i färd att snickra till en och annan möbel för att fylla ut bohaget. Som han ej hade hyvelbänk själv, gick han till en kamrat och använde hans.

Gert hade en namnsdag i februari och till den var en sparkstötting beställd av ägaren till hyvelbänken. Gustav avhämtade den en kväll. Det blev sent innan han bröt upp, tillfölje av sällskaplig samvaro med kamraten och hans familj. På hemvägen hörde han ett tornur slå tolv. Himlen var gråsvart, snön, som föll sparsamt, kom en att huttra, ruskig till lynnet.

Portgången var svart så när som på en rörlig, blekgul fläck upp mot valvet, en reflex av något ljus utifrån genom glaset överst i porten. Öppningen åt gården var som behängd av ett grått skynke, med en blodröd smocka i mitten – lampljus i ett gårdsfönster.

I samma nu som han sköt upp porten, hade han tyckt sig höra ett gnällande inifrån mörkret men tagit det för inbillning. Som han nu stod och ordnade med den besvärliga sparkstöttingen och dess paket, trevande sig till rätta, så sveks han med ens och nästan fullständigt av sina nerver. Lallande, snyftningar, muttrade skällsord och eder ... på något sätt bekant ... Och en massa som rörde sig, där trappan tog vid, i det svaga ljuset från gården.

Han fattade sig snabbt. Kontakten! Men hur han trevade på muren fann han den ej. Och ficklampan var naturligtvis någon annanstans än i rockfickan. Nej, för ett under! Ett grönvitt sken föll på det vita, som genast skrek till gällt och vredgat.

Det var Ulla.

Hon var naken så när som på en strumpa och ett pärlband om halsen. Tårar, smink och sipprande blod gjorde hennes ansikte till en rödfläckig palett med ett par grannblå stänk – ögonen som gnistrade och glänste av rus och ursinne.

Detta uppfattade han med ett ögonkast. Sedan var det att rädda sig undan hennes vilda angrepp. Ty tagande honom för en annan flög hon på honom och sparkade honom i magen så att han kippade efter andan. Lampan svängde han över huvudet medan han försökte hålla ifrån sig den hala, iskalla kvinnokroppen vilken gäckade hans grepp, hjälpt däri av andedräktens tändbara spritånga, som kom honom att storkna. Inte en sekund upphörde hon att gorma, vad hon sade var ofattligt, en oreda.

Äntligen såg han kontakten och nådde den i det han slungade henne ifrån sig. Hon raglade till sparkstöttingen och sjönk ned på den, kisande mot det skarpa ljuset.

– Vad fan, är det du? sade hon tillnyktrande. Jag trodde det var knölen där oppe. De har kastat ut mig som jag var. Hur kom du hit?

– Jag bor ju här. Var har du kläderna, du fryser ihjäl. Opp med dig, någon kan komma!

Hon reste sig, men sjönk tillbaka. Och i all vämjelse hon ingav honom i sitt skamlösa elände, kände han medlidande. Han svepte sin rock om henne, undrande över att hon för köld kunde röra lemmarna. Spriten ... reflekterade han.

Nu grät hon. Och det var icke enbart brännvinstårar. Rocken dolde henne tämligen, men vad skulle han göra – tst! Någon kom ... Och ljuset som inte slocknade – han tryckte in henne i hörnet, ställde sig för. Men stegen gingo förbi porten. Och så blev det svart.

När han tänt igen, såg han en sko på nedersta trappsteget. Och det fanns mer av hennes tillhörigheter längre upp, han plockade samman plagg efter plagg och bollade dem till henne, alltefter han fann dem, de hade tydligen slungats efter den utvräkta i stormande ilska. Ulla klädde sig fumlig, darrande och hickande. En strumpa och en sko saknades tilllika med kappan.

Hon hade slutat gråta, och äntligen klädd under växlande ljus och mörker blev hon karsk och svor att hämnas på sina vedersakare. Desslikes på att hon skulle vara över natten i nattpartihålan, från vilken hon kastats ut, ty hon hade betalt för sig och för –

– Jag skriker tills hela stan hör mig, hotade hon. Jag ska opp och sparka in dörrarna för det byket. Jag ska ha mina kläder som fattas och min väska, jag har för sju kronor rött i den och –

– Det angår mig inte, avbröt han barskt. Tig.

Hon stod på ett ben och förvred ansiktet:

– Nu fryser jag så gräsligt, foten svider som eld. Hur ser jag ut i synen?

Hon vek upp klänningsfållen, spottade på innersidan och gned omkring i färgröran, vilken nu blev tillökad med svart från ögonbrynen. Gustav kvävde sin skrattlust.

– Du följer väl med! Åh, överge mig inte nu? Det kom bedjande och hjälplöst. Hon var redan på väg uppför trappan, men stannade. Han tövade litet, grep så sparkstöttingen ... Nej, han skulle stå henne bi. Ty visserligen var hon ett vrak, men behandlingen hon undergått var dock oursäktlig hur svårartad anledningen än vore. Och hon var värnlös, skulle kanske behöva en försvarare.

Men där han gick efter den motbjudande varelsen och såg sugmärken på skuldran, som den nedhasande klänningen blottade, då hettade han av skam.

Ulla ringde med ett energiskt tumtryck. Resultatet noll. Igen och igen. Men den blågröna dörren förblev stängd. Då drog hon sig tillbaka lagom, för att ge tillräcklig fart åt en spark, men i detsamma slogs dörren upp. Ett fett kvinnoansikte, svart hårragg, hängande nakna bröst och ben i rött silke, en svepande rörelse med ett nattkärl – och så smällde den blågröna i lås.

Självklart var det den oskyldige som fått det mesta över sig. Men Ulla blev inte mindre ursinnig för det. Valven ekade av hennes arbete med knytnävarna och den skodda foten på den blågröna, och husets anständiga innevånare hoppade sannolikt högt i vädret i sina sängar. Argsinta röster nerifrån, uppskyndande steg ... Han fick Ulla i ett stadigt grepp och föste henne trapporna upp. Det fanns intet annat att göra än behålla henne över natten. Pojkarna sover, hon får ge sig av tidigt, Eva får låna henne sko, tänkte han och mindes belåten att Alan, den som skulle vara mest ömtålig för ett eventuellt möte med modern, hade skollov nästa dag och därför torde sova länge.

Han letade förgäves i fickorna efter nyckeln, med det ynkliga palettskrapet till kvinnoansikte vid skuldran. Det var Alan som öppnade.

Gustav måste skjuta undan pojken för att få dörröppningen fri. Ulla sade i tamburen:

– Blev du rädd? Det är bara din mamma vet ja. Herre gud, vad du är blek, vad är det åt dig?

– Varför är du uppe? frågade Gustav avtagande ytterplaggen.

– Vi såg att pap – att nyckeln var glömd. Och tant Eva mådde inte bra och jag ville läsa.

Köket var upplyst och behagligt varmt, en uppslagen bok låg på bordet.

Ulla kastade sig handlöst i träsoffan. Ruset började åter verka i spiselvärmen. Jämrande drog hon av sig den blöta, smutsiga strumpan och sade till Alan:

– Kom hit och gnid stackars mammas lilla fotsing.

Gossen rörde sig ej. Han stod i tamburen och såg in, sluten, brännögd.

– Ge mig en sup, jag fryser så fasligt i magen! gnällde Ulla. Nej se där har ni spegel ...

Hon raglade dit, tittade och brast i gapskratt.

Då kom Eva, väckt av allt buller. Hon var i tofflor och en lös flanellklänning, håret var samlat i en nackknut. Kinderna brunno, blicken flög mellan Ulla och den f. d. äkta mannen, så gjorde hon helomvändning, lade armen om Alans axlar och försvann med honom.

Men hon kom tillbaka. Kanske fem minuter gått. Då satt Ulla och orerade om vad som vållat hennes utkastning, alltemellan hon tiggde om en sup på konjaken hon fått. Mannen egnade henne ingen uppmärksamhet. Skam och bitterhet och vrede hade honom i sin makt, Eva begrep det och hon skonade honom för fåfängt tal, hon handlade istället. Lirkande med Ulla fick hon tvätta henne och stryka salva på vad vassa naglar uträttat i ansiktet. Kökssoffan bäddades, och Ulla, som nu småskrattade och var spak och fyllvänlig, hjälptes mellan lakanen. Gustav var vid det laget i sitt rum till sängs även han. En arbetsdag väntade; och Eva hade förklarat att hon inte behövde någon hjälp.

Det minsta rummet var gossarnas. Han hade haft för avsikt att se efter om Alan sov men icke orkat, olustig och uttröttad efter alla sinnesrörelser. Dessutom visste han att Eva skulle göra vad han uraktlät.

På morgonen låg Ulla i värk och feber. Bara fyllsjuka var Gustavs diagnos. Det var dock omöjligt att driva ut henne i det tillstånd hon var. Som det var lördag, slutade hans arbete tidigt. När han kom hem låg hon fortfarande, klagade över håll. Och hon hade ingen matlust – ett betänkligt tecken när det gällde Ulla.

– Var bor du? frågade Gustav.

– Jag har min byrå hos en gumma på Inedalsgatan. Men jag får bara vara där om dagarna.

– Nätterna då?

– Äh, det begriper du väl. Lite varstans.

Stackars spillra, tänkte han.

Gossarna fingo utrymma sitt rum, och kökssoffan med Ulla flyttades dit. På kvällen förvärrades hennes tillstånd enligt Evas åsikt, och för att lugna henne sändes bud till läkare. Jo, det var fyllsjuka, en rejäl attack. För damen ifråga var det ingen fara men –.

Nå, med det levnadssätt hon förde var ju den följden så gott som oundviklig. Eva underrättades, och hennes rädsla och avsky var så stor att hennes fortsatta omsorg om den olyckliga var i hög grad hedrande för henne.

Ulla medgav fakta helt ogenerad. Men vad smittofaran angick – pytt, den var överdriven, Ja-a då, hon skulle visst inte röra Gert, fast det var svårt att inte få krama om honom och pussa den rara ungen, som snodde ut och in och bestämt tyckte om henne. Lovade hon, alltså? – Heligt. Hon ville ju inte utsätta sitt barn för risk? – Naturligtvis inte. Vem tog man henne för?

På söndagen var hon uppe och pigg på att åter försöka sparka in dörren en trappa upp och måste hindras med handkraft. På måndagen fick hon nya skor och en andrahandskappa och besök av modern, som lovade henne bostad hos sig. Ulla var som förvandlad, älskvärd, lagom botfärdig, försynt. På tisdagen gick hon att köpa två kilo potatis i grönsaksaffären och hade en tiokronesedel med sig och kom aldrig igen.

Alan hade undvikit allt sammanträffande med modern med Evas gillande och bistånd. Då han spelat och hon velat in till honom, hade Eva hållit henne tillbaka med ett påbud att han ej finge störas. Gert däremot ... Ulla kunde leka och han var som en kattunge lurande på varje tillfälle till spratt och upptåg.

Det kom ett sår på hans underläpp, ett sår med skarpa kanter som icke ville läkas ...

Hans glada röst försvann från hemmet. De ostyriga fötterna trampa nu sjukhusgolv, och kanske blir det så för många år framåt. Smittofarlig, får han sin undervisning i sjukhusets skola. I alla sina brev ber han att få komma hem.

XXI.

Lotterivinsten.

Det är ganska lätt för en lösaktig kvinna att hålla sig undan, så länge hon icke varit straffad eller föremål för en läkarrapport, hon gäckar polisen, väl förfaren i knep och känd med smyghål och smygare. Men har hon en gång råkat fast, blir det svårare att klara sig. Ulla visste det, och hade hon inte varit så rädd att dö, skulle hon aldrig tillåtit Gustav att hämta läkare. Bort från staden! Hon kunde mista friheten vad stund som helst. Evas tia hjälpte henne till en tågbiljett, och litet rask hade hon ju också i byrån.

Men äventyrslusten drev henne tillbaka redan i början av april. Sedan hon betalat bilen till moderns bostad, hade hon nittio öre kvar i väskan och dessutom två lottsedlar. Stina fick den ena, hon var som förhäxad av spelpassion, men oturen förföljde henne obevekligt, det enda hon vunnit var Bellmans dikter, och det var under hennes sista frälsta period.

Ulla blev vänligt mottagen, ehuru utrymmet var mer än vanligt trångt. Stina hade nämligen ökat kolossalt i omfång. Skuld därtill var fönsterputsare Lundström, som än så länge bodde kvar hos henne, eftersom han icke visste någon annan utväg att få uppehället gratis. Stina var så blint förälskad, så tillitsfull till styrkan av sin egen omotståndlighet och hans trohet att hon inte fruktade Ullas behag. Och ändå var fönsterputsaren elva år yngre än hon själv, som redan hunnit en månad på det femtionde året.

Ulla sade:

– Aj aj, morsan, det blir två kilar, det syns.

Stina arbetade ännu på restauranten, hon räknade på att ha en månad kvar till sin nedkomst, men tveksamt, visste ej så noga. Släpet bekom henne icke illa, hon var rödblommig och fast i hullet, och det påstods i restaurantköket att hon hade fått en extra giftgadd i tungan till den ordinarie.

Ulla hade varit hos henne en vecka, och Stinas tro på sin fönsterputsare var inte längre så absolut. Dragningslistan för lotteriet hon och Ulla spelade på var just utkommen, och knivskurerskan Beda firade sin hundrakronevinst med en tuting laget runt i köket. På hemvägen köpte Stina listan. Hon brukade annars alltid på förhand räkna ut vad hon skulle göra med sin blivande vinst, stinn av förhoppningar, men denna gång hade hon inga.

Ulla satte sig genast att jämföra lottnummer, sedan modern skakat fram sin lott ur en bibel. Hennes finger löpte längs kolumnerna. Nej – nej – gud nära på, det är bara en nolla mindre i mitten – nej – nej ...

– Inget för lilla Ullan, naturligtvis, suckade hon och slängde lottsedeln, som hon trodde vara sin.

– Kanske du är i smöret, morsan, låt oss se.

Och så började samma monotona nej, nej på nytt men nu hafsigare.

– Inte du heller, inte ett smack, konstaterade hon, men ingalunda missbelåtet.

– Och Beda, som vann hundra, knotade modern.

Ulla hörde inte på henne. Hon förargade sig över sin otur under mulen tystnad. Så grep hon åter fatt i den första lottsedeln och jämförde noggrannare än nyss. Stina sysslade vid kakelugnsspiseln, ointresserad av dotterns förehavande. Hon tänkte bara på att fönsterputsaren icke tyckte om stångkorv, det enda hon hade råd till just i kväll.

Hon hoppade till vid ett häpet rop.

Ulla satt stel och rak som en stoppnål och stirrade av alla krafter på lottlistan, fingrarna stretade, hårtestarna reste på sig, och munnen såg ut som ett o.

– Vad står på? frågade Stina och närmade sig med ett par stångkorvar dinglande från pekfingret. Det är väl ingen vinst heller?

Ulla kunde bara nicka.

– Jesses barn, sån lycka! Är det en hel hundralapp som Bedas?

Ulla fick med ens ljud i pipan.

– Hundra säger loppan, skrek hon och svängde armarna som kvarnvingar. Förti tusen, morsan! Hurrah för lilla Ullan! Förti tusen! O stomman, stomman! Kyss tån på din lilla gullbytta – o jag sprängs, här ska levas livet, en konjak! Salut, piff, paff! Pang!

Hon nappade till sig fönsterputsarns söndagsblad, som låg på en stol, hoppade upp, svängde det vilt:

– Hurrah, hurrah, hurra-a-a!

Skuttade ner, fick den vördiga Stina en bit om livet: – Hejsan, hoppsan, topp i tuttan tjo-o! sjöng hon. Stina måste jazza mot sin vilja, Ulla virvlade om med henne, sparkade, stampade, sjöng, tills hon själv var utpumpad. Då släppte hon vördigheten i soffan, bugade sig till golvet och sade:

– Tackom och lovom! Åt skogen med stångkorvarna – du sitter förresten på dem – i kväll ska vi krympa förti-o-tusenkovan med fläskkotletter, två var.

Stina förmådde icke svara, icke röra på sig.

– Det är väl inget fel med kilarna, morsan lilla, jag glömde dem totalt? frågade Ulla ängsligt.

Stina stånkade fram några ljud som Ulla tog för ett nekande.

– Nå, det var då för väl, annars skulle mitt samvete hoppat tokig, sade hon. För ser du stomman lilla, de ska få ärva sin rika syster Ulla en gång, det lovar jag dig heligt.

– Pyttsan, det går nog åt till silkesstrumpor åt dig, men låt mig nu få känna på den ärans lotten som gett dig en sån gullhög, pustade Stina och vaggade fram till bordet.

Hon var högröd men blev alldeles blek, när hon såg numret på sedeln. Hon vände på den, höll den nära lampan – jo hon misstog sig ej.

– Det är ju min lottsedel, det är jag som vunnit och inte du, stammade hon.

– V-v-va?

– Jag har numret oppskrivet. Och titta här får du se, mitt namn står med bläck på baksidan och i hörnet är det trollkors, som min mamma lärde mig och jag spottade, när jag skrev det för turs skull, och det såg förresten Lundström, så han kan vittna om det behövs.

Avunden klöste till i Ulla med en skarp klo. Stinas skönaste skatt, en skyddsängel av gips vaktande ett par små barn, stod inom räckhåll och krasch – där låg den i bitar.

En präktig skräll. Ullas nerver ordnade sig med ens, hon återfick jämnvikten i sitt yra och lättsinniga lynne:

– Vad gör det om du eller jag rakar in gullhögen, sade hon, du delar naturligtvis med åt mig.

Stina kunde trots sin tur inte låta bli att fälla tårar över sin förolyckade skyddsängel.

– Bara det inte bådar olycka att du slog sönder den. Man ska inte förgripa sig på det som är heligt.

Medan hon ännu höll på att sopa upp spillrorna, anlände fönsterputsaren. Han visste redan en del av vad som hänt, ty han hade träffat fröken Andersson, grannen, som gick ronden med nyheten om Ullas tur, vilken hon uppsnappat genom trossbotten. Följaktligen gick filuren rått på Ulla och gav henne en långvarig och njutningsrik kyss på munnen.

Hennes värdighet Stina Svensson stod med sopskyffeln i handen alldeles lamslagen över hans fräckhet. Men det varade icke ens kyssen ut, ty mitt under denna sade hon:

– Skrapa joxet på tallrikarna tillbaks i grytan, Beda, det duger åt matvraken att sätta i sig.

Det var hennes stackars överansträngda hjärna som klickade. Ögonblicket efter arbetade den åter normalt, vilket hon bevisade genom att säga:

– Passa dig Lundström, det är jag som fått kovan.

Fönsterputsaren var finurlig som självaste patriarken Jakob och synnerligt snabbtänkt, och Stina var kär och ville intet hellre än förlita sig på hans ord. Han rundade hörnan fint med påståendet att han velat visa Ulla sitt deltagande, enär han redan erfarit hennes otur. För den damen var han genomskinlig som luften, men hon lät udda vara jämt.

En stund senare sutto de tre i största sämja och avhandlade hippan, varmed vinsten redan kvällen efter skulle firas, ehuru den icke utfölle förrän senare. Lundström hade redan talat om giftermål, nej, yrkat därpå – det andra brukade han göra, när han ville ha pengar till smuggelbrännvin och fästmön var nödbedd. Stina var följaktligen så sötmad och len helt igenom att hon sade ja, ja, till allt, de andra föreslogo.

– Inget knussel, sade Ulla, som mest förde ordet. Det ska bli ett kolifej som prickarna minns till evig tid, amen.

– Men pengar då, för det kommer att kosta? insköt modern. Jag har bara tretton öre i kassan. Och du har naturligtvis inget, Lundström lilla?

Naturligtvis inte, det visste hon förut och det var endast för att visa sig älskvärd hon frågade.

Ulla sade överlägset:

– Rikt folk köper utan pengar, för de har kredit, och nu är du ju pin förmögen, stomman. Jag ska sätta opp en förteckning på allt som vi behöver till hippan, och så går du bara i bodarna med den i morgon och ger dina order, och du ska få se att man kommer att niga och bocka för dig och ge dig vad du vill ha på räkning, utan att mucka.

– Tror du det verkligen?

– Ja då, lilla gullpottan. Och det gör Lundström med, bedyrade Ulla och trummande takten med händer och fötter sjöng hon:

Krits, krits, jag lever på krits,

jämt opp i gasen och snobbig i snitts.

– Ulla har rätt, sade fönsterputsaren, och jag åtar mig att skaffa hem starkvaror för ingenting.

– Det var kiligt, skaffa, skaffa, putsarn, utbrast Ulla.

– Men med måtta, lilla Lunten, förmanade Stina.

Det blev någon oro i lägret när fråga blev om vilka som skulle inbjudas. Fler än elva kunde icke tränga sig samman i festlokalen utan att stöta hål i varandra med armbågarna. Slutligen enade man sig om fem herrar och tre damer, varpå man åt det lilla som fanns och söp en smula, därför att det inte stod till att få mer, samt sussade in i trevliga drömmar.

Morgonen efter tog fönsterputsaren det förvånande lugnt att han blev utan knorr i kaffet. Stina sände bud till restauranten att hon var sjuk, och sedan begav hon sig ut att kritsa. Resultatet bevisade Ullas skarpsinne, Stina hade alla sina tretton ören i behåll efter lyktad expedition, och då voro elva granna pappersmössor även bland det obetalda.

Herr Lundström hade också haft angenäma erfarenheter som fästman till en förtitusenkvinna. Han fick kritsa hur mycket smuggelsprit han behagade. Likväl kom han hem spik nykter, angelägen att stå väl med Stina och att spara sig till kvällens kalas. Den som hade det mest arbetsamt var Ulla. Hon stekte, kokade, bultade biff, skalade lök, vispade grädde, öppnade konservburkar, var i oavbruten rörelse, ständigt sysselsatt. Under tiden trallade hon och fann allt roligt och gick enligt natur och vana helt upp i nuet.

Stinas enda vita duk breddes på bordet, men som den var för kort måste ett par handdukar till. Gafflar och knivar och porslin hade Stina gott om, men porslinet var spräckt och kantstött – uttjänt gods, stämplat med olika restaurantnamn.

Samtliga inbjudna hedrade med närvaron, och samtligas lynne lyste som pappersmössorna de förärades vid inträdet i bankettsalen. Agenten Uddevall prydde cigarrfrökens mössa med ett par fjädervippor från Stinas fastlagsris, själv fäste han ett par damkalsonger av siden i dockformat under sin dubbelhaka. Uddevall var den snobbigaste av herrarna. Damerna hade riggat upp sig efter förmåga. Stinas väninna, Simontina Tång, var också f. d. medlem av en sekt och i följd därav något fallen för att gå till ytterligheter i världsliga avseenden – hennes kjol satt åt som ett ålskinn. Hennes födkrok var att sälja överlevor från en restaurant. Sin gamla vän Stina Svensson tadlade hon jämt på ryggen, ett tillförlitligt prov på uppriktigheten av hennes vänskap och en lycka för Stina, ty ve den som fru Simontina berömde: det arma offret väckte ens leda liksom en gammal flottig disktrasa. Fru Kålberg var en lätt på trå’n, som blivit ryktbar för att hon av en engelsman fått sju hundra kronor för en enda natt. Så mycket märkvärdigare var det att hon sade sig hata engelsmän i grund men dyrka engelska societetsromaner, detta i likhet med svensk dampublik i allmänhet.

Ingen undanbad sig kaffekask. Herr Bille satt uppflugen på byrån och spelade handklaver, och den vördiga Stina, som tog upp allt för mycket av det knappa utrymmet, måste in i garderoben när man började jazza.

Fönsterputsaren skötte värdskapet med stil. Skål, skål ... Ulla hade en klädkorg stående utanför dörren, och den var proppfull med så’nt som smakar gott till sup. Hon dukade upp, vördigheten intog hedersplatsen, blossande av värme, munterhet och smuttande.

Tätt som ärter satt man kring bordet, men det bara ökade sämjan. Skrattsalvorna sprängde hål i lampans gula pappersslöja, rödmössorna med ägare, liknade en binge vallmo vajande för vindstötar. Ölet svalkade, grisfötter, hummer, sillsalat, som smälte på tungan; kaviaren – skål, skål. Ulla serverade ångande oskalad potatis och biff med lök, och när det konstaterades att biffen var chateaubriand, så klirrade fönsterrutorna av hurrarop till hennes och Stinas ära.

Det säger sig själv att vinnerskan av fyrtiotusen redan blivit mycket lyckönskad av gästerna. Men det skulle

bli än bättre. Ty när efterrätten framsatts och fönsterputsaren fyllt glasen med portvin för damerna och konjak för de övriga och sig själv, då döptes Stina Svensson högtidligt av Uddevall med ett skåltal till Lyckostina.

Om den sålunda firade haft tankarna med sig, skulle hon därvid spottat tre gånger för att avvända olycka, men nu bara neg hon, så gott tyngden tillät.

Efterhand samlades en mängd krafs på bordet, nötskal, stanniolpapper, brödsmulor, halvätna cakes, ölettiketter m. m. Det gjorde ingenting, blott det fanns rum för armbågarna på duken. Alla bidrogo till underhållningen, och allt roade, även det dummaste. Pip, pip ... Ingen tog illa upp att bli kittlad. Klart är att den stora händelsen som föranlett kalaset, ivrigt diskuterades, och så kom det sig att lyckolotten ännu en gång måste fram ur Stinas bibel för att gå ur hand i hand och respektfullt beskådas. Ulla var den som sist fick den. Då passade bro-Pelle på att vara något för närgången, så att Ulla fann sig föranlåten att samtidigt draga honom i örat och smälla honom på fingrarna, och som hon därtill behövde bägge händerna, lade hon från sig lottsedeln. Sen satte hon sig på en pall vid spiseln och malde kaffe, hon snurrade på veven, skrattade och bullade med infall, bönorna hoppade ideligen ur, så att hon måste ned på alla fyra och plocka upp dem.

Ingen olja på köket. Tomt i fotogenkannan. Varenda vedpinne uppeldad.

Ulla tänkte sig om och följden blev att modern vart fattigare på två glödritade fotografiramar, en spånkorg, en sommarhatt, Herren är from, (bok) asken från Jerusalem och klädborsten. På stenarna låg fönsterputsarens stövelknekt och ett par kragar av celluloid som reserv.

Det ville inte ta eld hur hon än blåste. Och man ropade på henne att klara bordet från skräp, ty det var meningen att dra en spader. Hon rakade tjänstvilligt ned alltsammans i sitt förkläde, varpå hon lade ned det brännbara i spiseln, fick tag i denaturerad sprit och hällde en duktig skvätt i eldhålet. Hejsan! Lågan slog upp i skorstenen, det dånade och sotflagor yrde ned, rödmössorna skimrade som i bengalisk belysning, tills hon fick kaffepannan över bålet. Men de läto henne sköta sig själv, spelet upptog dem helt.

Ulla letade efter klarskinn i garderoben, då Stina ropade helt lugnt:

– Kom ut! Jag har lånat ålskinnet åt fru Landström mittöver. Och då Ulla blev synlig: Usch vad de osar. Du la’ väl tillbaka lottsedeln i bibeln, så jag vet var jag har den?

Det fläktade till omkring bordet – alla rödmössorna hade med ens blivit idel öron, ty Ullas svar dröjde litet för länge.

– I bibeln – nej, det tror jag inte, n-nej då.

– Var har du gjort av den då?

– Jo, jag la’ den-visst-ifrån-mig-på bordet.

Sanningen slog ner lika skonslös som ögonblicklig Kaffepannan puttrade muntert över en fyrtiotusenkronorsbrasa.

Tio stenbeläten sutto kring bordet, medan Ulla, som rusat till spiseln och lyft av kaffepannan, höll på att sveda ansiktet stirrande ned i flammorna. Omkring en tiondedels minut var spraket i Stinas sommarhatt fullt förnimbart i tystnaden. Sen föll en stol och det blev liv och rörelse över lag på nytt. En ljus sopran skrek hjälp, hjä-ä-älp. Det var Ulla. Hon skakades om som en slant i en sparbössa av den rasande Stina, som utvecklade en otrolig och under normala omständigheter obefintlig styrka. De ljud hon frambragte därunder voro en måttlös ilskas naturliga utbrott och oroade icke synnerligt de närvarande, som dock alla reste sig i

akt och mening att inskrida. Men plötsligt blevo herrarna som om knäna vrickats ur led och ryggmärgen runnit ur, ty ett tjut, o, ett tjut, ett ylande, summan av alla världens smärtor – – – Stina tog spjärn mot byrån och småsakerna på den ramlade. Så kom en flod.

– Ge er av karlar, ropade cigarrfröken, Ulla och Lättpåtrå'n samfällt, med dem var det intet fel, i den stund då liv skulle födas voro de ett med moder jord. – Ut med er, här har ni inget att göra. Sno er! Kuta på!

Hattar, mössor, rockar ... De pådrivna foro vettvilla omkring letande efter sina tillhörigheter, Ulla hade nämligen stuvat undan dessa lite varstans. Och hela tiden hade de Stinas musik i öronen. Simontina Tång höll upp dörren. Hennes tunga löpte som en bil. Hon körde knytnäven i ryggen på herr Norman, som hade till yrke att gå omkring och sälja sin levnadsbeskrivning för tjugofem öre stycket. En hel bunt av dessa dyrbara dokument for ur hans ficka och förkom, under hans bomblika fart ut; han kunde inte stanna förrän halvvägs nere i trappan. Pappersmössan bar han, ovetande därom, ända tills en polis förde honom till finkan därför att den vållade folksamling på allmän plats.

Fönsterputsaren hade kvickast av alla snott sin väg, men inte för att skaffa Stina hjälp, utan för att sätta sig i säkerhet. Det var Uddevall som varskodde ambulansen.

Redan innan den sista manliga individen hunnit på dörren hade skåpsängen fällts ner, varom en bula på bro-Pelles bakdel länge vittnade. Cigarrfröken bäddade i hast och Stina hjälptes till sängs och det skedde i sista ögonblicket, ty – paff! här kom en svensk medborgare, trind, svarthårig, med en röst som en fabriksvissla. Ulla tog mot sin halvbror ur cigarrfrökens händer och lindade en gammal kjol om honom och lade honom på soffan i stor hast. Ty här väntade mer göra. Hon hade spått sant. Hennes mor gav till en förfärlig nödsignal, varefter en ljushårig svenska trädde ut i livet, men icke så morskt som brodern utan tigande och onödigt fjär.

– Titta morsan, en sån sötunge, hon är precis lik mig, utbrast Ulla, när hon fått ljud i den lilla medelst en klapp i stjärten.

Men Stina orkade inte. Cigarrfröken pustade ut. Pappersmössan satt fortfarande på och riskvistarna med tillhörande fjädervippor pekade som förut triumfant mot taket, men kanten om pannan var våt av svett. Även Ulla hade glömt taga av sin mössa, förresten klädde den henne utmärkt, och det tyckte också de två högresta ambulansmännen, när hon mottog dem med reglementsenlig honnör.

Stinas väninna följde med till sjukhuset, men de två andra damerna stannade kvar tills senare. Trion ställde i gång en hippa till, när Uddevall ankom för att höra hur allt avlupit. Det fanns mycket mat och dryck, som kunde göra själen glad, och som ej borde förkomma. Ulla var sig själv igen. Den enda kommentar hon bestod olyckan hon vållat var: gjort är gjort. Stina hade blånypit henne på armarna och klöst henne på halsen. Bot nog, tyckte Ulla.

Men vad skulle hon taga sig till nu utan moderns hjälp. över natten kunde hon stanna i huset men icke längre. Ty ryktet om Stinas förlust skulle naturligtvis vålla tillströmning av fordringsägare. Att gå ut var riskabelt, hon kunde bli tagen av ordningspolisen. Sjukhus, spinnhus ... Hemska utsikter.

– Det ordnar sig, kära du, tröstade Uddevall, när han fick del av hennes bekymmer. Och så kom han med ett förslag, som hon antog. Dagen efter när fordringsägarna bultade på med räkningar, var hon försvunnen.

Hon vågade sig icke till barnbördshuset på besök hos modern under hela tiden vistelsen varade. Och det samma gjorde det Stina. Det var blott en hon längtade efter och ivrigt, förhoppningsfullt väntade på – tvillingarnas far. Han kom aldrig.

Hon klarade sig utmärkt trots de fyrtionio åren, dock fick hon stanna kvar en vecka extra. Simontina

hämtade hem henne och barnen. Rummet var städat, kaffe framdukat och på byrån låg ett kuvert med en hopskramlad penningsumma – ett bevis på arbetskamraters, grannars och vänners deltagande. Gustav Frejtorp var bland givarna, och själv kom han samma dag efter arbetet med en hel del godsaker från Eva, för att övertyga sig om att Stina höll humöret vid makt.

Hon gjorde det och fortfor därmed trots insikten att hon var övergiven av den hon älskade med en åldrande kvinnas mörka lidelse. Ty innerst hoppades hon likväl på att han skulle återvända. Han hade en gammal plåtkoffert stående i hennes vindskontor och några underplagg i en byrålåda, men dessa tillhörigheter kom ett stadsbud och hämtade åt honom vid följande månads ingång, då han flyttade ihop med en ny fästmö.

Lagen om försumliga barnafäder kom inte åt herr Lundström, eftersom han alltid lagade att han var utan fast anställning. På tvillingarna gick det dock ingen nöd, ty fattigvården var hygglig när det kom till kritan. Fast nog fick Stina veta att hon med sina sex utomäktenskapliga barn mer än önskvärt bidragit till folkökningen, och att därför fattigvården, som hon betungat med deras uppfostran, var högeligen tillfreds med att hon inom årets lopp fyllde sitt halvsekel.

XXII.

Alan.

Tredje dagen efter Stinas hemkomst gjorde Ulla besök. Modern tyckte att hon hade något jagat i sättet först då hon kom, sedan blev hon som vanligt sorglös, obesvärad, storbelåten med sig själv. Hon väntade sig stora famnen och var förvånad över att Stina visade sig syrlig.

– Det är ditt fel att jag sitter här lusfattig, förebrådde modern.

– Äsch, vad är det att bråka om. Kaffet blev i alla fall kokt, och det var så gott, fast du inte fick något med, och hade inte jag bränt opp stålarna, så hade din fönsterputsare supit upp dem. Var inte kymig längre. Jag har bakelser med mig, och så vill jag gärna ligga kvar här i natt, och det får jag väl.

Modern ville veta varför, men Ulla ville icke ut med språket, kom med svepskäl. På natten njöt hon en oavbruten djup sömn, fast tvillingarna turade om att skrika och bäras av sin mor. Frampå dagen tog hon farväl av sin familj på det gamla hafsiga sättet. Och så sade hon:

– Jag stannar inte i stan, jag får det väldigt gentilt hos en patron – jag säger inte var, i händelse du skulle bli pumpad. Jag ska skicka lite slantar till dig och kilarna, så snart jag kommit mig riktigt i ordning.

Därmed försvann hon. Och Stina tackade Gud, som styrt det så väl – hon började redan så smått vända hjärtat åt det hållet.

Ullas uppgift hade varit riktig, hon skulle resa från Stockholm, och det samma kväll. Men cigarrfröken bevarade ett viktigt papper åt henne, och det ville hon ha med sig. Rädd att bliva upptäckt och infångad av någon fiende till hennes frihet åkte hon i täckt bil till cigarrboden.

Det var en liten, vissa tider på dagen mycket besökt affär i närheten av Alans skola. Inredningen var i brandgult, ingången till det skrubbliknande rummet bakom boden hade ett förhänge av gredelint tyg med frans. Fröken själv, som var mycket brunett, bar vanligen rött eller gult, dagen för Ullas visit satt hon i den otäcka färgröran i röd och gulblommig sidenblus och bärnstenssmycken. Som hon ägde affären, behövde hon endast taga hänsyn till egen smak.

I skrubben brann en kökslampa på väggen dagen i ända. På bordet stod ett fotogenkök, och hela väggen bakom var behängd med porträtt av filmhjältar. Detta var frökens allra heligaste, där hon mottog utvalda vänner och emellanåt gjorde skumraskaffärer. Lukten därinne var en blandning av kaffeos, tobak, starka

parfymer och något liknande ansjovislake.

Där satt nu Ulla och var sjungande glad över att få lämna staden och sladdrade öppenhjärtigt om sina lysande utsikter. Och hon fick smörja kråset ostört med kaffe och bakelser i motsats mot värdinnan: en klunk, en munfull dopp och kunder – – . Och kunderna ville gärna nojsa. Men det var fröken så van vid och led på att hon vida föredrog att få sitt kaffe varmt. Ulla tyckte det var roligt att kika mellan gardinen och lyssna och kände spetsiga inkast bränna tungan och tyckte fröken bortkommen i replikerna.

Papperet. Jo, det skulle hon visst få. Fröken letade bland bordslådans franska fotografier och adresser på flickor, som önskade herrbesök, kärleksbiljetter och toalettartiklar.

Som hon nu rev om gjorde hon en förfärlig grimas och vek sig dubbelt.

– Aj! O, aj aj! Titta till bo’n är du hygglig, jag måste sno mig för livet.

I det samma kom en kund in. En pojke bara. Ulla tittade på skämtbilden i en tidning, medan hon likgiltigt sporde: – Vad ska det vara? Men då hon icke fick svar såg hon på honom.

Det var Alan.

– En skrivbok, svarade han stelt och rodnade.

Men Ulla knöt händerna om hans nacke över disken och skrattade:

– Vad ser mina ögon! Jag kom ju aldrig åt att säga adjö till dig. Vad gör du här i trakten?

– Jag går i skolan därborta.

– Jaså. Ja, du ska visst få skrivbok, och det gratis, och så vill jag skicka en hälsning med dig.

Alan hade just lyckats kränga sig ur omfamningen, då en herre inträdde. Han mönstrade Ulla närgånget efter den första likgiltiga blicken, och det var intet under att hon slaknade och darrade för hans småleende – en människojägares. Det låg dock icke för Ullas lynne att giva tappt utan motstånd. Hon övervann skräcken så pass att minen blev behaglig och tonen älskvärt intresserad då hon frågade:

– Vad får det lov att vara? Fröken kommer strax, men jag kan kanske hjälpa –

– Åh, det är inte lönt du förställer dig, avbröt han. Du är känd. Kan man tänka sig en sån tur. Här går man och letar efter dig i alla vrår och du slinker jämt undan som en lus i en finkam, och så stupar jag över dig, när jag går in i första bästa affär för att få mig ett Fädernesland.

Alan hade handen om låsvredet. Men han tvekade. Modern hade sagt sig vilja skicka en hälsning ... Vid ena långväggen stod en soffa, på vilken buntar av gamla tidningar voro staplade, där satte han sig på den lediga platsen närmast fönstret uppskrämd, oroligt nyfiken på främlingen.

– Det där är min son, sade Ulla och vinkade honom till disken, men han rörde sig ej.

– Jo, det ska du inbilla mig, hånade mannen. Tag på dig nu och kom, och bråka inte.

Ulla kastade på nacken och blicken lågade upp.

– Å vet hut, vad har ni med mig att göra, jag håller mig allt för god att göra sällskap med er.

Han visade henne polisbrickan.

– Jag ringer på en bil, sade han barskt.

Ulla såg ut att vara i stoftet för den bråkdel av en minut han njöt hennes uppenbara förkrosselse. Men hon tänkte: hörnhus, två utgångar ... När han så tog mikrofonen, ryggen tillvänd, flög hon i ljudlöst språng mot skrubben och ut, sparkande upp dörren. Han hörde skrällen, kastade ögonblickligt benen över disken och ven efter. Tidningar och snusburken och en mängd småkram, jämte cigarrlådor rasade ned, och mellan dörrförhänget låg en kaffepanna i utstjälpt sump.

En minut efter återkom polisen fösande Ulla framför sig. Då stod cigarrfröken som ett frågetecken inför förödelsen bakom disken: Alan var borta, men två pojkar från hans skola stirrade och lyssnade och folk trängdes i dörröppningen.

Ulla öste skymf över ordningspolisen, som stoiskt lät det hagla. Sen sökte hon förklara saken för cigarrfröken.

– Jag visste om ingenting, min son kom in och hälsade på mig, han som går i läroverket därborta, Alan, du vet Hilma, och han ville ha en skrivbok och i detsamma kommer den där satan –

Han avbröt, körde ut pojkarna, låste. Inom kort var bilen där. När Ulla steg i var hennes utseende sådant att oinvigda trodde hon skulle på en lustbarhet. Och det var blott till ringa del förställning. Hon hade nämligen fått tillfälle att avskjuta några, som hon tyckte, kvicka ordpilar, och det hade fyllt hennes självkänslas ballong med gas.

Dold i en portgång bevittnade Alan hur hon bortfördes av polisen.

När han kom hem var Eva utgången, men då han förstod att hon snart skulle komma inväntade han henne i trappan. Där kom hon oförvarandes på honom. Hans blekhet var skrämmande och blicken som borta i mörker.

– Skrämde jag dig, smålog hon och räckte honom en tillbringare och ett paket spisbröd. Hjälp mig, jag har så mycket att bära!

Han ljusnade något vid den välljudande rösten. Inkommen gick han omedelbart till pianot och spelade ...

Nej, hon stod inte ut längre med den där musiken. Något hade hänt pojken, bäst att få honom till tals. Hon gick in, tog hans händer och sade:

– Vi får äta ensamma du och jag, för din far har ringt att han blir borta till sent. Kom nu strax, det är redan dukat.

Kunde han inte få vara i fred. Han ville inte ha någon mat, bara vara ensam.

– Tackar. Och jag som gjort äppelmunkar särskilt för din skull, sade hon milt förebrående.

Han strök impulsivt kinden mot hennes arm och följde henne ut i köket.

Efter maten tog han dit böckerna och läste läxor, medan hon diskade. Kaffet skulle drickas i hennes rum, förklarade hon, där låg kvällsolen på, hon borde få ett par av hans nya skjortor färdiga, om hon raskade på, symaskinen var nu äntligen åter i skick.

På den ljusa tapeten i rummet avtecknade sig en yvig och finbladig växt, som stod i fönstret mellan de vita gardinerna. Hemslöjdsmöblerna voro klädda med billigt blått tyg och vitlackerade – hennes eget verk. Över soffan hängde släktporträtt under ett vackert gammalt stålstick i ram från Karl Johanstiden. –

Kaffet var drucket, men Alan blev kvar med böcker och skrivmaterial. Eva var trägen med sömnad. Fönstret stod på glänt men måste om en stund stängas, ty gården var upptagen av skränande, svärande barn, som råkat i slagsmål med varandra.

– Hur ska man översätta det här, det låter så tillgjort på svenska ordagrant? frågade Alan och visade på en engelsk prosabit i läroboken.

– Jaså Dickens. Ja han blir gärna litet fnoskig på vårt språk, om man tar för tungt och regelrätt på honom, svarade Eva. Vad tycker du om det här – åtmintone är det mera stil på det ...

– Bussigt. Jag skriver det. Vad engelskan egentligen är för ett fult språk, bä-ä, alla vokaler bräker och konsonanterna låter som om man hade munnen full av kitt.

– Ja, men det är praktiskt. Och det erövrar världen.

– Naturligtvis, eftersom det är fult, reflekterade Alan. Och så glömde han skriva för att fundersamt se på Eva. När hon märkte det, sade han:

– Jag har många gånger undrat över, hur det kan komma sig att tant Eva, som är så fin, kan tåla sig med oss.

Tonen var en fråga. Eva klippte till en skjortlinning, under det hon svarade:

– Tåla! Hur kan du tala så dumt. Jag trivs ju, kära du.

– Men vi är ju bara arbetarklass.

– Är det bara det?

– Nej. Men folk i allmänhet tycker det.

– Kom hit får jag prova halslinningen på dig! Tycker du själv att din far är underklassig på något sätt?

– Nej, det förstås, men –

– Det är inget men med det, Alan. Han är andlig överklass numera, och det har kostat honom enormt arbete att höja sig till det, långt mer än du anar, som får gå fram på en tillrättalagd väg, där han måst bryta sig fram steg för steg. Det gör mig så ödmjuk att tänka på, hur jag med alla mina sociala företräden under uppväxten och välmaktens dar ändå inte når mer än nätt och jämt upp i jämnhöjd med honom kulturellt.

Alan hade återvänt till soffan. Hans stolthet över berömmet, som givits fadern, gjorde honom tindrande, tills en annan tanke föll honom in. Han sade:

– Men tant Eva har det så strävsamt och saknar så mycket av det fina och vackra och stilfulla, som folk i högre ställning har i sina hem.

– Vad gör det allt. Jag är lyck – det är lycka att få känna sig nyttig, ser du. Och så till har jag ju fått två söner.

Evas ögon voro synnerligt varma, då hon sade det sista ordet. Alan utbrast lidelsefullt:

– O, vad jag önskar att tant Eva vore min mor som fött mig och inte den där –

Eva sökte tysta med en åtbörd, men Alan fortfor under stigande upphetsning:

... spinnhusmaran. Jo, för det är hon, det är rätta namnet. Jag var närvarande, då polisen tog henne för en

stund sen, då jag gick från skolan, och hon sa åt honom att jag var hennes son. Hennes! En sån skam! En sån evig vanära!

Avskyn förvred hans ansikte. Hans röst blev låg, jämrande.

– Finns det någon människa i världen så olycklig som jag. En förbrytare till far! En som rånat och försökt mörda och så en sköka till mor –

– Alan, Alan!

– Åh, pojkarna kallar såna där mycket gräsligare. En sköka, en suplolla, ett nersmittat kräk!

Han skakade sina knutna händer:

– I morgon får jag veta i skolan vad slags föräldrar jag har, för Knut Lund och Bengt Larsson var inne i cigarrbo'n när polisen tog henne och jag får ett öknamn till förstås.

Eva flyttade sig till honom i soffan. Hjärtat bävade av medlidande och ömhet. Hon led kvalet av en mor, som maktlös ser sitt barn marteras.

Gossen såg på henne med olyckliga ögon, borrade huvudet i armvecket och grät.

– Det tycks vara en av livets obevekliga lagar att den oskyldige ska lida för den skyldige. Man måste böja sig och bära sin tillmätta del, lilla Alan.

– Lätt att säga för den som inte är i elden.

– Barn!

– Det är jag inte längre, tant Eva.

På fjortonde året, puberteten ... reflekterade hon.

– Eld! Nåja, jag ska tala ut med dig. Du vet ju redan att min man sköt sig och att jag blev utfattig, men det är visst också allt, eller hur?

Alan nickade. Ansiktet höll han fortfarande dolt, riste av snyftningar. Det blev ett uppehåll – Eva var i grunden motsträvig för att gå in på egna pinsamma förhållanden i det förflutna, men hon bevektes av tanken: det blir till hans nytta, driver känslosvallet i annan fåra.

– Han sköt sig för att undgå straff, han hade förfalskat namn och tillnarrat sig betydliga summor. Jag trodde inte jag skulle kunna leva för skam. Jag hade inte haft en aning om det, han – han tålde mig knappt, ser du, att jag är halt kommer sig av att han en gång misshandlade mig mer än vanligt.

– Den uslingen! Slog han tant Eva! Om han levde, åh, han skulle få umgälla. Ack, lilla tant Eva, och jag som lipar så över mitt ...

– Det är ju längesen över, sade hon lugnande.

– Inte följderna.

– Nej, halt får jag ju vara så länge jag lever. Jag har aldrig förr talat om det för någon, så det ska vara mellan oss.

– Ja ja.

Eva smålog tröstande mot det ärliga, av medkänsla upprörda gossansiktet och fortfor:

– Nu skall du få höra något som gör dig gladare, eftersom du håller så varmt av din far. Jag har ju inga klor att reda mig med i jäktet efter bröd, och jag var så illa däran att jag var besluten att ta livet av mig. Men då träffade jag din far, och därmed fick jag tro på att det finns goda människor, och så blev han den som är orsak till att jag nu sitter och syr skjortor åt dig.

– O då. Vet han av att han räddat –

– Nej. Och du tiger, naturligtvis, avbröt hon.

Alan sträckte fram tummen.

– Nej tack du, den där ceremonin har Gert lärt mig betydelsen av, smålog hon. Jag litar på dig ändå.

Alan satt och såg på henne med ett spelande odygdigt uttryck i blicken.

– Pappa, det är allt en sjudundrande karl det, tant Eva?

Hon nickade omisstänksamt. Pojken visslade litet, och så frågade han som med liten ändring en gång sin far:

– Varför gifter inte tant Eva sig med pappa?

Hon rodnade djupt och andetagen fortade.

– Hur kan du vara så ogrannlaga, bannade hon, osäker i rösten.

– Äh, seså, var uppriktig nu! Vad gör det på tu man hand. Mellan mor och son ...

– Han håller bara av mig med vänskap, näsvising.

– Gör gubben det! Ingenting mer. Kors en sån hårdhjärtat kosack. Är fallet fullkomligt hopplöst?

Eva svarade avvisande, utan att våga se upp från knapphålet, som hon tränsade.

– Ja, det är det. Och skynda på med läxorna, så kan vi gå ut sen, om du vill. Ett slag i Haga?

– Ja då. Men pappa –

– Nej. Jag vill inte höra mera om det där. Sånt är du för ung ännu att förstå.

– Pyttsan. I musiken förstår jag det åtmintone. Säg?

– Nej, det gör du inte, ännu har du ett stycke dit. Trots dina vördnadsvärda tretton år. Fyllda!

– Jaså, sade Alan nedslaget. Men så tillade han hoppfullt: Det kanske kommer med tiden, men hör på, får jag viska något i fru klokhets lilla öra – litet är det förresten inte.

Därmed tog han henne i blinken om halsen och viskade samma ord han tänkt efter det liknande samtalet med fadern:

– Blindstyre.

– Du vill väl inte påstå att du är förälskad i någon flicka, utbrast hon oförstående.

– Nej, då skulle jag ju inte bara klinka, svarade Alan och började översätta den försummade Dickens.

En ringning om vart de ämnade sig satte Gustav i stånd att träffa dem i Haga. Eva hade tagit med apelsiner och smörgåsar. Det blev en kväll värd hågkomst. De sågo ut över Brunnsviken skrudad i vindrörd och solröd fägring. Gustav sade:

– Min mor brukade ibland berätta oss om sina skoldagar och särskilt sången för kantor Gohde i Kungsholmen, och då hände det att hon sjöng stycken ur repertoaren för oss barn. Den tyckte vi bäst om.

Han sjöng dämpat:

»Över fjärdens grönbeklädda stränder
skimrar aftonrodnans röda gull.
Månen milt och vänligt genom silverskyar
ifrån höjden över stilla nejden
strör sitt silver kärleksfull.
Månen strör sitt silver kärleksfull.» –

Eva beundrade gossen för hans taktfulla tystnad inför fadern om det svåra, som hänt honom. Aftonens ro fick förbliva oskärad.

Följande dag övertygades hon av Alans lugna drag att han undsluppit vad han befarat i skolan. Han satt hos henne i köket målande en brödburk, medan hon lagade middag, och då berörde han själv gårdagens upplevelse i det han lugnt yttrade:

– Pappa bör väl få veta att hon åkt in, ska jag tala om det när han kommer hem?

Eva svarade betänksamt:

– Jag vet verkligen inte. Han har ett bekymmer för vart finger för närvarande och att öka på ... Fast förstås, det är väl snarare en lättnad att veta henne oskadliggjord för en tid, men –

– Tant Eva menar att det är jag som blir det elfte bekymret?

– Elfte! Du blir det första och största – och låt bli att rida på ord sen.

– Det är jag kanske redan? Jaså. Och har alltid varit det med?

– Dumheter. Har jag sagt ett ord?

– Nej, men tant Eva har ett sånt talande ansikte.

Han tillade efter ett uppehåll:

– »Bekymret» har värst av sig själv, men så kan det också försvinna för alltid, om det bär för illa till med allt.

– Vad menar du med det? frågade hon plågad av ett ångestryck i hjärtat.

– Ingenting, svarade Alan förbehållsamt.

Hon skalade en kålrot under tystnad.

– Är tant Eva ond på mig nu? sporde pojken lent

– Det är elakt att pina den som älskar en, Alan.

– Äh verkligen, tycker tant Eva om mig? älskar mig? Det var det stiligaste jag hört. Lilla snälla mor.

– Visste du inte det då?

– Nej, det är en spritt ny upptäckt för mig. Hur skulle jag kunna ana det, jag som aldrig fått något bevis på att tant Eva var annat än hatisk och utled på mig.

Eva räckte honom en kålrotsskiva på knivspetsen. Den smeksamma tillgivenheten i hans röst infångade henne under den säregna tjuskraft han besatt, när han ville.

– Alltså är vi sams igen då, sade han knaprande och målade med korta nervösa drag.

Hon svarade med sin mjuka röst, varpå Alan fortfor:

– Men säg mig nu rent ut, tänk inte på vad jag kommer att tycka och känna, är inte tant Eva mycket kärare i Gert än i mig?

– Nej. Varför skulle jag vara det?

– För att han är så lik pappa, svarade Alan oskyldigt.

Eva vände blixtsnabbt på huvudet. Han var helt upptagen av sitt förehavande.

Om en kort stund var brödburken färdig. Eva sysslade under tystnad med maten. Förklädet hon bundit om honom, för att skydda kläderna för färg, hade råkat i knut, som han bara fick hårdare – hon måste hjälpa honom. Sedan satt han tigande. Hans blick var inåtvänd som om han lyssnat till en inre hemlighetsfull röst.

Eva iakttog honom förstulet, driven av en dunkel oro.

Han spelade några takter på bordet, ackompanjerande med min och läpprörelser.

– Jag undrar hur det kommer sig att folk vanligen ber sina anhöriga om förlåtelse, innan de tar livet av sig, sade han plötsligt med fingrarna stilla.

Det kom Eva, som vispade en redning, att stänka på golvet. Hon utbrast förtretad.

– Du som själv vet vad det är att ha nerver borde ta lite hänsyn till mina, tycker jag.

– Ja, förlåt mig! Men vad tror tant Eva?

– Skuldkänsla, antar jag, de vållar ju andra sorg och lidande.

– Men jag tycker det vore rejälare och vänligare gjort om man gick sin väg utan att bråka med hälsningar och böner, för då kunde saken skyllas på olyckshändelse.

– Du tycker. Hur pass tror du man känner till människohjärtat vid din ålder. Förövrigt är det en tröst för de efterlevande att den olyckliga varelsen tänkt på dem med ömhet i sin sista stund.

– Javisst, det är ju helt naturligt alltsammans och jag borde förstått det självmant, svarade Alan livligt. Efter en paus tillade han sakta: Men jag anser ändå att mitt sätt är det bästa efter det är skonsammast.

Därmed gick han in och spelade över för kvällens lektion.

Fyra dagar förflöto i lugn. Alans farhågor hade varit överdrivna, pojkarna hade sannolikt inte begripit

händelsen de bevittnat i cigarrboden, tänkte Eva och var belåten med att Gustav lämnats i okunnighet om vad som förefallit. Lättnaden var ljuvlig efter all sugande ängslan.

Följande dag bad Alan att hon skulle laga hans kavaj, den hade blivit sönderriven under en rast på skolgården. Av skadorna drog hon slutsatsen att han varit i slagsmål. Tillfrågad nekade han icke men slog bort händelsen som oviktig.

En vecka senare högg olyckan in på dem. Alan kom hem från skolan vit i ansiktet, fåmäld, bitsk. Rösten slog gnistor. Eva frågade endast med blicken. Han svarade:

– Naturligtvis. Och det blev som jag trodde, Spinnhusklinken. Skräp till fantasi de har förresten grabbarna. Långholmsklinken, Spinnhusklinken – det kunde passa i en festouvertyr.

Skräcken förlänade en nervös styrka åt Evas grepp om honom. Hon tryckte ned honom på pianobänken och hindrade honom med sin kropp att komma undan.

– Låt mig vara! ropade han. Jag stinker ju vanära och fängelse och helvete. Jag ska bort. Släpp fram mig. Jag slår. Jo jag gör.

Han stötte sin knutna hand i hennes bröst, och det skymlade för hennes ögon. Hennes tag lossnade ett ögonblick, men icke nog för att han skulle lyckas slita sig. Hon kysste hans kinder.

– Alan, Alan, min lilla son!

Då borrade han in huvudet i hennes famn, stum och tårlös. Kroppen slaknade, han vilade tungt mot henne och först då vågade hon lyfta hans huvud och själv sätta sig. Det fina gossansiktet var blivet sällsamt åldrat i sitt stela lugn.

På pianot låg ett till Gustav adresserat brutet brev. Hon lade det i gossens hand.

– Läs det nu strax, det är en rolig nyhet för dig; du ska se att det kommer att ljusna omkring dig, du ska bara inte förlora modet.

– Det kvittar mig, sade Alan stilla.

Då tog hon brevet och läste högt. Skrivelsen var från major Rising, skolkamraten Kalles far, vars hem en tid varit tillgängligt för arbetarpojken. Majoren meddelade att intresserade musikvänner önskade bidraga till Alan Frejtorps utbildning med en årlig summa, sexhundra kronor, som skulle utdelas kvartalsvis. Detta för tre år. Vidare anslag kunde påräknas om stipendiaten uppfyllde förhoppningarna han redan ingivit.

– Jag kommer aldrig att spela mer, sade Alan likgiltigt. Och så låste han pianot. Men med uppbrusande passion slog han åter upp det och pressade läpparna mot klaviaturen.

– Aldrig mer ... Stäng det åt mig, snyftade han.

Brevet hade fallit på golvet, han sparkade det mot dörren och ropade:

– Allmosor kan han skicka åt mig, men hans Kalle är jag för skabbig att umgås med.

– Din far blev så glad över anbudet, vädjade Eva. Du förstår, för din skull.

– Åh skräp. Han är förstås självisk han som andra, han väntar naturligtvis på att få igen allt vad jag kostat honom, när jag blir färdig – vilket jag aldrig blir.

– Har du ingen blygsel, pojke. Vet skäms att tala så om din far, det är en blodig orättvisa.

Evas blågrå ögon mötte mörknande av vrede hans upphetsade. Och i det de så stodo och betraktade varandra, brast han i skratt.

– Jag kom att tänka på något lustigt, som jag upptäckt, ursäktade han sig.

Os från köket kom Eva att skynda dit. Potatisen, som stod över gasen, hade bränts vid. Hon dröjde icke mer än nödvändigt att återvända till gossen; han var ej ett ögonblick från hennes tankar, hon hade en varslande känsla av att hans natur drev honom till ytterligheter.

Hans exaltation hade icke minskats. En hänsyftning på skolan kom honom att jaga fram och åter i flammande vrede, händerna knutna. Några bevekande ord av Eva, och hans sinnesstämning slog om med ens till hejdlös förtvivlan. Det var ett hjälplöst barn, som slöt sig till henne, en lidande, förföljd och smutskastad själ som vädjade om förståelse. Eva grät.

Något lugnad tog han till slut bokväskan och gick in i det lilla rummet, som efter Gerts avflyttning till sjukhuset varit uthyrt men sedan en vecka stod tomt. Arbetet kommer att verka gott, tänkte hon och beslöt att lämna honom ostörd.

Det var ännu ett par timmar kvar till middagen, som åts sent. Hon ämnade laga till kroppkakor, behövde rökt fläsk; det var visserligen Alans åliggande att uträtta småärenden, men i enlighet med sitt beslut gick hon själv och handlade.

Han tycktes vara i full kontroll av sig själv, då han öppnade på hennes ringning. Hon hade köpt rädisor, som han var förtjust i.

– Det är åt dig, sade hon räckande honom knippan. Ät upp dem allesammans själv.

– Säg, tant Eva, det är väl inte nödvändigt att tala om allt det här för pappa, sade Alan svävande på målet.

– Jo, det är det.

– Jag menar inte om att jag slagits, det får han gärna veta, men det andra. Det kan vi väl hålla tyst med.

– Varför?

– Det känns så ohyggligt plågsamt att göra honom ledsen, tycker jag.

– Ja, men det måste ju ske, Alan. Det är tvunget att det blir någon ändring för dig.

– Var lugn, det sköter jag själv om, mumlade gossen. Och då Eva, frapperad av tonen med en skugga av misstänksamhet i blicken såg upp från brödet hon skar åt honom, fällde han ögonlocken.

Han stod och vajade litet på sin gängliga gestalt vid tröskeln, bet i rädisknippan, från vars blad en och annan vattendroppe tillrade.

– Låt oss åtmintone skjuta upp till i morgon! bad han efter en stunds tystnad.

Men Eva nekade och framförde skäl. Det skulle endast öka hans oro att dröja, obehagligheter borde tagas som medicin – med ens.

När Gustav kom hem från arbetet var Alan ute, han hade skickats ett ärende av Eva, som ville ha honom ur vägen för att ostört få avhandla hans sak. Det visade sig att Gustav redan var underrättad om polisens

lyckade jakt på Ulla, men detta var också allt. Vad hon hade att berätta honom om gossen duggade som frätmedel på hans hjärta.

Alan kunde väntas vart ögonblick, tiden medgav inga överläggningar, ett enades de dock om: att han måste från skolan med innevarande termin, som nu led mot slutet.

Samtalet avbröts av gossens inträde. Han hade varit till posten och gjorde nu reda för sig. Efteråt yttrade fadern allvarligt:

– Jag hör att du haft ledsamheter med dina skolkamrater.

– Ja, det har jag.

– Nå lugna dig, min pojke, vi får tala närmare om det i morgon, du är för upprörd nu och i kväll har ju varken du eller jag tid.

Han vände sig till Eva:

– Låt oss nu få mat, snälla Eva, jag är så hungrig och trött.

Alan, som kände till faderns tycken, sade med ett leende:

– En olycka kommer sällan ensam, pappa, det är kroppkakor till midda'n.

Men till hans stora förvåning höll Gustav god min. Och inte bara det; han tog för sig tre gånger av den annars illa omtyckta maträtten. De melankoliska pojkögonen följde honom med en lustig glimt. Se, se, han snuddade vid Evas arm, som var bar till armbågen och ryckte till som om han bränt sig, fast han tydligen tyckte om det. Usch! Och så korkat! Ty det visste nog han, Alan, som troddes en enfald, vad det betydde och vad det kom sig av, han hade ju läst romaner. Men vadan den hastigt påkomna smaken för kroppkakor? Om det fenomenet hade romanerna tegat, och Alan undrade tills instinkten upplyste honom, och det skedde så tvärt att han icke hann undertrycka ett fnitter.

De andra sågo förvånade på honom.

– Något livat föll mig in, sade han förläget.

– Du är lycklig du, som kan skratta mitt upp i olyckan, utbrast Gustav. Och han tillade mörknande: Jag tycker att allt ser förtvivlat ut.

– Jag rår inte för att pappas fru –

– Tyst. Nej det är ingen som ger dig skulden.

– Ja, men jag förstår nog att jag är besvärlig och att pappa skulle ha det bättre om jag vore ur vägen. Och jag kan maka mig undan –

– Det är mer än jag vet vart du ska kunna skickas för att slippa undan tanklösa människors förtal, avbröt Gustav i pessimistisk ton.

Efter maten, medan de ännu sutto kring bordet, såg han på sitt ur.

– Du får visst raska på, du har ju spellektion i kväll, klockan är mycket.

– Jag tänker inte gå. Det är slut med det nu, sade Alan i rädd men tillika bestämd ton.

Gustav tycktes bli en aln längre där han satt. Han pekade mot dörren.

– Gå genast!

Alan gjorde ofrivilligt en ansats att resa sig, men ej mer. Eva såg hans hjärta bulta under skjortan och skyndade att bevekande säga:

– Låt Alan förklara sig!

– Förklara! Han växer oss över huvudet helt enkelt. Men låt gå, sjung ut med vad du har på hjärtat!

– Jag har inget annat skäl än att jag inte vill spela mera, svarade Alan utmanande.

Så följde en paus.

Gustav insåg sin vanmakt. Nog kunde han med våld få pojkens fingrar på klaviaturen, men musik ... Nej. Han visste om vad som föregått vid pianot, då gossen kom från skolan, och hur han behandlat majorens skrivelse, förstod alltså att det icke var trots mot den faderliga myndigheten, som nu dikterade pojkens handlingssätt. Men varför han ville neka sig musiken, hans glädje och allt uppslukande intresse, det fattade Gustav ej. En nyck, en impuls, tänkte han. Hans själ kan jag inte leta mig fram i – jag är för praktisk, för logisk, alls inte intuitiv.

Sorgen han därvid erfor tog sig ett spontant uttryck, han sade – och det allt annat än följdriktigt:

– Och jag som trodde att du höll av mig, min pojke.

Verkan var ögonblicklig. Alan störtade bort, de hörde honom leta i tambur och rum och så kom han i dörren till köket med notportfölj. Han såg hängivet på fadern.

– Adjö, nu kilar jag.

Så böjde han sin gängliga kropp mot Eva och räckte fram kinden.

– Ge mig en kyss nu, lilla mamma Eva!

Hon blev skär om kinderna, tacksam och glad men även blyg för modersnamnet.

– Du kan! sade Gustav uppskattande. Dig varder nog alltid mycket förlåtet.

– Mycket? Säg allt, vartenda dugg, lilla pappa. Det får inte finnas minsta skugga kvar av något som jag felat mellan oss. Lova mig det! Riktigt, riktigt säkert.

Hans ögon fylldes med tårar.

– Naturligtvis. Allt är klart, min pojke.

– Kanske jag sover när pappa kommer hem, det blir ju sammanträde?

– Ja, jag ska gå.

– Adjö då. Hans smala hand försvann i faderns och tryckte den med nervös styrka. Så kastade han sig impulsivt mot det breda bröstet: Pappa lilla!

Några andetag senare hörde de hans halsbrytande färd utför trappan.

– – –

Gustav kom hem från sammanträdet en kvart över tio. Köksdörren var stängd och innanför mörkt. Alltså låg Alan, tänkte han belåtet – gossen hade kökssoffan till sovplats. Också Eva var osynlig. Det brukade stå en bricka med smör och cakes i stora rummet, där han sov, i händelse han ville ha något till livs vid sen hemkomst. Så ock nu. Men han lade sig omedelbart och sov inom få minuter den djupa sömn, som är kroppsarbetets välsignelse. Han hade icke stängt till sin dörr, men en gänglig gosse i nattskjorta kom försiktigt ut ifrån köket en stund senare och gottgjorde försummelsen, smög så till Evas dörr och lyssnade.

Rullgardinen i köket var blott till hälften nedfälld. Juninatten var ljust lilagrå. Kaffepannan av aluminium blänkte matt på gasköket, träffad av en ljusglimt utifrån. Den vita gestalten gled andelätt in i skumslet från tamburens mörker, och i det samma flyttade sig skenet till det vänstra ögat, som glimmade till glasblankt, och dansade sedan ned till handen, vilken öppnade gaskranen. En ljus rektangel sköt plötsligt fram på väggen, försvann genast, och djupnande natt slöt sig om gossen, som låg utsträckt i soffan.

Under tiden var Evas undermedvetna jag på vakt, men dess upprepade försök att väcka henne gäckades av hennes, kroppsliga utmattning. Drömmarna, alla av glättigt slag, växlade snabbt: hon gick dansande på blomsterstigar, hon stod på stranden av en forsande, klarblå flod och såg som vid en tågresa en stad glida förbi med marmorpalats, glimmande vita bland blodröda rosor. Hon var lycklig, men något obestämt störde henne dock; först var det blott en oro, så blev det en röst ur en stor snäcka, som ideligen ropade: Skyn är full av liljor, akta dig! Så fläktade det kyligt, hon skulle ha på sig en kappa, men det tog emot i ärmen, då – vad var det? Hon satte sig upp, en hand hade skakat henne i axeln ... Skrämd, klarvaken, spänd, stirrade hon om sig, lyssnade.

Hennes fönster stod på glänt, hon hörde en råttas skrik från gården, fuchsians blad dallrade, en rödflammig morgonhimmel belyste rummet. Hon vädrade instinktivt. Luften kändes ren, men något sällsamt var där ... en oro ... Hon måste upp. Inbillningar, tänkte hon förtretad och stod tvekande. Men då var det som om någon eller något kört på och hon rusade ut.

Gas i tamburen. Hon ryckte upp köksdörren – raglade baklänges. Men sekunden efter var hon inne med återhållen andning, fönstret flög upp, hon gapade vitt efter luft, det susade för öronen, till spiseln i två språng och gasen upphörde att utströmma.

Alan, Alan! Hon riste honom våldsamt, reste hans huvud mot sitt bröst. Han var varm och böjlig, såg ut att sova ljuft men andades icke och skulle aldrig mer göra det.

XXIII.
Eva skalar äpplen.

För allmänheten blev Alans död beroende på en olyckshändelse, så till vida hade han lyckats i sitt uppsåt.

Det kan tyckas som om den gemensamma sorgen skulle sammanfört Eva och Gustav, så att de insett att kärleken de hyste för varandra var besvarad. Men så skedde ej. Trogen sin blyga, tillbakadragna natur lyckades Eva alltjämt giva vänskapens prägel åt samvaron med honom. Numera var det dock henne vida svårare än förr, dels därför att barnen, som fördelat uppmärksamheten, nu voro borta, dels emedan hon såg honom lida och ej fick trösta honom som en älskande kvinna, utan endast tala förnuft. Han anklagade sig nämligen för att ha varit vållande till gossens förtvivlade gärning genom slöhet i övervakandet och bristande insikt i hans karaktär. Förgäves fritog Eva honom, påvisande att det ärekära barnet, som stod på gränsen till ynglingaåldern, krossats av människors tanklösa grymhet. Det låg för honom att överdriva sin skuld, som vid moderns död gjorde han det också nu. Försent insåg han att det enda ordet »ingenting», varmed Alan med förkärlek brukat besvara spörsmål om förhållanden av förmodat pinsam natur, dolt bittra lidanden, vilka han i sin försynthet velat ensam bära, besluten att skona dem han passionerat höll av. En kvalfull insikt

för en man, så helt far till Ullas förstfödde i allt utom blodet.

Under tiden förnekade han alltjämt med sitt sätt mot Eva den erotiska böjelse för henne, som småningom vuxit sig stark nog att bliva hans väsens medelpunkt. Han uppskattade till synes Evas kloka tal, men inom sig knotade han över det som kyligt och en smula föraktfullt – han ville ha hennes kind mot sin, hennes armar om sin hals, sjunka i ro vid hennes bröst. Ullas ömhetsbevis, som tröst i sorgen efter modern, hade han ratat, till Evas längtade han förtärande.

Lång tid och ett syskonlikt samliv hade utvecklat och stadgat hans åsikt att Eva omöjligt kunde eldas av en känsla för honom som man. Han var följaktligen envetet omottaglig för bevis om motsatsen och gav smådragen, vilka annars kunnat upplysa honom om rätta förhållandet, en betydelse, som ytterligare ökade hans hopplöshet. Kom så därtill att hennes osäkerhet gent emot honom tilltog alltefter sommaren framskred, och därmed följde en viss medveten tvärhet, som han icke var sen att märka och reta sig över som orättvis, kränkande och oförtjänt.

Nu när hennes fostraregärning var slut, tyckte Eva att hon var överflödig i hans hem och misstänkte honom att göra sammaledes. Mycket av hennes tid gick också till spillo, hon hade inte tillräckligt att göra i hushållet, då inga barn längre funnos där, påkallande ständig tillsyn. Gustav skulle också kunna inrätta sig betydligt billigare. Som det nu var tyckte hon rent av att hon låg honom till last. Kom så därtill den nervpåfrestande förställning hon nödgades underkasta sig för att icke röja sin kärlek för honom. Hon måste bort, förmådde ej uthärda mycket längre. Bittra tvång. Bort från det kära hem hon så länge givit sin bästa kraft, som hon gemensamt med honom skapat med arbete och uppoffring, där hon erövrat sig två små söner och lärt känna kärleken för första gången i sitt trettiosexåriga liv.

Eva annonserade om plats och hade tur. Ett äldre förmöget par ville ha hennes tjänster, hon skulle bli förstyre i deras vackra hem och dela deras borgerliga ställning. Platsen skulle tillträdas i oktober. Det var särskilda omständigheter förknippade med erbjudandet, de gamlas vänskap för hennes föräldrar däribland, annars skulle hon aldrig som hushållerska åt en arbetare, fått mottaga det eller något liknande.

Om detta visste Gustav intet. Men han måste ju en gång underrättas. Gruvande sig därför sköt hon upp åter och åter. Han arbetade till övermåtta denna sommar, efter yrkesarbetets reglementerade tid intellektuellt, sökande glömska däri, gick tyst, tungsint, sjöng icke mer. Och hon skulle ytterligare öka hans börda med den oro hennes avflyttning komme att medföra, innan han åter fått ordnat för sig. Men var det att öka, tänkte hon bittert. Troligare tvärtom. Han bleve nog nöjd att vara henne kvitt, gifte sig väl om en tid. Det skulle nog bli en lättnad för honom att hon själv sade upp sig, så försynt som han var. Nåja, det var endast att foga sig för det obevekliga ödet och vara tacksam för den tid av trygghet och vidgade intressen som gått. Inte ville hon lasta honom för hans likgiltighet för henne som kvinna. Den var fullt begriplig. Hon var icke ung längre, hon haltade, var blyg och löjligt gammaldags i tänkesätt.

Eva hade ej minsta skymt av fåfänga, fast hon såg intagande ut.

– – –

Sista augusti var inne och ännu hade hon inte yppat sin hemlighet för honom med en antydan ens. Men nu gick det icke längre att uppskjuta meddelandet, hon hade denna morgon fått ett brev från de gamla med begäran om avgörande ifråga om anställningen hos dem. Hon hade redan svaret skrivet, att hon antog platsen och villkoren, och ämnade posta det på kvällen.

Det var lördag. Gustav hade redan varit hemma i flera timmar, hållit sig för sig själv med skrivarbete. Så blev det fråga om ett häfte som antagligen kommit in bland barnens tillhörigheter, vilka förvarades i vindskontoret. Han gick för att leta, men dröjde icke många minuter.

– Där var så mörkt och otrevligt, sade han så jag tog ned alltsammans hit.

Han ställde ifrån sig lådan på kökssoffan. Kläderna hade blivit dammiga, hon räckte honom en handduk. Sättet föll honom inte på läppen. Vad är det åt henne egentligen, tänkte han retligt, det är som om jag skulle gjort henne något ont. Men han slog sig ändå ned i soffan mitt emot henne, där hon satt vid bordet och skalade äpplen. Som det började skymma tände han lampan, varpå han började stapla upp lådans innehåll – skolböcker, notor, block, kartor m. m. Därvid råkade en skrivbok i vaxdukspärmar falla ned och slog Eva på foten.

– Det är Alans stil, ser jag, sade hon och lade den framför Gustav. Är det krior? Eller kanske vers? Jag känner igen boken.

– Jag vet inte vad det är, litet av varje, det är så mycket lösa blad, anteckningar och utkast ... En liten skiss! Min duktiga pojke. Och vad är det här, dagbok ...

Eva sade mjukt:

– Jag satt just och tänkte på honom och på Gert. Förr, när jag skalade äpplen, brukade Gert stå och snappa med munnen efter skalen – han är ju ingen kostföraktare, lillen. Stackars unge, jag tror jag ska gå till honom på sjukhuset i morgon.

Evas händer hade den egenskapen att hålla sig vita och mjuka trots förgrovande arbete. Gustav såg på hur äpplet vändes mellan fingrarna, som hade ett vänligt tycke, och kände ett starkt begär efter det. Men det kom ett par veck mellan ögonbrynen ... Därpå en så djup suck att Eva förvånat lyfte ögonen till honom, varvid han hastigt dolde sina i skrivboken.

En stund förgick under tystnad. Han läste, hon ökade skalhögen.

Ett lätt utrop av överraskning kom henne att rycka till och tappa äpplet hon höll på med. Han var blossande till hårfästet och slukade raderna, så mycket såg hon, innan hon fick tag i det bortrullade äpplet vilket hände just i tid, för att hon skulle få en synnerligt behövlig anledning att hålla ögonen gömda för honom. Ty nu lutade han sig mot soffryggen och såg på henne så att hon förnam det i hela sin varelse. Förgäves sökte hon höja blicken till hans ansikte.

– Eva! Kära Eva!

Det var ett jubel, en längtan, glöd, hängivenhet i hans röst så att hon svindlade under lyckokänslan.

– Står det något om mig i boken?

Hennes stämma skalv och var knappast hörbar. Han skrattade till.

– Om det står! Jag skulle tro det. Se på mig, Eva!

Försöket misslyckades.

– Vill du inte? Du vill inte du – då hade mitt västfoder bättre tur en gång.

Nu flögo ögonlocken upp – för att snabbt slutas till. Sekunden efter stod han tätt intill henne, och därvid makttogs hon så av den ljuva eld, som tände hennes blod att hon blott med uppbjudande av all sin viljestyrka förmådde draga sig undan litet. Men då lade han armen om hennes skuldror.

– Läs, läs! Börja där!

Eva tog boken. Först flöto bokstäverna samman, men så lyckades hon behärska sinnesupproret. Alans stil var karakteristisk och rätt svårläst, men hon var van vid den, så att ett hastigt ögnande var nog:

– – – vad jag tycker att gamla människor äro enfaldiga. Inte tro de att barn begriper och iakttager något, och inte förstå de något själva av vad som ligger dem mitt framför näsan. Till exempel pappa och tant Eva. När han tror att ingen ser det – barn räknas för ingen – så tittar han efter henne ungefär som Gert efter gräddskum och suckar så att pianot ljudar. Jag tror det började en tid efter sen jag råkade fråga honom varför han inte gifter sig med tant Eva, ty förut såg han inte annorlunda på henne än på faster. Tant Eva däremot har varit fånig på sånt sätt ganska länge. Jag kom underfund med saken på så vis att jag såg hur hon stod och kysste fodret på pappas väst en morgon, då hon borstade hans kläder –

Boken föll ur Evas skälvande hand och hon tryckte ansiktet mot Gustavs bröst.

*

På dagen fyra veckor senare lästes deras namn i pressen under rubriken: Borgerligt vigda.

INNEHÅLL